

Ayuntamiento de Madrid

Diarr

40.

26-4

METHODVS

M E D E N D I

FRANCISCI VALLESII,

COVARRVBIANI,

Philippi Secundi Hisp. Regis, Medici primi,

In quatuor Libros diuisa:

Quorum

- I. Continet victum ægrotantium.
- II. Rationem curandi per indicationes simplices.
- III. Per compositas, & cùm aliquid eorum, quæ indicare possunt nos lateat.
- IV. Occasiones curandi, & abstinendi à curationibus.

*Cum Indice duplici, uno Capitum, altero
Rerum copiosissimo.*

PARISIIS,

Apud HIEREMIAM BOÜILLEROT,
in vico dicto de la Drappiere, sub signo
Sancti, ante portam Palatij.

M. DC. LI.

Reg.^o 1958.

ERVEDITISSIMO , CLARISSIMO,
ET OMNIUM ELEGANTIVM LITERARVM
cognitione Illustrissimo viro ,
D. D. GVIDONI PATINO,
BELLOVACO , DOCTORI
Medico Parisiensi , S. P. D.

Cc E tandem fidem meam
libero, vir clarissime, *Valle-*
siumq; tuum, licet quodam-
modo alium , Tibi reddo
atque restituo , quem ex amplissima &
instructissima tua *Bibliotheca* , tam co-
miter, tam humanè, & vt in singulis so-
les , beneuolè admodum mihi legen-
dum ante annum exhibuisti. Legi qui-
dem & perlegi, imò pluries in manibus
meis Libellum planè aureum resumpsi,
adeo vt de noua eius editione procu-

â ij

EPISTOLA.

randa seriò cogitarim, quo priuatus
 ille Thesaurus operâ meâ in lucem
 emissus, publicus tandem fieret, ac
 Philiatrorum legitimæ, dogmaticæ
 sanctiorisque Medicinæ studiosorum
 manibus teri posset, ex quo sinceram
 illam & purissimam bene medendi
 methodum ab *Hippocrate*, summo rei
 Medicæ Dictatore olim traditam, &
 multis libris diffusam, à fido eiusdem
 Interprete *Claudio Galeno*, eruditè &
 ingeniosè explanatam, hîc vnico par-
 uæ molis libello comprehensam, ac
 dilucidè expositam, feliciter haurirent
 atque desumerent. Nec aureum illum
 libellum, propriè loquendo, aliter
 quàm Thesaurum appello & nuncupo,
 quem *Franciscus Vallesius*, Hispanus
 scriptor, publicus Medicinæ professor
 in Academia Complutensi, tandèm-
 que summo suo merito, *Philippi Secun-*
di, potentissimi *Hispaniarum* Regis
 Medicus primarius ante annos LX.

EPISTOLA.

exarauit: verè enim Thesaurus est, vi-
pote qui singula bene medendi præ-
cepta exactè & abunde contineat, sine
vlllo fucò, impostura & veneno, quod
hodie faciunt tam multi nebulones,
ignari & ignaui tenebriones, miselli-
que ciniflones, quòs irritata & huma-
næ genti irata genuit Natura, ex for-
nacibus, ne dicam ex hara & iniqui-
tissimo stabulo perditissimi impo-
stori publicique tortoris *Cacophraſti Pa-
racelfi*, cruce laqueoque dum miseram
vitam olim traheret, hodie verò in-
famiâ perpetuâ dignissimi,

*Cuius ad exitium non debuit vna
parari*

*Simia, non serpens vnus, non culeus
vnus:*

Cuius sectarij in hoc vnum intende-
re videntur, vt suo funesto illaudan-
doque *Laudano*, mortifero *Mercurio*,
diabolicoque suo *stibio* ad inferos vs-
que, cum profligatissimis suis exhibi-

ã iij

EPISTOLA,

toribus relegando, alijsque suis eiusdem farinae venenatissimis mercibus, miserrimis & durissimis hisce temporibus, ne dicam in hac omnium sæculorum face, obuios quosque varijs morbis laborantes, tum phthisicos & cachecticos, tum acutè febricitantes, vt & ipsas puerperas, pessimo rei publicæ fato, miserè necent atque iugulent, nimiam profectò & planè vituperandâ sacræ Themidis indulgentiâ: quas quidem horrendas strages & repetita homicidia cùm adeo frequenter vident homines cordati & sapientes, nihil aliud possunt quàm exclament cum Propheta, aduersus antimoniam illam & monstrosam Chymistarum carnificinam: *Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies? Vociferabor ad Te vim patiens, & non saluabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem & laborem, videre prædam & iniustitiam contra me? Propter hoc lacerata est lex, & non peruenit vsque*

EPISTOLA.

*ad finem iudicium ? quia impius praeualet
aduersus iustum , &c.* Sed hæc obiter
dicta sint aduersus maleferiatum ho-
minum genus, *Chymistas* intelligo, væ-
fanos & fanaticos decoctores , qui sui
antimonij vim deleteriam probaturi,
ciuium nostrorum periculis discunt, &
experimenta per mortes agunt etiam
magnatum & illustrissimorum virorū.

Ad *Vallesium* redeo , virum multa
laude & perpetua gloria dignissimum,
cuius *Opusculum Therapeuticum* auro
contrà charum ecce Tibi defero. Scri-
psit quidem summus ille Vir alia quàm
multa , eaque optima , qualia sunt
*Controuersiarum medicarum & philoso-
phicarum libros decem* : magnum certè
Opus , multarum vigiliarum, & dif-
fusæ eruditionis , nisi quid iuuenile sa-
peret, vtpote quod ab Authore fuit
conscriptum ætatis anno 28. Sequen-
tibus verò annis, & confirmata ætate,
alia elaborauit castigatissima , nempe

ā iiii

EPISTOLA.

librum *de sacra Philosophia*, siue de ijs
 quæ *Physicè scripta sunt in Sacris Literis*,
 omnibus non solùm Medicis, sed etiã
 Philosophis ac Theologis probatissi-
 mum: vt & *Comment. in libros Epide-*
micos Hippocratis, quibus certè nihil
 melius aut præstantius in arte medica
 scriptum habetur, si trium Scholæ
 vestræ *Parisiensis* eximiorum Docto-
 rum scripta excipiam, nempe *Ioannis*
Fernelij, *Iacobi Hollerij*, & *Ludonici Du-*
reti, qui sanè tres Sermones tanti fue-
 re, adeoque insignes & illustres in arte
 medendi, vt quemadmodum olim
Græcia, bonarum literarum parens,
 de *Homero* ingeniorum fonte potuit
 superbire, sic quoque iure merito
 tres veteris Orbis partes de trium il-
 lorum Virorum Incomparabilium na-
 talibus potuissent illustrari: adeo toti
Europæ fructuosi ac vtiles fuerunt libri
 de re medica à præstantissimis illis tri-
 bus *Parisinis* Doctoribus exarati.

EPISTOLA.

Alia quoque *Franciscus Vallesius* edidit climatissima & castigatissima Opuscula, vt *Comment. in Aphorismos Hippocratis* : in libros *de Alimento* : in libros *Pranotionum* : in libros *de ratione victus in morbis acutis* : vt & *de Urinis*, *pulsibus ac febribus* libellos, sæpius atque sæpius varijs in locis typis mandatos. Accedunt eiusdem Authoris *Commentaria* illustria in libros *Galen*i sequentes : nempe in *Artem medicinalem*, & *de inæquali intemperie* : (de quibus ambobus vt liberè dicam quod sentio, post eruditissimum & grauissimi iudicij virum *Casp. Hofmannum*, τὸν μακροεπὶτην, non puto esse *Galen*i : quamuis hætenus à singulis Interpretibus tales habiti sint :) in libr. 3. *de Temperamentis* : in quinque priores *de simpl. medicamentorum facultatib.* libros : in duos *de differentijs febrium* : in libros sex *de locis affectis*, quibus reuera nihil vnquam melius, nihil doctius

EPISTOLA.

scripsisse videtur noster *Galenus*. Sed super hæc omnia , hancce *generalem medendi Methodum* , à singulis rei medicæ peritissimis probatissimam , Tibi verò vt sæpius audiuisse memini laudatissimam , publici iuris facio, Tibique tanquam Herculi monstrorum domitori fortissimo , ac strenuissimo malorum depulsori , aduersus virulentos *Zoïlorum* morsus consecro atque inscribo. Quod quidem consilium meum si Tibi gratum esse intellexero (quod certè facies , idque cum multo candore , si generosam tuam indolem bene noui , præstantissime *Patine* ,) aliud non de alieno penu , verùm de meo , priuatisque vigilijs & elucubrationibus , donarium in posterum , si vitam & otium Deus concesserit , nempe *aduersus Chymicorum prauas artes , technas , officinas & imposturas* duplicem tractatum habebis.

EPISTOLA.

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus; ac Tu

Si foetura gregem suppleuerit, aureus esto.

Interea verò, viue & vale, sapientissime *Patine*, méque veterem clientem tuum agnosce, & amare ne desine.

Parisijs 9. Octob. 1650.

Tuus ex animo & officio plusquam
suus, I. S. A. D. M.

EPÍSTOLA

De la Señora Doña Juana de Austria

Al Sr. D. Juan de Austria

En la qual se contiene la relacion de lo que

le escribió

en la villa de Madrid, a diez y siete dias del mes de

Agosto de mill e quinientos e noventa e tres años

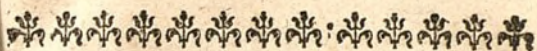
En la qual se contiene la relacion de lo que

le escribió

En la qual se contiene la relacion de lo que

En la qual se contiene la relacion de lo que

M. D. C. L. X. III.

CLARISSIMO

ET ERUDITISSIMO VIRO

ALEXANDRO MASSARIÆ,

in Patauino Gymnasio primas Medicinæ partes profitenti,

ANTONIUS BARDESIUS S. P. D.

*Q*uam Francisci Vallesij Couarrubienſis Methodus Medendi proximis his diebus, in meas manus fortè fortuna perueniſſet, & à compluribus accepiſſem, omnia illius viri ſcripta ſummopere laudari, rem ſanè Medicis omnibus gratam me facturum arbitratus ſum, ſi Libellum hunc imprimendum curarem. Id verò cum præſtitiffem, vna reliqua erat illa cura, cui potiſſimum id opus dicarem. Qua in cogitatione, tu mihi præter cæteros iſe eſſe viſus es, cui munuſculum hoc elargirer,

postulabat enim id mea in te *Vetus obser-*
uantia, *Ut quidquid edidissem, tua Verò*
excellens doctrina, Ut eximij Medici opus,
eximio tibi, ac præstantissimo in arte me-
dica viro, præberem; cum præsertim sci-
rem te omnia huius Auctoris scripta ve-
hementer probare solere, præcipuoque Me-
thodi huius desiderio teneri. Itaque non
mediocrem ab ipso *Vallesio* hac in re me
initurum gratiam existimaui, non eo so-
lum nomine, quod libellum hunc penè inter-
mortuum diuulgarem, quod quidem omni-
bus facile fuisset, sed multo magis quod
fidei, & auctoritati tuæ eius memoriam
commendassem, id quod paucis contingere
solet, *Ut talium virorum patrocinium nan-*
ciscantur. Accipe igitur ad te venientem
eruditissimum virum; & interea plura tu
quidem à me, & ab alijs, haud tamen for-
tasse meliora, expectabis. Vale.

Hæc epistola fuit præfixa editioni
Venetæ, anni 1589.

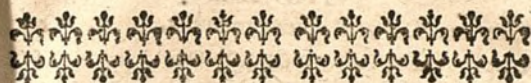
PETRVS ALFONSVS

AB ARZE MEDICVS,

LECTORI S.

HABES candidè Lector celeberrimi Medici Francisci Vallesij breuiculam, sed doctrina & eruditione refertam Medendi Methodum, in qua tradenda elegantissima, & plusquam dici potest artificiosa etiam Methodo est vsus. Inuenies autem (modò eam attentò legas ac relegas animo) sub facili ac laconico stylo, quidquid longissima Galeni Methodus continet, atque multa alia, ad medicinam faciendam omnino necessaria, quæ & tempus, & huius Viri prudentia insignis inuenere. Hæc vero oculatiùs introspecta, ac repetita decies, dabit doctis quod discant, quod exosculentur, quod admirentur denique, & stupeant.

Hanc ergo, singulas sententias expendens,
diurna nocturnaque manu versa, & præ-
ter alia poteris, nulla in re ab scopo aber-
rans, speciales quascumque Methodos
(quas vocant practicas) euolvere : ex
quibus aliàs non leue periculum instat.
Eademque Socratem, & alium, singulos-
que alios tuò & citò curabis. Quod si
exempla desideras, habes libros omnes Hip-
pocratis de morbis vulgaribus, etiam do-
ctissimis huius viri commentarijs illu-
stratos. Nam medica praxis Methodo &
singulorum exemplis traditur melius quam
(ut fit) per morborum species. Adieci-
mus tui gratia copiosum Indicem, &
Adnotationes marginales, ut tibi sit non
absconditus thesaurus. Vale.

INDEX CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

- Cap. 1. E Methodo curandi generatim & speciatim. pag. 1.
- Cap. 2. De curatione per victum & auxilia. 5
- Cap. 3. De victus institutione, & sex rebus non naturalibus. 8
- Cap. 4. Quomodo vires seruentur. 11
- Cap. 5. Sanitatem seruari sola moderatione rerum non naturalium quæ perpetuò nos alterant. 14
- Cap. 6. In curatione morborum duo esse spectanda, facultatem & morbum. 16
- Cap. 7. De cibi qualitate, opportunitate & vtendi modo. 30
- Cap. 8. De modo seruando in cibis. 35
- Cap. 9. De tempore assumendorum ciborum. 37
- Cap. 10. De potu in genere. 41
- Cap. 11. De potu in specie, nempe de aqua, 44

I N D E X.

Cap. 12. De vini usu in morbis.	47
Cap. 13. De somno & vigilia.	55
Cap. 14. De quiete & motu.	59
Cap. 15. De animi pathematis.	61
Cap. 16. De venere.	65
Cap. 17. De aere ambiente.	66

L I B E R S E C V N D V S.

Cap. 1. D E curatione, & quomodo fiat per contraria.	78
Cap. 2. De causis morborum.	83
Cap. 3. De causis internis, & earum indicationibus.	88
Cap. 4. De facultatum constantia.	95
Cap. 5. De causis in specie.	103
Cap. 6. De indicationibus à morbi essentia.	115
Cap. 7. De symptomatum indicationibus.	118.
Cap. 7. De doloris indicatione, & anodyn- nis.	122
Cap. 8. De somniferis & soporiferis, & quomodo differant.	124
Cap. 9. De fastidio, eiusque indicationibus.	125
Cap. 10. De animi deliquio.	127

I N D E X.

- Cap. 11. De dysenteria & vomitu , ipso-
rumque affectuum indicationibus &
symptomatis. 128
- Cap. 12. De ijs quæ præter naturam reti-
nentur. 131
- Cap. 13. Quod præter naturam est ali-
quando seruandum. 136

L I B E R T E R T I V S.

- Cap. 1. **D**E indicationibus contrarijs.
171.
- Cap. 2. An euacuatione & localibus simul
& alternatè liceat uti. 179
- Cap. 3. Vbi adsunt multi morbi quid fa-
ciendum? 184
- Cap. 4. De indicatione à temperamento
totius corporis. 193
- Cap. 5. De indicatione à parte affecta. 199
- Cap. 6. De morbis qui dicuntur à Medicis
curari prima intentione. 216
- Cap. 7. Curatio consistit in quarumdam
rerum conseruatione , & quarumdam
ablatione. 226

I N D E X.

L I B E R Q V A R T V S.

- Cap. 1. **D**E remediorum occasione 247
Cap. 2. **Q**uo tempore morbi vniuer-
sali aut particulari , quo die aut hora
agendum sit aliquid aut cessandum. 251
Cap. 3. De occasione remedij in particula-
ribus morborum temporibus. 304
Cap. 4. De occasione remediorum in hora
diei. 312
Cap. 5. De vitandis diebus decretorijs. 318

Finis Indicis Capitum.

METHODI MEDENDI

FRANCISCI VALLESII
COVARRUBIANI,

Philippi Secundi, Medici primi,

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

VRANDI Methodus
seu ratio, generatim
tradi potest, & specia-
tim. Sunt enim quæ-
dam præceptiones, quæ spectant,
ad morbi simpliciter, curationem:
quædam quæ ad singulos: atque
illæ quidem communes sunt mor-
bis omnibus: hæc suo quæque pro-
pria. Constat verò has non posse

Singulorū

A

2 METHODI MEDENDI

curaciones illis esse contrarias, sed aliquid
sua cōmu- præterea adijcere, communi me-
ni metho- thodo semper salua: quia illud
do conti- ipsum quod adijcitur in ratione
nentur. communi continetur. Nam & ipsæ

morborum species, phrenitis, pleu-
ritis, & podagra, differentias pro-
prias adhibent ad morbi genus.
Ipsa verò morbi ratio eadem est in
omnibus. Velut igitur genus non
nisi in speciebus existit: neque in
ipsis speciebus quidquam est extra
genus: ita neque communis me-
thodus exerceri potest, nisi in sin-
gulorum curationibus: neque in
his est quod non contineatur in
ipsa methodo: hæc verò in illis

Ratio me- exercetur, & fidem habet. Primum
dendi pri- igitur expedit rationem medendi
mum dif- discere vniuersim, idque maximi
cenda vni- momenti in arte esse, putare: dein-
uersim. de ad singulorum descendere cu-
rationes: quod erit facillimum ei,
qui quam nunc instituimus doctri-
nam rectè tenuerit. Ea incipit à

Omnis pru- cognitione finis, vt omnis alia ars
dentia in factina, aut actiua, atque adeo om-

nis prudentia. Eius enim cognitio cognitio-
ne.
ducit ad inuentionem mediorum.

Nam cum finis cuiuscunque artis Finis artium
semper est
bonum ali-
quod.
sit bonum aliquod, & eius cogni-
tio sui contrarij præstet notitiam,
velut rectum obliqui : & eius bo-

ni, quod in fine est, fruitio, eius-
dem auctione & contrarij demoli-
tione comparetur, ipsum bonum
& malum, & ea quibus constat, aut
fouetur vtrumque, rectè perspecta,
indicationem faciunt eorum, quæ
nata sunt, illud seruare, & hoc cor-
rumpere : velut nunc, quia finis

Medici sanitas est, huicque contra- Finis me-
dici sani-
tas.
rium est morbus, perquirat ea qui-

bus sanitas constat, & ea quæ mor-
bum inferunt, ac conseruant : hæc-
que illi per suas ipsorum notiones
inducant, quibus agendis sanitas
seruari, & morbus tolli possit. Ea

igitur in quæ oculos mentis inten- Scopus
quid, &
indicatio.
dimus, scopos : ipsas verò insinua-

tiones agendorum, indicationes:
illa autem quæ agenda sunt, voca-

mus auxilia, quæ agrotis auxiliari Auxilia
nata sint, atque adeo, cum & ut quæ sint.

A ij

4 METHODI MEDENDI

oporteret adhibita auxiliarentur. En
 igitur via, cui incipimus insistere:
 Quia causa scripta sic accessi verò ad scribendum hunc
 hæc meth. librum, non quod sperem, eum
 cum Galeni methodo certare pos-
 se, sed ut suo quisque prosit modo,
 & suo seruiat tempori. Nam cum
 quævis ætas novas afferat dubita-
 tiones, nouis etiam ratiocinatio-
 nibus opus habet: præterquam
 quod ille suo more dedit prolixio-
 rem, ego meo contractiorem da-
 bo. Neque sane in cuiusquam
 odium, aut aliquos refutandi cu-
 piditate, (ut fortè non deerunt
 qui suspicentur,) sed bono animo,
 & in gratiam atque utilitatem om-
 nium, eorum verò maximè, quos
 non obstrinxit vlla dogmatica pro-
 teruia. Constat verò, me etiam
 id tacente, neminem posse ad hanc
 tractationem utiliter accedere, qui
 non antea nouerit, quæ ad homi-
 nis naturam spectant: elementa
 dico, & temperamenta, & partium
 structuram: virtutes quoque qui-
 bus corpora reguntur: succorum

Ante tra-
 ctationem
 methodi
 noscendas
 esse res na-
 turales non
 naturales &
 præter na-
 turam.

LIBER PRIMVS.

& spirituum vim. Quid etiam & quoruplex sit morbus, causa morbi, & symptoma, & quæ hæc circumstant. Sufficientem etiam notitiam habuerit materiæ medicinalis, longè verò maiorem facultatum illius. Ijs ergo quæ à me alibi, & à Galeno priùs ac exactiùs, monstrata sunt, nunc petitis, compendiatiam methodi medendi tractatione aggrediar. Quà qui instructus satis sit, Methodo rectè, ac citra erroris periculum, instructus poterit per quascunque practicas nō decipietur à com- tractationes decurrere: ipseque munibus quasi peritus construendi, ex qua- practicis. cumque silua materiam deligere ac decidere.

C A P V T I I.

OMnis curatio, & quidquid medicus circa ægotantem molitur, constat victu & auxilijs: Victu & au- voco enim nunc auxilia, quæcun- xilijs om- que præter victum, ob morbos nis curatio præsentés aut imminentes, auxi- constat, liandi gratia adhibentur: victum verò moderationem earum rerum, quibus sani & egroti æquè vtun-

A iij

6 METHODI MEDENDI

Auxilia
quæ dicantur,
& quid
victus.

Tres partes
practicæ.

Sanitas
sola diæta
conserua-
tur.

Præcautio
quid.

Victu,
pharmacis,
& chirur-
gia vtimur
in curandis
morbis.

tur. Auxilia verò partim consistunt in medicamentis, partim in chirurgia, seu manuum opera: Unde fiunt tres partes practicæ, diætetica, pharmaceutica, & chirurgica. Sanitatis tutela, quæ optima medicinæ pars est, solius est diætetica: si quid enim aliud nondum ægrotantibus consulitur, ad præcautionem spectat magis, quàm sanitatis custodiam. Præcautio verò medium quid est inter conseruationem & curationem, ac proinde cum vtraque se inserit: nam & qui tuetur sanitatem, & qui morbos curat, crebra vtitur præcautione. Morborum autem curatio, de qua nunc agere incipimus, dictas omnes partes coniungit: quæ non ita separatæ sunt, vt non sit vtendum omnibus ad eosdem morbos, sed singulis ad quosdam. Nam recta victus institutio ad morbum omnem est necessaria, vtcumque curetur: pharmaca & chirurgiam vix est vlla curatio, quæ non coniungatur: nam & vlcera, quæ maximè

LIBER PRIMVS.

chirurgica sunt, ceratis & emplastris, quin & corporis expurgatione indigent: & raræ febres sunt, quæ non aut secari venam, aut scarificari cutem, aut incidi abscessum, si quis fortè fiat, postulent: quæ omnia sunt chirurgica. Itaque partes hæ practicæ ita sunt coniunctæ, vt simul morborum plurimorum curationes compleant. Harum præstantissima est victus institutio, quia sine ea curari nullus morbus potest, ad multorum verò curationem ea sola sufficit, atque eum sufficit, cum minimo naturæ dispendio sanat. Proinde, etsi dictæ tres partes diuersæ sunt, & diuersas de illis grauissimi auctores instituerunt tractationes, nos de solo victu ægrotantium quædam prælibantes per capita, omnia deinceps connectemus, quæ ad peculiariter vocatam curationem spectant, hoc est medicamenta & manuum operam. Quia quod ad methodum, & curantis intentiones attinet, eadem prorsus pars est. Quæ enim eas ma-

Victus præstantissima
practicæ
pars.

A. iiii.

8 METHODI MEDENDI
ximè separat manualis industria,
vfu magis comparatur, quàm præ-
ceptionibus vniuersalibus discitur.

C A P V T I I I.

Victus in-
stitutio sex
rebus non
naturalibus
constat.

Victus itaque institutio, est
moderatio earum rerum,
quibus necessario vtimur ad vitæ
custodiam, maximè quidem cibi
& potus, cum quibus & odores
intelliguntur, nutrientes, qui ci-
borum sunt, & sapores indicant.
Post hæc autem & motus ac quie-
tis, aeris nos ambientis, passionum
animi, & eorum quæ excernuntur
ac retinentur. His enim sex gene-
ribus continentur res omnes, quas
non possumus effugere, quin ab eis
necessariò ac semper patiamur sic,
aut aliter. Qua propter eis vti (cui
non eodem modo) commune sanis
& ægrotis est. Consueuimus verò
illud quod ægrotantium solum
gratia agitur, peculiariter curatio-
nem appellare. Ita igitur nuncu-
pata curatio agitur medicamentis,
sectione, aut vstione. Nam, vt in
aphorismo dicitur, quæ non sanant

Peculiari-
ter dicta
curatio qui-
bus rebus
agatur.

LIBER PRIMVS.

medicamenta, sanat ferrum, quæ non sanat ferrum sanat ignis. Porro medicamenta, aut interiùs accipiuntur, infunduntur, aut immittuntur. Accipiuntur potiones, eclegmata, boli, trochisci, catapotia, & condita. Infunduntur, clysteres seu ani, seu vteri, seu vesicæ. Immittuntur pelli & glandes. Exteriùs admoventur, balnea, embrocæ, seu irrigationes, illitiones, cerata, vnguenta, cataplasmata, emplastra, sparadrapi, laminæ, ferulæ, lintea, & si quæ sunt alia. Sectiones sunt partium præcisiones, vt digiti, aut præputij, aut supercrescentis, vel emorientis vbivbi carnis. Aut incisiones: hæque vel ventrium, vt vesicæ aut vteri: vel vasorum, vt venarum aut arteriarum: vel abscessuum vbicunque consistant: vel cutis, huiusque solius, aut cum subiecta carne, velut quæ vocatur scarificationes, quæ profundæ esse possunt, aut sublimes. Aut transfixiones, vt quæ aguntur acubus ad consuetudinem.

A. v.

10 METHODI MEDENDI
 dum, aut laqueandum. Vftiones,
 aut sunt penetrâtes, vt cùm abſceſ-
 ſus alti rumpuntur igne, aut ipſa
 eſſa vruntur: aut inuſtiones ſolum,
 vt quibus fiunt cutanea vlcera, aut
 vſtione diſſipatur tantum ſuper-
 ſtans caro. Ratio faciendi hæc om-
 nia, & parandi, ac componendi
 medicamenta, demandata eſt chi-
 rurgis, & ſeplafarijs, & familia-
 ribus miniſtris. Spectat verò ad
 medicum rectè imperare, atque
 agnoſcere, an illi rectè exequatur:
 quare niſi eas, quæ de ſingulis ſunt
 apud graues auctores, peculiareſ
 tractationes perlegerit, & admi-
 niſtrationibus interfuerit, metho-
 do, quam inſtituimus, vti non
 poterit exactè. Intentiones enim
 agendorum, quas ſcopi indicabunt,
 rectè tenens, deficiet in ſingulari-
 bus, quorum notitiam, experi-
 mentis & vſu, neceſſe eſt compa-
 rari. Methodus enim intentiones
 curantis ſolum dirigere promittit.
 Non ſunt autem hæc, quæ ante
 methodum diſci, velut quæ nuper

Medici eſt
 rectè impe-
 rare, & quæ
 imperarit
 an rectè
 ſiant agno-
 ſcere.

LIBER PRIMVS. 11

diximus, oportet. Quinimo huius partis præceptis imbutum, ad opera artis accedere, est maximè expediens, vt quis summus in arte euadat. Methodus autem, seu via agendorum indicatur, vt dictum est, à fine. Is enim est cuius gratia inuenta sunt omnia artis opera, & instrumenta Ab illo igitur rursus sermonem exordiamur.

C A P V T I V.

Dicta omnia moliuntur medici circa ægrotantes, non aliorum, quàm vt eos à morbis liberet, & ad sanitatem reducant: non possunt autem liberare, nisi vires seruent: tum quia si facultas deficit, morietur homo, antequam extinguatur morbus: tum quia facultas est, quæ præcipuè morbos curat, & vtitur medicamentis: medicus verò illi seruit, subministrans auxilia. Igitur medico duplex est propositus finis, seruare facultatem, & tollere morbum. Seruatur facultas, seruatis, retentisque rebus, quæ sunt homini secundum

Facultas
seruatur,
seruatis re-
bus natura-

A 71

12 METHODI MEDENDI

libus, hæ naturam, hoc est, temperamento,
verò ex ido partibus, succis & spiritibus. Hæc
neo usu re verò refectione, quæ accedit ex
rum nō na idoneis, cibo & potu, & commodo
turalium. usu rerum omnium necessariorum.

Morbus
quomodo
extingua-
tur.

Symptoma
quomodo
curatur.

Causæ
morbi quo-
modo auge-
suntur.

Ita. n. appello eas, quas nulla ratio
vitædi est, quas iam numeravimus.
Morbus extinguitur, per se, aut
ablatione morbi. Symptomata
enim, quæ pathognomonica non
sunt, seu propria atque inseparabi-
lia, tolli possunt manente morbo.
Nam & umbra tollitur manente
corpore, cū ex aduerso obijcitur
lumen. Vt autem umbra manere
non potest eleuato corpore, ita
neque symptomata sine morbo.
Causæ quoque tolli possunt per se,
aut ablatione priorum. Nam ple-
risque morbis sunt causæ plures,
aliæ alijs priores. Habent ergo hac
in re posteriores ad priores, vt ad
ipsas morbi, & symptomata ad
morbos. Tollentur ergo illæ cum
his, vt cum illis morbi, & cum
morbis symptomata. In ipsis etiam
symptomatis aliquando idem ordo.

est, pendetque aliud ex alio, atque cum illo tollitur, vt cum dolore peruigilium, quod ab eo nascitur. Per se autem tollitur horum quodcunque, obiectione contrarij, velut umbra obiectu luminis. Itaque tota Methodus curandi redigitur in illud axioma, contraria contrariis sunt remedia. Siue enim morbum, siue causam, siue symptoma, per se impugnas contrarium illi obijcis. Sin autem moliris, vt cum alio cadat, velut symptoma cum priori, aut cum morbo, aut hic cum causa, aut hæc cum alia priori, illi alteri obijcis contrarium. Itaque huc redit tota medendi ars, qua aduersus res noxias, & quæ præter naturam sunt, pugnamus. Quoniam verò deficiente vita, nullus curationi locus est, & eorum quæ circa corpora vtiliter aguntur, præcipua causa est ipsa natura, & vt efficiens, & vt finis, necesse est, dum res quæ præter naturam sunt tollimus, naturales seruare, studeamus. Vt autem illa

Contraria
contrarijs
curantur.

Naturalia

seruantur
similibus &
consuetis.

Quæ mor-
bos curant
molesta,
quoniam
desueta.

14 METHODI MEDENDI
tolluntur contrarijs, ita hæ ser-
uantur similibus: quia vt contra-
riorum est corrumpere, ita simi-
lium seruare. Petit autem natura,
non minus quàm quæ similia, im-
mò plus etiam, quæ consueta.
Nihil enim fert grauius, quàm
consuetudinis mutationem: ac
tanto magis, quanto magis fit re-
pentina. Cuius rei exempla, ex
vulgo cognitis experimentis con-
gerentes, Hippocrates & Galenus
integros cōsumpsere libros. Mor-
bi contra, vt contraria sibi, ita pe-
tunt homini desueta. Quo fit, vt
quæ morbos curant, raro non sint
molesta, vt pharmaca, & alia per
bonam valetudinem insolita: quæ
sanitatem seruant, suauia, vt boni
consuetique cibi, & victus totus
ad normam, & consuetudinem
sanorum comparatus, & nihil ex-
tremum repente adijciens.

C A P V T V.

CUm igitur res quæ in medici-
considerationem veniunt, sint
triplices: naturales, non naturales,

LIBER PRIMVS. 15.

& præter naturam : Naturales
conseruat medicus: contrarias, qua-
rales, semper velle extinguere,
non naturalibus vtitur; indeque
accipit materiam agédorum. Cum
ergo conseruatio omnis à simili-
bus, & corruptio sit à contrarijs,
res naturales seruat vsu similium,
res præter naturam, curat con-
trarijs, ex non naturalibus verò
accipit similia illa & contraria.

Nam cum res non naturales, id est, Res non
naturales
duplicis
sunt diffe-
rentiæ.
quæ neque naturæ nostræ coniu-
ctæ sunt, vt nostri partes, earum-
que idonea compositio, ac conti-
nuitas: & virtutes, atque vnde hæ-
nascuntur, temperamenta: & qui
hæc seruant succi & spiritus: neque
omnino præter naturam, vt morbi,
& eorum causæ, atque accidentia:
sed externa quædam, sint duplices:
aliæ quæ perpetuo nos alterant,
ac necessario, quarum antea non
semel meminimus: sex, inquam,
illa genera quibus constat victus:
aliæ quæ neque necessario, neque
semper, sed aliquando, & casu.

16 METHODI MEDENDI

quodam, vt gladius, ignis, lapis, aut pharmacum, & quæcumque percellere possunt sensus, vt clamores ferientes, aut demulcentes: odores iucundi aut graues: colores extremi aut mediocres, ac reliquæ patibiles qualitates (his enim omnibus vtimur ad quædam, & ab eis euenit pati corpora) primo quidem genere vtimur solo ad tuendam valetudinem, (quia ea

Sanitas seruatur sola moderatio-
ne rerum non naturalium quæ perpetuo nos alterant.

Morbi vero curantur his & aliis quæ non semper fed aliquando nos alterant.

Facultas, & morbus duo primi

cum omnis morbus abest, sola moderatione illarum rerum seruatur) utroque autem ad curandos morbos, quia & victum moderamur, & pharmaca adhibemus, & causas violentas arcere curamus, atque cum res fert, his ipsis pro auxilijs vtimur, vt ferro & igne. Itaque materiam omnium agendorum suppeditant nobis res externæ.

C A P I T U L U M VI.

DVo ergo primi scopi sunt, in quos curantis oculi intenduntur, facultas & morbus: illa petit se seruari: hic tolli. Cum facultate intelligimus res omnes na-

turales, & inter has consuetudinem, quia eodem modo indicant, puta feruari se. Cum morbo res omnes præter naturam, quia ut ille, indicant, se scilicet tolli. Nimirum, quia illa sunt per se, ac semper bona, hæc contrà, mala semper. Res externæ, quia neutrum sunt per se, non habent certas indicationes, ac perpetuas sed indicant ut illæ quarum conditionem sequuntur, bonæ scilicet, aut malæ existentes, ut procedente sermone patebit. Proinde quidam nolunt eas in indicantibus ponere: distinguuntque indicantia à coindicantibus, & hæc utraque à contraindicantibus. Mihi non videtur ea arguties necessaria. Nam coindicare, & contraindicare, indicare est. Non placet eorum ingenium, qui immutantes verba, gloriantur, quasi aliquid arti utile adiecerint. Sed nihil interest, loquantur ut lubet, modo res nobis maneat integra. Facultas itaque est quæ petit cibum, non morbus:

scopi.

Consuetudo seruanda ut res naturales.

Res externæ non habent certas indicationes.

Coindicantia & contraindicantia sunt indicantia.

Facultas petit cibum.

20 METHODI MEDENDI

acutis, citiùs ac plus videant facultatem affici, & multis ac crebris symptomatis vrgeri, facultati timentes, ægrotos incipiunt mox ingurgitare: contrà per initialongorum, nullis symptomatis terri-
 riti, & vires omnes parum sentientes suo cassas robore, victum au-
 dent nimis extenuare: postea, cùm longiùs quàm putauerant, vident morbos protrahi, inediæ longitu-
 dinem timentes, coguntur augere cibos: primùm quidem subtra-
 ctione vires ante tempus debilitari sinentes: deinde adiectione, ob-
 stantes succorum concoctioni: cum tamen contrà oporteret face-
 re: in principio, inquam, morbi, dare cibi plus, procedente autem concoctione, & eunte in iudica-
 tionem morbo, sensim detrahère, ea celeritate, qua morbi ipsius du-
 ratio contrahitur. Non quod ip-
 sum morbi tempus per se poscat ci-
 bum vllum: si enim verè dictum
 est, morbum nullum cibum petere,
 & morbi tempora ipsæ morbi par-

Morbi tem-
 pus per se
 nullum po-
 scit cibum.

tes sunt, seu ipse morbus, incref-
cens, stans, aut decrefcens, con-
stat neque tempus eius vllum, ci-
bum vllum petere poffe. Morbus.
n. totus, & omnes eius partes ci-
bum omnem prohibent dari. Ve- Non om-
rùm & fi totus morbus prohibet, nes morbi
non omnes eius partes prohibent partes pro-
æquè, fed eæ in quibus concoctio- hibet æquè
nes naturam magis occupant, pro- cibum.
hibent magis: in quibus verò ad-
huc à concoctionibus natura va-
cat, prohibent minus. Quæ verò
minus prohibent, magis permit-
tunt. Ob fuccorum ergo altera-
tiones permittunt morborum
principia, cum nondum natura
concoctionem aggreffa eft, dari
plus cibi, quam incrementa, & Plus cibi
hæc, quam fummi vigores. Nam dandum in
morborum qui ex materia pendet, principio
tempora, concoctione & crudi- omnium
tate præcipuè diftingui, & morbo-
cum rum: &
venofi generis funt, eas alteratio- plus incre-
nes fpectari in vrina, effeque prin- mento quâ
cipium, cum nulla concoctio eft fummo vi-
manifefta: ftatum in quo maxime gore, &
qua caufa.

22 METHODI MEDENDI

ea viget; incrementum, in quo ipsa quoque increfcit, ex prioribus tractationibus noſſe oportet. Neque verò ſolùm ob concoctionem ſuccorum agendum eſt vt diximus, dandum ſcilicet in principio plus, in vigore minus, in incremento detrahendum, ſed ob ipſam facultatem: quia hæc tanto magis periclitatur detracto cibo in principio quàm poſteriùs, quan o plus ſupereſt tranſigendum. Cibus ergo dari ſola facultas petit, tamen eius quantitatem ſimul cum facultate indicat morbi tempus, non quidem per ſe, ac petens, ſed propter facultatem, & permit- tens. An nondum ob hæc indicent vllò modo morbi tempora cibi quantitatem, illi diſputent, qui in ludo tempus ludunt: mihi res ipſa dicta eſt, dari debere plus cibi in principio, quam ſequentibus temporibus, atque eo plus quo morbus futurus eſt longior, atque detrahendum cibo, vt morbus

Facultas, &
morbi tem-
pus cibi
quãtitatem
definiunt.

Ex ſpecie

crescit. Ex ſpecie etiam morbi

quantitatis cibi indicatio quædam est. Nam cum cibi dentur ob facultatem per se, vt explicarum est, quo morbi suapte natura fortior facultatem desiderant vt vincantur, eo plus cibi dari postulant, aut cogunt, aut permittunt, denique eo plus dari in illis debet.

(Nam de nominibus non contento) & quo partes affectæ minus cibum sustinere possunt, eo minus permittunt dari. Igitur in iis mor-

bis, quorum materia intra thoracem consistit, lautius aliquanto agendum est, quam cum naturalia instrumenta excrementis obsidentur: quia cum neutri solui possint sine concoctione & expulsionione, & concoctio in vtrisque solas desideret vires naturales, expulsio in illis naturales & animales desiderat, in his naturales solas. Nam quæ intra thoracem sunt, non aliter quàm tussiendo reijci possunt. Tussis verò per vehemētem expirationem agitur, & magna musculorū appositio. Si igitur eos qui ita laborāt, sinas

morbi cibi
quantitas
indicatur
quædam
modo.

Partes affectæ
quantitatem
cibi definiūt.

Agendum
lautius in
morbis
thoracis
quam cum
naturalia
instrumenta
laborant,
& quacausa.

24 METHODI MEDENDI

plus satis per cibi detractionem
 languescere, eueniet, vt cocta ma-
 teria, sola impotentia exscreandi
 moriantur. Quod non raro euenit,
 aut ob sanguinem improbè mis-
 sum, aut victum extremè extenua-
 tum. Cùm itaque per alios mor-
 bos solum sit opus naturalibus vi-
 ribus, animalibus verò minimè,
 nec nisi ad facilem solum respira-
 tionem: per hos autem animales
 etiam opus sit seruari, ad tussis ve-
 hementiam, constat hac causa dan-
 dum esse his cibi plus: laboranti-
 bus verò hypochondriorum, at-
 que aliarum partium morbis, mi-
 nus. Porro inter hos dandum est
 minimum, quibus affectio est in
 ventriculo: quia cum ipsa affecta
 pars primam ac maximam cibi cō-
 mutationem sit effectura, & cum
 crudissimo colluctatura, constat
 eam maximè à cibo læsum iri, at-
 que ideo, eum morbum cibum
 minimè permittere, eaque causa
 dandum minimè, nisi aliunde orta
 necessitas cogat illius noxę obliuif-

Minus cibi
 dandum
 cum labo-
 rat ventri-
 culus, quā
 cum alia
 naturalia
 membra,
 & qua ra-
 tione.

ci. Ex morbo igitur hæ sunt indicationes. In ipso homine duo sunt, quæ quantitatem indicant: natura, & consuetudo. Nam quibus plurimum est calidi, siue id ætatis, siue innatæ temperiei est, plurimo ea causa indigent alimento, quia à paucis exoluuntur, ideoque minus est per morbos illis detrahendum, contrariis plus. Differunt verò haud dubiè temperamentum ætatis & innatum, tametsi id quibusdam amicis persuadere non possum, si quidem sunt eadem ætate homines, longè diuersis temperamentis, & eodém temperamento longè diuersis ætatibus. Illi fortasse putant, me dicere, habere hominem duo illa temperamenta, vt duo crura, aut duos oculos. Didicisse oportet ex prima philosophia modos eiusdem & diuersi. Cur autem quibus calidi est plurimum, & facultas commutandi fortis dato paucis cibo exoluantur, causa est, quod cum ea facultas naturalis sit, neque possit præsentem materiam ces-

Hominis
natura &
consuetudo
quantita-
tem cibi in-
dicant.

Qua causa
exoluan-
tur multum
quibus fa-
cultas com-
mutandi est
fortis &

B

26 METHODI MEDENDI

calidi plu-
rimumdato
paucō cibo.

Temporis
& regionis
ratio ha-
benda ad
cibi quanti-
tatem,

fare, oblato exiguo cibo, exurit
excrementa, quæ in officinis ne-
cessario sunt aliqua, à quibus no-
stra mox substantia exurit, ac li-
quefit: & ipsum cibum adeo exi-
guum, pro concoctione corrup-
pit, ac vitiat. Nimirum ratio
quædam esse debet efficientis cau-
sæ & materiæ. Nam quæcunque
ad ignem lentum densata coquun-
tur & dulcescunt, ad ardentio rem
vitiantur, fiuntque amara & fu-
mida. Hæ noxæ accidunt ex cibo
omnino exiguo, aut tenui omni-
bus qui calore abundant, siue ex
natura, siue ex anni tempore. Qui-
bus verò id calidum innatum est,
vt puerulis, accedit alia, dissipatio
scilicet facilis ab externis causis
ob substantiæ molliciem. Ob hæc
& externarum causarum diximus
esse hic quædam considerationem
vt temporis, cui similis etiam est
regionis differentia. Hyems enim
& ver ventres hominum facit esse
calidiores, ac proinde pluri cibo
indigere, vt puerorum, scilicet

& adolescentium, ætas & autumnus, ut iuuenum & senum, quorum hi ieiunium ferunt facillimè: illi melius quàm qui crescunt, etsi non ut quorum corpora iam deferuent, & incrementa consistunt. Itaque in definienda cibi quâtitate magna ratio haberi debet naturæ.

Non minor autem, imò verò & maior & prior consuetudinis.

Quia hæc omnium rerum est naturæ gratissima, neque vnquam per morbos mutanda: neque per bonam valetudinem, nisi paulatim, & cum homo à negotiis vacat sibi. Quia repentinæ mutationes sunt nocentissimæ. Ut igitur in alia omni victus parte seruanda per morbos consuetudo est in somno, inquam, & motu & aere, & euacuationibus, & si quæ sunt alia: ita vel maximè in cibi quantitate, de qua nunc agimus. Quod vulgus medicorum non considerans, ægrotis omnibus eosdem cibos tribuit, pullorum gallinaceorum carnes, aut recentia oua: cum ma-

Consuetudo cibi
quantitatem indi-
cat, & qua
causa.

28 METHODI MEDENDI

gis extenuat, olera cocta, aut fructus autumnales assos, aut lotum panem, aut iusculum gallinæ. Et eorum quidam hæc, alij alia semper præbent: quidam semper vituperant. Quidam sunt Sarcophobi, quidam Sarcophili: cum nihil horum, neque verò aliud quidpiam in arte debeat esse perpetuum, sed quiduis agi opportunè, velut nunc, si duo febricitare incipiant, alter assuetus vesci duabus libris arietinæ quotidie, aut singulis arietinæ & bouinæ, aut denique cibus cum his conferendis, alius verò sola libra arietinæ, aut pro hac gallina non veteri, aut ex utriusque cibo cum libra conferendo: certè perinde sit illi incipiente morbo dare arietinæ coctæ libram, atque huic selibram, aut pro ea pullum non exiguum. Detrahendus ergo cum sit cibus in omnibus morbis, qui cum corporis impuritate consistunt, in diuturnioribus futuris detrahendum minus, in acutis multò plus, in

Cibus in morbis detrahendus habita consuetudinis ratione.

mediocribus mediocriter, in omnibus verò ad proportionem, ex eo quod consuetum. Velut in morbo futuro lógo satis sit partem alteram detrahere: in futuro acuto simpliciter, qui tres septimanas, aut quatuor non sit superaturus, duas tertias: in acutissimo, quique sit intra hebdomadam finiendus, nec sextam quidem partem fortasse relinques. Constat verò victui detrahi, aut quantitate imminuta, aut, hac manente, mutata substantia cibi in tenuiorem, aut utroque. Velut si ei qui vescebatur arietinæ libra, eiusdē des selibram aut tertiam: consueto verò vesci vaccina, aut caprina salita, des tantundem arietinæ, neque recens mactatæ, neque siccatae sale: aut huius etiam aliquanto minus quam carniū duriorum accipere solebat: aut pro modico carnis arietinæ des tantundem pulli, aut pro duobus vitellis ouorum, olerum manipulum. Studendum itaque huic detractiōni, præter consu-

Victui detrāhēd. aut quantitate imminuta, aut mutata substantia, aut utroque.

In detrāhēdo cibo

habendara-
tio est con-
fuetudinis,
ætatis, na-
turæ, re-
gionis, tem-
poris, &
aliorum.

tudinem, quæ maximi hac in parte
momenti est, consideratione æta-
tis, naturæ, temporis, & aliorum
omnium, quæ etsi ad victum be-
neualentium magis videantur per-
tinere, in victu etiam ægrotantium
animaduerti, & in consolationem
vocari debent, vt nuper dictum
est. Non igitur certi aliqui esse de-
bent cibi ægrotantium, neque
crassus à tenui victu distingui, certa
corum substantia, aut quantitate,
sed relatione ad id quod consue-
tum, & naturæ, temporis, ac re-
gioni congruens, detractione ma-
iori aut minori facta, vt morbus
præiudicabitur futurus longior aut
breuior, secundum quantitatem
aut substantiam seu qualitatem.
Extenuatur enim victus, imminuta
quantitate, aut qualitate mutata,
vt explicatum est. Sed de qualitate
seorsum iam dicamus.

CAPVT VII.

Cibi quali-
tas, oppor-
tunitas, &

QVandoquidem in cibis non
solum quantitas spectanda
est, sed qualitas etiam, & quando

seu opportunitas, & vtendi mo- vtendi mo-
 dus, quæ ad hæc pertinent adij- dus.
 cienda sunt. Quantitas (vt dictum
 est) definitur à facultate & morbo,
 illa petente, hoc permittente.

Qualitates cibi duplices sunt, Cibi quali-
 quædam. n. illi vt cibo insunt tates dupli-
 cibus quæ-
 dam, vt
 cibo, quæ-
 dam vt me-
 dicamento
 insunt.
 mero: quædam vt habet aliquid
 medicamentosi. Cibo namque
 qua tali, accidit esse coctu facili
 aut difficili: tenuis aut crassi: boni
 aut mali succi: multi aut pauci nu-
 trimenti: facilis aut difficilis des-
 census: quæ medicamentofo autem
 accidit esse calido aut frigido, hu-
 mido aut sicco, adstringenti aut
 laxanti, extenuanti, aperienti, aut
 facienti contraria. Nam priora illa
 accidunt illi, quæ aliquid patitur:
 posteriora, quæ aliquid facit. Est
 autem alimenti pati: medicamenti,
 facere aliquid. Cui naturæ quæuis
 dictarum qualitarum aptetur, qua-
 les singuli cibi sint, non est præ-
 sentis tractationis, sed ex aliis,
 quæ de alimentorum ac medica-
 mentorum facultate sunt, & ex

Ante me-
 dendi me-
 thod. nos-
 cendæ sunt
 facultates
 alimentorū
 & medica-
 mentorum.

B iiij

eorum historia oportet didicisse, nunc quibus quales dandi sunt, docemus. Imprimis, qui boni succi, ijs qui mali, semper sunt præferendi: neque enim ex bono succo vlla noxa esse potest. Faciles concoctu, & tenuis succi, & facilis descensus, plerumque præstant contrarijs. In his tamen, animadversionibus quibusdam opus est.

Calidis ventriculis non sine noxa datur cibus valde facilis concoctu.

Nam consueti vesci concoctu durioribus, & alioqui robusto calidoque ventriculo hominibus, non sine noxa datur concoctu valde facilis, quia vitatur (qua causa dictum antea est) & ventriculus citius quam expedit inanitus, excrementa vndique trahit, quæ multorum malignorumque symptomatum causa fiunt. Talibus ergo, si non qualis per bonam valetudinem, tamen detur crassiusculus cibus, ac nonnumquam etiam satis crassus, ut

Qui sint qui non gaudent cibus tenuis succi,

res petet. Iam verò qui ob tenuitatem succorum exoluuntur, aut laborant tenuissimis fluxionibus, ut ad thoracem quidam, alij ad ventrem

superiorem, aut etiam inferiorem:
alij ad oculum, atque nonnum-
quam ad articulos, non gaudet
cibis tenuis succi, sed crassi, suilla,
arietum, aut etiam suum pedibus,
porcellorum cerebro, & amilo.

Quibus alius plus fatis laxa est,
tardi descensus debere esse cibos,
vt vitella ouorum dura, sorba, &
cotoneorum carnes, notum est fa-

tis. Cibus multi alimenti tunc da-
ri debet, cum corpus desiderat plus
quam venter potest conficere, vt
quibus est concoctrix debilis, &
alimenti indigentia multa. His
enim vt exiguum sufficiat, valde
nutriens cibus dari debet, vt vitel-
la ouorum sorbilia, pistillo tusa
carnes caponum, aut gallinarum
lacte nutritarum, & gallinaceorum
testiculi. Contrà, quibus venter
multis assuetus, aut robustus mul-
ta petit, corpus verò exigua nutri-
tione indiget, dari debet multum
ex quo accedat alimenti exiguum,
vt magna copia olerum. In his dixit
Hippocrates, meliorem esse mo-

Ijs qui al-
uo laxa sūt
qui cibis con-
ueniant.

Cibus mul-
ti alimenti
quibus con-
ueniat.

Multum
cibi ex quo
exiguum
accedat ali-
menti qui-
bus conue-
niat.
Libr. de ali-
ment.

De medi-
camentosis
cibi quali-
tatibus.

Calidiora
alimēta ca-
lidioribus
naturis in af-
fectu frigi-
do, frigidio-
ra verò fri-
gidioribus
naturis ca-
lido affectu
conueniū.

Minus fri-
gida ali-
menta cali-
dioribus
naturis in
affectu ca-
lido, minus
verò calida
frigidiori-
bus naturis
in affectu
frigido co-

lem, quam virtutem. De his ita-
que qualitatibus hactenus. De me-
dicamentosis, & primis, scias qua-
litatem cibi, vt & aeris, & aliarum
omnium rerum non naturalium,
esse debere temperamento ægroti
(cum quo & consuetudinem in-
telligimus) similem, & morbo
contrariam. Nam febricitantibus
cibus humidus & frigidus conue-
nit: hydropicis siccus & calidus,
tanto plus, quanto contigerit hos
esse calidiores & sicciores, illos fri-
gidiores & humidiores: tanto mi-
nus, quanto ad contraria inclina-
uerint, febricitantes, dico, ad ca-
lorem & siccitatem, hydropici ad
frigus & humiditatem. Contrà ac
vulgus medicorum consuevit fa-
cere, qui quasi naturas curent; non
morbos, calidis augent frigida,
frigidis calida, ea solum causa non
insigniter lædentes, quod consue-
tudo, quæ seruanda ante omnia
est, plerunque est contraria natu-
ræ. Raro enim non assuescunt sua
sponte frigidi calidis, & calidi fri-

gidis. Si autem eueniat (euenit ueniunt.
 autem aliquando) febricitantem Cum natu-
 natura calidum calidis assuetum ras cura-
 esse, ut meri potui, alijs, & condi- mus, non
 mentis cum aromatatum copia, ele- morbes, ca-
 gantis medici est, & qui metho- lidiora fri-
 dum veram curandi caller. hunc gidoribus,
 tanto minus frigidis alere, quanto frigidiora
 est calidior, & calidioribus assue- vero cali-
 tus: quia tanto minor est is exces- dioribus
 sus, quam apparet, quanto plus conueniunt.
 habet naturalis. Eadem ratio est
 aliorum morborum, qui in intem-
 perie habent essentiam. Sed de hoc
 exactius procedente sermone di- Libro 3.
 cetur, ut & de alijs qualitatibus Cap. 4.
 quæ vocantur secundæ, cum ad in-
 dicationes curatorias perueneri-
 mus. Nunc enim obiter quod con-
 iunctum est cum victus institutio-
 ne, tetigimus.

CAPVT VIII.

QUod ad modum utendi attri- Quis mor-
 net: imprimis quoad fieri dus in ci-
 possit, seruanda est consuetudo: bis.
 deinde videndum, ut cibus mor-
 bum minime augeat, & à facultate

B. vj

melius superetur. Cum enim cibi non seipfos commutent, indigent facultate, à qua commutentur. Proinde cum facultas ob debilitatem quidem petit cibum, sed ob hanc ipsam non potest sustinere, datur minori quantitate pluries.

Quando pluries & minori quantitate datur cibis.

Quando rarius & maiori quantitate.

Aliquando varietas ciborum vitari non potest.

Cibi facili

Contra, ubi facultas est valida, datur maiori quantitate rarius. Maiori quidem quantitate, quia ut indicatum antea est, ratio quædam esse debet cibi ad facultatem, ut neque debili detur multum, neque forti exiguum nimis. Illud. n. cruditatem, hoc corruptionem malam facit. Multum ergo datur talibus, ut rectè conficiant. Rarius vero, quia possunt etiam sustinere ieiunium. Itaque, ut morbo fiat satis, & quod ob robur adiectum est, raritate compensetur. Vtrumque autem, bono ordine offerantur, si varietas ciborum vitari non potest, aut alioqui utilis est, velut ad appetentiam sæpe, & ut suavius recepta melius concoquantur. Is autem ordo est, ut cibi tenues, &

facilis descensus antecedant, nisi descensus
in paucis quibusdam morbis, in & tenues
quibus retentioni magis studere antecedat.
opus.

CAPVT IX.

Temporis autem duplex est
consideratio, vniuersalis, sci-
licet, & horæ diei. De vniuersali
quidem tempore morbi disputan-
tes de quantitate, diximus, in sum l. cap. 6.
mo vigore abstinendum maximè,
in principio minimè, & detrahen-
dum paulatim. Id quod in omni-
bus morbis, qui à materia pendent,
agendum est, præterquam in ijs,
quos excitant fluxiones (huius-
modi sunt phlegmones, & harum
timore vlcera, & omnes catarrhi) *Quando re-
nuissimo
cibo sit
viendum à
principio.*
aut incipiunt à satietate: in quibus
tenuissimè est agendum initio, vt,
scilicet ita soluatur satietas, &
sistatur fluxio, quæ morborum
sunt causæ. Quo pacto autem mor-
bi tempora cibum petant, cum id
Galenus neget, explicatum prius
est. In hora verò cibi, seruanda, si *Cap. 6.
De hora
cibi.*
possit, consuetudo est, capiendus

38 METHODI MEDENDI
 que qua per sanitatem consuevit.
 Sin autem figura morbi id prohi-
 beat, cauenda est hora exacerbatio-
 nis. Nam Hippocrate autore, in
 accessionibus cibum dare, noxium
 est. Totam ergo accessionem, si fie-
 ri potest, cauebimus, sin minus, vs-
 que ad inclinationem. Quod si ne-
 id quidem licet, saltem accessionis
 vitabimus initium, & tres ante il-
 lud horas, nisi in picrocholis, qui
 animo linquntur, ob acrem bilem
 ea hora affatim in os ventriculi
 concurrentem, nisi quid cibi re-
 centis ibi sit, à quo, commista he-
 beretur, in his enim dilatus, vt in
 alijs febricitantib. solet, cibus, sæ-
 pe pro intermittente continuam,
 & pro febre simplici atque cum
 sudore, si daretur cibus in initio
 soluenda, syncopalem: & pro sa-
 lutari lethalem febrem fecit. Da-
 tus verò in ipsa accessionis hora
 aliquando non solum hæc pericula
 prohibet, sed ipsam etiam febrem
 anteuertit. Hoc autem fit, vt dixi
 maximè in picrocholis, quod no-

7. aph. 11.

Initium de-
 terius ac-
 sessionis
 tempus ad
 cibum:

Cibi dilatio
 in picrocho-
 lis quas no-
 xas afferat.

men ijs præcipuè tribuitur, quibus os ventriculi à bile mordetur.

Sed & in alijs, quibus moueri incipit bilis, non tam multa crassa & putris, quàm pauca tenuis & valde vsta ac fumosa: qua mordere incipiente partes sentientes, multi pungi & horrere incipiunt: & eadem, cibo aliquo mox oblato, vt forte pane ex vino diluto, attemperata, horrere desinunt, atque omnino febricitare. Quid mirum, cum & ab epilepsia præseruari eueniat, dato cibo, eos, qui oris ventriculi consensu corripuntur, sæpius verò cephalæa. In his igitur non est seruandus ille solemnis modus cibandi: immo dandum antequam ingruat accessio, quod si iam ingruerit, in ipsa inuasiōe, atque ea elapsa, iuxta summum vigorem, qui vt inclinēt, sæpe necessarius est cibus, atque si quam maximè inclinare cœperit, tamen vt soluatur febris, est non raro necessarius in talibus. Constat verò hoc raro ac vix vnquam, nisi natura

Cibationis
dilatio ali-
quando in
alijs, qui
picrocholi
non sunt
est noxia.

40 METHODI MEDENDI

valde calidis & ficcis accidere, quia
huic solum naturæ videtur esse

Aliquando congruens. Cum tamen non sem-
nocet cibi per laboretur morbis naturæ con-
dilatio in gruentibus, sed aliquando etiam
his qui non valde incongruentibus, & tunc
sunt natu- quidem grauius, constat non esse
ra calidissi- solum hoc agendum in calidissimis
mi & ficcis ac ficcissimis naturis, ita affectis,
mi. vt plerumque autores incautè defi-
niunt, sed in ijs etiam qui natura
sunt moderatiori, si præter naturam
ita affectos esse contigerit. Nam
hæc cibandi forma curationem
continet. Curatio verò indicatur
ab eo, quod præter naturam quis
habet, non ab eo, quod naturali-
ter. Esse autem non pro cibo solo,
sed & pro medicamento, constat,
cum non detur in ea occasione,
gratia reficiendi solum vires, sed
retundendi acrimoniam succo-
rum. Petitur ergo ab eorum acri-
monia, quam vbi vbi contigerit
esse tantam, ac talem, maximè
cum sensus ventriculi acuties per-
inde indicabit, etsi totus homo,

non adeo siccus & calidus, & gracilis natura sit. Cibi itaque exhibendi hæ sunt regulæ.

CAPVT X.

DE Potu dicamus. Eius per se Potus vehit alimentum & solatur sitim. duo vsus sunt, vehere alimentum, & solari sitim: quæ cum appetitus frigidi & humidus sit, constat potum debere esse frigidum & humidum: tenuem verò & fluxilem, vt deducat alimenta. Alere Alere non potest per se potus. verò, aut aliter corpus afficere, per se non est potus, etsi aliquibus accidit potabilibus, non quæ talibus. Nam quæ alunt, fami occurrunt potius quam siti, aut non huic soli. Quæ alios vsus exhibent, medicamenta sunt. Igitur verè potus, ac nihil aliud quam potus, sola aqua frigida est: quia tenuis, fluxilis, frigida & humida, & nihil nutriens, neque præter dictos duos, & quæ inde sequuntur, vllum vsu corpori præstans. Alia omnia quæ potantur, aut potiones medicinales sunt, vt decocta, & succi, siue expressi siue stillatitij,

Sola aqua frigida est verè potus.

42 METHODI MEDENDI

& quæ nunc vocantur serapia: ut cibi simul atque potus, seu, ut Hippocrates alicubi dicit, alimenta humida, ut vinum, lac, & iuscula. Atqui, quoniam non omnium naturæ ferunt aquam solam, & multi capiuntur vini suauitate, plerique utuntur eius potu, plus aut minus diluti, ut cuiusque sunt natura & mores. Sūt etiam qui solius aquæ cruditatem, & vini, quæ neque pauca sunt, neque exigua, incommoda timentes, decocto aliquo uti consueuerunt, ut fortè cassiæ lignæ, anisi, aut feniculi. Itaque hæc potiones sunt in usu frequenti (solo. n. lacte, non nisi barbaræ quædam gentes, uti perhibentur) aqua sola, aut medicata, vinum, merum aut dilutum. Atque hæc prima differentia consueti potus est, quæ accipitur ab illius substantia. Hic igitur sit primus delectus potionis, quæ propinanda ægrotanti est. Videndum. n. primum cui aquam solam & inalteratam, cui medicatam des, &

Aqua sola,
aut medi-
cata vinum
merum, aut
dilutū po-
tiones sunt
in frequen-
ti usu.

quam cui vinum & quàm dilutum.
 Deinde considerata quantitas:
 cui largum, cui parcum: mox
 qualitas, cui gelidum, atque, si
 copia sit, admotum niui, cui cali-
 dum, cui subfrigidum, ac medio-
 cre: mox dandi tempus, ante, an
 inter, an post cibos, an longè ab
 illis. In his omnibus magnam vim
 habet consuetudo, quia inuetera-
 tam permutare, præcipuè repente,
 graue semper est facultati. Proinde
 medicus prudens consuetudinem
 perquirat hominis cuiusque, & fa-
 milia, & gentis. Est enim cum
 in eisdem æqualibus que morbis,
 eorumque eisdem temporibus, &
 natiuis temperamentis haud apertè
 diuersis, alteri aqua sola, alteri
 vinum, alteri medicata aliqua
 potio rectè propinetur, ob diffe-
 rentiam solius consuetudinis: vbi,
 scilicet, aliæ indicationes non ma-
 gni adeo momenti sunt. Quæ sint
 ergo illæ, nos possunt adducere
 ad permutandam consuetudinem,
 oportet dicamus, & quomodo

Consuetudo
 magnā vim
 habet in
 potu vt in
 alijs.

Quæ nos
 cogant mu-
 tare potus
 consuetu-
 dinem,

44 METHODI MEDENDI
illis in consultationem vocatis, va-
riare debeamus. Imprimis morbi
species, & materia attendenda,
deinde tempus, postremò acci-
dentia. Non possis autem videre,
quid quidque horum petat, (nolo
enim mihi simpliciter ac sine mon-
stratione dicenti, fidem adhiberi)
nisi perspectum habeas, quid quæ-
que dictarum potionum possit fa-
cere, vtile, aut noxium. Hæc
igitur seorsum perquiramus.

C A P V T X I.

Aquæ com-
moda.

Aquæ incō-
moda.

AQua calorem extinguit: sic-
citatem morbosam modera-
tur: fumos in caput euntes reprimi-
t, & succos omnes in quiete
continet, fluxiones propterea co-
hibet: hæcque gelida magis facit
quam calida (præter humecta-
tionem, hæc enim tepidæ magis
est) tamen concoctiones, & ci-
borum, & morborum tardat, in
hypochondrijs moratur, nisi sit
optima: in flatu soluitur: ven-
trem distendit, neque vrinas, ne-
que sudores promouet facultate

vlla medicinali, neque aliter, quàm
 sua substantia, quæ fluendo vehit
 & cibos, & eorum reliquias, aut
 ex accidenti aliquando extincta
 febre. Vinum contrà, conco- Vini com-
 ctiones iuuat, facile præterit, vri- moda.
 nas & sudores promouet, & in-
 sensibiles euaporationes: reficit
 etiam breuissimè vires, solatur ex-
 hilaratque cor. Calfacit tamen, & Vini incō-
 fumos emittit in caput, fluxiones- moda.
 que omnes commouet, & auget,
 quare & phlegmonas, & dolores
 omnes qui ex illis nascuntur. Po- Potionis
 tiones medicatæ, & decocta varios medicatæ
 præstare vsus possunt, pro natura vsus.
 eius quod incoctum est, aut admi-
 stum, siue, eius quod incoctum est,
 scilicet refrigerat, & humectat, &
 extergit, vt ptisana, & decoctum
 hordei, siue diureticum est, vt apij,
 aut feniculi: siue aromaticum est,
 gratumque ventriculo, coctionem
 iuuat, & putredinem emendat, vt
 cassiæ vel cinnamomi, siue quid
 aliud facit. Omnino autem elixa-
 tio aquam, si quid vitij habet, Aquæ eli-
xatio quid
faciat.

46 METHODI MEDENDI
 emendat (præterquam si sit salsa,
 aut amara) nam tenuiorem facit,
 cum aqua coctilis propriè non sit,
 vt possit crassescere) & minus fla-
 tuosam , resoluens insensibiliter
 partes, in flatus crassos abire para-
 tas. Largus potus fluxiones au-
 get , sero replet venas , extenuat
 succos , ac proinde concoctionem
 impedit : ventriculum & hypo-
 chondria distendit : tamen eua-
 cuationes per vrinas & sudorem,
 ac nonnunquam per aluum pro-
 mouet, & exscreatione crassorum
 faciliorem reddit, atque abundan-
 tius humectat corpora. Parcus
 contra, siccatur, incrassatur, retentio-
 nem iuuat, flatus minuit : tamen
 euacuationes omnes detinet, bi-
 lem reddit acriorem, & minus so-
 latur sitim. Gelidus potus magis
 attemperat, proinde siti, & excre-
 mentorum acrimoniæ melius oc-
 currit : tamen concoctiones magis
 impedit (nisi ex accidenti in qui-
 bus igneum extinguit calorem. In
 talibus enim nihil ad concoctio-

Largus po-
 tus quas
 noxas fa-
 ciat.

Largus po-
 tus qua uti-
 litates ad-
 ducat.

Parcus po-
 tus qui bo-
 ni maliue
 pariat.

Gelidus
 potus quid
 boni uali-
 ve adducat.

nem vtilius, quam gelidâ prandium claudere) euacuationes minus promouet, exangues partes, vt intestina, neruos, dentes, spinalem medullam, & articulos, quin & thoracem lædit. Inflammationes, si quæ sunt internæ, magis incrudat. Ante cibos potus inutilis est, raro tamen, & ob æstum ventriculi, qui fastidium affert, necessarius: inter cibos est vtilis ad idoneam permissionem: post cibum ad descensum in ventriculi fundum: ijs maximè, quibus œsophagus est angustus. Quibusdam verò facere solet intempestiuum descensum ad intestina, aut vomitum. His dari debet multo post cibos (cum scilicet iam descensus erit tempestiuus) nullum autem in ipso prandio.

CAPVT XII.

Igitur indicatione morbi neque febricitantibus, neque inflammatione laborantibus, aut alioqui calida intemperie partis insignis, neque catarrhosis, neque articulis morbis, neque ardore vrinæ

Cui ante cibum vel inter cibos, vel post, sit vtilis aut noxius potus.

Vinum quibus noceat & qua portione loco eius vtendū indicatione morbi.

48 METHODI MEDENDI
 affectis , vinum dari debet : sed,
 si ventriculus meram aquam ferre
 non possit, decoctum aliquod illi
 gratum, & accommodatum mor-
 bo. Ijs verò qui pluri quam opus
 est, vtuntur cibo : refectioem
 autem & vires non adeo sentiunt,
 siue id intemperie ventriculi, vt
 per vocatam bulimiam, siue cum
 nondum malum adeo creuerit, in-
 temperantia hominis, fiat, potu
 vini vti consultum est. Aqua enim,
 quia nihil nutrit corpora, & ven-
 triculum refrigerat, vorax est:
 vinum contra nutriendum, & calfa-
 ciens, voracitatem minuit. Frigus
 enim ventriculi, accedente præ-
 cipuè (vt solet) aciditate crudo-
 rum, quæ ibi per eam intempe-
 riam congeruntur : & alimenti
 defectum causas esse famis mini-
 mè, alibi demonstratum est. In-
 dicatione causæ, qui bile sincera
 laborant, vinum non sustinent.
 Quod si his aqua ingrata est, ob
 oris amaritudinem, vt solet, in-
 fundi in eam aceti tantillum de-
 bet.

Quibus vi-
 num con-
 veniat in-
 dicatione
 morbi.

Quibus vi-
 num non
 dandum in-
 dicatione
 causæ.

bet. Quia amaritudini resistit ac-
 ditas. Porro talibus, si nullum
 habent membrum insigniter læ-
 sum, seu debile, dari debet frigi-
 dior & copiosior, contra ac pitui-
 tosis. Indicatione temporis, quod
 vt diximus, materiæ alteratione
 præcipuè definitur, per morbo-
 rum initia, & cum adhuc materia
 cruda est, maximè est abstinendum
 à vino, & vtendum paruo potu,
 eoque non frigido. Procedente
 autem iam morbo, & materiæ
 concoctione, minùs habet noxæ,
 vinum aliquod concedere, & lar-
 giori potu, eoque frigidiorè, vti.
 Nam in initio maximum fluxionis
 est periculum, & incertum quo
 succi decumbant, quod à vino ma-
 ximè deterret, & à largo potu. Pe-
 riculum etiam est incrudationis
 phlegmones, si quis subest, & suf-
 focationis naturalis caloris, sub
 crudis adhuc excrementis, quod
 deterret à frigido. Minime verò
 tunc opus est vrinas mouere, aut
 sudorem, aut euacuationem vllam

Indicatio-
 ne tempo-
 ris morbi
 quando vi-
 num con-
 ueniat, aut
 non, & qua
 causa.

50 METHODI MEDENDI
 aliam, nisi fortè per ventrem, ma-
 teria turgente, aut per eas quæ po-
 stea dicentur definitiones. In ven-
 trem verò vinum non dirigit, ne-
 que vbi turgentia est, quidquam
 sit periculosius, quam illud. Igitur
 potus principij esse debet aqua,
 eaque pauca, neque gelida: pro-
 cedente autem morbo & conco-
 ctione, inclinare iam incipit in-
 tentio medici ad laxationem cor-
 porum, concoctionis maturatio-
 nem, euacuationem, & attempe-
 rationem. Quare licet sensim tran-
 sire ad vinum, & potum largiorem
 & frigidiorem: in inclinatione au-
 tem maximè tali potu vtendum.
 Eadem quoque ratio est, tempore
 particularium cuiusque ac-
 cessionis: in inuasionem. n. maximè,
 in inclinatione minimè, mediis
 temporibus mediocriter, absti-
 nendum est à potu. Nimirum in
 accessionis initio adstringuntur
 omnia, in inclinatione laxantur.
 Symptomata verò poterunt dictas
 indicationes interturbare. Nam

In morbi
 principio
 potus sit
 aqua, &
 quanta ac
 qualis.

In augmen-
 to & statu
 quo potu
 vtendū, ac
 declinatio-
 ne.

In accessio-
 nibus quan-
 do absti-
 nendum à
 potu, &
 quādo non.

Indicatione
 sympto-

LIBER PRIMVS. §

dolor capitis , & cruditas acida, matū quam-
do vino
vtendum,
vel non.
quocumque morbi tempore vi-
num dari prohibebit: deliquium
animi, quocumque coget. Hæque
omnes indicationes , etsi specu-
lanti, seorsum considerandæ, per-
pendendæque sunt , tamen cu-
ranti simul occurrunt , suntque
considerandæ simul , dandumque
aliquid cuius : plus autem maiori,
nisi fortè aliqua vrgeat summè : ita
enim reliquæ , vel contemnuntur.

Ita videri contraria non debent, Indicatione
partis quo
potu&quo-
modo sit
vtendum,
exemplo
morborum
thoracis,
febricitantibus vinum denegari, &
inclinantibus febribus concedi
posse, alterum enim febris , alte-
rum temporis indicatio est. Ita
etiam etsi dictum est, in morbis ex
materia pendentibus, cum ea iam
incipit apparere cocta, transeun-
dum esse ad potum largiorem &
frigidiorem, si tamen intra thora-
cem sit , copia quidem augebitur
plusquam si esset in venis & arte-
rijs , frigus verò multo minus, aut
etiam nihil , idque indicatione
partis, quia, scilicet pectus lædi-

C ij

52 METHODI MEDENDI
tur facile à frigidis: indigent verò
quæ in eo congesta sunt, multa hu-
miditate, quia non nisi tussiendo
reijci possunt, qua propter dilui
postulant. Tamen hac eadem parte
affecta, & concoctione nondum
apparente, vtendum est potu, ca-
lido quidem semper, tunc tamen
calidiori, pauciori verò, etiam
quam in morbis venarum, quia
pars ea magis exposita est fluxioni-
bus, & protractione concoctionis
maius affert periculum: exscreandi
verò nondum est tempus. Ita sunt
omnia perpendenda, conferen-
daque: augenda aut minuenda
quantitas, aut qualitas, mutan-
dumque tempus, aut vtendi mo-
dus: vel alterum pro altero acci-
piendum in vsum. Velut in dia-
bete, qui ex siccitate renum cum
calore nascitur, vtendum potu per-
pauco, frigido tamen: ne copia
retentionem prohibeat: qualitas
verò renes, heparque cõtemperet.
Verum hæc peculiare iam metho-
dos attingunt, vt & alia omnia

Exemplum
potus in
diabete.

exempla. Quæ proinde in alias tractationes dimittantur, nunc de ratione potandi ægrotos hæc sint generatim dicta. Nam neque de potu bene valentium, neque de eo qui loco medicamento suscipitur, ut cum vino curantur dolores oculorum, aut copioso potu gelidæ, febres, nunc sermo est, sed de eo solum qui ægrotantibus propinatur, ut sedet sitim, & cibos deferat, quod potus propriè esse diximus: aut ut celerius reficiat, quod cibi humidi est. Ut autem potus

facilius replet, hoc est citius nutrit quam cibus: ita odores quam potus, ut multis in locis dixit Hipp. Cum tamen sint odores duplices, quidam ciborum proprii, & saporum indices, velut carniū, panis, lactis, insculorum & vini: quidam rerum aliarum, ut rosæ, sambuci, musci, & ambra. Vtrique sane grati, aut ingrati sunt. Grati enim carniū assarum aut elixarum, cum adhuc integræ sunt: ingrati verò cum putrefactæ fatent. Grati etiam

Odor citius nutrit quā potus. Odores duplices.

74 METHODI MEDENDI
 galeiæ & thymiamatis : ingrati sa-
 gapeni, & lanæ vstæ. Et hi quidem
 delectant magis aut offendunt ce-
 rebrum, & cor & respirationis ca-
 ua instrumenta : illi verò palatum
 & gulam, atque adeo ipsum ven-
 triculum, vt videantur re vera esse
 ipsimet sapores, in tenuiori sub-
 stantia, vapore scilicet, qui est ipse
 succus extenuatus. Quo fit, vt boni
 suauesque appetentiam excitent,
 & ventriculum nauseabundum se-
 dent, mali verò vomitum cieant.
 Proinde illos ego ad aeris qualita-
 tes refero, vt & sonos, agamque
 de illis posterius : hi ad ciborum
 genus referuntur meliùs, & sit iam
 triplex cibus, siccus, humidus, &
 vaporosus. Vtemur ergo primo,
 cum facultas potest expectare tar-
 diusculam refectionem, vt trium
 quatuorve horarum : cum verò in-
 tra horam refici petit, iusculo : cum
 statim, vt cum in deliquium fertur
 homo præ inanitione, potu vini
 (portionum enim hæc nutrit celer-
 timè) & odore eiusdem, & recens

Cibus tri-
 plex, siccus,
 humidus,
 & vaporo-
 sus, & quã-
 do tendum
 vnoquoque
 horum.

LIBER PRIMVS. 55

extracti furno panis, & porcinae
assae calentis. Quoniam autem quo-
rum refectio celeris est, est etiam
infirmata, opus erit, hæc continen-
ter agere, usque dum reparentur
nonnihil vires, & parentur cibi
nutrientiores, potiones quidem
primùm, deinde & solidi cibi.
Hactenus de cibo & potu.

CAPVT XIII.

Somnus & vigilia, etsi minus in
Potestate nostra sunt, quàm
cibus & potus, motus & quies,
est tamen etiam modus aliquis
somnia procurandi, & arcendi.
Quare eius quoque ægrotis insti-
tuendi, sunt aliquæ præceptiones,
vt diligendi aeris aut parandi: mo-
tusque animi prouocandi, aut cõ-
pescendi, & excretiones omnes
naturales (in quibus præcipuè ve-
nus est) vitandi, aut mouendi.
Somnus igitur in lethargo, & aliis
soporosis affectionibus, & insudo-
rosis semper vitandus, quia sem-
per lædit: in phrenitide & dolo-
rosis, & quæ cum alui profluvio

De somno,
& vigilia.

In quibus
affectibus
vitandus,
aut conci-
liandus som-
nus, & qua
hora.

C iij

vexant, semper conciliandus, quia semper confert. Sed quia neutrum potest æquè semper agi, neque ægroti sustinent tam assiduam curationem, tunc est procurandus his somnus, cum vigilia maximè lædit: & permittendus illis, cum excitatio maximè fatigat, hoc est, noctu, atque si aliqua diei hora consuevit homo per sanitatem dormire. Nam magnum momentum habet consuetudo eo tempore dormiendi, quò vigilia plus, & somnus minus lædat. Atque ideo in morbis, per quos neque sopor, neque per vigiliam premit, neque alioqui circuitus exacerbationum, quales febres continentes sunt, somni longitudo & tempus, secundum ægrotantis consuetudinem expetuntur. In quibus autem morbis sunt accessiones, cum intermissione, aut sine illa: intermissione, aut pro ea, remissionis tempus, est somno opportunissimum: inuasionis verò maximè importunum: mediocria vero tempora habent mediocriter:

Consuetudo quomodo seruanda in somno.

In morbis in quibus sunt accessiones quo tempore dormiendum.

vt quod ad horas accessionis attinet, eadem sint occasiones somno & potui, & eadem incommoditates. In morbis præterea, quibus cum capitis grauitate, aut fluxione consistunt, aut cum viscerum inflammatione: aut cum copia succorum suffocante innatum calidum: aut vtcumque refrigeratio extremorum adest, abstinendum à somno, quoad fieri potest, neque permittendum dormire, nisi quantum summa cogit necessitas. Nam sonus illa omnia auget, grauans caput, ad viscera reuocans, calidum suffocans, & effundi per artus prohibens. Contraria facit vigilia. Porro in febribus sudorosis malignis, (helodes vocabant veteres) in quibus vires sudando exoluuntur, somnus vitandus, vt qui sudorem auget, cum sit in causis humectantibus: in omnibus verò alui profluuijs procurandus, quia deiectiones cohibet: idque siue profluuium sit spontaneum, siue à pharmaco: qua ratioque tamen iam sistere velis: velut, si

Quibus
morbis no-
cet somnus.

In alui pro-
fluuijs som-
nus procu-
randus, &
ne.

§8 METHODI MEDENDI
magis ducere, motus imperandus.

Motus non
omnino est
contrarius
somno, &
vigilia si-
milis.

Somnus nō
semper de-
siderat qui-
etem,

Contrarius enim quodammodo
motus somno est, & similis vigilia:
non tamen omnino. Non enim
eisdem semper conueniunt quies
& somnus, neque vigilia & motus:
neque semper quibus quiescen-
dum, dormiendum, neque qui-
bus vigilandum, mouendum est.
Nam omnes capitis fluxiones &
grauitates: & febrium inuasiones
amant quietem sine somno. Sed
neque semper (tametsi id maximè
videri possit necessarium) somnus
quietem desiderat. Cum multis
conciliet somnum quædam moti-
ratio lecti pensilis, aut crepundio-
rum, qui sola quiete excitantur.
Quod in pusillis quidem frequens
est, in adultis verò ægrotantibus
aliquando est consultum experiri.
Quando igitur etsi valde videan-
tur similes, neque somnus cum
quiete, neque vigilia cum motu
semper congruit, necesse est, mo-
tus etiam & quies habeant proprias
præceptiones: quæ ab viriusque

utilitatibus, & noxis melius, quam aliunde capi possunt.

CAPVT XIV.

QVies concoctionem iuuat, & lassitudinem soluit, distributionem verò & dissipationem percutem, & reliquas omnes euacuationes retinet: ventilationem naturalis calidi minuit. Motus cōtra, iuuat distributionem, & euacuationes, ventilatque calidum: tamen fluxiones mouet, & spiritus animales absument. Igitur iniungenda quies est, vbi lassari seu defatigari cœperit corpus, & vbi concoquere expedit, & vbi fluxio in partem quampiam fieri incipit, aut timetur: maximè si in eam quam motus ille exercet, vt si in crus à deambulatione, si in brachium, à digladiatione, si in pectus à clamoribus, cessandum. Mouendum verò vbi euacuationes aliquas est opus ducere: velut cum dato pharmaco, expurgatio non satis procedit: atque cum valenter elicere sudorem expedit, vt in quibusdam

Quietis & motus cōmoda & iniungenda

Quibus iniungenda quies.

Motus quibus est imperandus.

60 METHODI MEDENDI

Italica lue laborantium, qui post expurgationes per pharmaca, vehementibus exercitationibus, ut ludo pilæ, aut cursu, aut iactu lapidum, sudando persanantur. Est verò iis qui toto corpore æquè ægrotant, vtilissima exercitatio, quæ totum corpus æquè mouet (ut & bene valentibus) quo in genere maxime probatur ludus pilæ. Cum alicuius membri causa suscipitur, in morbi principio, quæ contrariam partem, in fine quæ eandem maximè mouet: velut initio podagræ mouendæ manus, in fine crura, ob chiragram contrà. Confert etiam motus vehemens, cum obstructa sunt viscera, & grauata crudis, ut hydropicis, & qui in malum habitum periclitantur incidere præ multitudine excrementorum, & obstructionibus viscerum. Quod viris quidem aliquando, mulieribus verò plerumque euenit, tum aliàs, tum maximè, cum menstruorum est tempus, male autem, aut omnino non

Motus vehemens confert laborantibus obstructione viscerum.

fluunt. Hæc corpora oportet, vt Hippocrates auctor est, defatigari & sudare. Hinc natum est illud, nullo minus præsentaneum auxilium, dandi multis ordine diebus, cum motu multo & concitato, Limaturæ puluerem ferri defæcati, arte præ-ferri laus. parati.

CAPVT XV.

MOderandi etiam animi motus, est ars quædam. Quæ non minima pars institutionis videtur censeretur debet, sed vt quibusdam visum est, maxima, quod nouandi & augendi morbos sit causa frequentissima, cum male suscipiuntur ij motus, prodesse autem etiam possit, cum bene. Nimirum in causis non naturalibus sunt, quæ vt eis quis vtitur ita prodesse aut obesse possunt. Nihil autem firmiter hæret corpori, quàm quod venit ab animo: & hominibus quidem obest plurimum sua sollicitudo, qua quia vacant bruta, Bruta felicitudine magna ex parte sunt incolumiora. Motus verò hi etsi aliquando aliis vacant, ob

Animi motus.

Sollicitudo multum obest hominibus.

Bruta felicitudine

vacant, ob

62 METHODI MEDENDI

id magna
ex parte
sunt inco-
lumiora.

Animi affe-
ctus ægro-
tantibus
mouentur
maximè
sermoni-
bus, ob id
rhetorica
medicinæ
est mini-
stra.

6. Epid. sec.
2. 36.
Musica af-
fectus mo-
uet.

machinamentis cientur, aut sedan-
tur ægrotantibus (vt certe musicis
sonis, & cantilenis, quibus præ-
stantissimi philosophi, non ad se-
dandum solum præsentis affectus,
sed ad formandum etiam & com-
ponendum mores, vti præcepe-
runt) maximè autem sermonibus,
qui coram ipsis habentur, aut non
habentur. Quæ res omnium ma-
ximè facit, rhetoricam esse medi-
cinæ partem quandam, seu illius
ministram. Huius enim artis est,
dicendo animum audientis, quò
vult trahere, siue amorem, siue
timorem, siue pudorem incutere,
siue animum facere vult, siue hila-
ritatem afferre, siue contristare,
siue prouocare ad iracundiam, siue
placare. Facit verò hæc omnia
Medicus suo tempore, vocatque
hanc Hippocrates œconomiam
circa ægrotantes. Seruit mouen-
dis affectibus etiam musica, vt
dixi, aliquando paulo minus quam
poetica, & rhetorica, atque in
aliquibus hominibus, æquè, aut

etiam plus, vt cuiusque est ingenium. Mouemus verò hos affectus ægrotantibus, sæpe quidem ob aliud quidpiam, non rarò etiam propter sese. Ob aliud quidpiam, vt cum timorem mortis incutimus, ne audeant in victu delinquere, vel vt medico durius aliquid imperanti pareant. Cum, scilicet ob intemperantiam prauo victu vtuntur, vel ob imprudentiam, aut mollitiem curationem recusant. Pudore etiam ipsos aliquando ad meliorem victum, & obedientiam reuocamus: obiectantes illa animi vitia, & aliorum exempla proponentes, aut indignationem alicuius præstantioris. Propter sese, vt timor incutitur repentinus singultientibus, quo ille celer ad viscera spirituum reclusus, flatum oris ventriculi discutiat, & singultum soluat. Quae eadem ratione quidam tentaerunt, imminentem quartanæ accessionem prohibere. Confert quoque cum effluentem sangui-

Mortis timorem incutit ægrotis medicus ne in victu delinquant, aut vt aliàs medico pareant.

Pudore reuocatur ægri ad medici obedientiam.

Timor incutitur ægris, & quibus de causis.

Ob singultum.

Ob quartanam.

64 METHODI MEDENDI

Obhæmor-
rhagias, &
animi deli-
quia & ad
iramrefrin-
gendam.

Tristitia
quando
utilisægro-
tantibus.

Lætitia, quæ
non nimia
est, semper
procuranda,
& quare.

Ira quando

nem, & spiritum, opus est intror-
sum reuocare, atque reuocata re-
tinere, vt per hæmorrhagias, &
animi deliquia. Neque minus con-
fert, ad refringendam iram, vbi
ea ægrotos lædit. Quod in furen-
tibus sæpe vsu venit. Tristitia rarò
utilis est ægrotantibus, neque nisi
quibus ex repentino aliquo gau-
dio periculum imminet deliquij
animi. Aut quibus ex gaudio non-
numquam succedit peruigilium:
iis enim tristitia somnum concii-
liat, exoluens gaudium, quod
euigilare facit. Lætitia semper
(paucis exceptis) procuranda est,
quia nisi cum nimia est, & repen-
tina, vires omnes reddit vegetio-
res: vitales quidem primum, cor
dilatans, & ventilans: naturales
verò & animales per sympathiam.
Motus ergo voluntarios facit ala-
criores, & nutritionem partium
feliciorum. Maximè autem procu-
randa lætitia est, in melancholicis
passionibus, quia earum sympto-
matis proprijs est contraria. Ira

quoque vtiliter prouocatur, quo- vtiliter pro-
 ties calor exiguus sub multis cru- uocatur.

dis succis periclitatur suffocari.

Amori etiam quum quis præ illo Amori
 insanit prudenter obiicitur, si qua odium con-
 ratione in eam quam amat, possit citatur.
 concitari odium. Nam sine odio
 ira parum confert : aliquando
 etiam augendæ passionis occasio
 est.

CAPVT XVI.

VENUS in sanitatis tutela sæpe Venus qui-
 vtilis, in curandis morbis ra- bus morbis
 ro, quia vires plurimum exoluit. vtilis.

Vtilis tamen ea quoque est in mor-
 bis pendentibus ex suppressione
 feminis, qui mulieres sæpius affi-
 ciunt, quam viros, sed hos quo-
 que aliquando. Vtilis etiam non-
 numquam in aliis morbis ex multa
 pituita, quia siccatur valenter. Ra-
 rissimè tamen hæc curatio tentan-
 da, quia vix in adeo excremento-
 sis possunt ita constare vires.

66 METHODI MEDENDI
CAPVT XVII.

Aeris qui
nos ambit
differentiæ.
Aeris impu-
ritas quæ
dicatur &
ex quibus
causis nas-
citur.

f. frigoris
aut caloris,
humidi,
aut sicci.

Aeris, qui nos ambit differentiæ sunt in calore, frigore, humore, aut siccitate: lumine aut tenebra, puritate aut impuritate. Voco impuritatem aeris, malignam illam affectionem, per quam insalubrior, quàm pro manifesta intemperie aliquando esse deprehenditur, plus aut minus, ac nonnumquam pestilens. Quod aliquando ex manifesta causa nascitur, vt ex putridarum lacunarum vicinia aut multitudine cadauerum, aut sordium colluione: aliquando ex occultiori causa, siue cælesti, siue aerea, ex antecedentibus orta intemperiebus. Primæ quidem differentię consistunt in tempore & loco, & artificioso apparatu. Nam in æstate aer calidus est cum siccitate: in hyeme frigidus cum humore, medijs temporibus, mediocris. Non solum autem hanc aut illam esse anni partem refert, sed etiam multo magis, qualis contingat tempestas, quod in pluuijs &

ventis præcipuè consideratur, vt
 pluat an non, sint flatus, an tran-
 quillitas : perfletur terra Boreâ,
 qui frigidus & siccus, atque te-
 nuis est, an Austro, qui calidus &
 humidus & crassus : an medio-
 crium aliquo, qui vt ab his dissi-
 dent, ita ad mediocritatem acce-
 dunt. Loci differentia est similis
 temporis. Nam in Lybia est vt in
 æstate, vt in hyeme Scythia : Vt
 autem in adeo dissidentibus terræ
 tractibus maxima differentia est,
 vt in vrbibus, oppidis, & vicis non
 longè distantibus est sæpe insignis
 differentia, quod montana & su-
 blimis, aut humilis & campestris
 terra sit, huic aut illi flatui expo-
 sita. Quin & in eodem oppido
 domus à domo, & in eadem domo
 cubiculum à cubiculo differt tem-
 perie non ineuidenter. Quin & in
 eodem cubiculo, cubile positum,
 siue ad ianuam, siue ad hanc aut
 illam fenestram, siue ad angulum
 spectet, differentiam facit non
 contemnendam. Sunt qui caput

vehemen-
 ter mutat
 aeris intem-
 periem.

Loci diffe-
 rentia va-
 riatur aer.

Etiā cum
 non longa
 est distan-
 tia.

Caput en-

bantis ad
orientem
aut occi-
dētem spe-
ctare non
est alicuius
momenti.

Cubiculi
artificiosus
apparatus.

68 **METHODI MEDENDI**
ad orientem spectare, vtile, ad oc-
cidentem verò noxium esse pu-
tent, quod succi in nostris corpo-
ribus cum Sole voluantur, pericu-
losum verò sit à pedibus eos agi in
caput. Sed ista vertigo rerum om-
nium cum Sole, in ijs quæ iuxta
terram sunt, haudquaquam senti-
tur. Et cū causam non referant
ad temperiem ambientis, non est
id de quo nunc agimus, neque, vt
ego censeo, momenti vllius. Ap-
paratus artificiosus est, vt porta &
fenestræ clausæ aut apertæ sint, om-
nes aut quædam, quæ ad hunc fla-
tum spectant, aut illum. Rigatum
fit pauimentum aut aridum, tecti
aut nudi parietes. Lectus quoque
sub papilione, cortinis & tapeti-
bus, aut patens vndique. Ipsum
quoque corpus ægroti pluribus
aut paucioribus, tenuioribus aut
crassioribus stragulis contegatur.
Suffiatur aer calidis, aut alteretur
dispersis frigidis herbis, floribus,
aut ramis, vnde temperiem, quam
Gratus o- volumus, obtineat, & vtilem spi-

ret odorem, quod nos ad aeris
 qualitatem referimus. Dixi autem
 utilem, quia non semper qui gra-
 tior, est etiam utilior, potest enim
 esse vehementior, quàm ægroti
 caput ferat, vel calidior (ita enim
 voco eum qui effertur ex re calida)
 quam præsens postulet affectio, vel
 peculiari hominis naturæ aduer-
 sus. Est enim hac in re mira varie-
 tas. Idem odor hunc recreat, &
 illum strangulat, alium quasi dis-
 soluit, nulla euidenti causa, sed
 proprietate. Paretur ergo aer cui-
 que, pro sua natura, & præsentis
 dispositione. Alij rosas sparge aut
 violas, alij folia viridis, alij thymum,
 aut libanotim, vt secundum di-
 ctas considerationes res exiget.
 Temporis differentia non in medi-
 ci electione. Neque enim possis
 pro tuo arbitratu facere, vt quis
 æstate aut hyeme febricitet, aut ca-
 tarrho laboret: neque vt pluat aut
 serenet: hic aut ille ventus perfleret.
 Sed neque regio, neque oppidum
 vbi quis præuentus morbo acuto

dor, & utilis
 differunt.

Varij odo-
 rû effectus,
 ac admirā-
 di pro pe-
 culiari ho-
 minum na-
 tura.

Temporis
 differentia
 non est in
 medici ele-
 ctione.

Loci & op-
 pidi mutā-
 di regulæ.

est, mutari facile potest, sed ferenda conditio loci in quo quis cœpit acutè ægrotare. Multis enim ita affectorum occasio moriendi, translatio fuit, qui alioqui cum quiete curati, liberarentur: tamen horum

Dispositio
neutra lō-
ga, & len-
tus morbi
ingressus
mutadi loci
causæ sunt
& quando.

Ad perfe-
rendam æ-
gritudinem
omnia de-
bent esse
accommo-
datissima.

In longis
morbismu-
ratio loci
utilis, &
quando.

etiam quibusdam productio dis-
positionis neutræ, aut lentus mor-
bi, alioqui futuri acuti, ingres-
sus, deligendi oppidi in quo de-
cumberent, potestatem fecit: ne-
que sane tunc agitur imprudenter,
cū ad nullam rem magis quàm ad
ægrotandum oporteat omnia esse
accommodatissima, quæ ad ægro-
tum, assidentes attinent, & exter-
na. In longis morbis & qui deci-
derunt ex acutis, si qua ratione ad-
uersus esse sentiatur, mutari potest,
& debet, cum commodiori. Sed &
ob solam morbi prolixitatem, etiam
in loco morbi causa apertè non sit,
meritò tentatur eius mutatio cum
alio, si fieri possit, salubriori, si-
minus, gratiori, vt forte patrio,
quo hilaritas inde accedens, mor-
bi molestiam leuet. Vnde nonnum-

quam via ad salutem videtur aperiri. Atque adeo, quia aliquando noxa aeris, in quo ægrotatur, non tam apparet, quàm est reuera, in alium etsi melior esse non videatur, salubris mutatio est. Non tamen proinde in eum etiam qui natura peior, vt Celsus vult, quod pessimum (inquit) semper cælum sit, quod ægrum fecit: neque enim morbi causa bene semper in cælum præsens reijcitur, cum ea vnica sit ex multis, quæ nos possunt lædere. A domo in domum transferre ægrotantes non est difficile, faciendumque, sæpe etiam si quis acute febriçitet, si alia longe commodior se exhibeat. Tamen tunc quoque consulendæ vires sunt: quærendaque hora maxime opportuna, quæ scilicet sit ægro leuissima. Et ipsa per se minime intempesta. In eadem domo, qua quis ægrotare incipit, optimum deligere cubiculum, & lectum accommodatissima parte collocare, parareque omnia, vt maxime expedit, consultissimum

Noxa aëris aliquando nō tam apparet quàm reuera est.

Cælum vnica est ex multis causis quæ nos possunt lædere.

Trāsferendi sunt ægrotantes de domo in domum sæpe & è cubiculo, incubiculum, & qua causi, & qua hora.

72 METHODI MEDENDI

& facillimum est. Ergo tempus anni, & conditionem tempestatis, quæ tunc est, & regionem & urbem, per morbos acutos, non considerat medicus, ut eligat: considerare verò nihilominus debet, ut ipsæ quæ necessario fiunt aliter quam vellet, ipse alias causas, quæ in sua electione sunt, opponat. Ut si æstas est, & regio calida, vellet autem frigidas, alia omnia ad conciliandum frigus comparentur: si autem hyems & frigida regio, ad calorem: quantum scilicet, illa, quam morbus & natura ægrotantis vellet, sunt frigidiora aut calidiora. Itaque ea omnia, quorum est electio, ad indigentiam ægroti componet: reliqua horum oppositione temperabit, ut ex omnibus is qui expetitur, temperiei aeris modus, quoad fieri possit nascatur. Quia autem horum velle medicus debeat, aut nolle, & qui eius deliberationis sint scopi, nondum diximus. Imprimis, saluberrimum esse aerem, limpidum, minimeque putrefactum

Qua ratione considerat medicus tempus anni, conditionem præsentis tempestatis, regionem, & urbem in acutis morbis.

Qualis debeat esse aer.

trefactum, semper expedit: insalubrem, putridum, pestilentem, semper auersatur. Proinde consulit omnibus, decedere à regione, ab vrbe, à vico, à domo pestilente, & ipsos ægrotantes, si potest, transfert in aerem puriorem & ab aliorum consortio, sui & illorum causa, separat, in domum solam, patulam, & perflabilem, suffitibus & irrigationibus putrescentiam cohibentibus vititur. Neque tamen solum in pestilentibus puritatis aeris habenda est cura, sed & in aliis omnibus morbis putridis, semper aliqua. Cōsultissimum enim est ægrotantium cubicula, non semper vndequaque conclusa sinere, etsi quam maxime id morbus petat, sed aliquantisper aperta aliqua fenestra ventilare, vt aer aere expurgetur. Quod semper quidem ægrotis est gratum & vtile: aliquando verò etiam necessarium, ne plurimum aucta putredo, maligna fiat. Quamquam autem purus aer semper expetitur, neque calidus, neque frigidus.

D

Puritatis
aeris habenda est
cura in omnibus morbis putridis
Aegrotantium cubi-
culi non
semper sint
vndequaque con-
clusi.

74 METHODI MEDENDI

gidus, neque humidus, neque siccus, semper, sed pro medici intentione. Nam in quo morbo, & occasione animus est temperando curare, debet aerem trahere in contrarium, vt pro calidis affectibus

Pro calido affectu fit aer frigidus & pro frigido calidus, &cæ. & pro quouis alio sine qualis.

nuadenti-
us febribus
& alijs qui-
bus mor-
bis absti-
nendum ab
aeris refri-
geratione,
& calfa-

frigidus, pro frigidis calidus, pro humidis siccus, pro siccis humidus fiat. Cum animus est coquere, aut per insensilem halitum, aut sudorem vacuare, calidum: cum densare corpora vel spiritus, aut sistere sanguinis fluxiones, vt in ijs qui linquuntur animo, frigidum facere. Subuenit enim tunc aer, vt potus frigidus. Ergo vbi febris vehementia plurimum vrget, omnia debent transferri ad frigidum. Sed in ijs ipsis febribus, cum inuadunt, abstinendum à refrigeratione est, & calfaciendum pro indigentia: & in vniuersali morborum principio, studendum calefactioni, abstinendumque ab apparatu frigido, multo magis, quam euntibus febribus in iudicationem, idque etsi febres in ardentibus sint. Itaque vt est ad

hanc rem magna differentia morbi à morbo, ita temporis à tempore, & vniuersalis & particularis. Nasciturque hic quoque, vt in alijs omnibus artis operibus, quod optimū, faciendumque est, ex collatione omnium indicationum quæ conueniunt. Quod non tantum permutat id, quod faciendum, secundum magis & minus, sed & secundum modum. Velut si quis angitur febris vehementia, tamen cum corporis densitate, & pororum adstrictione ægrotare cœpit, curabis vt aer circumstans frigidus sit, tamen interim corpus pannis contegatur, vt feruorem viscerum temperet aer inspiratus, & vestium calor poros cutis laxet. Quæ eadem cautio, cum febricitans dormit, esset debet autore Hippocrate, ne intro collecto calido, nuda cutis densetur, aut calore geminato viscera inflammentur. Sed & hanc ipsam ob causam, cum à principio febris vsque ad crisin aeris attemperatio ad frigidiorē de-

ctiori studi-
dendum: &
alijs tem-
poribus
quid fa-
ciendum.

Quādo aer
frigidus, &
corpus par-
tis conte-
ctus & quæ-

76 METHODI MEDENDI

Stragulorū
depositio
multo len-
tius debet
procedere
quam reli-
qua refrige-
ratio.

In stragulis
quis modus.

Luminis &
tenebrarūque
sint indica-
tiones.

beat procedere, utpote intempe-
rie crescente, & decrescente cru-
ditate, tamen stragulorum depofi-
tio lentius multò debet procedere,
quàm reliqua refrigeratio. Quia
contectio non solum concoctionem,
sed euacuationem etiam per
cutem, iuuat, cuius indigentia non
decrefcit crescente morbo, sed
crefcit etiam. Itaque, quia conte-
ctio in initijs ad concoctionem
utilis est, postea ad euacuationem,
suadeo ad omnem aliam attempe-
rationem audaciores esse medicos,
quàm ad stragulorum reiectionem.
Quamquam huius quoque rei de-
bet esse modus, pro ratione virium:
is autem erit, ne angantur ægroti.
Hoc enim etiam modo, non mi-
nus, quàm alio quouis, possunt
ægroti suffocari. Luminis & tene-
bræ, quæ qualitates etiam aeris
sunt, & causæ non raro salubres aut
insalubres, aliæ indicationes sunt.
Nam cum hæ non sint in qualitati-
bus elementorum, nihil faciunt ad
temperiem. Cum verò sint aspecta-

biles, possunt plurimum afficere oculos, & permutare primum sensitiuum, ad quod præcipuè spectant somnus & vigilia, mentis constantia & desipientia. Quibus igitur debilis est videndi facultas, detrahendus est fulgor, quia dissipat: quinetiam multò magis, si tota animalis facultas languet: quia videndo, excellentia præcipuè sensibilia, magna animalium spirituum dissipatio fit, & quibus somno est opus, est etiam & tenebra, quibus vigilia, lumine. Porro delirantibus tenebra est utilis (nisi rarò cum ea ipsa est terrori) nam splendore, & intuitu rerum maximè commouentur. De victu ægrotantium generatim, ac de conseruatione rerum naturalium in illis, & modo vtendi non naturalibus, hætenus. de peculiariter vocata curatione, & rerum præter naturam indicationibus, secundum instituemus sermonem.

Detrahendus fulgor quibus debilis est videndi facultas, & quibus tota animalis facultas languet, & quibus somno est opus, & delirantibus.

METHODI MEDENDI

FRANCISCI VALLESII
COVARRUBIANI,

LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

VRATIO, vt superiori sermone diximus, agitur ablatione contrarij: cum verò sint triplices res præter naturam, morbus, causa morbi, & symptoma, curatio propriè solius morbi est: causa tollitur, vt cum ea recedat morbus: symptoma, quò tale numquam curatur per se, sed cum morbo. Quodcumque autem horum curetur, curari debet contrarijs,

Curatio
propriè so-
lius morbi
est.

Curatio
omnis con-

iisque æqualibus : ita , vt quanto morbus sit maior, tanto agatur auxilio valentiori, & quanto morbi causa, & quanto symptoma maius.

trahis æ-
qualibus sit,
& qua cau-
sa.

Vt quanto febris sit intensior, tanto detur frigidior aqua, & purgato tanta sit, quanta cacochymia, & missio sanguinis quanta plethora: & quanto maius peruigilium, tanto perueniatur ad valentius somniferum. Nam si agitur minoribus, curatio erit tardior quam par sit, si maioribus, periculosior : atque utroque modo subibit periculum: illo, moræ: hoc contrarij lapsus. Mediocris ergo festinatio est, æqualibus contrarijs agere. Constat verò huius præcepti causam ad contrarij naturam redigi, quod scilicet, corrumpit contrarium, corrumpi autem volumus morbos, & quæcunque curamus. Vnde etiam constat, si quando species auxilij discrepat ab agendi potentia, potentia potius quàm specie æstimandum esse remedium, & eius intentionem. Neque enim in-

Potentia æ-
stimandum
remedium,
non specie,

80 METHODI MEDENDI

terest per accidens, an per se faciat, modo faciat. Nam Hippocrates conuulsionem infusione frigida curat, quia eam euenit calfacere, ac resolvere: quia verò id non per se, proinde neque in omnibus facit, sed in iuvene bene carnoso: neque semper, sed in media ætate: tunc verò, & in tali, contrarium & æquale remedium censerì debet, ab eo quod fieri euenit. Itaque curatio agi debet contrarijs æqualibus. Id verò intelligendum est, seruatis alijs omnibus artis præceptis, atque si facultas ferat: si enim æqualia non fert, siue ob eam quam habet debilitatem, siue ob repugnantiam, & incommoditatem externorum, & quæ agrotum circumstant, vt si æstiuum aut brumale tempus sit: aut agrotus ipse curis aut negotijs, à quibus non se possit expedire, distingatur (maximi enim momenti est, ad ferendas curationis molestias, animo & corpore esse liberum agrotantem) curabimus mi-

Seruatis alijs omnibus præceptis, lege cap. 2. lib. 3. Curatio contrarijs æqualibus fit si facultas fert.

noribus , cedentes necessitati. Satius enim sit, quantumuis longo tempore , sanescere , quàm inani spe citæ liberationis præceps periculum subire. Virtute verò ferente , artis est, contrariis æqualibus curare. Ergo ad extremos morbos extrema remedia erunt tentanda , ad exiguos verò exigua erunt satis. Qua propter , nisi morbus magnus sit, aut eius vlla suspicio, timorve probabilis, neque mittendus sanguis est, neque expurgandum , neque vtendum villo alio magno auxilio. His etiam consonum est, vt curationes à minoribus inchoentur (quia & ipsi morbi incipiunt à minoribus) & crescentibus morbis augeantur, & decrecentibus minuantur, si, scilicet, semper futura sunt auxilia æqualia, morbis, & causis, & symptomatis, quæcumque horum curentur. Qui verò morbi iam aucti curationem suscipit, ob diffidentiam incipit à minoribus, quod non satis certus sit, de tolerantia

Cum facultas nō fert, curatio fit contrarijs minoribus.

Magno auxilio non vtendū nisi in magno morbo presenti aut futuro.

Curationes à minoribus inchoentur, etiā morbo iam aucto.

D v

82. METHODI MEDENDI

facultatis, aut præfenti ftatu morbi. Si quis autem confidit, fe hæc omnia exactè cognoscere, virtute fauente, incipiat vel à maximis, vt res exiget. Sed quo pacto curationem symptomatum dicimus, cum ea tollantur cum morbo? Certe qua symptomata nunquam curantur per fe, euenit tamen non raro hæc per fe fe lædere, vt dolor & peruigilium, cum profternunt vires, atque tunc temporis occurritur illis, non quâ symptomata funt, fed quâ aliorum malorum causæ funt. Concurrentque aliquando fimul indicationes à morbo & causa, & symptomate aliquo, ac nonnunquam etiam à multis morbis, quos complicatos esse euenit, & à multis symptomatis, & causis ordine positis. Quod si omnibus fimul possit citra vllum incommodum fieri satis, ita est agendum: sin autem non, sed ordo quidam tenendus fit, atque alia post alia facienda, quædam regulæ sunt obseruandæ, quas di-

Symptomata per se curantur cū per se lædunt.

Concurrūt aliquando fimul indicationes à morbo, causa & symptomate & à multismorbis, causis & sympt.

cemus, mox ad peculiare indicationes trium generum, morborum, inquam, causarum, & symptomatum, percurremus. Hactenus enim primam solum, eamque communem omnium attigimus, nempe objectionem contrarij. Ratio autem contrarij obijciendi variat, habetque diuersas formulas. Incipiemus verò à causis, quia vt hæ sunt generatione priores, ita earum sublatio ante alia tentanda est, cum legitimè proceditur.

CAPVT II.

CAUSÆ quædam sunt internæ, Causa duplex, interna & externa,
 vt pituita, & bilis in plerisque febribus quædam externæ, vt vehementis motus, longa mora in sole, aut vento, aut pluuia: & ictus, casusue, & alia eiusmodi. Causæ internæ (voco nunc internas, omnes quæ nostris corporibus innascuntur) quædam sunt tantum causæ, vt bilis & pituita, quædam Quædam causæ sunt simul & affectus.
 causæ simul & affectus, vt bubo, & adstrictio pororum cutis, & aliæ

84 METHODI MEDENDI

obstructiones, & vlcera, & con-
 tusiones, cum ex illis febres oriun-
 tur. Internæ & tantum causæ sunt,
 succi, spiritus, seu flatus. Succi
 quidem, non quatuor tantum toti
 corpori communes, hoc est, san-
 guis, pituita, & vtraque bilis, sed
 & peculiare, vt lac, semen, &
 ros proprius partis cuiusque, quin
 & excrementitij, vt saliuæ, lacrymæ
 & serum. Quæ omnia copia, aut
 vitio aliquo lædunt. Copia qui-
 dem, vt sanguis valde replens, pi-
 tuita obstruens, serum per omnes
 venas redundans, semen super-
 fluens: vitio, vt putrefactus san-
 guis, pituita falsa bilis aut melan-
 cholia putrida aut vsta, semen cor-
 ruptum, ros etiam partium vitio-
 sus, lac concretum, saliuæ acris,
 vrina ardens, aut etiam lacryma
 mordens. Externæ vocatæ causæ
 partim extrinsecus veniunt, vt plu-
 uia, ventus & Sol: partim nihil
 in nobis nisi fientes passionibus sunt,
 vt ira, & timor, & alij animi mo-
 tus. Rursum hæ, cum medicus ad

Causæ om-
 nes internæ
 aut copia
 aut vitio læ-
 dunt.

Causæ ex-
 ternæ.

ægrotum accedit, aut recesserunt
 iam, aut adhuc manent, vt qui ex
 timore febricitat, adhuc. n. timet,
 aut deposito timore tenetur fe-
 bre. Externæ causæ quæ iam re-
 cesserunt, nullam indicationem
 præstant faciendorum, sed signa
 tantum sunt affectionum, quas in-
 tulerunt. Non est ergo quod eas
 medicus tollere studeat, cum iam
 recesserint, sed solùm consideret,
 quas noxas in corpore reliquerūt,
 atque in eas curam dirigat. Exter-
 næ, quæ adhuc manent, submo-
 ueri se statim postulant. Velut si
 quis iter longum ingressus, febre
 corripiatur, quam suspicetur me-
 dicus ex itineris labore esse natam,
 ante omnia monere debet, vt iti-
 nere intermisso, quietus curetur:
 si etiam in Sole, aut calidissimo ali-
 quo tugurio per æstatem febrici-
 tare incipiat, & febris inde videat-
 ur orta, transferendus ægrotus
 est, ante aliam curationem, in um-
 bram, & cubiculum minus cali-
 dum: atque ita amouenda est omnis

Externæ
 causæ quæ
 recesserunt
 nullam in-
 dicationem
 faciunt.

Externæ
 causæ quæ
 adhuc ma-
 nent sub-
 moueri se
 statim po-
 stulant.

Amouen-
darum oc-
casionum
dignotio
methodum
desiderat.

alia agrotandi occasio quæ sit præ-
fens. Verum ipsa amouendarum
occasionum dignotio, methodum
quandam desiderat. Non enim illa
omnia quæ nobis vt delicta an-
teactæ vitæ narrantur, statim pro
causis haberi debent, & amoueri,
sed videndum est, quanto ante
tempore sint commissæ, & quâdiu.
Nam quæ multo iam tempore, ac
continenter quis egerit, rationem
magis habent consuetudinis, quam
causæ morbi, ac proinde, non om-
nino tolli, sed retineri ex parte de-
bent, vt per morbos consuetudi-
nes solent: verbi gratia. Si quis
febre correptus, dicat se, assuetum,
alioqui tota vita, aut multo iam
tempore, domo, & cubiculo fri-
gidioribus, & otio, nunc per ne-
gotia, in aliena, eaque calidissima,
dies aliquot æstatis transegisse,
transferendus erit statim, si fieri
possit in domum & cubiculum tan-
to frigidiora iis, quibus assueuerat,
quanto nunc est calidior, quàm
cum valeret. Ita enim & consue-

tudo seruabitur, & causa morbi
 tolletur, & febris obiicietur æqua-
 le contrarium. Si verò narret, se
 in domo quidem fuisse superiori-
 bus diebus calidissima, verum ita
 etiam consueuisse totam vitam, aut
 longum tempus: hunc non trans-
 feremus in frigidam domum, quia
 lædatur ab insolito aere, sed ad
 tanto minus calidam, quantum
 sola febris exposcit, itaque nisi
 planè sit febris maxima, fortasse
 ad tepidam. Ita quoque si quis fe-
 bricitare incipiens, narret, se alio-
 qui temperatissimum, & paucò cibo
 assuetum heri aut nudius tertius in
 conuiuio ingurgitasse, continen-
 dus in integra inedia est diem to-
 tum, aut etiam duos (nisi natura
 atque ætas, & cætera plurimum
 repugnent,) vt ita tollatur morbi
 causa. Si verò dicat se à conuiuio
 quidem venire, & ingessisse multa,
 sed neque multò plura, neque de-
 teriora quam semper citra noxam
 consueuerit, non imperabitur illi
tanta inedia, ne tam repentina

88 METHODI MEDENDI
diuturnæ consuetudinis mutatione
lædatur. Quin potius dabitur illi
cibi plus, quam si non esset adeo
vorax. Quæ in parte solent impe-
riti medici peccare, quos audiunt
voraces esse tenuissimè cibantes, &
quos fuisse temperatissimos, plu-
rimum exhortando ad capiendum
cibos, quasi mores suscepèrint cu-
randos, non morbos. Verum non
ita agendum est, sed quod consue-
tudinis est, seruandum, eo quo
dictum est modo: quod nuper ac-
cidit, & morbi causa esse iudica-
tur, statim auferendum. Sed hæc
curatio quæ ab externis causis indi-
catur, cum victus institutione est
communis, fereque iam antea
dicta.

C A P V T I I I.

De causis
internis, &
earum indi-
cationibus.

INterna causa, & quæ tantum
causa est, quæcumque copia læ-
dit, minui postulat: quæ vitio, si
fieri possit, emendari: sin autem
inemendabilis iam sit, vt rem alien-
nam, extra corpus reiici. Ergo
sanguis redundans vsque ad vaso-

rum distentionem, quod tumore
 & rubore partium indicatur, sine
 mora mittendus abundanter est.
 Nam etsi sanguis maxime sit secun-
 dum naturam, tanta eius redun-
 dantia est præter id, quod natura
 amat, velut & ipsa optima caro
 cum supercrescit. Pituita, aut
 bile, aut melancholia, aut sero
 redundante purgatio molienda est,
 & repetenda vsquedum ea redun-
 dantia tollatur. Si redundant par-
 tes rore, aut sua vasa, semine, aut
 mammæ lacte, siccandum valen-
 ter, & totum corpus, & illas par-
 tes est. Id quod tenui & sicco victu,
 & sudoribus agitur optimè: huius-
 modi enim sunt omnia quæ lac mi-
 nuunt, & semen, & rorem: inte-
 rim tamen euacuatis quæ iam in
 partibus redundant, vt lacte, emul-
 gendo: semine, si quis habet con-
 iugem, congregiundo. Flatus
 quoque, si in toto corpore, aut
 ventre, aut intestinorum aliquo
 redundet, emittendus est, eru-
 gando, aut per sedem: idque

Mittendus
 sanguis cum
 redundat,
 vsque ad
 valorem
 distensio-
 nem.

Molienda
 purgatio
 cum redun-
 dat pituita
 aut bilis,
 aut melan-
 ch. aut se-
 rum.

Quando
 siccandum
 corpus &
 quibus au-
 xilijs.

90 METHODI MEDENDI
procurandum, potu, aut clystere;
aut glande paratis ex rebus discen-
tientibus, aut etiam admotis exte-
rius. Quod quidem faciendum est,
donec laxetur distenta pars, deinde
intemperies corrigenda. Si verò
sanguis sentiatur esse putridus, aut
aliorum succorum aliquis, vten-
dum primò est iis, quæ putrescen-
tiam emendant, qualia sunt sera-
piorum multa, maximeque acida,
vt quæ emendabilia adhuc sunt,
emendentur, quæ minùs, euacua-
tioni parentur. Postea veniendum
ad medicamentum, vomitu, aut
deiectione expurgans. Serapia
enim aut apozemata idonea quas-
dam succorum partes omnino
emendant, quasdam ex parte, non
adco tamen, vt retineri intra cor-
pora tuto possint, quasdam nulla-
tenus. Et has quidem incidunt, &
secernunt, interimque parant vias
ad euacuationem. Tunc ergo vtili-
ter expurgatio agitur, cum, quæ
retineri oportet, emendata, quæ
non oportet secreta sunt. Quam

Cum vitio
lædunt suc-
ci quid fa-
ciendum.

Serapia aut
apozemata
quid fa-
ciant.

Quando
vtiliter fit

occasionem nihil melius indicat, expurgatio
quàm concoctionis in excremen-
tis, notæ, & succorum effusio, vitiosi suc-
ci, & quæ
quæ agnoscitur spontanea laxita-
res hanc
te ventris retentioni succedente. occasionem
indicent.

Non autem sola hæc euacuatio
quæ per ventrem agitur, idonea
est expurgationi corporis succo-
rum vitio laborantis (quamquam
ea maximè) sed & aliæ multæ. Su-
fit per aluū,
dor. n. copiosus optima expurga-
sed & mul-
tio est corporum in vitio seminis
tæ aliæ eua-
& roris partium. Huiusmodi sunt
cuationes
qui tenentur morbo Italico. Illi
sunt ide-
etiam quibus serosi & ichorosi sunt
neæ.
succo, vrina abundanter eunte li-
Per sudo-
berantur optime: & alij etiam ferè
rem & per
omnes, qui vitio succorum feбри-
yrinas qui
citauerunt, perpurgantur per hanc
morbi cu-
viam, & præseruantur ab abscessi-
rentur.
bus & recidiuis, & obstructioni-
bus viscerum, quæ ex putridis fe-
bribus solent superesse. Quia per-
actis per latiores canales aliis ex-
purgationibus, sordium reliquiæ
optimè eluuntur ex ipsis venis ma-
ioribus & minoribus cum sero,

Morbi capi-
tis per pala-
tum & na-
res: ventri-
culi verò,
& gulæ per
vomitu va-
cuantur.

Copia va-
cuationem,
vitiū, emen-
dationem
aut expur-
gationem
petit.

Redundātia
pituitæ, bi-
lis aut me-
lanchol. vi-
tiū sangui-
nis appella-
tur, seu ca-
cochymia,
aliorum ve-
ro succo-
rum copia.

Copia &
vitiū cu-
iusque suc-

quod per renes in vesicā quotidie
destillat. Per minora etiam emun-
ctoria agitur, non tam totius cor-
poris, quàm quarundam partium
vacuatio, & expurgatio, vt per pa-
latum & nares, capitis: vomitu non
commouenti totum corpus, ven-
triculi & gulæ. Copia itaque & re-
dundantia causæ cuiusque, vacua-
tionem tantum petit: vitium,
emendationem aut expurgationem.
Sed quia sanguis succorum opti-
mus atque naturæ nostræ amicissi-
mus est, isque aliorum amat secun-
dum naturam quandam mistio-
nem, & redundantia cuiuscumque
illorum incommodior, inutilior.
que fit, cuiuscumque eorum re-
dundantia in venis vocatur caco-
chymia, seu sanguinis vitium. Ita-
que duplum pituitæ quam par est
(etsi ea sit optima) cum sanguine
misceri, pituitæ quidem ipsius, co-
pia, sanguinis verò vitium est. At-
que ita merito fit, vt & copia & vi-
tium cuiusque alterius succi tolla-
tur expurgatione. Nimirum eius

copia, est sanguinis vitium, multo
 autem maius, si etiam ipse succus
 vitiosus sit, vt pituita falsa aut pu-
 trida, bilis vsta, aut aliter corru-
 pta. Tametsi autem dictum est, eua-
 cuationem deberi copiae, & expur-
 gationem vitio: atque ita quidem
 est: semper enim vbi abundantia
 est maior, quam pro naturae modo,
 euacuatio, si virtus ferat (nam si
 haec non adsit frustra tētur quid-
 vis) & vbi vitij aliquid, & recess-
 sus à naturali succorum probitate
 est, expurgatio desideratur, non
 tamen proinde numquam mitten-
 dus sanguis, nisi vbi is ita redun-
 dat, aut numquam expurgandum,
 nisi vbi insigne vitium succorum
 est. Nam & in eo qui cecidit ab al-
 to mittitur sanguis, & si non re-
 dundet, & in eo cui vulneratum est
 caput expurgatio cōmendatur, etsi
 alioqui non sit manifestè cacochy-
 mus. Sed & hoc quoque redigitur
 ad suos scopos, hoc est, ad copiam,
 & vitium. Nam etsi ei qui cecidit,
 corpus plenum non sit, est tamen

ci, qui san-
 guis nō est,
 purgatione,
 eget.

Sine insigni
 redundātia
 aut vitio;
 succorum
 & mittitur
 sanguis &
 expurgatur

minus vacuum, quàm in ea occasione oporteret. Vellemus enim esse inanium, ne partes in contusam mitterent, aut agitatione perturbarentur interiùs omnia. Eius etiam, cui caput est vulneratum, oporteret corpus esse expurgatissimum, ne excrementa vlla in vulnerata parte lædant. Et si igitur eam cacochymiam corpus non habeat, quæ sine capitis vulnere morbum afferre posset, si tamen eam habet, quæ vulnerato insigniter oblit, rectè expurgatio suscipitur auctore Galeno, quamquam in hoc quoque modus quidam est. Si enim qui ab alto cadit esset inanitus, & qui capite vulneratur, expurgatissimus, neque illi mitterem sanguinem, neque hunc expurganti pharmaco mouerem: sed in illo aqua potu, in hoc clysteribus essem contentus. Ita quoque plerumque in febribus mittitur sanguis, qui non superat naturalem mensuram, neque simpliciter, neque in hoc homine, sed quia nisi mittatur, obse-

In febribus
plerumque
mittitur sã-
guis, qui
non superat
naturalem

brilem calorem, qui adest, & suc-
 corum putrescentium missionem, & quæ cau-
 corrumperetur, ac fortasse mali-
 gnè: & cutis rarefactioni, & ven-
 tilationi, & vasorum laxationi ad
 futuram expurgationem necessa-
 riæ, impedimento esset. Itaque
 mittitur, non quia multa subest
 copia, sed quia ea quæ subest, tunc
 est inutilis, & noxia, ac proinde fa-
 cultate ferente, deponenda, etsi
 causa morbi non inclinet ad ideam
 sanguinis, modo non ab ea pluri-
 mum euariet. Causarum itaque in-
 ternarum, copia aut vitio læden-
 tium, hæ sunt indicationes, copiam
 vacuatione, vitium expurgatione
 tolli. Constat ergo, quod si & co-
 pia & vitium adsint, euacuatione,
 & expurgatione erit opus. Atqui
 aliquando quidem expurgatio so-
 la, aut missio sanguinis sola, satis
 erit pro copia & vitio. Nam & ex-
 purgatio est euacuatio quædam, &
 missio sanguinis quædam expurga-
 tio. Sæpius autem conuenit missione
 sanguinis sola, quam sola expurga-

mensuram

& quæ cau-
sa.

Copia & vi-
 tium simul
 euacuatio-
 ne & pur-
 gatione e-
 gent, quam
 quam ali-
 quando al-
 tero horum
 sit satis.

In febribus
 sæpius vi-

mur sola
missione
sanguinis
quam sola
purgatio-
ne, & qua
causa.

Missio sãg.
preparat ad
expurgatio-
nem non
contra.

Qui non
mittendus
sãguis, post
expurga-
tionem.

Cum vtra-
que eua-
cuatione est
opus præce-
dat missio
sang.

tione vti, præcipuè in febribus: quia per sanguinis missionem extrahitur simul vitiosum cum sanguine, per expurgationem autem non extrahitur simul sanguis cum vitioso. Porro melius præparat missio sanguinis ad expurgationem, quam expurgatio ad sanguinis missionem. Hæc enim laxat vias, quo maximè corpus expurgandum indiget, illa debilitat vires, quo nihil ad mittendum sanguinem periculosius. Rursum missioni sanguinis non obstat impuritas, expurgationi verò obstat repletio. Inutilius igitur iam mittitur sanguis expurgatus, quam antequam expurgaretur, nisi contigerit, expurgatione concitari ardorem nouum in visceribus (quod maximè euenit, cum non antecessit sufficiens missio sanguinis) tunc enim nihil consultius, quam ab expurgatione sanguinem mittere. Alioqui, cum vtraque euacuatione est opus, missionem sanguinis oportet antecedere di-
ctas

Etas ob causas. Vnde rursum euacuationem perficiat, quam sola expurgatio, quia scilicet, est euacuatio ordine prior. A priori autem magis natum est succedere quod posterius, quam à posteriori, quod prius. Missio igitur sanguine, sæpe sponte naturæ expurgatur corpusalui profluuiio, vomitu, aut sudore succedente: expurgato autem corpore non solet succedere fluxus sanguinis, nisi raro menstruus: immò neque expurgari bene potest repletis canalibus.

guinis sola
sæpius cu-
rationem
perficit quā
sola expur-
gatio & qua
causa.

Menstruus
sanguis suc-
cedit ali-
quando
purgationi.

CAPVT IV.

DESiderari quidem ad omne medicinæ opus facultatem, atque, nisi ea permittat, nihil circa ægotantem tentandum esse, generatim quidem antea diximus, nunc autem vtiliter repetetur. Nā cum hæ duæ euacuationes, de quibus agitur, omnium maximè sint, peculiari quadam ratione desiderant facultatis constantiam. Cum autem sint tres quæ nostra corpora

De faculta-
tis constan-
tia,

Constare
omnes vir-

E

tates ad va-
cuandū au-
dacter opti-
mum est.

Virtutū no-
tae sunt sue
actiones &
accidentia.
Animalium
virtutes in
quibus ratio-
nes valere
non docent,
& quae non.

Naturalis
virtutis ac-
tiones,

gubernant, quarum nulla potest,
vita salua, omnino deficere, eas
omnes constare ad vacuandum au-
dacter optimum est, ac proinde
omnium notas oportet medicum
tenere, & contemplari. Sunt verò
earum (vt & aliarum omnium vir-
tutum) propriissimae, ac fidissimae,
notae, suae actiones: post has &
accidentia quae ex illis bene aut
male obitis, sequi nata sunt. Ergo
animalis robur aut debilitatem, ex
motibus voluntarijs, & sensibus
externis & internis agnoscimus. Si
enim mente constat, facile se in le-
cto conuertit, decenter iacet, res-
pirat facile, bene videt auditque,
neque vlla parte non sentit satis, fa-
cultas animalis valet. Si verò vacil-
lat mens, respirat subline, non vi-
det, neque audit, non potest se lo-
comouere, perit illa facultas. His-
que mox succedit, in pedes ferri,
pondere scilicet, tantum non mor-
tui corporis. Ita quoque si bene se
habet ad cibos, & acceptis nullae
incoctionis in ventre notae super-

ueniunt, & egestionem conditione bonæ, tempestiuè fiunt, & retinentur quæ oportet retineri, denique hæc quæ ad nutritionem spectant, non admodum ab eiusdem hominis bona valetudine dissident: & in vrina & alui excrementis quales per morbum salutarem solent mutationes aguntur, facultas naturalis constat: Si verò è ventre incommutata, aut tantum corrupta deijciantur, & vrinæ tenuissimæ appareant: aut fortè ventriculus, nihil retinere valens, mox ingesta euomat, aut cibus potusque totus videatur abire in flatum: quibus mox succedit aut extenuatio maior quam pro ratione, aut totius habitus decoloratio, & fæditas, naturalis emoritur. Ita quoque si pulsus sine crebritate maiori quam pro præsentī vsu, neque paruus, tangenti resistit, facultas vitalis est firma: moxque accedit viuacitas quædam oculorum, & color totius vultus bonus cum mediocri partium carnosarum intumescencia. Si verò

quæ eā valere ostendunt, & quæ secus.

Quæ actiones valere virtutem vitalem aut secus ostendant.

E ij

98 METHODI MEDENDI
 pulsus tactu evertitur, & parvus
 ac creber est, extinctionem mina-
 tur facultatis vitalis, quæ, si iam
 accedit oculorum excauatio & li-
 uor, collapsus temporum & acu-
 ties nasi, & per partes quasi vibices,
 & ipsius obtutus velut emortua
 macies, iam iam moritur. Constat
 verò, vt extrema hæc quæ retuli-
 mus, extremorum casuum signa
 sunt, ita mediocria esse medio-
 crium: vt cùm dictorum insunt
 quædam solùm, aut omnia quidem,
 sed remissius, significari minora,
 siue bona, siue mala, esseque iudi-
 candum, vt notæ accedent ad op-
 timas aut pessimas, plus aut minus.
 Etsi diximus ad censendum de fa-
 cultate, perpédendas esse vires om-
 nes: non tamen æqualis sunt mo-
 menti, sed vitalis maximè (quia
 hæc seruat omnes, eaque extincta
 manere nulla alia potest, neque ea
 admodum firma, aliarum vlla ex-
 tremè debilitari) secundo loco na-
 turalis (quia hæc est qua morbi
 coquuntur) omnium postremo,

Ad omne
 medicinæ
 opus vitalis
 virtus ma-
 ximi mo-
 menti est,
 secundo lo-
 co natura-
 lis.

LIBER SECVNDVS. 99

quæ omnium est præstantissima,
animalis. Quia hæc, etsi ad sano-
rum actiones obeundas maximè
seruit, ad pugnandum cum morbis
minime facit. Nam ad concoctio-
nes quidem, per se nihil, ad ex-
pulsiones parum, nisi in morbis
thoracis. Ob has igitur causas ar-
teriarum attrectatio ad censendum
de facultate pro mittendo sangui-
ne est maxime necessaria, ac præte-
rea, quia venæ sectio vitali faculta-
ti magis, ac prius nata est officere
per effusionem sanguinis & spiri-
tuum, quæ eius facultatis instru-
menta propria sunt: qua de causa
magis etiam quàm vlla alia euacua-
tio videtur facultatis constantiam
desiderare. Missurus ergo sangui-
nem aut expurgaturus, considera-
bis dicta omnia, præcipuè verò pul-
sum, neque ante vacuabis, quàm
iudicaueris esse virtutis robur, non
id solum quod præsentem euacua-
tionem ita sustineat, vt dum ea agi-
tur anima non deficiat, sed etiam
quod imposterum sit futurum satis

Ad sangui-
nis miss. fa-
cult. vitalis
maximè
necessaria.

Sanguinis
missio ma-
gis quàm vlla
alia eua-
cuatio cō-
stātiā vir-
tutis desi-
derat ob di-
ctas causas.

Robur vi-
rium sit &c.

E iij

ad præsen-
tem eua-
cuationem
& ad id
quod futu-
rum est.

Tempestas
incommo-
da, senilis
aut infantilis
ætas, fa-
stidium, do-
lor, & alia
iubent nos
aut non va-
cuare, aut
id facere
parcius.

ad perferendum morbum, & tran-
sigendam totam eius constitutio-
nem. Eadem igitur causa, qua cum
morbum fore longum suspicaris,
minus audes cibum detrahere, de-
bes & copiosas & multas euacua-
tiones magis timere, alioqui, in
breuibus ad vtrumque esse audax,
inediam dico & euacuationes: qua
propter & cum tempestas est valde
incommoda, vt æstiuales, aut in
homine est aliud quidpiam, quod
prohibeat, vt senilis aut infantilis
ætas, aut fastidium, aut dolor ipsa
euacuatione non soluendus, aut
vehementes futæntis iactationes,
abstinebis ab euacuatione, vel va-
cuabis parcius, nisi facultas tanta
sit, vt horum noxas & euacuatio-
nem possit tolerare. Meritò au-
tem fides illi minus per dictas in-
commoditates. Nam cum facultas
ad perferendam missionem sangui-
nis sit adeo necessaria, omnia quæ
nata sunt vires exoluere, vt æstus,
furibunda iactatio, & dolor vehe-
mens atque assiduus: aut resectio-

nem corruentium prohibere, vt insuperabile fastidium, & alia omnia eiusmodi, in prohibentibus id auxilium poni debent. Quapropter cum præponderant petentibus omnino ab eo abstinendum, cum non prævalent, mittendus sanguis parcius & cautiùs est. In his etiam est magna exeuntis sanguinis corruptela, maximæ penuriæ boni sanguinis indicium. Quæ vulgares medicos, & indoctos plurimum mouet, atque ad mittendum iterum atque iterum, largiùs ac profusius inuitat: peritos verò cautiore facit, quia tanta laborantes cacochymia, semel debilitati non habent vnde reficiantur, interim aluntur suo, etsi prauo succo. Talia itaque omnia per se prohibent fundi: quod si à petentibus vincuntur, suadent mitti parcius. Hoc enim multò probabiliùs dicitur, quam quod aliis placet, esse quædam quæ petant, aut prohibeant auxilium, quædam quæ non omnino, sed quantitatem definiât,

Cum prævalent ea quæ prohibent, abstinendum ab auxilio, cū non prævalent eo est vtendum parcius.

Magna exeuntis sang. corruptela prohibet hanc euacuationem cōtra vulgares medicos,

102 METHODI MEDENDI
aut modum ponant. Velut nunc
debilitatem virtutis prohibere mit-
ti sanguinem, quia sine ea nullus
mittendus est: tamen ætatem, &
infantiam, & alia eiusmodi non
prohibere omnino, sed moderari;
Hic sermo parum probabilis est.
Nā quodcumque prohibet in hoc
homine, & his conditionibus mitti
abundè, magis prohibebit in alio &
alijs conditionibus, atque adeo in
aliquo & conditionibus aliquibus
prohibebit omnino. Atque quod-
cumque eorum quæ vocant prohi-
bentia, erit aliqua adeo exigua
evacuatio, quam possit sustinere,
cum horum omnium sit partitio
infinita. Satius ac magis consenta-
neum est censere, quæcumque non
permittunt agere abundè pro ne-
cessitate, prohibere: quæcumque
non prohibent (cùm indicationem
aliquam habeant) petere: atque
collatis vtrisque sequi indicationē
prævalentium, ob contraria verò
agere cautiùs id quod agitur. Sed
hoc ad complicatas indicationes

iam delabitur, de quibus postea
agemus : nunc eas quæ causarum
sunt persequimur. Hactenus verò
internarum copia aut vitio læ-
dentium dictæ sunt indicationes
primæ.

CAPVT V.

Rursum hæ omnes esse possunt,
in toto, aut parte aliqua, quie-
tæ, aut agitæ ac fluentes. Hæque
rursum aut incerto feruntur motu
hinc inde, aut in partem certam,
partesve certas fluunt. Quæ hinc
inde agitantur erroneæ, quod in-
certus diuersarum partium dolor
indicat, turgere dicuntur à Lati-
nis, à Græcis *ὀρῶν*. Hæc postulant
adeo citam per ventrem expurga-
tionem, vt, si fieri possit, eadem
die expurgandum sit: ne in partem
aliquam principem velut furore
agitati succi irruant, ibique fir-
mentur. Dico autem expurgandos
tales succos, nulla alterius euacua-
tionis facta mentione, quia vera
turgentia semper refertur ad vi-
tium, nunquam, arbitror, ad so-

Quæ causæ
turgentes
sint, & quid
indiciant,

Vera tur-
gentia sem-
per refertur
ad vitium,
ac citam

E

purgatio- lam copiam: tamen si hæc fluxionum
nem petit multarum causa est, sed non cum
non aliam furore seu turgentia. Si causa in
euacuatio- ternæ quietæ ac firmæ in toto cor
nem. pore sunt, sectio venarum fieri po
Causæ in- test vnde cunque, maximè verò vbi
ternæ quie- sunt ampliores, & distentiones, &
tæ cum sunt tutissimè secantur. Huiusmodi sunt
in toto cor- in brachijs interna, externa, &
pore, sectio media. In cruribus quæ supra po
venarum plitem interiùs (quanquam hanc
fiat, & ex ob inertiam desierunt apud nos
quibus par- chirurgi secare) & iuxta talos, aut
tibus. in pede quæcumque se exhibet cõ
spiciam, exigua, ac fortasse nulla

Externa hic existens e differentia. Earum
brachij ve- quæ in brachijs, externa est, qua
na tutissimè tutissime secatur, quia cum media
secatur, & periclitatur nervus, & cum inter
in alijs quid na arteria. Quæquam vulgus con
sit periculi. trā censet, timens capiti ex sectio
ne externæ. Bene autem cum ægro
tis agitur, quod medici plerunque
vbi totum corpus æquè abundat,
iubent secari mediam, chirurgi
vero pro ea secant externam. Ne
Chirurgi que mirum. Nam in plerisque me
pro vena
media secant

dia obscura, & multo vltrocubi-
 tum est. Meritò etiam pro totius
 corporis redundantia æquali inci-
 pitur à dextro brachio, vtpote in
 calidiori sito latere, & firmiori:
 atque si repetenda euacuatio est,
 itur inde ad sinistrum, exæquandi
 gratia. Neque id meo iudicio mi-
 nimi momenti est, cùm partes la-
 terum natura adeo separauerit: sed
 neque tanti vt hac solum causa re-
 petatur (vt faciunt multi) cum
 alioqui facta effusio videatur posse
 esse satis. Expurgatio quoque vbi
 cacochymia totius corporis est, agi-
 tur per ventrem superiorem, aut
 inferiorem nulla hinc existente dif-
 ferentia, sed ex alijs, vt ex succo-
 rum natura, & temporis, & ho-
 minis. Nimirum graciles, & con-
 sueti ita facere, & biliosi, & in
 æstate, per superiora purgandi,
 difficulter vomentes & abundan-
 tes crassis, & in hyeme, per infe-
 riora. Atqui inter hæc, anni tem-
 pus videtur Hipp. maximi facere,
 quia difficiles etiam ad vomendum,

externa.
 Merito in-
 cipitur à
 dextro bra-
 chio incor-
 poris totius
 redundan-
 tia æquali,
 sed non itur
 ad sinistrum
 necessario.

Vbi caco-
 chymia to-
 tius corpo-
 ris est, pur-
 gatio fit
 per inferio-
 rem aut su-
 perio-rem
 ventrem, &
 quando per
 hanc aut il-
 lam parte-
 m & in qui-
 bus.

& mediocriter carnosos iubet cauere æstatem ad infernas purgationes, & graciles atque ad vomendum faciles cauere hyemem ad infernas. Itaque nullos non videtur per hyemem purgare per inferna, etsi carnosos & difficile vomentes,

Consuetudo facilitas maximi momenti ad expurgandum per superna aut inferna. Cum abest consuetudo maioris difficultatis est vomitu quam deiectione expurgari, sed maioris utilitatis.

Circulatorum vomitiones tentant cum periculo.

magis: neque in æstate nisi per superna, etsi magis graciles & vomentes facile, præter tabidos quos nunquam vult ad vomitum duci. Mihi tamen maximi momenti esse videtur consuetudo & facilitas. Nā si hæc abest, longe maioris difficultatis est vomitu expurgari, quam deiectione, quanquam non minoris utilitatis, quin potius, ut mihi videtur, longe maioris, etsi deiectio est tutior. Hinc fit ut medici prudentes, & qui tuto curare maxime student, subductionibus alui contenti plerumque sint, circulatores verò, qui egrotantium pericula continent, magnum aliquid fortuito facere, honoris & gloriæ studio volunt, vomitiones tentant violentissimas. Ego verò ut sponte simul

deicere & vomere multū ægrorū
 nunquam vellem, quia pessimæ
 affectionis, cholæræ inquam morbi
 accidens est, tamen à pharmaco-
 purgationes quasdam ex vtrisque
 temperata, vomitionibus inquam
 quibusdam & deiectionibus non
 odi, immo verò ab illis spero bene-
 crassis æque ac tenuibus vacuatis,
 superiorique atque inferiori ven-
 tre purgatis. In parte aliqua vna
 firmatā esse causam copia aut vitio
 lædentem, petit euacuationes ab ea
 parte fieri: per venas rectitudi-
 nem habentes cum illa, missionem
 sanguinis: per vicinum ventrem
 expurgationem, & per emuncto-
 ria coniuncta particulares euacua-
 tiones: postremò superponi parti
 ipsi, seu cuti illi incumbenti cucur-
 bitulas (quarum ad extrahendum
 ab alto noxiam materiam, maximus
 in arte medica vsus est, & sæpe re-
 medium præsentaneum) aut inu-
 siones, aut sectiones, & medica-
 menta omnia vocata localia. Sed
hæc ad indicationem à parte iam

Deiectiones & vomitiones mediocres à pharmaco utiles.

Causa in parte aliqua firmata quid petat dum copia aut vitio lædit.

Materiæ non
turgentis
indicationes.

De reuul-
sione, eua-
cuatione &
deriuatio-
ne, & cui
causæ quæ-
uis conue-
niat.

Reuulsio,
euacuatio
& deriuatio
cum

pertinent, de qua seorsum postea
dicturi sumus. Materię fluxiones,
non furiosæ, alias indicationes ha-
bent. Nam aut fluxio incipit aut
nondum, sed futura timetur, de-
nique nihil, aut exiguum est, quod
iam fluxit, estque tunc curanda
reuulsione, & fluit iam affatim, &
est deriuanda potius, aut iam fluxit
totâ, estque tunc tractanda, vt
impacta, nisi quatenus timetur ne
fluxio repetat. Reuulsio autem est,
quæ per contraria, & maximè di-
stantia agitur, vt cum ob epilep-
siam mittitur sanguis ex talo: Eua-
cuatio, quæ ex maximè coniuncta,
aut si fieri possit ex ipsissima parte,
vt cum phrenetico secatur vena in
naso, aut fronte, aut lippienti in
oculi angulo, aut anginoso in lin-
gua. Deriuatio inter has euacua-
tiones consistit, fitque ad vicinam:
vt cum phrenetico cephalicæ supra
flexuram cubiti sectio fit, aut pleu-
ritico internæ in brachio eiusdem
lateris. Sunt verò his tres gradus
haudquaquam indiuisibiles, vt nu-

meri, sed cum quadam latitudine, quadam la-
 atque secundum magis & minus ^{titudine di-}
 dici possunt: est enim reuulsio re- ^{ci possunt,}
 uulsione maior, & quæ minor est,
 deriuationis habet plus. Et de-
 riuatio potest ad euacuationem aut
 ad reuulsionem plus aut minus in-
 clinare. Euacuatio quoque potest
 habere deriuationis aliquid. Nam
 ex talo mittere sanguinem ob do-
 lorem syncipitis mera reuulsio est:
 mittere ex poplite sub genu reuul-
 sio quoque, sed aliquanto minor, ex
 media brachij, multo minor fere-
 que iam deriuatio nuncupatur: ex
 cephalica valde supra flexuram,
 deriuatio, ex occipite habet etiam
 quiddam reuulsionis, sed minus,
 ex fronte aut nare, ferè iam eua-
 cuatio, sed non mera, habet enim
 deriuationis aliquid. Cum scarifi-
 catur, secaturue pars, mera iam
 euacuatio est. Mera reuulsio mera
 præcautio est, ob fluxuros enim reuulsio,
 agitur succos: mera euacuatio, cu- ^{mera præ-}
 ratio mera, quia ob factam in parte ^{cautio est.}
 hærentemque affectionem. Quæ ^{Mera eua-}
 cuatio, me-

IIO METHODI MEDENDI

ra curatio.

Derivatio
medium
tenet.

Expurga-
no reuulso
est aliquan-
do.

Fluxiones
plurimorū
morborum
causæ.

inter has sunt euacuationes, sunt mediocres agunturque cum succi partim fluunt, partim fluxerūt, debentque tanto magis ad euacuationem inclinare, quanto plus materiæ iam est firmatum, resque vrget: ad reuulsionem verò, quanto minus. Quæ omnia videntur ignorare quidam, quibus nihil in ore aliud est, quam fluentes succos reuelli debere, reuulsionem verò missione sanguinis agi, nulla neque modi fluendi, neque speciei succi, neque modi reuellendi facta mentione. Quasi verò non possit esse etiam expurgatio reuulsoria. Sed hæc de ratione vacuandi doctrina seorsum est suis locis discenda. Nunc quod dictis deest, addamus. Fluxiones plurimorum morborum causæ sunt: nam febrim omnium, quæ non sunt continentes, & tumorum omnium præter naturam, præter paucissimos, qui congestis excrementis alimenti proprii ipsiusmet partis, quæ in tumorem attollitur, fiunt:

LIBER SECVNDVS. III

& omnium vlcerum quæ non fiunt
ab externa causa, & omnium do-
lorum, qui non fiunt à nuda in-
temperie: omnium denique ma-
lorum causa videtur esse fluxio, cui-
dentior aut occultior: tamen nul-
lius morbi videtur esse posse causa
prima, semper enim nascitur ex
affectione mittentis aut recipientis
partis, aut vtriusque: vt redun-
dantia aut vitium excrementorum
mittentis, & debilitas recipientis.
Præter has dictarum partium læ-
siones, quæ fluxionis sunt causæ,
est morbus qui in recipiente parte
fit, cuius ipse qui influxit succus
est causa, vt ipsa podagra, aut
chiragra, & febris quæ ex foco
putredinis exsurgit. Ille ergo in-
fluxus, vt præter naturam & mor-
bi causa existens, tolli se indicat, si
fieri possit, radicitus & omnino,
vt scilicet omnino nulla fluxio sit,
sin minus, saltem vt ab illa parte,
in qua morbi causa fit, auertatur.
Primum illud nullatenus possumus
consequi, nisi emendatis partibus

Fluxio ius-
lius morbi
est causa
prima.

Influxus vt
morbi cau-
sa tolli se
indicat.

Emendan-
da præci-

puæ mittēs dictis, præcipuè mittente, ac for-
pars & qui- tasse ne hæc quidem possit emen-
bus auxi- dari, nisi toto corpore siccato:
liis, posterius autem hoc agitur reuul-
sione, & deriuatione, vt dictum

Est reuulsio est. Non est autem sola ea reuulsio
aut deriua- & deriuatio, quæ vacuando agitur,
tio quæ sit de qua mox diximus, sed alia
euacuatio- etiam arida, sine euacuatione, sed
ne, alia aliter retractis aut detractis succis,
quæ dicitur vt frictione, vinculis, aut cucur-
arida, & bitulis, aut sinapis mis, aut alio
alia ex his quouis modo ciendi dolorem.
composita. Sunt aliæ ex vtrisque compositæ:

Ex modo
fluxionis,
modus

quibus scilicet, dolore simul, ca-
lore & euacuatione retrahit, aut
deriuatur. Velut cum ad motis
cauterijs particulas sanas dirumpi-
mus, vlceraque diutius seruanda
infigimus, ex quibus quotidie
aliquid eluatur. Cum ergo sint
triplices hi modi auertendi fluxio-
nes, delectum eorum ex ipsarum
fluxionum modis, necesse est in-
dicari. Quæ enim fluxio recens est,
quæ inquam nunc denuo homini
accidit, ac non antea pluries, ea

reuulsiones petit aut deriuationes auertendi
 citas, magnitudine autem respon- indicatur
 dentes magnitudini fluxionis. Hu-
 iusmodi autem sunt quæ vacuan-
 do aguntur. Hæ enim quam cito
 & quantum volumus fundunt,
 atque cito succurrunt. Quæ verò
 iam inueterata est, ac sæpe repe-
 tit, aut continenter diu afflixit
 (hi vocantur antonomasticè catar-
 rhosi morbi, sunt autem fluxiones,
 ex malo habitu partium, aut etiam
 naturali insalubritate ortæ) petit
 reuulsiones deriuationesve quæ
 paulatim transferant humorum
 motus in contrariam, aut diuer-
 sam consuetudinem. Vt vitiosæ
 consuetudini, quam naturales vi-
 ces partium diuturnitate patiendi
 compararunt, contraria consuetu-
 dine occurratur. Sæpe n. ea, quæ
 nunc affligit, ex fluxione passione
 vitata, ipsa natura per sanat reliqua,
 data utcumque remissione: aut ipse
 medicus minus dolore intertur-
 batus. Hoc consilio vbi fluxiones
 quarundam nobilium partium alijs

10
¶ 4 METHODI MEDENDI
auxiliis non cedunt, intercipientur
vias fluxionis, sectione, vstione,
aut laqueis: velut in inueterata
ophthalmia frontis & temporum,
in canerosis crurum vlceribus, va-
rices. Constat verò cum hæc agun-
tur, sollicitum esse debere medi-
cum de toto corpore, vt cum hæ-
morrhoides curantur, aut fistulae,
siue consilio medici, siue sponte
fuerint factæ, modo iam sint anti-
quæ. Sed hoc ad compositas iam
indicationes spectat. Nunc de so-
lis per se fluxionibus agimus. De
quibus, atque omnino de indica-
tione causarum, quæ tantum causæ
sunt, dictum est satis. Nam quæ
simul sunt morbi, vt intemperies
partium mittentium, quæ simul
sunt morbi, constat, quod com-
plicationem morborum inferunt,
cum sint morbi morborum causæ:
atque cum eisdem quos efficiunt
complicati. Curandi igitur eadem
regula erit, quæ de complicatis,
quam postea apponemus.

MOrbi per se facillima indicatio est : nihil n. aliud petit, quam vt perspecta eius essentia, obijciantur illi contraria : calido frigida, frigido calida : humido sicca, sicco humida : appositis, aut assumptis, aut iniectis : soluta vniuntur, alligatione, sutura, infibulatione, aut agglutinatione : luxata reponantur, manu aut laqueis : obstructa aperiantur : redundantia numero aut magnitudine, euellantur, vt supernatus dens, secentur aut rodantur, vrantur, vt supercrescens caro. Deficientium regenerationem (quod naturæ opus est) negotietur medicus, si fieri potest, vt sarcoticis, carnis. Si autem fieri non potest, tamen pro propriissima deficientis particulæ substantia, negotietur conforme supplementum, vt pro osse callum. Calli, n. generatio naturæ in etiâ, iuuatur callû inducentibus, quæ eo discrepant à sarcoticis, quod tanto sicciora illis

Indicatio-
nes à morbi
essentia.

Callum in-
ducetia quo
discrepant à
sarcoticis.

116 METHODI MEDENDI

Qualia sint
quæ cica-
tricem in-
ducunt.

Cum deficit
membrum
machina-
mentis sup-
pleat medi-
cus,

sunt, quanto os carne: vtraque ta-
men sine corrosione, aut vehe-
menti extersione, ac sine magna
adstrictione sunt, ne alimentum
arceant. Cicatricem verò inducen-
tia siccantiora sunt vtrisque simul-
que valde adstringentia, quo non
solum repellant fluentem, sed pro-
priam etiā subiectæ carnis humidi-
tatem exprimant, ea enim altera-
tione carnis videtur fieri cicatrix,
in cuius generatione maiorem par-
tem habent medicamenta. Quam-
quam non cenſeo illis ſolis impu-
tandam, ſed cum cutis diſciſſa, aut
proximæ carnis natura. Quod ſi
non iam ſimplex ſolum deficiat
particula, ſed membrum etiam, vt
crus aut manus, impoſſibilis quidē
omnino ſit reſectio, medicus verò
machinamento ſuppleat, vt ligneo
crure, aut ferrea manu. Hæc ita-
que eſt prima indicatio morbi quæ
capitur ab eius eſſentia. Quoniam
verò morbo accidit, non ſolum
eſſe huic, ſed etiam tanto & tali,
eſſe, inquam, magno aut paruo,

acuto aut longo : Horum etiam indicationes aliquantum discrepant. Magnitudo enim petit , vt ^{Magnitudo} dentur auxilia æque magna, ^{aut acuties} aut tarditas , vt curationes lentè, ^{morbi quid} aut celeriter peragantur. Vt enim ^{petant,} auxiliorum magnitudo exæquari debet magnitudini morbi, ita celeritas agendi illius acutiei. Ridiculum enim si quis ea sedulitate, & adhibendorum frequentia vtatur ad quartanam, qua ad pleuritidem. Hippocrates certè, qui nihil vtilium videtur omisisse, libello *de Morbis* , ita scripsit. Alij morbi sunt quibus occasio est, vt semel in die curentur , alij per tertium aut quartum diem , alij semel per mensem, alij per tertium mensem. Hæc Hipp. quibus apertè indicat, non omnes morbos indigere æquè crebra visitatione , vt nunc vsu magis, quàm ratione agitur, sed pro morbi acutiei debere medicum festinare , neque solum ad victus extenuandi modum, sed & ad moderandam curantis diligentiam, opus

Quæ pericula sequantur.

curatio-
nem cele-
riorem aut
tardiorē
quam pro
morbi lon-
gitudine.

Symptoma-
rum indica-
tiones.

Multa sym-
ptomata
magis ta-

esse morbi constitutionem præsen-
tire. Nam celerior quàm pro mor-
bi longitudine curatio detrahens
virium plus quam morbi, facit, in
tempore seruandos, ante tempus
mori: tardior vero non potest præ-
uenire pericula. Sed de morbi in-
dicatione hætenus.

CAPVT VII.

IN symptomatis, quæ maximè
solent vrgerē, & curationem
petere propriam, sunt dolor, per-
uigilium & coma, atque deli-
quium animi: post hæc etiam fasti-
dium & fames nimia, euacuatio
profusa, & nimia retentio, seu
euacuandi impotentia. Aliæ actio-
nes læsæ, vt vitiata visio, odora-
tio, gustatio, aut etiam delirium,
ferè nunquam curantur per se, sed
cum morbo. Vitiosus color ali-
quando, in mulieribus maximè,
idque opus pertinet ad compto-
riam magis, quam ad medicam ar-
tem. Dolor verò, peruigilium, &
sopor, deliquium animi, fames &
fastidium, atque retentio & ef-
fluxio

fluxio timentur sæpe multo magis, quam morbi ex quibus nascuntur, suntque ipsa per se causa periculorum: immò ipsos morbos ob ea solum symptomata euenit aliquādo timeri: nam fluente sanguine ex naribus, quis timet anastomosis, aut rupturam, corrosionemve venularum, nisi ob sanguinis effluxionem? suppressis menstruis, vel antiquis hæmorrhoidibus, aut euacuatione alia quacumque longo iam tempore consueta, quis timet affectiones, quæ suppressi faciunt, nisi ob eas quas minantur ipsæ suppressiones? leuitatem intestinorum, quis nisi ob impotentiam retinendi? aut distriktionem duriciemve vteri, nisi ob impotentiam pariendi: iam verò dolor & peruigilium timentur magnopere, quia magna cum sunt, deiciunt vires, multò ante quàm morbi ipsi. Sopor, quia extinguit calorem, & obstructions cerebri auget. Deliquium animi, nisi subueniatur, potest finire in syncopem,

Symptomaticis per se occurrit medicus, qua citius laedunt quā ut cum morbo tolli possunt.

Sympt. & per se & cum morbo curantur.

& hæc in mortem. Fastidium necessarium cibum capere prohibet, fames noxium cogit accipere. Ergo cum citius laedant, quā ut cum morbo tolli possint, curare debet medicus illis occurrere per se. Est enim cuiusque dictorum duplex curatio, altera cum morbo, altera per se. Velut cum ob leuitatem intestinorum utimur exasperantibus, cuiusmodi sunt quæ acerbæ, occurrimus morbo: cum adstringentibus solum aut glutinosis, occurrimus symptomati. Prima ergo curatio agitur indicatione morbi, secunda indicatione symptomatis, de qua nunc agimus: ea verò est offerre ipsi symptomati propria contraria: vel si in actione aliqua consistat, uti eo, quod contrariam actionem afferat. Ut cum ventriculo vomenti assidue cibos, cucurbitulam affigimus. Ea enim non curat ventriculi affectionem, sed trahendo ad se retineri facit: velut etiam, si retinente plus satis ventre irritamus clystere acri expultri-

cem. Si autem in passione consistit symptoma, passionem inferimus contrariam, vt cū dormientem excitamus, vigilianti conciliamus somnum: ū enim per ipsa somnifera temperiem aliquam inferimus, vt frigus aut humiditatem, idquidem tunc per accidens est, nos enim tunc ipsum per se dormire procuramus. Neque verò minima totius artis pars est (quāquam quibusdam, qui eam fere ad vnicū præceptum contraxere, aliter videtur) ipsa symptomatum curatio. Nam præterquam quod, vt dictum est symptomatum pericula sæpe anteuertunt ea quæ timentur à morbis. Ipsa symptomata morborum, quorum sunt, prohibent curationem, quapropter eorum sublatio, remotio prohibentis est, & necessaria ad morbi curationem via. Si enim dolor quem inchoauit fluxio, ipsius augendæ causa est, qua ratione cessabit meliùs quàm sedato dolore, maximè si facultas non videatur

Cur sympto. per se curentur, ac sit eorum necessarium curatio ante curationem morbi.

Symptomata morborum sunt, multoties prohibent curationem.

F ij

magnam euacuationem posse sustinere. Si enim potest, per hanc tollitur fluxio, ac cum ea morbus, & dolor. Si verò de facultate dubitatur, mitigatio doloris per se necessaria est, & cum minori dispendio agitur ea curatio, etsi sit aliquantulum præpostera. Imprudentes verò faciunt in omni negotio, qui proteruè semper intendentes in id quod optimum, neque eo quod possunt contenti, à fine cadunt. Id dico, quia si fieri posset, symptomatum semper cum morbo esset sublatio optima, tamen ipsa per se illorum, est sæpe necessaria. Percurramus ergo singula.

CAPVT VII.

Doloris indicationes.

Duplex

Dolor, quia in sensus tristitia habet essentiam, duplicem curationem habet per se. Voluptate enim occurritur tristitiæ, & sensus tollitur insensibilitate: utroque autem modo dolor tollitur, siue inducta voluptate, siue sublato sensu, Vnde duplex nascitur ano-

dynorum genus. Prima quidem, & anodynorū
quæ propriissimæ talia dicuntur, genus.

sunt, quæ tepida cū sint, blandum quendam iocundumque sensum afferunt tactui, cuius passio propria est dolor. Hæc enim voluptate eleuant dolorem manente sensu: vt infusis aqua tepida aut oleo, hisque folis, aut incoctis chamæmelo, aut meliloto, aut lini semine. Cum autem hæc non sunt satis, & res vrget, procedimus ad secundum genus, ad ea, inquam, quæ tollunt stupore sensum, vt opium, aut hyoscyamum, aut opiata medicamenta, quale est philonium, aut recentissima theiaca. Non enim potest manere dolor sublato sensu. Sed hæc noxia, & aduersa naturæ plerumque sunt, tunc verò maximè, cum dolendi causa frigida est. Tunc ergo solum ferenda, cū res est in præcipiti, aut alioqui causa calidissima.

124 METHODI MEDENDI
CAPVT VIII.

Peruigilij
curatio, &
quid som-
nifera à so-
poriferis
differant.

A somnife-
ris ad sopo-
riferis ve-
niendum
cum res
viget:

Somno
quibus oc-
curritur,

Peruigilio etiam occurritur bi-
fariam: nam aut somniferis,
aut soporiferis: quæ differunt, vt
somnus & sopor. Est verò somnus
requies eius facultatis, quæ in ce-
rebro residet, ex leui obstructione,
& refrigeratione nata. Sopor est
magis impotentia vigilandi, ob
stuporem primi sensitiui, aut ob-
structionem grauem. Illa igitur
sunt refrigerantia leuiter & hume-
ctantia, vt oxyrrhodinum, aut
rosaceum solum: hæc refrigeran-
tia multo plus, ac stupefacientia,
vt opium lacte aut alio humore
dissolutum. Constat verò hic quo-
que, non antè ad hæc veniendum,
quàm illa non sint satis, & res vr-
geat. Somno occurritur dolore,
quia est irritatio sensus, somnus
verò quasi sensus intermissio. Oc-
curritur & clamoribus, ac deni-
que omnibus sensus irritamentis,
ac proinde & splendore & vellica-
tione. Et sanè quæ per se occur-
runt somno, in hoc genere sunt

omnia. Nam reuulsiones, quæ fricando, aut vinculis, aut aliter aguntur, ad causam etiam & materiam spectant.

CAPVT IX.

Fastidium per se petit dari cibos iucundos & varios, etsi ad alia minus utiles. Condimenta quoque palatum prouocent. Nam expurgatio, & absinthij admotio, & alia eiusmodi ab affectione aut causa indicantur. Nunc autem solas symptomatum indicationes percurramus. Velut etiam fames nimia, curari potest purgatione crudæ, & vini potu, ac reliquis calfacientibus os ventriculi, eas enim curationes indicant causæ, & affectus: tamen oblationem pinguium, & detestabilium ciborum, indicat ipsa fames per se. Eadem ratio est, in quibusdam corruptis appetitionibus, quæ **Fames.** **Pica.** picæ vocantur, vt cum quis terram, carbones, aut res alias eiusmodi appetit. Nam aut indicatione causæ purgamus corpora, à me-

Fastidii indicationes & quæ solius symptomatis: quæ verò affectus aut causæ sint indicationes.

Fames.

Pica.

lancholicis præcipuè succis, aut ob
 ipsum symptoma, furtim aloem,
 aut bilem, aut absinthij succum,
 aut aliud eiusmodi infundimus:
 velut etiam iis, qui vsque ad ebie-
 ratem, vini suauitate capiuntur,
 solemus propinare incautis vinum,
 in quo sterco aliquod, humanum
 maximè, dissolutum sit, aut spuma
 sudoris equorum, aut in quo sit
 anguilla suffocata, vel putrefacta
 vix. Ea enim abominabile vinum
 reddunt, & eius abominationis
 vestigium in imaginatione imprimunt.
 Cum. n. hæc plerumque
 incidant in stultos, improbos, aut
 paruulos, denique in eos in quibus
 appetitus maximam, & ratio
 exiguam habet vim, raro locum
 habet prudens persuasio, sed contra-
 raria imaginatione est opus, aut
 passione fortiori, velut timore ve-
 hementi aut dolore. Non enim
 multum absunt hæc ab insania.
 Eodem astu vrimur ad ablaetan-
 dum infantes, & eadem ratione
 inunctis mamillis picra, ita enim

Vini im-
 modera-
 tum deside-
 rium quo-
 modo cure-
 tur. est. n.
 symptoma.

melius sustinent, quam suavi lacte,
tantum denegato.

CAPVT X.

Deliquium animi curatur mis-
sione sanguinis, cum graua-
tur cor, ac premitur multa humi-
ditate, vt quod comitari solet,
aut antecedere cordis palpitatio:
& concoctione ac purgatione cru-
dorum alternatè facta, cum redun-
dantiæ crudorum est soboles: &
vomitionibus bilis, atque alui sub-
ductionibus, cum bile mordetur
os ventriculi. Sed hæc à causa in-
dicantur. Ipsum verò deliquium
per se à quacumque causa ortum
fit, petit celerem refectionem per
odores gratos, vini haustum, aquæ
repentinam in faciem & oculos
insersionem, & admotionem cor-
dialium epithematum (neque enim
de medicamentorum proprietati-
bus censeo antiquis omnibus fidem
abrogandam, etsi manifestis vir-
tutibus multo magis fido) frictio-
nes verò, ligaturæ & vellicationes,
partim causæ, partim ipsi sympto-

Deliquij
animi indi-
cationes.

Ipsam per
se deliquiū
quid petit.

Non est
abroganda
fides anti-
quis de
medica-
mentorum
proprietati-
bus, sed
fidendum
magis ma-
nifestis vir-
tutibus.

F v

Frictiones,
& ligaturæ
in deliquio
animi &
causæ, &
sympto-
mati occur-
runt.

mati occurrunt. Causæ quidem,
quia reuellunt, siue fumos irruen-
tes in cor: symptomati verò quia
excitant, & ad apponendos con-
natus irritant facultates principes.
Nam etsi dolores animalem solum
irritant propriè, cum hac per na-
turalem conspirationem irritatur
vitalis, cuius passio deliquium
animi est.

CAPVT XI.

Dysenteria
indicatio-
nes quæ à
causa, quæ
ab affectu,
& quæ à
symptoma-
te sunt.

Vomit
indicatio-
nes.

ITa quoque, si qui curat dysen-
teriam, purgatione utitur, in-
dicatione causæ, hoc est acris aut
falsi succi, id facit: si siccantibus
& extergentibus, indicatione affe-
ctus, hoc est, vlcusculorum in in-
testinis, si adstringentibus, indica-
tione symptomatis, hoc est depra-
uatæ egestionis. Ac proinde à
prima illa curatione semper inci-
piendum, procedendumque ad
secundam, tertia quæ in adstri-
ctione est, debet esse postrema, ac
plerumque cum res bene est acta
circa priora, potest deuitari. Vomi-
tus quoque curatur deiectione,

LIBER SECVNDVS. 129

per reuulsionem causæ: vomitu,
per causæ euacuationem; calfa-
cientibus aut refrigerantibus, si
ab vlla harum intemperie passio
nascitur, indicatione affectus: sto-
machicis, indicatione symptoma-
tis. Voco. n. nunc stomachica, quæ
grata cùm sint ventriculo, ipsum
corroborant, vt menta, & aro-
mata. Constat verò hîc quoque
curationem illam primam, quæ
per deiectionem agitur, tentan-
dam primò, mox secundam quæ
per vomitionem, ab hac tertiam
per alterationem contrariam affe-
ctui. Postremò, & vbi aliæ non
sint satis, veniendum ad compes-
centia vomitum per se, vt cucur-
bitulas, aromata, ac reliqua sto-
machica. Sed hic iam videmur in-
cautè delabi ad methodos particu-
lares, & regulas multarum indica-
tionum, de quibus agitur postea.
Nunc procedamus, & tractatio-
nem de eo genere symptomatis
quod in euacuatione, aut euacuan-
dorum retentione est, ad vniuer-

De sym-
ptomati-
bus sunt

in euacua-
tione aut
retentione
regulæ vni-
uersales.

130 METHODI MEDENDI
salia reuocemus. Omnis profusa
euacuatio, cum per se vrget, re-
tractionem fluentis materiæ in
partem aliam postulat, aut obstru-
ctionem adstrictionemue viæ, per
quam effluit. Nam expurgatio cor-
poris, aut incrassatio, aut attem-
peratio eius quod fluit, à materia
indicantur, cum scilicet corruptio
aliqua, aut tenuitas, aut acrimo-
nia, mordacitasve succorum causa
effluxionis est. Tales verò curatio-
nes aguntur lentius. Proinde cum
ipsum symptoma vrget, vt fluxio
sanguinis, reuellimus vehementer
frictionibus & vinculis, ac multò
celerius cucurbitulis oppositis par-
tibus affixis, habentibus verò cum
ea per quam effluit, communes
venas, vt hypochondrio dextro,
cum fluit ex nare dextra, sinistro cū
ex sinistra: mammis ob fluxum per
os vteri: ob hæmorrhoidas quo-
que hypochondrio, & dorso iuxta
spinam: aut obturamus partem
ipsam ex qua fluit, admoventes
emplastrum aliquod adstringens,

aut insufflantes puluerein, aut excipientes vinculo, aut digito comprimentes, donec ipse sanguis grumescens sibi ipsi obstruat viam: vt scilicet pars potest tractari.

CAPVT XII.

Contrarium symptoma est, naturalis euacuationis retentio. De his quæ præter naturam retinentur. Est autem cuique naturalis, quæ per bonam valetudinem consuevit fieri, & ad eius custodiam pertinet. Naturalis cuique euacuatio est, quæ per bonam valetudinem solet fieri. Tales autem sunt omnibus in commune, deiectio, mictio, exscretio, emunctio, & menstruus sanguinis fluxus: multis etiam vomitus & sudor: nonnullis hæmorrhoides mediocriter aliquando fluentes: raris quibusdam raræ aliæ euacuationes, vt quibusdam ex naribus: fuit cui ex digito sub vngue singulis mensibus per annos multos ex ordine sanguis fluxit. Nimirum sunt naturalia omnibus, Naturalia & cuique. Curatur autem quiuis, omnibus, & quæ cuiusque natura fieri postulat ea tolli symptoma est, cuiusque & cuique. talis euacuationis retentio. Quæ

Symptoma
per se ma-
gni periculi
est causa, cū
per se tolli
indicat ante
ablationem
morbi aut
causæ.

esse potest, integra, aut ex parte. Ut si alius nihil reddere potest, aut exiguum ægre: vrina omnino supprimitur, aut exiguum mingitur, & vix: menses non fluunt, vel non vt per naturam debent. In quo genere symptomatum idem præceptum est, quod in aliis omnibus. Scilicet, cū ipsum per se vrget, & magni periculi causa est, per se tolli. Velut si vrina integre suppressa est, sine grumis, siue succis alijs crassis, siue lapide, obstructuentibus: siue vesicæ sensu amisso: siue expultrice extremè debilitata, & diu iam suppressio, vt fortè supra tres aut quatuor dies producat: expectandum non est id symptoma tollere simul cum morbo & eius causa, attrito lapide, aut extenuatis & vacuatis succis, aut curata perfectè resolutione, aut roborata vesica, cū sciamus id symptoma diu sustineri non posse extra euidens periculum: sed ipsam vesicæ regionem premendo manibus, & immisso cathetere vs-

que ad cauitatem, conari vt vrinae copia destillet, idque crebro facere, dum alijs remedijs molimur sensum reuocari, aut facultatem firmari, aut grumos atteri, aut succos crassos extenuari, & alia via vacuari, aut lapidem comminui, aut longè à via auerti. Si enim horum quiduis longius tempus postulat, nullum autem vidimus eorum qui vltra septem dies omnino mictione caruerunt, superuixisse, necesse est ipsi occurrentes symptomati, mictionem quamcumque arte moliri, vtcumque maneat in parte affectio, cuius est id symptoma, & eius causa. Ita quoque vbi menstrua euacuatio sublata est, siquidem nihil obstat perfectam curationem inchoare, ac perficere, ita faciemus: sin autem non vacat, aut tempus valde incommodum, vel aliud aliquid differre suadet, timemus tamen ab ipsa sanguinis coaceruatione, mittemus statim bonam eius partem, quo possit sine tanto periculo necessariam di-

Vrina omnino suppressa septimū diem non transgrediuntur egrotantes.

In reten-
tione men-
struorum
vnde fieri
debet fan-
guinis mis-
sio.

Suppressis
menstruis

lationem sustinere. De hac missione sanguinis, crebra altercatio est in congressibus Medicorum, vnde fieri debeat, plerisque vocantibus in talos, non paucis etiam incipientibus ab internis cubiti. Quæstionem autem dirimit aliorum symptomatum contemplatio. Tamen enim dicimus, nos nunc ipsi tantum symptomati occurrere, & nihil aliud, quàm velle fundere vsque dum vacat radicitus curare, tamen hoc ipsum melius facimus, atque in posterum corpus disponimus, passionum omnium quæ accedunt rationem habentes. Si ergo raptus materiæ in caput indicia sint, reuulsorias vacuationes faciemus ex talis, multas, inquam, exiguas, & ex breuibus interuallis, quia ita efficacius retrahetur, & fundetur nihilominus quod satis sit. Si verò non tam hoc quàm sensus ponderis apparet, isque inclinet in lumbos, mittetur vnica, aut duabus sectionibus satis multum ex talis. Quod si distentio & gra-

uitas circa viscera hæreant, spiritalia, aut naturalia, aut vtraque, quando ex brachiis consultissimum fuerit vsque ad mittendus horum remissionem mittere ex sanguis, & brachijs: nam ita facilius deponitur multitudo, & hac deposita sollet mox reliquum per vterum effluere. Nam expultrici nihil obstat evidentius, quam vasorum distentio. Quod enim in magnis & externis experimur, æquum est in paruis & internis vasis perinde fieri putare. At verò urinam suppressi ob solam vesicæ distentionem, & erumpere, vtcumque fiat laxamentum, res est expertissima. Nimirum fibræ vehementer distentæ non possunt sese contrahere, qui motus expultrici est. Vndecumque autem inchoetur is motus, virtute perficitur. Ita ergo euenit venis & arteriis. Eadem sunt cautiones, quæcumque dictarum euacuationum, præter naturam cessauerint. Dictum enim est, multo iam tempore consuetas, pro naturalibus esse, & eodem modo indicare, quapro-

Consuetæ
euacuatio-
nes pro na-
turalibus
sunt.

136 METHODI MEDENDI
pter earum suppressiones semper
sunt cauendæ.

C A P V T X I I I.

Quod præ-
ter naturā
est aliquan-
do seruandū.

Quamquam autem dictum est,
omnia quæ præter naturam
sunt, sui ablationem indicare, quia
ea omnia auferri, quam citissimè
optimum esset, maximeque me-
dico expetendum, non tamen ni-
hil talium seruandum, aut etiam
nouandum est, aut augendum.
Euenit enim eorum multa, ex acci-
denti, boni alicuius maioris, aut mi-
noris mali fieri causas. Nam non
esse semper talia nociua manife-
stum est, cùm morbi quidam alio-
rum grauiorum fiant abscessus, vt
post malignam & laboriosam fe-
breni, articulorum dolores: &
quidam superuenientes, alios mo-
lestiores ac periculosiores abstu-
mant, vt febris conuulsionem,
atque etiam apoplexiam. In sym-
ptomatis id quoque est mani-
festum. Nam dolorem lædere fre-
quens est, aliquando verò non
parum iuuat, reuellendo à parti-

bus nobilioribus, aut nobilibus propinquis. Fastidium in eo qui paucissimo indiget cibo, prodest, ne plus accipiat. Omnia igitur perpendenda, & quæ per se, & quæ ex accidenti contingunt, neque aduersus omnia quæ præter naturam accidunt, pugnandum æque citra cunctationem, sed in singulis, & in eo qui se offert affectu videndum an lædant, an prosint, an neutrum faciant insigniter. Esse enim in triplici hac conditione, constat. Dolor enim & peruigilium, quæ maximè videntur esse mala, est cum prosint. Dolor, ut dictum est. Peruigilium fortasse, dum expurgatio agitur. Appetere cibos & ad ea quæ offeruntur habere bene, bonum est ad seruandas vires, & est ut dixi, cum fastidium prosit, alioqui virtuti inimicissimum. Vitiosus color extra oculos neque prodest, neque lædit, intra illos visionem vitiat. Affectus etiam alij adeo exigui & contemptiles sunt, ut neque prosint

138 METHODI MEDENDI

neque noceant, neque mouere omnino medicum debeant. Alii etiam, qui cum per se sint morbi etiam magni & graues, utiles tamen sunt, quod grauiores alios tollant, aut ab ijs præseruent. Velut quartana, quæ liberat ab alijs morbis, vt abscessus eorum facta, aut eos anteuertens. Bubones etiam & parotides multos ab internis, & grauissimis morbis superstites esse fecerunt. Velut igitur dictum est, morbis & symptomatis occurrendum esse cum lædunt, ita nunc dicimus, cum profunt, si satis faciant vsui, esse sinenda, sin minus, augenda: quod si ne fiant quidem, cum putarentur utilia fore, etiam nouanda: nonnunquamque cucurbitulis, & extrahentibus medicamentis, & rubrificantibus, mouendos abscessus, qui iudicentur à presenti periculo ægrum erepturi: quid mirum, cum plurima eorum, quæ ad alios morbos tollendos facimus, morbi sint, vt incisiones & vstiones. Si igitur per febres do-

Sympto.
mata &
morbi cum
profunt si-
nenda sunt,
aut augen-
da, aut no-
uanda.

Multa re-
mediam. v-

lor aliquis exiguus capitis incidit, borū mor-
aut color vitiosus animaduertitur, bi sunt.

nihil eorum causa medicus nouat,
sed sinuntur. Si verò cūm timemus
capiti aut thoraci, dolor in pedem
incidit, nullus cordatus medicus,
si dolor magnus est, finit, sin exi-
guus, auget, partis attrectatione,
aut trahentibus medicamentis,
quin etiam aliquando nondum in-
cipientem dolorem prouocat,
sciens ita affectis vtiliter solere su-
peruenire. Repellere verò ac par-
tem firmare numquam tutum est,
vbipars aliqua nobilium insigniter
est debilis, vt earum quæ ad tho-
racem spectant, vlla, aut caput,
aut etiam ventriculus, sed neque
cum renes: quia vt vtiliter solet ab
illis, ad articulos abscedere, ita inu-
tiliter ad illos repellitur, ad thora-
cem verò & caput magis periculo-
se. Multa alia fiunt in corporibus
eiusmodi, oportetque considerare
ex quibus in quas partes mutetur, Lib. 6.
vt Hippocr. monet. Nimirum ex Epidem.
quibusdam in quasdam, bene & sec 2. 12.
21. & 22.

140 METHODI MEDENDI
 male mutari possunt. Vt autem
 vniuersim dicam, ex nobilioribus
 in ignobiliores, ex superioribus in
 inferiores, ex internis in externas,
 vtiliter: ex his in illas inutiliter &
 noxiè. Si quis ergo laborante ad-
 huc hepate scabiem manuum ma-
 gna sollicitudine curat, amethodòs
 agit. Si verò exiguam febriculam
 quæ neruorum resolutioni super-
 uenit, calorificis auget, aut etiam
 citra resolutionem, lentam ex cru-
 dis, & quæ suam causam non po-
 test conficere, non erit incircum-
 spectus. Ita tamen has curationes
 laudò, cum aliis facilioribus, sua-
 uioribus, aut tutioribus, non li-
 cet vti, aut non possumus necessi-
 tati satisfacere. Si enim podagri-
 cus nullam internarum partium
 habet debilem, sed ob debilitatem
 articulorum, ex occasione ortam,
 aut natiuam, vt fortè heredita-
 riam, talis est, aut scabiosus nullas
 impuritatis notas habet in excre-
 mentis, imperiti omnino medici
 sit, incuratos eos relinquere, cum

Morbos cu-
 ramus mor-
 bis cum tu-
 tioribus vti
 non licet.

LIBER SECVNDVS. 141

liceat, illi, mediocri præmissa euacuatione, resoluentia primum, deinde corroborantia admouere: huic verò scabiem mox sine vlla cunctatione curare extergente aliquo medicamento cum mediocri siccatione, vt fortè, terebinthina cum sulphure. Conuulsio etiam aut resolutio si sit, aut etiam catarrhus pituitosus, temeritatis sit ab excitata febre auxilium petere, non tentata priùs alia curatione per euacuationes, remedia incidentia, coquentia, & aperientia: præcipuè si hominem ex ijs esse cognoueris, qui non solent leuiter febricitare. Est tamen etiam aliquando veniendum ad febrem. Vique adeo medicum oportet cautum & circumspectum esse, nihilque facere temere, & nihil omittere, sed facilitati, breuitati, quo ad possit & securitati studere, omnia & commoda & incommoda perpendere, & nullum euidenti periculo relinquere. Dictum itaque, atque indicatum est, non

Ex Hippoc.
6. epidem.
sect. 2. 18,

242 METHODI MEDENDI
 symptomata solùm, sed morbos
 morbis vtiliter superuenire, ac
 perinde vt sunt morbi, quos cu-
 rare, esse etiam quos augere, aut
 nouare oporteat: noxios scilicet
 curare, vtilis fouere. Possunt au-
 tem noxij esse morbi qui alijs su-
 perueniunt per se & quia tales, vel
 sola magnitudine. Per se quidem,
 cum sua natura accidit illis esse ta-
 libus, velut cum ex pleuritide fit
 peripneumonia, aut ex ardente fe-
 bre conuulsio: aut ex hienteria hy-
 drops: magnitudine, vt abscessus
 qui moderatior accedens, esset
 vtilis, magnitudine fit intolerabi-
 lis vt parotis præ mole stragulus,
 aut suppurata introrsum gutturis
 partes corrumpit. Velut ergo
 abscessus iustò minores promoue-
 re expedit, ita maiores quàm vt
 sustinere possint, minuendi, ac si
 fieri possit, præcauendi sunt. Ma-
 xima verò præcautio est in feбри-
 bus grauibus, difficilisque iudica-
 tionis, quales maximè sunt lassitu-
 dinariæ, vacuare satis inter iniria.

Morbi su-
 peruenien-
 tes alijs
 morbis
 cum no-
 cent, aut
 per se aut
 magnitudi-
 ne noxij
 sunt.

Maxima
 præcautio
 in featribus
 grauibus
 vacuare sa-
 tis inter
 iniria.

No

Ne abscessus qui in talibus, si facultas fortis est, meritò expectantur, post aures, aut ad articulos, aut aliam quampiam particulā, quam contigerit esse debilem, fiant adeo magni, vt hominem interimant, cum videtur à morbo præcipuè liberatus, aut partem corrumpant, vt nonnunquam oculum, aut manum, aut pedem. Nam præcauere abscessus appositis medicamentis repercutientibus partibus adenosos, ratio prohibet, & indicatio, quæ accipitur à parte, de qua seorsum dicendum est. Nunc illud solum indicare volumus, in rebus etiam præter naturam esse multas, quas non prohibere, sed promouere consultum sit. Cum autem in omni symptomatum genere attendere debeat medicus cuius conditionis sit id quod incidit, an, scilicet, lædens, an iuuans, an neutrum, vt videat, quid agat, tollat, augeat, an sinat, id maximè videndum in euacuationibus, aut earum retentionibus, quia his maximè euenit

144 METHODI MEDENDI
 esse ad alterutrum mutabilibus,
 nunc bonis, nunc malis : & quia
 maxima pars morborum materia-
 lium curationis est in ea consulta-
 tione, quæ euacuationes promo-
 uendæ, quæ cohibendæ, quæ sinen-
 dæ, tantum. Quæ consultatio, non
 tam simplex est, quam videtur qui-
 busdam, qui multorum inexperti,
 facile enunciant, nullas euacuatio-
 nes symptomaticas vtilis esse, sed
 omnes noxias : vnde statim fit, vt
 siue omnes cohibendæ : sin minus,
 nullæ iuuandæ. Itaque hi vix inue-
 nire possunt vllas euacuationes
 spontaneas, quas oporteat promo-
 uere. Nam eas quæ ante conco-
 ctionem fiunt, non promouebunt,
 vtpote symptomaticas, & vt ipsi
 putant, semper noxias, quæ post
 concoctionem multò minus : Nam
 talia neque mouere neque nouare
 oportet, autore Hipp. sed sinere.
 Dicent fortasse, mouendas esse eas
 euacuationes, quæ concoctis iam
 succis, aut non succedunt, aut non
 integrè. Itaque quo tempore de-

Quæ eua-
 cuationes
 sinendæ,
 quæ promo-
 uendæ &
 quæ cohi-
 bendæ sint.

L. aph. 20.

berent fieri, si non fiant, aut non quantum expedit: mouendumque rursus, corpore non perpurgato, & soluta, aut inclinante iam plurimum febre: idque non tam primi morbi, quam recidiuæ metu. Hoc sanè optimè dicunt, valdeque probarem, si dicerent, eam esse optimam atque accommodatissimam euacuationem, quæ pro iudicatione est, atque tunc temporis agitur, cum iudicatio esset tempestiua, aut cum perfectè iudicandi occasio præterit. Nam quæ ante id tempus à medico agitur, vix vnquam per sanat, vt neque vlla earum, quæ ante id tempus sponte fiunt (voco enim nunc per sanare, integrè tollere morbum, & sine recidiua) non autem quia non per sanant, neque quia sæpe lædunt, Non quæ sæpe lædūt iuuare nunquam possunt: neque iuuare nūquam possunt. quia non sunt optimæ, fit vt sint statim noxiæ, immo verò censere, earum quæ symptomaticæ sint, & ante concoctionem sponte fiunt (has enim nunc vocamus sympto-

Sympto-
maticæ eua-
cuationes
quædo vi-
les.

Libro 3. de
morbis vul-
ga. sectio-
ne 1. est 3.
ægror.

máticas , aliis appellationibus di-
missis) nullam vnquam conferre
posse , sed tales omnes lædere,
hominum est qui parum aut segni-
ter sunt in artis operibus versati,
sed in quo primo apprehenderunt,
nihil , neque rebus ipsis moniti,
neque aliorum admonitionibus at-
tendentes , incautè affirmare sibi
imperauerunt : propria experi-
menta non habentes, & aliena non
considerantes. Nam qui decumbe-
bat in horto Dealcidis , decima
septima sudore per totum oborto
leuatus est , qui tamen vsque ad
quadragesimum non est perfectè
iudicatus , neque quidem vlla , vel
exigua habens signa concoctionis.
Nam Hippo. ita inquit, Sudauit
per totum , leuatus est , intellige-
bat magis , non est à febre libera-
tus , siticulosus , vomuit biliosa
flaua pauca , à ventrè stercorosa
exierunt , paulo autem post, nigra,
pauca , tenuia : vrinæ tenues non
boni coloris. Hæc omnia perti-
nent ad narrationem decimæ se-

ptimæ diei, febris soluendæ quadragesima. Vides quàm sine concoctionis notis iuuerit illum sudor intra totius morbi principium factus. Cherion quoque qui non est iudicatus perfectè ante vigesimū, septimo sine signis concoctionis, sudore iudicatus est imperfectè, sed non inutiliter. Sed quid moror. An morbi omnes expectant iudicationem perfectam, & nulla est bona, quæ perfecta non sit? sed omnis imperfecta statim est mala, & lædens? At verò Galenus (cui hac in parte nullus medicorum repugnauit) quatuor iudicationum differentias vsurpat, optimam perfectamque, bonam & imperfectam: pessimam & repente interimentem: malam & noxiam, sed non interimentem. Quid ergo interest, inter morbos *eucritous*, id est boni iudicij, & *dyscritous*, id est difficilis iudicij: nisi quod illi per optimas iudicationes & tempestiuas, intra fines suæ constitutionis soluuntur: hi non nisi per multas

Lib. 3. de morbis vulgar feclio. 2. tex. 2. est quintus ægrotus.

148 METHODI MEDENDI
intempestiuas , aut per abscessus,
vix tandem soluuntur. (Non enim
ijdem sunt , mortales , & difficilis
iudicationis) soluuntur enim hi
quoque, alioqui futuri perniciosi.

Sympto-
maticæ
euacuatio-
nes iuuan-
tes esse pos-
sunt etsi
non sint
optimæ.

Lib. 2. epi-
dem. sect.
prima. 9.

Nimirum euacuationes sympto-
maticæ, & quæ nondum concoctis
morbis fiunt, esse possunt pessimæ
& interimentes, aut lædentes qui-
dem, sed non adeo, aut etiam iu-
uantes, etsi non optimæ. Quia
earum quædam vires soluendo, &
corpora colliquando, de propria
verò morbi materia vacuando ni-
hil, aut minus, quam vt leuare
ullo modo possit, ad interitum tra-
hunt: quædam minuendo quidem
morbi materiam iuuant aliquid,
verum, neque facile, neque intra
proprijs morbi fines, sed vix tan-
dem, ac per abscessus liberât. Quò
respiciens Hippoc. talia omnia so-
let dicere, aut mortem, aut diffi-
cile iudicium significare. Constat
verò hoc non esse lædere, sed iu-
uare minus, quàm si essent perfectè
iudicantes. Nam sæpe qui per ta-

les euacuationes, cum difficultate liberant, nisi vllæ tales acciderent, morerentur. Hoc vero haud dubiè est eligibilius. Cherionem, qui Loco citatam grauius ægrotans cum habue-
 rit perpetuo ab aluo deiectiones biliofas, exiguas, & sinceras, liberatus intra viginti dies est, quis dubitet fuisse moriturum, si cum eadem malignitate habuisset nullas? alioqui fuisset in eo vtendum perpetuo aluum sistentibus, potionibus, & infusis, & admotis. Quo nihil excogitari posset illi perniciosius: quia quæ ob malignitatem à natura non retinebantur, percussa & cohibita in superna irruissent, aut intra hepar, & magnas venas suppressa, ac malignius corrupta hominem interemissent. Còtra ergo facere oportuit, attemperare, vt sinceritas illa excrementorum domaretur, & clysteribus extergentibus aluum eluere, vt quæ ibant exiguæ deiectiones, fluere aliquanto largiùs: & quæ biliosæ, minus hærerent intestinis, Iuuandæ aliquando

150 METHODUS MEDENDI

euacuatio-
nes sym-
ptomata.

Quæ in-
tempestiue
exiunt ali
quando
pelluntur à
natura.

Non om-
nes eua-

& hærentes roderent. Dandus er-
go erat & procurandus exitus fa-
cilis iis, quæ etsi intempestiue, nec
expectata concoctione, tamen quia
ob suam acrimoniam retineri non
poterant, à natura pellebantur.
Errant enim si qui putant, nulla
quæ intempestiue exeunt, pelli à
natura, sed vi morbi, quasi regur-
gitare, aut quasi liquata fundi om-
nia. Nam quæ concocta & secreta
sunt excrementa, pellit natura,
retentrica, quæ concoctrici antea
subseruiebat, iam tunc quasi per-
acto opere, cedente expultrici.
Sed & antequam concoquantur,
quæ adeo acria sunt aut maligna,
vt irritationem ferre natura non
possit, cogunt expultricem insur-
gere ante tempus: quod nihilomi-
nus naturæ opus est, etsi nimis ir-
ritatæ. Quæ euacuatio cohibenda
non semper est, sed aliquando
etiam iuuanda, vt quæ retineren-
tur periculosius, facilius exeant.
Quid ergo? num dicimus omnes
euacuationes spontaneas iuuandas

LIBER SECVNDVS. 151

esse, etsi symptomaticæ & intem-
 pestivæ sint, quia sunt naturæ ope-
 ra: minimè, nam neque omnes
 vtilis esse diximus. Plurimæ enim
 earum sunt exoluentes, & synco-
 pales: atque quamplurimi, medi-
 cis quas cohibere oporteret, au-
 gere studentibus, mortui breui
 sunt, sudando, deijciendo, aut
 fluente affatim sanguine ex hæ-
 morrhoïdibus (vnde maximè talis
 fluxus probatur) nedum ex ore aut
 naribus, aut scissis venis. Neque
 sane immeritò ita euenit. Nam
 cum natura in ipso iudicationis
 tempore, & concoctione peracta,
 ac secretionem, pellit, vt ordinatè;
 ita & moderatè id facit. Pellitque
 morbi causam seorsum à bono suc-
 co, cum modico eius & spiritu
 dispendio (non. n. sine vilo) ta-
 men cum incocta, & male secreta
 cogitur per irritationis vehemen-
 tiam expellere, velut præcipitatur,
 deponitque cum malis bona, fr-
 mulque aliquando vitam exhalat.
 Hac cum fieri incipiunt, ni quis

cuationes
 symptoma-
 ticæ iuuant-
 da.

G v

152 METHODI MEDENDI
frenet impetum & obfistat, atque
reuulfionibus, refrigerationibus,
& adftrictionibus, atque omni-
bus remediorum generibus occur-
rat interius & exterius, non vaca-
bit culpa, quod mori fuerit. Quid
ergo euenit ex dictis? certè quod
Lib. 5. C6. *850 uel. c. 3.* antea dictum est, & aliis in locis à
me indicatū, euacuationes omnes
symptomaticas, hoc est intempesti-
uas, quæque ante tēpus iudicatio-
nis perfectæ succis nondum satis
coctis aguntur, hac quidem causa
malas esse, hoc est, malam signifi-
cationem præbere: quia aut tan-
tam excrementorum copiam, aut
adeo malam qualitatem indicant,
vt expultricem, ante consuetum
naturæ tempus pellere cogant: aut
tantam retentricis debilitatem, vt
excrementa, neque solito plura,
neque maligniora, retinere vsque
ad naturale pellendi tempus, non
possit: non tamen proinde eas
omnes lædere, sed quasdam etiam
iuuare aliquatenus. Dico autem
aliquatenus, quia, vt dictū etiam

antea est, nullæ earum perfectè ac-
tuto liberant, vt quæ concocto
morbo iam fiunt, sed multos, alio-
qui morituros, per difficiles iudi-
cationes, & varios casus seruaue-
runt. Igitur quæ ledunt, tolli se
inducunt, quæ iuuant, seruari aut
augeri. Dictum enim iam antea est,
symptomata per se nihil indicare,
sed cum morbo tolli, tamen quæ
bonæ aut malæ causæ fiunt, quæ le-
dunt tolli, quæ profunt seruari de-
bere, aut etiam augeri. Distin-
guere igitur opus est euacuatio-
nes noxias ab vtilibus, vt scias quas
debeas cohibere, & quas secus.
Hippocrates certè conferentia & II aph. 23.
tolerantia distinguit. Conferre
enim dicitur, quod morbum mi-
nuit, bene tolerari, quod facul-
tatem non debilitat. Constat ergo,
vel ex ipsis notionibus, illam fore
optimam euacuationem, qua
morbum tollat, & facultatem non
debilitet, illam pessimam, quæ de-
bilitet aut etiam prosternat vires;
& morbum augeat: mediocres

Quomodo
distinguan-
tur noxie
euacuatio-
nes ab vti-
libus.

G vj.

Verò eas, quæ inter has erunt; & quibus plus boni quàm mali inest, esse ponendas in bonis, etsi aliquatenus etiam malæ sint: quibus plus mali, in malis, etsi boni habeant aliquid. Certè morbum omnino, ac cum securitate tollere non possunt, nisi quæ optimè iudicationes ac perfectè sunt, quas modo nullatenus vocamus symptomaticas, etsi genere præter naturam sint, ut fluxus sanguinis ex naribus. Omnino non debilitare facultatem, ne hæc quidem possunt. Nulla enim tam naturalis & omnibus numeris absoluta vacuatio est, cum qua nulla fiat spirituum effusio, & exolutio virium. Nam & ab optimis iudicationibus manent homines debilissimi, & à pessimi succi vacuatione, cum sit affatim, moriuntur hydropici. Sine vlla igitur exsolutione virium nullæ euacuationes fiunt, morbum omnino nullæ tollunt, præter perfectas iudicationes, quæ & ipsæ fiunt cum exolutione, etsi minima: aliæ omnes

Nulla euacuat
io quã
tunus op
tima fit sine
debilitatio
ne faculta
tis aliqua.

Symptomaticæ
 Sympto-
 tiam ac tolerantiam minorem ha-
 maticæ
 bent: tamen vtrisque euenit esse
 euacuatio-
 in illis magnam differentiam ma-
 nes quæ-
 ioris, & minoris. Nam quædam
 dam mor-
 earum morbum minuunt apertè:
 bos mi-
 quædam nihil, quædam etiam au-
 nuūt, quæ-
 gent. Hæc in egrotis experimur
 dam neque
 quotidie Quibusdam enim sudore
 minuunt
 febris remittitur, quibusdam eo
 neque au-
 dem tono manet: aliis increfcit.
 gent, quæ-
 Ita etiā & ab alui fluxu & vomitu,
 dā augens,
 & sanguine ex naribus, atque etiam
 à menftruis intempeftiue curren-
 tibus, Quædam etiam euacuatio-
 nes, manifeflum poft fe languo-
 rem relinquunt, quædam mini-
 mum, aut manifefte nullum: quæ-
 dam etiam videntur vires auxiffe:
 quamquam id in effentia fieri non
 poteft, fed ob depositā aggrauatio-
 nem. Igitur illæ euacuationes, quæ
 cumque fint, & quocūque tēpore
 que quæ-
 fiant, quæ plus detrahent facultati
 dam eua-
 quam morbo, cohibendæ funt.
 cuationes
 Quod fi vires valde pofternant, co-
 vires viden-
 hiberi etiam debent, etfi morbum
 tur auxiffe,

156 METHODI MEDENDI
æque tollunt. Euenit. n. aliquan-
do, mori hominem concidentibus
simul facultate & morbo, tanquam
bello Cadmico. Quæ autem detra-
hunt plus morbo quam viribus,
aut æquè, suppetente tamen virtu-
te, vt spes sit fore, vt homo etsi de-
bilis euadat sanus, sinendæ sunt,
sinendæ, inquam, ne si utilitate
augemus, debilitate plus aucta
hominem prosternamus: augen-
dæ verò tunc solum, cum minuen-
tes bene morbum, facultati offi-
ciunt exiguum, neque tamen ip-
sæ satis abunde fluunt, pro multi-
tudinis ratione, seu pro indigentia:
Alioquin nullæ quidem augendæ,
sed sinendæ tantum sunt. Verum
quoniam conferentia & tolerantia
posteriores esse videntur ipsis eua-
cuationibus, atque fieri poterit, vt
si iudicium de utilitate aut noxa fe-
rendum, ab ipsis expectetur, serius
quàm expediat auxiliemur, necesse
est scire, qua ratione possimus mox
atque incipiunt, prænosse quales
futuræ sint, vt secundum id præ-

iudicium, de cohibendis sinendis, aut augendis decernamus, Id verò non potest aliunde capi, quam ex conditionibus quę bonas, & malas euacuationes solēt comitari. Nam etsi bonas aut malas dicentes, vt signa intelligimus, tamen hæc duæ rationes, signorum, inquam, & causarum in euacuationibus re ipsa non admodū dissidere possunt, neque adeo multum separari. Nam vt antea diximus, optimæ non possunt non esse valde vtilis, neque pessimæ non valde noxiæ, quæ inter has sunt, vt non possunt optimè significare, ita neque plurimum prodesse, & illis potest vtrūvis altero inesse plus aut minus, ob naturam, aut dispositionem, quæ tunc in corpore est. In talibus ergo locum habet hæc consultatio. Quamprimum igitur vides euacuationem aliquam insignem ægroto accidere, considerare debes, regionem, conueniens sit an non: idque, an simpliciter, an in hoc morbo. Dico autem simplici-

Regulæ
prenoscen-
di à princi-
pio quales
sint futuræ
euacuatio-
nes.
Considerā-
da regio.

158 METHODI MEDENDI
ter, vt sanguini vacuando vterus, &
post hunc hæmorrhoides. Vacuā-
dæ bili & pituitæ ventriculus &
gula, & post hunc aluus. Expur-
gandis renibus & venoso generi,
vrina. Non simpliciter, sed huic
morbo sunt quædam commoda,
vt vomitus sanguinis incommo-
da euacuatio est, per suppressiones
autem menstruorum non adeo. Ita-
que multo magis laborabis vomitum
sanguinis cohibere in viro cui
nulla euacuatio sanguinis consue-
ta defuit, quam in muliere cui
menstrua defecerunt: in hac enim
sine aliquantū fluere: deinde etiā
sistes. Aluus commoda regio est
euacuationi, tamen in pleretide
& alijs toracis morbis, non ita.
Proinde in his morbis expurga-
tioni ex aluo non ita studebis, vt
in putridis febribus. Eodem mo-
do alias omnes euacuationes con-
sidera, eas, quæ per vias illis à na-
tura destinatas aguntur, præferens
reliquis, & in his cuique morbo
accommodatas. Constat verò ex

alijs tractationibus discendum quæ sint. Non enim sunt huc congerenda omnia, sed dicenda tantum curandi methodus, eius exercendę gratia, quorundā mentione facta. Certe si mediis morbis, aut etiam inchoantibus sanguis ex vtero incipit fluere, tanti faciunt medici commoditatem eius regionis, vt ne si extra consuetum tempus fluat, merè symptomaticè, audeant alia euacuatione vti, quæ præcipuè possit illi fluxioni obstare. Vnde euenit non raro in curationibus morborum acutorum, non sine magno periculo hæere. Velut cum initio pleuritidis, aut peripneumonix, aut ardentis febris ire incipiunt menstrua, rari sunt, qui non prætermittant occasionem mittendi sanguinem ex vena, aut vnde morbus acutus petit mittere audeant, sed ex talis, quicumque morbus sit: allekti, arbitror, commoditatibus eius regionis, & periculis, quæ solent accidere suppressis menstruis, deterriti. Non

Pulchra
exercitatio
in curatione morborum in quibus menstrua superueniunt.

160 METHODI MEDENDI
debet autem peritos artis rem vllam tam indistincte accipere. Est sane sanguinis, per vterum, maxime, atque adeo ea sola, naturalis euacuatio, proinde mulieribus ad quam plurima utilis, & cum magno incommodo plerumque retinetur (tanti momēti est, regionem esse natura idoneam euacuationi) non tamen ea æqua vtilitate semper agitur, ac proinde, neque eodem periculo semper retinetur. Sed fere euenit, quod in aliis omnibus euacuationibus, si bene fiunt sunt bonæ, si malè, malæ. Considerandum ergo non solum vnde fluat sanguis, sed an tempestiue, hoc est, quo tempore iam morbi crisis agi possit, & quo mensis cōsuevit: an neutro horum, sed morbo adhuc crudo & nondum deuoluto mense: an deuoluto quidem mense, sed morbo inepto iudicationi, an hoc iudicationi apto, sed nondum exacto mense. Primum. n. si accidat, per opportunam censebis euacuationem, ma-

gnique felicitate in idem tempus
 concurriffe menstruam corporis
 euacuationem, & solutionē mor-
 bi. Talem ergo, si integrè agatur,
 fines, sin minus omni ratione iu-
 uabis. Nullam ergo secabis venam,
 aut certè ex crure, aliam verò eua-
 cuationem mouebis nullam. Si
 autem neutro modo sit euacuatio
 tempestiua, ne illius gratia hæreas,
 sed mitte sanguinem quantum &
 vnde morbus poscit, id solum
 quantitati detrahens, quod casu
 incidente fluxione videbitur sup-
 pleri posse. Itaque si pleuritis sit,
 mitte sanguinem ex cubito eius-
 dem lateris, vt fluat ex vtero, non
 curans. Nam is morbus, cum vr-
 geat, tolli se citò postulat, euacua-
 tio verò adeo intempestiua non
 postulat se seruari. Sola regionis
 commoditas videbatur postulare.
 Ea renuentibus tam multis con-
 ditionibus non est magni momen-
 ti. Satis erit hac causa, tantum non
 sistere vsu adstringentium. Ab his
 ergo abstinebis, sanguinem verò

162 METHODI MEDENDI
mittes vnde morbus postulabit. Si
verò ea euacuatio ante consuetum
mensis diem, tamen pro morbi in-
dicatione opportunè superueniat,
iudicationum tempestiuarum re-
gula seruabitur, si integrè fluat, si-
nere, si minus iuuare, nulla verò
ratione prohibere, neque aliò tra-
here, aut aliam euacuationem mo-
liri. Quod si morbo tempestiua,
legitimo verò mensis tempore ve-
nerit, siquidè morbus indifferens
erit ad supernas aut infernas eua-
cuationes, vt fortè nephritis, aut
sine loco certo febris, mittetur ex
erure sanguis, si sit opus mittere,
si autem morbus supernas postu-
let, & vrgeat, licebit medico alter-
natè mittere hinc & illinc, & dum
supernè mittit, aliqua arte infernè
retinere, vt vinctulis aut cucurbi-
tulis, aut aliter. Sed hoc ad com-
positas indicationes incipit perti-
nere, de quibus postea agetur.
Nunc ea tantum causa huc diuertim-
us, vt indicaremus quanti fieri
debeat commoditas regionis, vt

que eius causa peccare soleant medici fluentibus menstruis. Eodem autem modo peccabunt in alia quacumque vacuatione, si solius regionis rationem habeant. Nam ex quacumque potest bene & male exire. Ergo post regionem considerandum est morbi tempus, quod concoctione materiae precipue distinguitur. Videndum ergo an concocta iam satis sit, an nullatenus, an aliquantum. Nam euacuationes quae per morbos fiunt, quo fiunt citius, eo sunt deteriores, quo posterius, reliquis bene procedentibus, eo meliores. Atque ea causa, cum est quod postulet inchoatas euacuationes promovere, non expectata perfecta concoctione, tamen cum aliqua, audacius id agimus, quam per cruditatem summam. Consideranda etiam est dies. Si quis enim sudare incipiat, tertia, quinta, septima, aut aliqua sequentium decretoriarum, eligibilis, & melioris spei est, quam si sexta aut octava,

Considerandum tempus in euacuationibus.

Consideranda dies.

aut decima. Nimirum in diebus decretoriis, bonæ meliores, & malæ minus malæ esse consueverunt. Atque hac consideratione magis audebimus, sudores, & fluxus sanguinis, & euacuationes alias quascumque his diebus promovere, quàm aliis. Consideranda deinde, qualitas, an scilicet talia euacuentur qualia oportet, si enim pro morbi materia excernantur ex ventre pingua, aut cruenta, aut ramentosa, aut pro serosa humiditate exsudet pingue & crassum, nullus eam euacuationem iuuare studeat, sed sistere, vt quæ haud dubiè, morbo nulla ex parte imminuto, facultatem plurimum deijciat. Ita etiam per morbos pituitosos, vt, verbi gratia, hydropis genera, deiectiones biliosæ: aut per biliosos, vt febrem ardentem, aut phrenitidem, pituitosæ, nullius commodi esse possunt, eoque attemperandæ aut sistendæ magis quam iuuandæ sunt. Post hæc

Confideranda qualitas in euacuationibus.

Confideranda quæ-

quantitas impetusque debet consi-

derari, quia à copiosis & rapidis timemus virtuti, à minimis, & lentis, ne nihil profint. Igitur hac consideratione affluentes & impetuosas euacuationes nunquam iuuabimus, ne si aliæ omnes conditiones optimæ sint, sed cum maxime sinemus: cohibebimus autem, cum aliis conditionibus aliquid deerit, vt si die incommoda, aut regione, aut qualitate. Cohibebimus verò tãto maiori aut minori conatu, quando plura aut pauciora euacuationem damnabunt. Debiliter autem tentatas, si alia omnia attestentur, iuuabimus semper, erunt enim tales iudicatoriæ, neque integræ. Sed & cùm quædã renuunt, si alia plura annuant, promoueri non raro tales debet. Velut si per febrẽ biliosã die aliqua decretoria alius incipiat bilem fundere, non affatim, & alioqui medicus ex bile multa pendere morbum timeat, eabilis per ventrem effusio sisti non debet: quin potiùs inuitat ad expurgationem, etiamsi cocta satis

ritas & im-
petus in
euacuatio-
nibus.

materia non sit: quia ea dispositio, præcipuè cum quodam murmure hypochondriorum, proxima turgentia est. Atque ita videas Hip-

1. aph. 22.

ocraticum ad expurgationem dicere solere, nunc, si materia turgeat, nunc, si venter murmurauerit,

4. de ratione victus.

nunc requirere humorum vergentiam in regionem conuenientem.

64.

7. Epide.

106.

Hanc autem vergentiam humorum, vt te magis moueat, non ex semel, sed ex pluries tentata euacuatione, cognoscet. Vt si sæpe per hunc morbum tentatos sudores, aut ventris fluxus, aut mictus copiosos videris, ea tibi consideratio, vbi alia maioris momenti non prohibuerint, talis euacuationis promouendæ causa fuerit.

Considerandas bonas ac malas differentias euacuationum in singulis earum generibus.

Porro præter has condiciones, quæ communes sunt omnibus euacuationibus, considerare oportet in singulis earum generibus differentias bonas, ac malas. Discendæque illæ per capita sunt ab Hippocrate tum multis aliis in locis, tum maximè in prognostico, qui adeo pertra-

pertractauit exactè omnia, vt vix quidpiam adiecerit tam longa posteritas. Ergo quæcumque euacuatio incidet, his omnibus, quæ dicta sunt in considerationem adhibitis, atque ea quæ maioris momenti sint, maioris faciens, præiudicabis an augēda, cohibendaue sit. Quod si multæ variæque considerationes te reddiderint consilij inopem, tantisper sine, neque iuuans, neque prohibens, donec conferentiæ, ac tolerantia notæ se incipiant exhibere. Oportet autem te tunc velut in re dubia esse diligentem, atque ægrotum visitare, & notas omnes bonæ aut malæ tolerantia animaduertere. Velut si cōsultus an expediat ægrotum, qui sudare incipit, pannis contegi, ac sudare quietum, an contra ventilatione, & motu sudorem prohiberi, consideransque sudorem calidum esse, atque ex toto incipere fluere: dubius tamen (ita vt fit) principij morbi, & diei: neque morbo satis cocto iubeas

Cum variæ considerationes dubitationem generant, quid faciendum.

H

178 METHODI MEDENDI
ægotum stragulis, neque additis,
neque detractis in quiete contineri,
& sudare tantisper fini: dubius
cùm sis, reuifere ægotum debes,
obferuareque an angatur plurimùm,
an difficilius incipiat fpirare: an
pulfus languoris quampiam fpeciem
præ fe ferat, quo fi quid fuccedat
tale, mouere fe illum iubeas ac
flabello ventilari. Si nihil horum,
fed perfeuerante robore, & facili
fpiritu, fine vlla anxietate fudet,
dicatque fe potiùs fubleuari quam
premi, procedat, non vnam aut
duas horas, fed multas etiam, acceptis
interim, fi res plurimum protrahatur,
iufculis ad refectiorem. Quod fi contrà
non folum angatur, & pulfus debilitatem
indicet, fed etiam linqatur animo,
aut extenuetur fecundum faciem, non
folum ventilatione occurremus, fed &
obturante aliquo illinemus corpus,
& oleo myrtino, infperfo etiam puluere
myrti, balauftiorum, malicorij, aut
cytinorum: aut aliquo emplaflico, vt

fortè bolo Armenico. Signa autem valde exoluentis, & syncopalis sudoris sunt quæ diximus, ac postremò sudorem refrigerari, & secundum frontem & iugulum in grandes guttas concreſcere, excauari oculos, liueſcere faciem & vngues. Hæc cùm adſunt, haud longè abeſt ſyncope, & ab ea mors. Oportet ergo te eſſe diligentem obſervatorem notarum omnium conferentiæ & tolerantia, atque contrarij, vt in hac euacuatione, ita in aliis omnibus. Ne te euacuationem ſuadente, repente ac velut inter manus homo moriatur, deiiciendo, ſudando, aut aliter euacuatus. Qui infortunatus ac turpis error eſt. Dictæ ergo ſunt notæ euacuationum, quæ cum ſponte incipiunt, ſunt à medico promouendæ. Alioqui, dum concoctiones aguntur, retentiones excrementorum vtilis ſunt, & euacuationes noxiæ, vtpote quæ cōtrariæ ſunt concoctionibus. Quapropter cauere debemus eorum praxim,

H ij

170 METHODI MEDENDI
qui numquamnon clysteribus &
aliis auxiliis sollicitantes euacua-
tiones, concoctioni locum non
dant. Sed hæc posterius, vbi de
occasionibus auxiliorum agetur,
dicentur opportuniùs, nunc in
eum sermonem obiter incidimus,
agentes de symptomaticis euacua-
tionibus, de quibus, & omnino
de symptomatum indicationibus,
hactenus. Dixeramus autem & de
iis, quas morbi & eorum causæ
præstant, atque ante has etiam, de
indicationibus rerum naturalium
& non naturalium. Supereft ergo
vt ad compositas transgrediamur.

METHODI MEDENDI

FRANCISCI VALLESII
COVARRUBIANI,

LIBER TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

SUPERIORIBVS duobus Libris dictæ indicationes, vbi singulæ occurrunt seorsum, aut multæ quidem simul, sed quibus eadem opera, aut diuersis, sed nihil repugnantibus, potest fieri satis, nulla difficultas est, faciendum quod indicatur, & eo audacius quo plura indicant. Velut si quis febricitet ardens ex bile valde vsta, sine vlla alia putredine,

H iij

De contra-
riis indica-
tionibus.

Occurren-
dum ei quæ
vrget vtrū-
que peruer-
tatur me-
thodus.

3. sanit.
tuen. & rr.
meth. & i.
ad Glauco.

Cum vnum
vehemen-
tissime vr-
get, reliqua
vel negli-
gantur.

simulque vehementi torqueatur
fiti. Quæ mora? aut quæ dandi
inuidia? omnia petunt potum
aquæ frigida. Dabis tanto copio-
sorem frigidiorēque, quanto
sunt plura quæ postulant. Si tamen
multæ simul indicationes rerum
præter naturam occurrunt, qua-
rum aliæ alijs obstant, tenendus
ordo hic est. Videndum primū
an aliquid eorum quæ curationem
inducant, siue morbus, siue causa,
siue symptoma sit, ita vrgeat, vt
inducias spectandi non det. Quod
si euenit, illi est occurrendum ante
omnia, vtrumque peruertatur me-
thodus, & ordo curationis. Ga-
lenus ergo hanc dicit esse primam
regulam indicationum diuersa-
rum: occurrere ei quod vrgeat,
altero non neglecto. Ego verò
dico, vt illud plus aut minus vrget,
ita alterum negligi, aut secus.
Adeo enim potest vnum quidpiam
vrgerē, vt reliqua interim, vel ne-
gligantur. Primus itaque ordo est,
quem vrgentia poscit, & huic alij

omnes cedunt. Curationem, quæ hac ratione suscipitur, placuit quibusdam medicis vocare coactam, quæ verò à causæ sublatione incipit, regularem. Quidam alij insulant, negantes, coactam, aut irregularem dici debere ullam curationem, quia cum ita agitur, ita agi debet, atque ipsæ artis regulæ ita agi suadent. Illi non negant artificis esse ita agere, cum ipsi præcipiant, quia is ipse qui agit, mallet, si posset, alium ordinem tenere, tener autem hunc iuxta commune illud præceptum prudentiæ, si non potes quod vis, velis quod potes, appellari volunt hanc curationem coactam, eam verò quam sublata omni urgentia tenerent, regularem. Sæpe hæc inanes argutiæ devolvuntur ad quæstiones de nomine. Constat verò primos melius distinguere id quod optimum ab eo quod necessarium. Sed procedamus. Si nihil eorum quæ adsunt, urgeat, aut omnia æquè, neque tamen possit omnibus occurrere simul, sed ordine

Quæ regularis, & quæ coacta dicatur curationis.

quodam, tunc videndum an alterum obstet alterius curationi, ita ut, nisi eo sublato, alterum curari non possit (vocat hanc Galenus causam sine qua non potest agi curatione) atque illi occurrendum prius est. Velut si qui laborat febre continua ex succis consistentibus intra venas, simul laboret satietate ventriculi, antequam secetur vena debet ventriculi satietas solui. Quia et si, neque succorum putrescentium in venis, neque febris causa sit, obstat tamen quominus sanguis mitti possit, quia ventriculo crudis pleno, non sine magno periculo distributionis mitteretur. In ulcere fordido & cauo, extergentibus utendum antequam sarcoticis, & his quam agglutinantibus, quia fordes carnem gigni prohibent, & nisi hac genita, labia diffusa uniri non possunt. Talibus obstaculis submotis, aut si talia obstacula non sint, tenendus est ordo tertius, qui & maximè omnium est legitimus, incipiendumque à causæ facientis

Quando
occurrentem
causam
sine qua
non potest
agi curatione.

Satietas
ventriculi
soluenda
antequam
mittatur
sanguis.

In ulcere
fordido &
cauo, quis
tenendus
ordo.

sublatione, & procedendum ad id quod ab ea fit vsque ad ipsum morbum, cum quo necessario tollentur symptomata. Hinc fit, vt cum parte quapiam affecta totum corpus indiget euacuatione non ante veniendum ad localia sit, quam

Quando incipiendum, à causâ facientis sublatione qui est ordo maxime legitimus.

totius vacuatio facta. Quia multitudo aut cacochymia facit, aut potest morbum augere, aut alium, grauiorem fortasse, excitare. Quare rationem habet causæ; Nam vt indicat morbus præsens, ita & qui timetur. Ideoque censerî debet

Indicatio- necausæ nō ante veniendum ad localia quâ totius facta sit euacuatio.

causa, non quæ facit, aut fecit solum, sed quæ faciet, nisi quis obftet. Eadem quoque ratio est euacuationum ad euacuationes. Cùm

Causa morbi est, quæ facit, & quæ fecit, & quæ faciet.

enim aliæ alijs sint maiores, atque, vt quis dixerit, magis vniuersales, vt missio sanguinis, quam expurgatio, quia illa omnium, hæc quorundam succorum est: & expurgatio per ventrem, quæ mictio, aut sudor: & hæ, quam excretio, & emunctio: quæ minus vniuersales sunt cùm magis vniuersalibus cō-

Inter euacuationes ipsas magis vniuersales præcedant eas quæ minus tales sunt.

H v

176 METHODI MEDENDI
paratæ ad localium auxiliorum
vergunt naturam. Vtergo omnes
euacuationes agi debent ante lo-
calia, ita inter euacuationes ipsas
magis vniuersales, ante eas quæ
minus tales sunt, quare & missio
sanguinis ante expurgationem.

Missio san-
guinis ante
expurga-
tionem qua
causa fiat.

Expurgatio
cur fit ante
particulares
vacuatio-
nes.

Quæ præ-
cepta inter
morbos
plures, &
plures cau-
sas, &
multa sym-

Quia multitudo, quæ missionem
sanguinis præcipuè indicat, nisi
maturè tollatur, cacochymiam
facit, à qua indicatur expurgatio.
Expurgandum etiam antequam
prouocetur vrina, sudor, aut ex-
scretio (si expurgandum scilicet
est) quia cacochymia totius, &
ventris, fouet eam quæ in venis &
thorace, & alia quacumque pecu-
liari parte est. Itaque vbi compli-
cantur multæ indicationes rerum
præter naturam, hæc sunt præ-
cepta, & hæc ratio satisfaciendi
illis omnibus. Quæ eadem ser-
uanda est, & inter morbos plures,
vt vlcus, inflammationem & fe-
brem, & inter plures causas, mul-
titudinem crassorum, obstructio-
nem, & putredinem; & inter mul-

ta symptomata, vt loquacitatem, sitim, & peruigilium: & inter causas & morbos, vt fluxionem & febrem, & inflammationem & putredinem: & inter morbos & symptomata, vt febrem & dolorem capitis: & inter causas & symptomata, vt bilem & delirium: & inter omnia simul, vt pituitam, febrem, & coma. In his & huiusmodi omnibus complicationibus, nil vrgentia, aut impedimentum ordinem inturbare cogat, ipse causarum facientium ordo tenendus est, quia posteriora cum prioribus facile tolluntur, vt cum inflammatione febris, cum multitudine crassorum obstructio, cum obstructione putredo: cum loquacitate sitis, cum hac peruigilium. Cum fluxione inflammatio, cum putredine febris: cum febre dolor capitis, cum bile delirium: cum pituita febris & coma. Quod si posteriora cum prioribus non omnino tollantur, tamen facienda sunt quae possunt, priora prius, posterius

ptomata,
& inter cau-
sas & mor-
bos & inter
morbos &
symptoma-
ta, & inter
causas &
symptoma-
ta, & inter
omnia si-
mul.

Cum duo
dictorum sui-
tus causas

mutuz,
vtrisque oc-
currendum
est simul.

178 METHODI MEDENDI
quæ posteriora. Euenit aliquando
duo dictorum fieri sui causas mu-
tuas, velut fluxionem & dolorem:
peruigilium & sitim, & alia eius-
modi. Fluxio enim vndecumque
incipiat dolorem infert parti reci-
pienti, & dolor accedens fluxio-
nem à qua natus est, auget. Dolor
quoque non raro incipiens ab ictu
aut intemperie fluxionem conuo-
cat, conuocata verò dolorem à
quo nata est, auget. Ita quoque
sitis aliunde nata dormire nō finit,
& sublatus sonnus, siccando sitim
auget. Et peruigilium natum ex
dolore aut solitudine, sitim in-
fert, sitis verò accedens noua vigi-
landi causa fit. Hoc cum euenit,
vtrisque occurrendum est simul,
quia vtrimque proceditur à causa.
Velut reuulsoria euacuatione &
anodynīs simul medicamētis. Som-
niferis quoque ad caput & sitim se-
dantibus ad linguam simul. In tali-
bus ergo non opus est aliud ante
aliud facere, quia multorum indi-
cationes simul incidunt.

CAPVT II.

CVM tamen dicimus faciendum
 hoc ante illud, non ita audien-
 dum, quasi abstinendum ab hoc
 omnino sit, vsque dum illud sit
 perfectum. Ita enim putantes me-
 dici quamplurimi, tardiùs quam
 opus sit, occurrunt malis. Quo-
 modo maximè peccatur in acutis.
 Verbigratia, non sunt apponenda
 localia antequam toti corpori sit
 prospectum, neque vtendum at-
 temperantibus antequam vacua-
 tum. Quid ergo? in phrenitide
 aut lethargò, aut inflammatio-
 ne hepatis, nihil capiti, aut hy-
 pochondrijs admouebimus, an-
 tequam exquisitissimè sit missus
 omnis sanguis? ardet febris ve-
 hementissimè, nihil refrigerans,
 neque quod sedet sitim dabi-
 mus, antequam expurgata bilis
 sit? aut saltem non nisi vrgen-
 tia nimia cogat? certè antequam
 mittatur sanguis, nihil rectè ad-
 mouetur capiti aut hepati in illis.

Euacuatio-
 ne & loca-
 libus simul
 & alternate
 licet vti.

180 METHODI MEDENDI
 neque in his rectè quis attempe-
 rantibus utitur , antequam inci-
 piat causam minuere clysteribus,
 aut vomitu, atque si virgentia adest,
 etiam expurgatione. Tamen ne-
 que integra perfectaue sanguinis
 euacuatio expectanda ad admotio-
 nem repercutientium, neque per-
 purgatio ad vsum refrigerantium
 & humectantium : Sed inchoante
 semper curatione ab illis quæ se-
 cundum artem debent esse priora,
 licet hæc interponere, & simul fa-
 cere. Velut in phlegmonis cura-
 tione, constat repercussionem in-
 fluentium priorem esse resolutione
 eorum quæ partem obsident, quia
 quod influit, causa est eius quod
 obsidet. Tamen elapso principio,
 quod solis damus repercutienti-
 bus, incipimus vtrisque simul uti,
 repercutientibus dico & resolu-
 entibus, augendis sensim his & de-
 trahendis illis, ita vt meris resol-
 uentibus nunquam utamur vsque
 ad magnam inclinationem, quia
non antea recursus alicuius nouæ

Interponen-
 da localia
 vniuersali-
 bus auxilijs.

Similitudo
 in phlegmo-
 nis auxilijs.

fluxionis timor cessat. Maxime si peculiaris causa timendi sit, velut in quibus calet plurimum aut dolet pars, aut causa est valde tenuis, aut aliquid obstitit quo minus vacuatio corporis satis produceretur.

Magis autem si fluxio debilitati partis imputetur, vt in podagricis tumoribus, in talibus enim, etiam in summa inclinatione, debet habere aliquid adstringētis quod ad-mouetur, ne, scilicet maior debilitas relinquatur, in parte. Quae causa diachalcitis utilis est vsque ad perfectam curationem. His autem exceptis, in manifestis iam inclinationibus phlegmonum, ad solam resolutionem indicatio inclinatur.

Quod alicui videri possit alia ratione methodum perdere, quod scilicet, inclinantibus tumoribus augentur eorum medicamēta propria, hoc est, resoluentia, cum tamen dictum antea sit, debere remedia cum morbis augeri & minui, vt scilicet semper sint æqualia. Non tamen ita habet, non enim

In podagricis tumoribus quid agendum.

Obiectio pro contrariorum æqualitate in curando.

Solutio.

182 METHODI MEDENDI
 tam apponimus maiora quam im-
 permista, eleuatis contrarijs. Quod
 si contraria eleuari eorum intensio
 est, id euenit ex accidenti, quia
 alia indicatio cessat. Atque hic res-
 picientes diximus præceptum illud
 augendi & minuendi auxilia ad
 morbi æqualitatem, intelligi, nisi
 quod aliud obstet artis præceptum.
 Velut nunc, obstat in summo vi-
 gore phlegmonis vsui resoluen-
 tium impermistorum indicatio fluen-
 tium, aut quæ facile possent re-
 fluere. Si igitur in vsu localium
 adeo diuersorum, & habentium
 inter se ordinem priorum & po-
 steriorem, nihil obstat, immo vt
 melius dicam, res ipsa cogit vtrif-
 que vti simul, cur non & euacua-
 tionum & localium eadem ratio
 sit, liceatque vtrisque simul, & al-
 ternatè vti? neque sane ad cucur-
 bitularum admotionem, quæ ab
 alto exhauriant, necesse est corpus
 ita esse inanitum, vt in maxima pe-
 nuria constitutum sit, sed satis est
 esse vacuatum, quantum res tunc

lib. 2. c. 1.

De cucur-
 bitularum
 admotione.

videatur exegisse, ne plenum sit.

Hypochôdria quoque foueri pos-
sunt, antequam perpurgatum cor-
pus sit. Nam cum ventriculus, ac
præcipuè eius os laborat fluxione, De hypo-
chondrio-
rum foru.

& sentitur esse laxus, ante etiam
quàm mitti sanguis incipiat, cautio
est illum per diem ante aliquoties
fouere aliquo roborantium, vt me-
lino, absinthite, nardino, aut ma-
stichino. Id quod magna vtilitate
fieri, res est expertissima, tametsi
corpus vacuatum nondum est, sed
id potius agatur, vt vacuetur. Ne-
que sane amethodum est, quia, vt
antea diximus, ordo à causa prohi-
bente, seu à causa sine qua non,
prior est, quàm ab efficiente. Con-
suleum ergo fuerit cardiacos, non
solis fomentis, sed esu etiam ad-
stringentium fructuum, quales
multi autumnalium sunt, iuuare.

Galenus etiam præcipit in arte
quam scripsit ad Glauconem, in
omnibus febribus intermittenti-
bus, quæ non sunt exquisitæ ter-
tiana, hypochondria eorum quos

Lib. I c. 10.
& II. & se-
quen.

184 METHODI MEDENDI
nondum purgauerat, foueri. Mit-
tatur tamen sanguis prius, si modo
mittendus sit, & localibus, ne vis-
cera laxent, admisceatur aliquid
corroboras. Sed hoc ad indicatio-
nem partis iam spectat, de qua pau-
lò post dicendum est seorsum. Nunc
de multis indicationibus rerum
præter naturam, quæ simul conue-
niunt, agimus.

CAPVT III.

ITaque ubi componuntur simul
multæ indicationes rerum præ-
ter naturam quarumcumque, quæ
curationes indicant, hæc sunt præ-
cepta. Incidunt enim sæpe multi
morbi, & eiusdem morbi multæ
causæ. Morbi multi ubi adsunt,
videndum, an alter alterius causa
sit, an non, sed casu simul incide-
rint. Velut qui laborat pleuritide
necessariò etiam febricitat. Verum
potest esse ea febris morbus per se,
& independens ab inflammatione
lateris, aut illius accidens. Si quis
laborat cruditate ventriculi, simul-
que suffusione oculorum, potest

Multi mor-
bi ubi adsunt
quid facien-
dum.

suffusio nasci à cruditate, aut etiam
 aliunde. Causæ quoque multæ quæ Multæ cau-
 conueniunt, possunt ordine quo-
 dam esse, ita vt aliæ sint alijs prio-
 res, aliæque propiores morbo, & quomo-
 aliæ remotiores, aut non, sed mul-
 tæ partiales, æquè proximæ mor-
 bo. Velut hemitritæi causæ sunt pi-
 tuita & bilis putrescentes, neutra
 autem est, quàm altera, prior. Pu-
 tredō autem illa, & obstructio, &
 multitudo, & crassities, causæ sunt
 eiusdem febris, non æquè proxi-
 mæ, sed ordinem quendam habentes
 ad se & ad illam. Nam multitu-
 do & crassities, obstructionis, hæc
 prohibitæ ventilationis, hæc pu-
 tredinis, quæ febris proxima cau-
 sa est. Eo igitur ordine illis occur-
 rendum est. Quod si duo morbi
 adsint non solum ordinem habentes,
 sed, posterior prioris sit acci-
 dens, sola prioris curatio erit satis.
 Velut qui ponebatur laborare si-
 mul cruditate acida, aut nidorosa,
 & ab hac nascente suffusione, nul-
 lis medicamentis ocularibus vti.

186 METHODI MEDENDI
 debet, sed expurgatione, attem-
 peratione, & corroboratione ven-
 triculi. Eadem ratio est, si ob hanc
 ipsam ventriculi affectionem, aut
 hypochondriacam melancholiam
 laboret vertigine. Hypochondrio-
 rum enim aut ventris cura erit ha-
 benda, capitis nulla. Ita etiam si
 cui resoluta manus est, obstructio-
 ne nervorum in ceruice, huic sunt
 admouenda medicamenta resolu-
 uentia succos, & laxantia nervos,
 manui autem nihil, quod externas
 arceat noxas. Hæc autem intelligo,
 cùm secundus morbus mera sym-
 pathia est, & vt dixi, tantum acci-
 dens prioris. Vbi enim à priori qui-
 dem cœpit, tamen iam non ab illo
 solum pendet, sed per se habet
 quidpiam propriæ affectionis, de-
 nique secundarius quidem mor-
 bus est, tamen non mera sympa-
 thia, sed eatenus iam idiopathia,
 eatenus etiam curationem deside-
 rat propriam, non contentus cu-
 ratione prioris. Debet verò esse
 eius curatio ordine posterior, vt

Cum duo
 morbi sunt,
 & secundus
 iam non
 pendet à
 priori, quid.

scilicet, morbus morbo posterior est. Velut, si, qui ponebatur suffusione per consensum ventriculi laborare, fumis solis intercurrentibus ante succum crystallinum, diurnitate passionis contraxerit concretam suffusionem, seu cataram, aut nubem, non iam satis erit ventriculo prospicere, etsi id sit agendum prius, sed opus erit suffusionem dissoluentibus vti collyrijs, velut succi caucalidis, chamædryos & sanguinariæ, æquis portionibus, aut eiusdem facultatis alio (huius enim nunc fortasse memini, cuius etiam meminit Paulus ex Oribasio) atque si ea concreta ac dura satis sit, acu deprimere: nubem verò extergentibus dissolvere, vt fortè minoris centaurij succo cum melle. Aut mellis, bilis & succi fœniculi portionibus æqualibus. Ita quoque si cui à ventre, aut vna quapiam particula ascendente tenui succo, aut aura, epilepsia accidit, principio quidem *Epilepsiæ sola eius particulæ attemperatio, exemplum.*

aut materiæ ascendenti intercep-
tio, quæ laqueis, aut viarum in-
tercisionibus ferro aut igne agi so-
let, possunt esse satis: vbi verò
diuturnitate iam malum inoleuit,
tanto magis curandum ipsum ca-
put est, quanto magis dilata est cu-
ratio, quia tanto plus comparat
idiopathiæ sympathia omnis, quā-
to diutius durat. Vtcumque autem
debet curatio incipere à primario.
Multorum itaque morborum or-
dine quodam incidentium, hæc

Cum mor-
bi duo aut
plures sunt
simul sine
ordine.

Causæ cum
incidunt si-
ne ordine
quid agen-
dam.

est regula. Si verò duo aut plures,
fine ordine, casu incidentes, cu-
rari simul postulent, tenendus
alius curationis ordo est, vrgentiæ
inquam, aut causæ sine qua non.
Nam si pleuritici febris, accidens
est, sola inflammationis solutione
persanatur, si autem etiam est mor-
bus, vtriusque mali auxilijs utimur,
magis autem ac prius, vrgentioris.
Causæ quoque cum fine ordine in-
cidunt, tollendæ sunt simul, si fieri
possit, sin minus, & aliquid aliud
obstet, quæ paratior, prius. Ve-

ut in hemitritæo dādum pharma-
cum cholagogum & phlegmago-
gum simul, si vterque succus sit
paratus, sin minus vacuabitur ci-
tius qui paratior. Quæ verò causæ
ordine incidunt, ordine quoque
tollendæ priores ante posteriores,
eo modo quo dictum est. Velut si
morbus regius sit ab diffusa bile:
hæc autem diffunditur ob vesicæ
suæ obstructionem, obstruitur
verò illa vesica à piruita, prius de-
bet dari pharmacum phlegmago-
gum, deinde aliud cholagogum.
Regula enim in his est, incipientes
à morbo procedere in causas, re-
soluendo, vsque ad primas earum,
quæ præsentés cum sint, indicat
curationem (procatharticas enim
& absentes dictum est, non indi-
care) & ab illis rursus inchoata
curatione, contraria ordine curare,
ac causarum inuentionem feceri-
mus. Velut quia febris putrida
nascitur à putredine, hæc à ob-
structione, hæc à multitudine &
crassitie: primum omnium est de-

Causæ cum
incidunt
ordine ali-
quo.
Morbi regij
exemplum.

Regula
cum multæ
incidunt
causæ ordi-
ne aliquo.

Lib. 2. c. 2.

190 METHODI MEDENDI.
ponenda multitudo, mox aperien-
dum, mox coquendum, quod
contrarium est putrescentiæ: mox
quod omnino emendari non po-
tuit, expurgandum: ultimo in-
temperiei occurrendum. Nam et si
eorum, qui ita laborant, quidam
incœperunt febricitare sine vlla
externa causa, paulatim ob assi-
duam voracitatem congestis multis
& crassis, à quibus nata est obstru-
ctio, & ab ea putredo, à qua fe-
bris, alijs tamen initium agrotan-
di fuit refrigeratio quæ densitatem
cutis fecit, & hæc insensile efflu-
uium cohibuit, quod cohibitum
venas repleuit, quæ repletio ea-
rum peperit obstructionem, quæ
simul cum cutis densitate ventila-
tionem prohibuit, & putredinem
induxerunt, proximam febris cau-
sam: in quibus iuxta dictam regu-
lam videtur exordiendum à calfa-
cientibus & laxantibus cutem, cum
id fuerit totius mali exordium, ta-
men in his quoque, si cùm acce-
dimus ad agrotum, externum fri-
gus

LIBER TERTIVS. 101

gus iam recessit, & homo iam apertè febricitat, rectius incipitur à missione sanguinis, quia etsi densitas cutis quæ adhuc manet, ordine causæ facientis prior est, quam multitudo, tamen hæc est causa prohibens, seu sine qua non, quasi non possit vlla laxantium & extergentium admotio poros aperire corpore pleno: immo verò conuocando plus, arctiores reddet. Cum ergo dictum sit indicationem prohibentis priorem esse quam facientis causæ, constat in vtrisque dictorum inchoandam esse curationem à missione sanguinis. Interest tamen multum, quia in quibus nulla cutis densatio, neque refrigeratio manifesta antecessit, sola euacuatione multitudinis, & incisione crassorum, & concoctione crudorum, & expurgatione ex putridis concoctorum, perficitur curatio, nisi fortè etiam à dictis vlla attemperatio desideretur: tamen in alijs mox à sufficienti multitudinis depositione confert uti

In quibus febris putridæ initium fuit cutis refrigeratio, vrendū missione sanguinis, indicatione causæ sine qua non.

Caput 1.
huius libri.

192 METHODI MEDENDI
inunctionibus laxantibus & exter-
gentibus. In quem usum ego cha-
mamelini vncijs duabus cum nitri
drachma vti consueui, ad tollen-
dam, scilicet, densitatem cutis,
quæ mali prima causa fuit, & adhuc
manet. Maturat verò hæc eadem
inunctio concoctionem, & ad de-
cretorios sudores corpora præpa-
rat. Constat verò eadem ratione
fore vtilem hanc inunctionem in
quibusvis febribus nimis densatæ
cutis signa sint, velut in quibus
maculæ pulicum morsibus similes
per cutem fiunt, cohibitis nem-
pe sub ea densata, quæ oporteret
insensibiliter exspirare, vel saltem
exsudari. Eodem ergo modo quo
dictum est, procedemus in ictero
& alijs omnibus morbis, quorum
multæ causæ sunt. De multis ita-
que indicationibus rerum præter
naturam simul incidentium hacten-
us dictum sit. Dixeramus autem
prius de indicationibus rerum na-
turalium. Superest vt coniunga-
mus vtrasque.

NVnc ergo de indicationibus rerum naturalium & præter naturam, quæ semper in morbis coniunctæ sunt, dicamus. Semper enim certè coniunctæ sunt. Nam nunquam non sunt considerata Medico natura & morbus. Cùm tamen hæ indicationes in omni morbo complicatæ sint, nunc sunt similes, nunc contrariæ. Euenit enim morbum & naturam in eundem excessum inclinare, velut in bilioso febricitante: aut in contrarium, vt in hydropico bilioso, aut febricitante pituitoso. Cùm igitur res naturales & præternaturales contrariæ sunt, petunt similia: cùm sunt similes petunt contraria. Quia quæ naturalia sunt petunt sibi similia, quæ præter naturam, contraria: eadem autem sunt his contraria & illis similia, cum ea sunt inuicem contraria. Cum vero ea euenit esse similia, eorum indicationes sunt contrariæ. Quo pacto autem fiet satis vtrique, par-

De indicatione à temperamento totius corporis.

tim antea dictum est, cum seorsum
ageretur de vtrisque, partim nunc
dicetur. Homo humidus, verbi
gratia, laboret morbo humido.

Calidiora
calidiori-
bus & fri-
gidiora fri-
gid. debet
quomodo
intelliga-
tur,

Quomodo poterit medicus dare
naturæ humida, morbo sicca? nam
quomodo humida & sicca eadem
curatio? porro cum petunt similia,
quousque oportebit auxiliorum
vires intendere? durum. n. quin-
imo & falsum prima fronte esse vi-
detur, dicere, frigidum hominem
cum febricitat, frigidioribus vi-
debere, quam calidum & febrici-
tantem. Hic enim, cum geminum
habeat calorem, summa, ac citissi-
ma refrigeratione videtur indige-
re. Videtur sanè, perpendenti
autem acrius videbitur ratio in
contrarium cedere. Nam cum
ambo, natura inquam & morbus
petunt similia, duabus indicatio-
nibus in idem conspirantibus, illa
ipsa quæ petuntur dari debent in-
tensiora. Cum vero natura & mor-
bus contraria petunt, dabuntur
quæ petit morbus, sed tanto re-

missiora, quanto naturæ indicatio in contrariam partem inclinat. Proinde si homo natura calidus tenetur febre, minus frigidis curandus erit, quam frigidus qui eadem teneretur, nisi obstat consuetudo (obstat verò in talibus sæpe) atque si vlcus, quod vt morbus humidus tractari semper debet, in parte sicca sit, vt in capite, siccioribus medicamentis erit curandum, quam si in humida, vt in clune. Et quæcumque pars vlcerata sit, in viro quam femina, & adulto ac multo magis iam sene, quàm in puero, ac multo magis infante, siccioribus curari debet. Et eadem medicamenta humidioribus partibus sunt sicciora, & siccioribus humidiora. Velut thus, quod inspersum parti molliori carnem generat, in parte sicca est suppuratorium. Hæc docent illa Galeni verba, calidiora calidioribus, frigidiora frigidioribus, sicciora siccioribus, humidiora humidioribus, indigent auxiliis. Neque verò proinde non

Calidus morbus in corpore natura calido minus eget refrigerantibus.

Calidus morbus in corpore frigido eget frigidioribus, &c.

396 METHODI MEDENDI
dantur contraria æqualia morbo,
quia dantur in calido febricitante
minus frigida, quæ darentur si ca-
lidus natura non esset. Non enim
est morbus totus calor qui inest,
sed qui præter naturam: neque
quidem qui præter naturam com-
munem, sed præter cuiusque pro-
priam (sua quippe natura vivit
quisque, non communi) æqualis
enim feruor in calidiori natura mi-
nor febris est, quam in frigidiori,
quia minus est, quod præter natu-
ram. Meritò ergo paret minori-
bus contrarijs, curaturque nihil
ominus æqualibus. Atque tunc
quoque etsi ob febrem dentur fri-
gida, naturalis tamen calor serva-
tur similibus, & æqualibus, quia
tanto dantur minus frigida, quāto
homo est calidior. Quod si tanto
minus frigida, certe & tanto cali-
diora quàm darentur si calidus non
esset. Respondet ergo ita naturali
calori æqualis calor, & calori præ-
ter naturam æquale frigus, in au-
xilijs. Hoc solum interest inter hæc

& sanorum hominum conseruationem, quod pro sanis sola, vt par est, vtimur conseruatione, pro ægrotis vero simul cum curatione. Exquisitè autem faciendi, hæc vnica, eaque facillima est regula. Considerare cuiusque hominis propriam naturam, & recessum morbi ab hac ipsa, facereque vt auxilia æquali excessu inclinent in contrariam qualitatem. Velut si calidus naturaliter vno gradu, caleat nunc secundo, curari poterit temperatis. Quia temperatum & calidum secundi gradus à calido primi æqualiter absunt. Si verò qui ita febricitat temperata natura sit, frigida secundi ordinis desiderabit auxilia. Verum est vbi naturalis temperies eius, qui morbo simili tenetur, plurimum recedit à moderata, vt cum non est vtcunque calida, sed valde biliosa febricitantis, aut pituitosa catarrhosi, licere medico plerūque vti victu, & curatione intensiori, quam præsens postulet morbus, ac fortasse

Vehementer lapsas naturas etiā per morbos reducendas esse docet.

Tunc verò calidiora frigidioribus & contra conueniunt.

198 METHODI MEDENDI
etiam, quam si morbus, esset con-
trarius, vt in valde bilioso febrici-
tante, quam in pituitoso. Idque
duplici causa: prima quidem ea
quam iam tetigimus, consuetudi-
nis. Rarum enim sit extremæ in-
temperiei hominem non assueuisse
contrarijs. Altera est in aptitudine
quæ in talibus est, incidendi in
extremas corruptiones per mor-
bos similes, velut valde biliosus
in tabem per febrem, valde pitui-
tosus in hydropem per catarrhos.
Cum tamen tali aliquo timore au-
gemus vim remediorum supra
præsentes morbos, non deficimus
à methodo. Neque .n. ob præsen-
tem affectionem, sed ob eam quæ
timetur, facimus. Indicat vero
quod meritò timetur, vt quod iam
adeft. Nam & de morbo magno
& missione sanguinis, est id semper
medicis in ore. Itaque apparatus
hominis, aut partis ad grauiora,
cogit medicum vti remedijs præ-
sentibus malis maioribus, idque
salua methodo. Exemplo sunt vl-

cera pudendum & ani, quæ curamus medicamentis, siccantioribus etiam, quàm quæ consistunt in capite & ossibus. Non sane, quod sint eæ partes sicciores, non enim sunt, sed quia sordium colluvioni, ac proinde magno malignæ putrescentiæ periculo expositæ: quam vehementius etiam, quam vlcus præsens, & natiua partis temperies postulat, siccando, præcauemus. Itaque regula de contrariis æqualibus admouendis has habet considerationes, quæ alia ratione referri possunt ad indicationes complicatas, de quibus hactenus dictum est.

CAPVT V.

VNica superest indicatio dictis De indica-
 necessario adiicienda. Ea vero tione à par-
 est quæ accipitur à parte affecta: quæ te affecta.
 ad curationis differentiam nulla
 alia minus facit, sed plus etiam
 quam plæræque. Necesse igitur est
 eum, qui medendi methodo rectè Ante me-
 sit vsurus, partium dissectionem, dendi me-
 & rationem dignoscendi locos aff. thod. didic-

eisse oportet partium dissectionem & rationem dignoscendi locos affectos.

Cap. præcedenti.

fectos ex prioribus tractationibus didicisse. Hinc. n. solum expectare debet, quid quæque pars, & quam ob causam indicet. Hæc ubi dicta erit, censeripotuerunt dictæ omnes ad curationem necessariæ indicationes, atqui hæc quoque partim est dicta. Nam quæ à partis temperamento, eadem est, & quæ à temperamento hominis. Nimirum ut toti homines, ita & partes singulæ, calidiores calidioribus, frigidiores, frigidioribus, humidiores humidioribus, sicciores siccioribus indigent remediis. Ob id enim diximus, capitis & ossium, ac neruorum motiuorum, quam carnosarum partium vlcera, siccioribus curari. Sed præter temperamentum considerantur in parte quædam, quæ curationem non parum faciunt euariare. Necesse autem fuit hanc indicationem seorsum à dictis omnibus, maioris distinctionis causa explicari. Non enim hæc indicatio quam nunc suscipimus pertractandam, est simi-

lium aut contrariorum, aut velut priores duæ, sed modi tantum, aut vtendi, aut ipforum medicamentorum ob peculiare partium conditiones. Priores ergo indicationes oportuit præsciri, mox hanc adiungi. Sunt vero quæ in affecta parte considerata veniunt, vt pote ex quibus talis indicatio fuit, actio, dignitas, vtilitas, situs, magnitudo, figura, sensus, & proprietas. Ob actionis indicationem, ad ventriculum aut hepar nunquam vtendum est merè laxantibus, sed cum quam maximè oportet emollire aut resolvere debet, admisceri adstringentis aliquid, quia actio harum partium, concoctio inquam prima & secunda, maximè necessaria est toti corpori, præcipuè ad eos morbos superandos, qui pendent ex succis. Et ea concoctio quæ in his officinis agitur, præter partium temperiem, quandam firmitudinem, & adstrictionem desiderat. Quapropter siue calfaciendum, siue refrigeran-

Indicationes à partium actione.

Exemplum in ventriculo & hepate, in quibus semper est vtendum adstringenti aliquo.

dum, siue siccandum, siue humectandum est, adstringendum simul est non nihil, vel eadem materia vtrumque prestante, vt absinthites, & nardinum ac mastichinum oleum, calfacit & adstringit: melinum & rosaceum, & omphacites refrigerat & adstringit, aut admisso adstringente cum reliquis alterantibus, vti cum pluri chamemelino, aut violato admisceas aliquid aceti, aut succi vix acerbe. Adstringendum itaque semper est, maximè autem cum siccandum, minimè cum humectandum, mediocriter, cum calfaciendum aut refrigerandum solum, quia quæ adstringunt, hac ipsa causa, siccant, exprimendo succos. Quod cum alioqui curatur membri ariditas, maximè potest nocere: cum humiditas, iuuare: cum calor aut frigus solum, indifferens est: iuuat vero seruans partis tonum, & firmitudinem. Sed hoc iam est, coniungere indicationes affectus & partis. Ipsæ per se dictæ partes adstri-

In ventriculo & hepate se nper adstringendum, sed maximè cum siccandum, minimè cum humectandum.

tionem desiderant. Iis quæ ad
 lienem parantur aut renes, minus
 est opus adstringentia misceri, non
 nihil tamen etiam his : illis verò
 quæ ad pectus nihil. Quia emolli-
 tio & laxitas respirationis facilita-
 tem auget, adstrictio contra. Hac
 causa in pleuritide & peripneu-
 monia, ne initio quidem admove-
 mus repellentia, vt in aliis inflam-
 mationibus, sed omnium localium
 vsum tantisper differentes, vt mis-
 sio sanguinis præeat, ab anodynis
 laxantibus, & resoluentibus, in-
 cipimus. Quorum mox, vt vacua-
 tio procedit, vires augemus. Ni-
 mirum in his ob indicationem par-
 tis, censemus tutius, fieri fluxio-
 ni reuulsione aduersari, quam re-
 percussione, quia hæc, præter
 dicta, altius condi materiam facit,
 atque ita pro pleuritide peripneu-
 moniam, & pro peripneumonia
 suffocationem gignit. Quod etiam
 timentes in Ischiade abstinemus à
 repercutientibus : nihilominus in
 hamoptoica, vbi ruptum, aut la-

In liene &
 renibus
 non nihil
 adstringen-
 dum.

In pleuriti-
 de perip-
 neumonia
 & ischiade
 non vtendū

adstringen-
tibus seu
repellentibus
ne ini-
uria quidem,
& qua cau-
sa,

Indicatio-
nes à partis
dignitate.

xatum vas est, adstringentia admo-
uemus pectori, vnguenta, cata-
plasmata, & emplastra, præcipuè
antequam oborta inflammatio sit:
quia tunc agglutinandi est summa
necessitas, laxandi autem pectoris,
exigua, cum requiem ea dispositio
desideret, ac si fieri posset, etiam
respirationem vitaremus. Vitamus
clamores, quin & loquelam. Vin-
cit ergo tunc longo intervallo in-
dicatio ab affectu indicationem à
parte, contra ac in inflammationi-
bus. Dignitas partis, ut morbum
facit censerì maiorem, ita curatio-
nem iubet augeri, si non auxilio-
rum magnitudine, tamen sollicitu-
dine instanti, ita ut nihil contem-
natur. Atque hæc quoque poscit,
ut inter ipsa auxilia deligantur se-
curiora, & minus violenta. Tales
enim partes, quia cum maiori peri-
culo leduntur, mitius tractantur.
Contra in partibus ignobilibus
multi morbi citra curationem ne-
glecti relinquuntur: & cum cu-
rantur, tractantur liberius, secan-

tur scilicet & vruntur. Proinde in
adenosis partibus non tanta matu-
ratio abscessuum expectatur, quan-
ta in alijs partibus. Tum quia faci-
lior est in talibus elapsus ad mali-
gnas putrescentias : tum quia nihil
refert, partes adeo ignobiles, vel
dilacerari. Ob has ipsas causas, vt
nuper tetigimus, siccamus valen-
tius, & secamus ac vrinus auda-
cius partes pudendas, cum exulce-
ratae sunt, quam alias eiusdem tem-
periei in eodem affectu. Nam etsi
non sunt tam laxae & debiles,
quam adenes, tamen ob assiduum,
necessariumque confluxum excre-
mentorum, sunt in praecipiti pe-
riculo malignae putrescentiae. Sic-
cantur ergo intensioribus quam
pro natura partis & praesenti mor-
bo, timore imminantis : quia mi-
noris periculi est, membrum ex
parte perdere, aut in contrariam
intemperiem habitualiter trans-
ferre, quam superueniente gan-
grena, aut exedente vlcere, ho-
minem mori. Talis itaque medi-

Partes pu-
dendas sic-
camus va-
lentius qua
pro natura
partis, ti-
more im-
minantis,
non autem
indicatione
temperiei
partis con-
tra Gal.

e. 4. huius
libr.

Indicatio-
nes à sensu
acuitate.

Indicatio-
nes à situ
partis.

camentorum excessus non à naturali partis temperie, vt Gale. videtur innuere, sed à morbo, qui probabiliter timetur indicatur, vt nuper de summe bilioso febricitante diximus. Et sunt quidem alia multa in arte eius modi: in quibus mala quædam permittimus gratia vitandi maiora. Sensus quoque partis aut hebetudo multum facit curationes euariare. Nam quæ acris sensus sunt, facile irritantur ab acris, quæ hebetis, non ita. Hinc fit, vt ocularia medicamenta esse debeant, quoad fieri possit, mordacitatis expertia, & lota, & tenuissimè trita, & vt leniter etiam debeant admoueri chirurgi manus; ita etiam, & quæ nudis nervis admouentur: contra quæ ossi, possint sine vlllo malo esse caustica, & admoueri duriùs. In situ partis considerantur hæc, quo in loco sita sit pars, & quem positum habeat ad alias partes, seu ad vias, & quam interna, aut externa sit. Nam ex his omnibus nascitur magna curatio-

nis differentia. Quia enim hepar
ibi locatum est, ad eius morbos ad-
mouentur medicamenta hypochō-
drio dextro, vt ad morbos lienis,
sinistro, ad morbos vesicæ, supra
pubem, & interfemineo, ad cēso-
phagum, inter scapulas. Eadem
indicatione ad vētriculum vtimur
esū aut potu medicamentorum: ad
intestina, infusis per sedem: ad vte-
rum & vesicam, per pudendum:
ad pulmonem & thoracem, linctū.

Quia per gulam in ventriculum,
per sedem in intestina facile itur.
In pulmonem & thoracem, non
aliter quam lingendo, & leni quo-
dam delapsu per asperam arte-
riam. Ab eadem indicatione pen-
det reſtitudo, quæ in missione san-
guinis seruatur: vt scilicet ob par-
tes hypochondriis humiliores, se-
centur venæ in cruribus, ob ipsa
hypochondria & partes superiores
in brachiis, & in his ob partes su-
periores colo, humeraria, ob in-
feriores interna vocata, ob dextras
dextra, ob sinistras, sinistra: ob

Reſtitudo
in mittē-
do sanguine
indicatio-
ne situs par-
tis seruatur.

Indicationes à parte quatenus interna, vel externa est.

omnes æquè laborantes, aut nullam insigniter, vocata media, seu communis in vtralibet aut vtraque parte. Porro partem valde esse internam aut externam adeo curationem euariat, vt mutari faciat vires, & naturam medicamentorum, Galenus vbi affecta particula in penitioribus est, longeque abest à cute, cui admoueri medicamentum debeat, aut ab ore, per quod accipi, si calido medicamento sit opus, iubet vti tanto calidiori, quam pro morbi magnitudine, quantum virium exolui possit in via: si verò frigidus, non simpliciter augeri vires medicamenti, sed quæri quod tenuium partium sit, ac admiseri aliquid quod penetret facile. Quia quod frigidum, si intenditur, ipsum sibi vias obturat, atque quo augetur plus, eo ad partes in alto positas pertinget minus, refrigerabit verò & obturabit summas, & ita quoque lædet plus, calidum detinens effluuium. Calor verò auctus penetrationem auget,

quapropter eo solum, quod per
viam deposuerit, amisso, affectam
partem attinget affectioni æqualis.
Ergo, inquit, calidi medicamenti
non sit opus mutare substantiam,
sed augere vires; frigidi verò re-
tento frigoris gradu mutare sub-
stantiam, in tenuiorem, aut te-
nuiorem admiscere. Mihi vero vi-
detur satius, hoc agi in vtrisque,
calidis, inquam, & frigidis pene-
trantia misceri, aut tenuem potius
deligi substantiam, quam vires au-
geri. Quia hæc si augentur, pericu-
lum est, ne dum medicamentum in
partem ægram mittitur, sanæ, quæ
in via sunt, lædantur. Quod faci-
lius patientur à calidis, atque mul-
to magis, si sint etiam crassa. Nam
quæ crassa simul & calida, caustica
multo magis sunt, quam æquè ca-
lida & tenuia. Qua causa colo-
cynthidem præ alijs expurgantibus
in tenuem puluerem redigi vo-
lunt, quia scilicet nulla ratione
melius eius vires refringuntur. At-
que eadem quoque meritò mihi

Calidis, &
frigidis pe-
netrantia ad
miscenda,
aut tenuis
potius deli-
genda sub-
stantia.

Pharmaco-
pœorum cō-

suetudo dā-
natur, qui
euidencia
frusta scā-
monij de-
mittunt in
electaria &
catapotia.
Differentia
terendi in
tra pulueris
formam in-
telligi de-
bent.

videtur damnari pharmacopœo-
rum consuetudo, qui in catapotia
& electuaria demittunt scammonij
euidencia frusta, idque putant esse,
terere crassius, cum tamen diffe-
rentia terendi intra pulueris for-
mam intelligi debeant. Quæ enim
citra illam, contundi aut confrin-
gi dicuntur veriùs. Siue igitur ca-
lida siue frigida admouentur, siue
accipiuntur, vt in partem profun-
dam penetrent, curandum est, vt
quò mittuntur, qua desiderantur
intensione, peruenire possint, ad-
iecta potius penetrabilitate, quam
auctis viribus. Quamquam has
quoque licebit augere quantum
sine periculo possint partes, quæ
interfunt tolerare. Hac indicatio-
ne quæ pro ventre damus, crassa-
rum partium esse volumus, vt au-
stera & acerba, aut si per se tenuia
sint, crassius trituratione accipimus,
vt expurgantia, & aromata, quia
non adeo angusto cribro excerni-
mus, quam sudatoria, & cordialia,

neque tamen adeo crassa probamus, vt non cribrentur, sintque pulueres, vt nuperrimè diximus. Quæ pro renibus, vtero & vesica, ad quæ angusta, longa, & anfractuosa via est, tenuium partium, & tenuissimè trituratione, atque exactissimè cribrata volumus. Quòd si quæ crassarum partium eo mittere opus est, vt ad vlcera, quæ siccant & adstringant, & quæ sensum obtundant, admiscemus tenuia quæ deferant, etsi calida & aperientia sint, velut in trochiscis alchechengi, & alijs opiatīs, estque cum sola triturationis differentia medicamenti opus mutat, adeo, vt sint quæ crassiusculæ trituratione expurgant per aluum, & trituratione tenuissimè mouent menstruas purgationes, & vrinam. Exemplo sunt cataportia ex hiera simpl. Galeni, adeo familiaria & rhabarbarum. Quæ vero ad dictas omnes partes, aut ad cerebri meningas aut medullam, aut articulum profundum, qualis in coxa est, exterius admo-

Sola triturationis differentia medicamenti opus mutat.

212 METHODI MEDENDI

uentur cuti, siue calidis siue frigidis opus sit, tenuium partium esse debent, aut accipere in mixtione aliquid, quod deducat. Si vero cutaneas partes, siue contusas, siue intemperatas, siue exulceratas, curare volumus, crassa sunt commodiora, & efficaciora. Proinde ad contusam cutem vtimur myrtino, ventriculo autem aut hepatis aut reni melinum potius imponimus, capiti rosaceum, quin & acetum miscemus deducendi causa. Proprietate etiam quadam sunt quæ à quibusdam partibus affectis expetuntur, & quædam quæ respuuntur. Velut oleum exasperatas alias omnes partes delinit, & dolentes mitigat: tamen irritat oculos, & asperat laryngem, quapropter oculariis & arteriacis medicamentis interdictum est. Tepida aliis omnibus partibus grata, & anodyna sunt, ventriculo ingratisima, & noxia. Hepati etiam interdicit Galenus actu frigida, cum renibus & alijs partibus ardenti-

Indicationes à proprietate partis.

bus gelida admoueat. Ego quidem
 nimium & proteruum vsum frigi-
 dorum super hepate vito, quia id
 membrum etiam cum ardet, labi-
 tur facile in contrarium lapsum,
 manetque non raro subiecto frigi-
 dum & ignitum, cinerum & car-
 bonum more: tamen quibus natu-
 rale robur in ea parte constat, &
 intemperie calida flagrat hepar,
 vtiliter admouetur oxyrhodinum
 actu frigidum, vt infunditur in
 sinciput: aut etiam cataplasmata
 ex eo cum farina hordeacea, aut
 contusis herbis parata, virtute
 æque atque actu frigida. Atqui
 profecto hoc reperi peropportu-
 num in ardentibus cum eius visce-
 ris phlogosi. Colores ad alias om-
 nes partes, indifferens est, extre-
 mi sint, vt valde candidus & niger,
 an mediocres, vt cæruleus & viri-
 dis, ad oculorum verò affectiones
 plurimum refert: illis enim vio-
 lenter dissipatur, aut premitur ob-
 tutus, his delectatur, & reficitur.
 Ab hac indicatione fuit vsus om-

Hepati ali-
 quādo ad-
 mouetur
 oxyrhodi-
 num actu
 frigidum, &
 alia medi-
 camenta.

214 METHODI MEDENDI
nium medicamentorum , quæ ab antiquissimo illo seculo medici omnes vsurpant, has aut illas partes proprietate quadam roborare, aut ab his aut illis partibus expurgare. Vnde apud auctores omnes, tam Græcos, quàm Arabes, & Latinos veteres, ac recentes, catalogi capitalium, cordialium, hepaticorum, splenicorum, & similium.

Præferenda Quibus quidem omnibus ego præfero, quæ manifestis qualitatibus medicamen-
ta, quæ qualitate manifeste operantur, sed non negligenda quæ proprietate.

Rubrorum

Ruber etiam color laborantibus ophthalm.

ophthalmia noxius est, quia ob conspectus
sympathiam accurrit ad oculos cū quibus no-
multo spiritu sanguis. Qui motus xius, & qui-
sanguinis adeo in quibusdam ho- bus utilis ex
minibus evidens est, vt non oculi oculorum
solum, sed ob ipsos facies etiam proprietate.
rubore suffundatur, atque nonni-
hil etiam in partes alias redundet,
qua causa conspectus rubrorum
spuentibus sanguinem, & erysipe-
late laborantibus noxius est, utilis
verò quibus ad cutem volumus
sanguinem reuocari, vt exanthe-
matis laborantibus. Constat verò
horum omnium causam ad pro-
prietatem oculi referri, & inde esse
horum indicationem. Partis enim
indicatio non solum mutat inten-
tiones curantis medici, sed mate-
riam etiam tum simplicem, tum
compositam, & componendi mo-
dum, quod Gale. toto opere de cō-
positione medicamentorum se-
cundum locos persecutus est. Ma-
gnitudo & figura partis ad auxilio-
rum speciem nihil faciunt, ad ma-
gnitudinem & figuram admouen-

Magnitu-
dinis, & fi-
guræ partis
indicatio-
nes.

K

216 METHODI MEDENDI
dorum non nihil. Nam has ob cau-
sas admoventur ventriculo scuti-
formia, hepatis rotunda, lienilun-
iformia: maioraque pro toto ven-
tre, quam pro gracilibus solum in-
testinis, aut vesica, aut utero. His
capitibus continentur omnes fa-
ciendorum indicationes.

CAPUT VI.

EX dictis constat unicæ indica-
tionis nullam curationem esse.
Quia rei præter naturam, & natu-
lis indicationes, necessario com-
plicantur, præter res externas, quæ
necessario etiam accedunt. Quan-
tumvis enim morbus sine causa sit,
ut hæctica febris, & diariarum quæ-
dam, & ulcera simplicia, & sine
symptomatis, quorum gratia mu-
tari quidpiam in curatione debeat,
tamen totius hominis morbus est,
aut partis eius, necesseque est eius
curationem ab hominis natura, aut
partis temperie, aut compositione
recipere differentiam. Sunt tamen

Qui morbi morbi in quorum curatione unica
dicantur à rei præter naturam est indicatio,

LIBER TERTIVS. 217

hæc verò est ipsius morbi: qui quidem dicuntur à medicis curari prima intentione. Et meritò quidem, quia intentio tollendi ipsius morbi, & contrariam illi affectionem inferendi, omnium prima est, cum sit ipse curationum finis, morbi sublatio, finis verò semper sit primus in intentione, adeo ut hæc intentio vulgaribus, æquè ac medicis nota sit. Febrem enim extinguere, dissita vulneris labia agglutinari, luxatum articulum reponi, convulsus nervus laxari, resolutum firmari æquè vult idiota & artifex, hic autem non id vult simpliciter, sed mediorum peritus, habet alias intentiones, inuentione quidem posteriores, executione verò priores, velut sublationem causæ, aut rei prohibentis, ut diximus cum de indicationibus rerum præter naturam complicatis differeremus. Qui verò morbi ipsi soli indicant, prima intentione curantur. In hoc genere sunt vlcera simplicia, & diariæ, quarum causæ reces-

medicis cu-
rari prima
intentione.

K ij

218 METHODI MEDENDI
 ferunt, & hecticae, quæ cum nulla
 alia febre complicatae sunt. In his
 enim omnibus sola obiectio con-
 trarij ipsi morbo secuta & elegans
 curatio est: Neque aliud quidpiam
 præterea curandum, nisi fortè præ-
 cauere, ne dum hæc aguntur, in
 aliud morbi genus transeat quod
 non aliter melius, quam vitatis er-
 roribus, & rectè instituto victu,
 prouidetur. Quod non intelligen-
 tes plerique Chirurgorum, atque
 adeo & Medicorum, plus satis in
 curationibus negotiosi, & plus
 quam opus sit olei & operæ im-
 pendent, morbos ex simplicibus
 non simplices, & ex brevioribus
 longiores faciunt. Vlcera simplicia
 sunt, in quibus nihil aliud est quam
 continui solutio, neque inquam est
 contusio, neque deperditio partis,
 neque pus aut sordes, neque labio-
 rum inflammatio, aut alius tumor,
 neque subiectæ partis intempe-
 ries, neque vrgens symptoma, vt
 fluxus sanguinis, dolor vehemens,

Vlcera sim-
 plicia quæ
 sunt & quo-
 modo cu-
 rentur.

aut conuulsio. Tale verò vlcus, non carni solum, sed membranis etiam, & tendinibus, & ossibus potest accidere: quodcumque enim horum, & eorum multa simul possunt simpliciter diuidi. Constat verò talia vlcera non posse esse inueterata, nam nisi sordes accederet, aut intemperies, aut deperditio partis, aut cum hac nuditas, omnia per se vlcera sanescerent, antequam veterascerent. Sunt itaque omnia quæ simplicia recentia, quia diuturnitas ex impedimento aliquo nascitur. In his tantum curandum est, ne quid aliunde accedat mali, & vt vniantur quæ secta sunt. Cùm ergo vlcus est in carne recentissimum, sinendus est sanguis fluere satis, quia ita minus tentabitur inflammatione pars, & hac eadem causa cibandus homo tenuissimè, & potandus aqua, ac si plenus esse sentiatur vacuandus, secta vena. Ipsa verò quæ dissecta sunt, vnienda, siquidem vinculis & fascijs solis adduci satis possint, his

solis, quam maximè fieri possit firmis & indolentibus. Sin autem non, superposito aliquo agglutinantium, quorum optimum est oui albumen, quia etiam arcet inflammationem. Si verò altum vlcus est, vt per hæc adduci non possit, futura aut infibulatione erit opus, in quibus id curandum etiam est, vt firmiter & cum quam minimo agantur dolore. Difficile autem est cum hæc aguntur, in sua perseueret vlcus simplicitate, neque certè fit, nisi in optimis quibusdam temperamentis. Dum autem vlcera composita nondum sunt, vnione solum curanda, neque procuranda suppuratio, vt à vulgaribus indistinctè in omnibus agitur, neque opus est vllis sarcoticis cum caro nulla desideretur, neque certè cicatricem inducentibus, cum neque cutis perierit, & nulla ratione minus vlceris vestigium manet, quàm nihil præter agglutinationem nobis moliētibus. Nam & in ipsius ossium grandium fracturis vt brachij aut

Vlcera simplici vnione sola curanda; neque in his procuranda suppuratio, vt vulgò fit,

cruris, ossium partibus ad sese re- Ossium fra-
 positus, & emplastro aliquo ad- cturæ quo-
 stringente, ac ferulis & ligaturis modo cu-
 rectè accommodatis, & parte in rentur.
 quiete contenta, & bona figura
 collocata (est autem maximè ido-
 nea, quæ & indolens) curatio per-
 ficitur, victu solùm instituto, ini-
 tio, metu fluxionis, tenui & aqua,
 post septem iam dies cum calli
 procedit generatio, pleniori victu
 & vino temperato. Necesse est
 enim gigni porum pro glutine,
 quia ipsa per se vniri ossa, nisi for-
 tē in pusillis non possunt: sunt ta-
 men nihilominus illæ fracturæ
 simplices, quia partibus quæ præ-
 rant nulla deest, & curationem
 hanc ego primæ intentionis appel-
 lo, quia si quid præter agglutina-
 tionem agitur, aut gignitur, per
 accidens est, & non ex intentione
 curantis. Itaque hæc omnia curan-
 tur intentione prima, atque adeo
 consuta intestina, & aliæ quæcun-
 que partes, si nulla inflammatio,
 aut corruptio superuenit, quod

K iij

Luxationes
quomodo
curentur.

etsi difficile esse diximus, aliquando etiam euenit, præcipuè in temperaturis firmioribus. Velut & luxationes, quæ cum recentes sunt, sola repositione quæ manuum opera agitur curantur, nulla præterea re indigentes, nisi, quæ inflammatio aut fluxio superuenit, sæpe autem non superuenit, in bene temperatis, neque plenis, neque cacochymis. In inueteratis verò iam luxationibus, cum humor aliquis in parte conclusus est, aut ligamenta ossium concretionem aliquam, aut durum tumorem contraxerunt, non habet locum curatio primæ intentionis, quia ne tractari potest pars, nedum reponi, antequam illa impedimenta sublata sint. Februm etiam hæcticarum siue per se & à principio incoeperunt, vt quibusdam solent ex longa & magna tristitia, aut ex labore nimio, siue ex alia febre putrida relicta sit, modo nihil illius iam superfit, curatio per primam intentionem agitur, refrigerando enim

Febres hæ-
cticæ quo-
modo cu-
rentur.

& humectando solum, interius & exterius, substantificè, & qualitativè (quid enim prohibet ita loqui, cùm nihil doctrinæ officiat?) lacte, aut ptisana: balneis, aut inunctionibus ex earum genere, quas vocant resumptivas, quia humectando, & laxando partes, faciunt eas alimento repleri. Si verò quid putridæ febris complicatum est, difficilior iam est curatio, quia putredo dictis obstat, & composita curatione est opus, quia compositæ sunt iam indicationes. Obstat sanè putredo dictis hæcticæ remedijs, non tamen æquè omnibus, neque quovis tempore eodem modo. Magis enim obstat lacti quam ptisanæ, & balneis multò magis dum adhuc cruditas est: alioquin bene coctis succis in multis putridarum illis utimur. Igitur in hæticæ & putridæ complicatione, ptisana potius utemur, quam lacte: balneis vero aquæ dulcis (nam aliorum in his perniciosus usus est) si ex coctis putrida pendeat, utilis.

Hætica febris putridæ complicatione quomodo curatur.

K. w

cet, maximè si acres, vlti & fuliginosi sint, alioqui abstinendum, vtendumque inunctionibus concoquentibus, quæ cum moderato calore humectent, vt amygdalino dulci, aut ex illo aut chamæmelino parato hydrelæo. Lactis quoque magna differentia est, nam asinino minus obstat putredo quam caprino, maximè autem ouino, alui verò profluuium, obstat maximè asinino. Ita sunt quædã ad quædam incommodiora quàm alia. Deligendumque semper, si non quod optimum, quod minus malum ad rem præsentem, & obseruanda alia omnia quæ de complicatis indicationibus dicta sunt. Nunc enim de curatione per primam intentionem dicere cœpimus. Ad quam etiam pertinent, febres ephemeræ, quarum causæ iam recesserunt: earum enim nulla curatio est, præter solam attemperationem. Si verò causæ præsentem sunt, vt satietas, aut cutis obstructio, aut bubo, composita iam curatio est, quia

Febres ephemeræ, quarum causæ iam recesserunt,

causæ potius sublationi studetur, quomodo
 quam ipsius per se febris. Quam- cumentur, &
 quam ne id quidem studium tam cum causæ
 adhibetur ob ipsam febrem, quæ sunt præ-
 per se esset intra diem, aut cum sentes.
 longissimè intra tres dies cessatura, Ephimeræ
 quam ne transeat in aliud genus. ex satietate
 curatio.

Ergo in febre ex satietate ea est to-
 ta medici cura, vt solvatur satie-
 tas, antequam corrupti cibi, per
 hepar in corpus distributi febris pu-
 tridæ initium dent. Quod nulla
 ratione præcauetur melius quam
 continendo in inedia hominem
 diem & noctem: interimque laces-
 sendo primum ventriculum vom-
 torijs leuibus, vt aqua calida, aut
 hydrelæo, & aluum clysteribus,
 deinde in diem sequentem ventri-
 culum fovere absinthite aut nar-
 dino, & paulatim ad cibos redu-
 cere. In febre verò ex cutis obstru-
 ctione, studendum est huius laxa-
 tioni. Quapropter tales febres
 transigendæ sunt in loco frigido,
 homine verò bene tecto pannis,
 tenuiter hic etiam cibandus est,

Ephimeræ
 ex cutis ob-
 structione
 curatio.

K vj

atque si hominem plenum esse cōtingat, mittendus mox sanguis est, ne prohibito effluvio putrescat, & in inclinatione procurandus sudor, constat verò hæc longè iam abesse à prima intentione, & ad indicationes cōpositas pertinere, de quibus iam antea dictum est. Si verò ex ira aut exercitatione nimia, aut longa mora in Sole quis febricitat, refrigerando solum & humectando, & curatur diaria, & febris alterius generis præcauetur. Talibus enim cibi humectantes, & potus largior conuenit, & in inclinatione balneum. Hac eadem ratione possit morborum omnium curationes ad suos scopos & indicationes referre: mihi enim generatim videntur iam dicta omnia, & in exemplis satis multa.

CAPVT VII.

Dictorum
epilogus.

Lib. de flatibus.

Dictum itaque est, curationem totam in quarundam rerum conseruatione & quorundam ablatione consistere. Quò fortasse respiciens Hippocrates dixit, medi-

cinam esse adiectionem & detractionem. Seruanda quidem omnia quæ secundum naturam, auferenda quæ præter naturam, eorum vero quæ non naturalia tantum vocantur, indifferens seu ambiguum esse genus: quia euenit vnumquodque eorum, nunc bonum, nunc malum esse ægrotanti: neutrum cum sit per se, ac semper. Esse itaque duos præcipuos scopos, robur facultatis & morbum, ab his indicari præcipuè omnium circa ægrotantem agendorum naturam, & magnitudinem, altero petente, & altero permittente: reliqua vero omnia quæ Medicus considerare debet de quocumque remedio cōsultetur, indicationem habere petentem aut prohibentem: cōsiderari vero debere quā plurima: nam & naturam, seu temperiem naturalem hominis cuiusque, & omnium in eo partium principum, aut etiam non principum, si tamen affectæ sint & ætatem, & consuetudinem, seu mores & partis affectæ, præter tem-

228 METHODI MEDENDI
 periem, etiam actionem, dignita-
 tem, situm, magnitudinem, figu-
 ram, sensum, & proprietatem:
 externa etiam omnia, à quibus
 homo necessario afficitur, vt tem-
 pus anni & regionem, & consti-
 tutionem præsentem, seu morbos
 qui tunc grassantur. Nam & in ta-
 libus quædam aguntur à medicis
 libenter, vt vtilia, quædam vitan-
 tur, vt periculosa. Cùm tam mul-
 ta sint, quæ in curatione indica-
 tionem habent, & nihil eorum
 contemni omnino debeat, si modo
 curatio exacta futura sit, quin
 vel minimum eorum aliquid cura-
 tioni adijciat, aut detrahat, curatio-
 que exacta, omnium indicationû,
 maiorum & minorum, similium &
 contrariarum concursione exur-
 gat, constat, primùm, nullum me-
 dicorum, ne si Æsculapius huc re-
 deat, posse exactè, & adamussim
 curationem perfectam instituere.
 Quia tam multarum rerum, ne-
 cesse est alicuius ignorari naturam,
 aut intensiorem, magnitudinēve,

Nullus me-
 dicorum
 potest om-
 nino exa-

Nullo autem horum ignorato sup-
 putatio auxiliorum talium & tan-
 torum agi potest. Porro, si non
 iam homo, sed angelus quispiam
 curandorum morborum curam
 gereret, qui, ut naturalium om-
 nium gnarus, exactè mederetur,
 is certe nunquam, neque per an-
 norum myriadas bis eidem medi-
 camento manum adimoueret, nul-
 la, neque speciei, neque intensio-
 nis, neque modi, neque occasio-
 nis vtendi, mutatione facta. Va-
 riant enim curationes, ut ipsi
 ægrotantium status, hi verò non
 hominis vniuersim, sed singulo-
 rum. Singularium verò conditio-
 nes omnes, nunquam in diuersis
 eadem sunt. Quam igitur deficient
 ab exactis nostræ curationes, id
 maximè indicat, quod ad eadem
 ferè semper deuoluimur, habentes
 medicamenta innumerato, at-
 que ex commentario omnia dispo-
 nentes. Id quod tanto quisque ma-
 gis facit, quanto methodi est mi-
 nus gnarus. Nam qui hanc tenent,

etiam cura-
 tionem in-
 stituere.

Angelus
 quomodo
 morbos cu-
 raret.

Singularia
in scholis
doceri non
possunt.

Ante hanc
medendi
methodum
discenda
seorsum
methodus
cōponen-
di medica-
menta.

Lib. 9.
controu.
cap. 9.

230 METHODI MEDENDI
magis operantur pro re præsentī
scientes singularia, neque in com-
mentariis inueniri, neque in scho-
lis doceri posse. Igitur qui nihil
ignoraret, eorum quæ circa ægro-
tantes sunt, & methodum curan-
di perfectè calleret, & materia
abundaret, hic haud dubiè præsta-
ret, quantum si ipsa per se medicina
operaretur. Materiam quidem ip-
sa terrarum natura suppeditat, &
ubi quid deest pro re præsentī, me-
thodus componendi, ex quibus-
cumque supplere potest. Quam
proinde callere debet qui medēdi
arte rectè sit vsurus. Nam ad arti-
ficem quemcumque spectat pro-
priæ materiæ cognitio & præpara-
tio. Velut ad navis ædificatorem
ligna deligere, ferrare, ac dolare.
Hæc autem methodus, etsi cum ea,
quam pertractamus, est valde con-
iuncta, disci debet seorsum, ante
hanc: traditaque est à plerisque
veterum, & recentiorum multis
& à me alibi. Ignorare verò ali-
quid eorum quæ ad curationem

Imperfecte obeundam spectant, omnino videtur necessarium, etsi eo qui curatur tota vita sit Medicus vltas familiarissimè, nedum si ad incognitum ante hominem, ita vt sit, sit accersitus. Optimum igitur esset, si quidem fieri posset, vt medicus naturam ægroti, & omnium in eo partium, atque morbi essentiam, & causas omnes agnosceret, & circumstantia omnia circumspiceret. Quoniam autem id

non fert humana conditio, opus etiam est meditari, quibus cautionibus vti possimus cum quid ignoratur, quò, si non optimè, tamen non omnino pessimè curetur egrotus. Atque primum omnium ponatur ignorari ipsum morbum, quia id videtur maximè antiquos à curatione deterruisse, dicente Hippocr. curari non posse morbos nisi cognoscantur. Auicenna etiam, cuius hæc sunt verba. Et scias, quod non est tibi possibile curare febrem nisi cognoueris eam. Mihi autem videtur, multorum affe-

Humana conditio non fert non ignorari aliquid eorum quæ ad curationem perfectam spectant, & ob id quibus cautionibus sit vrendum
4. de rat. vict.

Multorum

affectuum
difficilis co-
gnitio.

Multi mor-
bi non om-
ninocogni-
ti curantur.

Exemplo
nephritidis
& colicæ &
aliorum.

Lib. 2. de
locis affe-
ctis, cap. 5.

ctuum esse adeo difficilem cogni-
tionem, ut si nulla ratio inueniatur
inchoandæ curationis ante cogni-
tionem certam, sit optima occasio
plerumque necessario peritura,
cum præcipuè ea adeo præceps sit.
Multo ergo melius agetur cum
ægotantibus, si nondum cognitis
morbis utcumque curentur, quàm
si vsque dum cogniti sint sine omni
medela distituantur. Rationem
ergo dictam oportet inuestigemus,
ea verò non aliunde melius inue-
niri potest, quam ex causa, qua
multi morbi difficile agnoscuntur,
nulla autem alia est, quam quod
difficile dignoscuntur ab alijs: quare
autem difficile dignoscantur, nulla
alia causa est, quàm similitudo, tan-
to enim res omnes habent facilio-
rem dignotionem, quanto plus
differunt. Nullus enim dubitet,
neque perquirat, an is qui sese of-
fert morbus, sit podagra, an phre-
nitis: quia nihil ferè his est com-
mune præter rationem morbi. Ta-
men dubitavit, immo ignoravit

ipse Galenus, non in alio, sed in
 metipso, esset nephritis, an do-
 lor colicus. Aliquando etiam la-
 tere potest, sit vera pleuritis an do-
 lor lateris spurius. Nam & hanc
 difficultatem iussit Hippocrates Libr.2.acu-
 tentando superare. Nam neque torumpria-
 ille, neque hic, in hæsitatione ni- cipio.
 hil egit, sed ille clystere, hic fo-
 mentis vsus est. Curabat itaque Dubitatio
 vterque morbum, quem non agno- semper in-
 scebat. Neque mirum. Nam, vt ter morbos
 dictum est, semper versatur dubi- similes.
 tatio inter morbos similes. Tales
 verò non habent dissimilem cura-
 tionem. Nam contraria similibus
 similia sint, necesse est: atque adeo
 eadem omnino, possunt esse con-
 traria diuersis, non quà diuersa
 sunt, sed secundum id, quod ha-
 bent commune. Verbi gratia, pleu-
 ritis & peripneumonia diuersi sunt
 morbi, habent tamen communia,
 esse inflammationes internas, &
 magnos morbos, ob vtrumque
 autem horum mitti debet sanguis.
 Stultus ergo sit, qui dubitans, sit

Similes
 morbi non
 habent dis-
 similem
 curatio-
 nem.
 Eadem om-
 nino quo-
 modo con-
 traria sint
 diuersis.

ne homo pleuriticus an peripneumonius, non iubeat mox mittere sanguinem, perseueretque mittendo si vires ferant vsque dum sentiat fluxionem cessare, in quamcumque dictarum partium fiat. Nimirum id auxilium indicatum est illi non ab eo, quod ignorat, sed ab eo, quod agnoscit. Non enim mittitur, quia membrana lateris affecta est, aut quia pulmo: sed quia affectio est magna, & in inflammatione interna habet essentiam. Tota igitur methodus curandi, cum quid ignoratur, eorum quæ videntur scitu necessaria,

Sequenda
indicatio-
nes eorum,
quæ sciuntur
in curando
morbo non
exactè co-
gnito.

est, sequi indicationes eorum quæ sciuntur, ob id autem quod ignoratur nihil agere, vsque dum dissidentibus magis signis, illud quoque incipiat apparere. Ita enim est natura comparatum (quod maximum humanæ debilitatis solatium est) vt cum diuersa curatione incipit esse opus, incipiant indicia dissidere. Nam dum nondum apparet, ad renem, an ad colum per-

lineat affectio, nihil obest dubitatione. Nam eadem sunt in initio vtriusque mali remedia. Puta, clysteres, vomitiones, fomenta, & tenuis victus. Cum vero iam opus est, ad diuretica diuertere in nephritico, & in colico ad vacuantia vitream pituitam, & theriacæ, similisve medicamenti vsum, iam ipsa mutatio vrinæ, quæ ex tenui incipit fieri crassa, turbida, & sabulosa, indicat nephritim: deiectio bubulæ similis, quæ citra vrinæ mutationem apparet, indicat coli affectionem, aut vtrâque simul procedentia, indicant affectionem vtramque. Complicantur enim revera sæpissime hæc duo mala, & à quocumque incipiatur, solet in alterum finiri. Illa igitur prior remedia aguntur ante exactam diagnosis illorum morborum, quia non indicantur ab eo quod cuiuspiam eorum proprium sit, sed ab ijs quæ vtrique communia. Nimirum vterque affert ventriculum in compassionem, ob quam vomitu

Examinantur remedia com-

munia nephritidis & colicæ: an morbo nondum exacte cognito alicui horum noceant,

Examinatur remedia communia veræ pleuritidis, doloris ex

vtimur, & supprimit ventrem, cuius gratia vtimur clysteribus. Vterque etiam affert dolorem ingentem, quem volumus fomentis mitigare, aut etiam cucurbitulis. Nihil autem horum quæ aguntur ob communia pathemata, potest obesse ei quod est proprium. Nam siue causa incumbat in renem, siue in colum, rectè reuellitur vomitu, & deriuatur clystere, & discutitur fomentis, laxatur, mitigaturque pars. Læderent sanè diuretica si esset morbus colicus, quia deriuarent materiam in vias angustiores, proinde ab illis quidem abstinemus vsque dum res apertè se indicat. Neque ea cunctatio quidpiam obest, quia etsi nephritis esset à principio reuelata, abstineremus à diureticis, donec totum corpus, aut saltem aluus à communibus excrementis vacuaretur. Ita quoque cum dolor obsidet latera, neque adhuc febris cum tussi fatigat, dubij quo sit res euasura, an in veram pleuritidem, an dolorem ex flatu,

aut crudis succis, utimur fomentis flatu, aut
 anodynis, quæ petuntur ab eo quod crudis suc-
 apparet, & utrique affectui com- cis, & cum
 mune est, puta à dolore, abstine- res est in
 mus vero à missione sanguinis, quæ dubio, an
 à vera pleuritide expeteretur ut horum ali-
 que dum crescens ea se indicet. cui noceat,
 Atque neque hic cunctatio quid-
 quam obest. Nam ne si sciremus
 verè initium pleuritidis veræ esse,
 alienum esset tentare, dum tam
 exigua est, an solis fomentis, possit
 discuti, atque ita quidem fecit
 Hippocrates, tentans fomentis non 2. lib. acut.
 tantum dignoscere, sed etiam cu- 1.
 rare, si aut ex solo flatu esset, aut
 etsi ex inflammatione, adeo vero
 exigua, ut maiori remedio non in-
 digeret. Magna enim remedia à
 nullis morbis expetuntur nisi ad-
 iuncta magnitudine. En igitur alia
 regula agendæ curationis, cum la- Secunda
 ter essentia morbi. Animadvertere regula
 ea quæ manifesta sunt, considera- agendæ cu-
 reque quot & quibus morbis ea rationis cū
 possint esse communia (constat latet essen-
 vero medicum, etsi præsentem non tia morbi.

238 METHODI MEDENDI
agnoscat, differentiarum morbo-
rum debere esse peritum) me-
meditari, quæ essent cuique illo-
rum propria, quæque indicaren-
tur à proprijs illis, si essent con-
spicua, & quæ indicentur à com-
munibus his, quæ apparent. Agere
ergo hæc, & illa tantisper omit-
tere donec morbi species innot-
escat. Fieri enim non potest, quin
res quæcumque crescendo, notior
fiat. Velut scilicet, herbulæ, quæ
mox ac terra incipiunt emergere,
adeo exiguam habet differentiam,
vt peritis etiam herbarijs videan-
tur esse eadem, vt crescunt autem,
ita & dissident, vt cum iam caules,
ramos, & semen protulerunt, nul-
li peritorum non constet, quæ sit
earum quæuis, sed neque imperi-
torum vllum lateat esse diuersas.
Perinde accidit in morbis. Qua-
propter non adeo oportet terreri
vulgares, cum vident medicos de
morbi essentia dissentire, neque
putare de ægroto iam esse actum.
Sæpe enim fit, vt sine vlllo eius
malo,

malo, de morbo dubitetur. Nam
 extra superiores methodos (qua-
 rum, ad ea quæ modo dicuntur
 oportet meminisse) ea quæ ducun-
 tur à communibus priora esse de-
 bent iis, quæ à propriis, & vltima
 omnium indicationum in exequu-
 tione est, quæ præstatur ab ipsa
 morbi essentia. Sed hæc rursus il-
 lustremus. Indicatum est in aliis
 tractationibus, neque ab eisdem,
 neque eodem modo cognosci
 morbi essentiam, magnitudinem,
 & acutiem: Sed essentiam, signis
 propriis, quæ vocant pathogno-
 monica: magnitudinem, magni-
 tudine horum, acutiem, crebri-
 tate paroxysmorum, & cito ad-
 ventu laborum. Ab acutie non
 potest abesse magnitudo, quia
 acuties coniungit magnitudinem
 cum celeri periculo. Fieri igitur
 potest, ut agnoscentes ægrotum
 teneri febre magna, speciem eius
 vltimam ignoremus, videaturque
 alij hæmitritæus, exempli gratia,
 alij tertiana duplex ex continua-

Sine vlllo
 ægrotantis
 malo scire
 de morbi
 essentia du-
 biant me-
 dici.

Quæ indi-
 cantur à
 comuni-
 bus priora
 sunt iis,
 quæ à pro-
 priis.

Morbi es-
 sentia, ma-
 gnitudo &
 acuties ne-
 que ab eis-
 dem neque
 eodem mo-
 do cognos-
 citur.

L

rum genere. Iam verò virtutem aliunde cognosci, quam morbi speciem, ac proinde hac incognita, cognosci posse, non est dubium. Cum virtus non definiatur relatione ad morbum, sed cognoscatur ex firmitudine actionum. Cum

Constare potest morbum esse acutum, & se magnum, & virtutem constare, et si speciem & propriam formam morbi non agnoscat, iubebit medicus sanguinem mitti, si illā viderit adesse. Certum enim est in morbo magno, quicumque is sit, deesse non posse, quod id auxilium postulet, nisi vires desint. Iam verò si dolorum & anxietatum creber reditus, & celeriter incrementum molestiæ indicant acutiem, constet extenuandum esse victum, atque tanto plus, quanto id fiet magis, dicente Hippocrate, ubi morbus peracutus est, statim extremos habet labores, & statim tenuissimo victu agendum est, ubi vero non, sed pleniori uti licet victu, tanto concedendum plus, quanto mor-

1. aph 7.

bus extremis est mollior. Itaque ex constitutione accipitur extenuandi victus indicatio, vt & tardandæ ac properandæ (vt antea dictum est) curationis. Constitutio verò potest agnosci ignorata febris specie, quia multis morbis potest esse eadem constitutio. Iubebit igitur tunc temporis medicus extenuari victum, & mitti sanguinem, idque cito agi, ne remedium præueniant pericula. Quod si interim dolore aliquo prosternitur, aut dormire non potest ægrotus, quis dubitet anodynis occurrere, & somnum inducentibus: iam verò ventrem clystere molire, si dura sit: in partes humiles reuocare, fricando, si raptus in caput sunt vllæ notæ, quid prohibet, quæcumque tandem febris species sit: nimirum hæc omnia petuntur ab iis quæ apparent, & omnibus morbis, quorum potest suspicio esse, sunt communia, & nihil eorum, quæ ita agentur, ad quidpiam eorum quæ latent, potest esse no-

Ex morbi constitutione sumitur indicatio tardandæ aut properandæ curationis.

Constitutio morbi agnoscitur ignorata febris specie.

Medici docti saepe de morbo dissidentientes de remediis consentiunt. Merito ergo evenit non raro, ut medici docti, de morbo dissidentientes, de remediis consentiant. Quod vero de ignorato morbo diximus, hoc idem de ignorata

causa, aut affecta parte intelligendum est, ac de re alia quacumque, de qua dubitetur, aliis cognitis. Omnia enim ignorari impossibile est, cum quamplurima sint sensui evidentialia. Proponatur quis, qui sine sensu cadat, & cum totius corporis & artuum concussione, & spuma circa os orta, excitetur.

Pulchra Haud dubie epilepsia cognoscetur laborare: non tamen mox constabit, ex pituita, an ex melancholico succo pendeat, sit intra ipsum cerebrum pars mittens, & recipiens, an veniat à ventriculo, an ab utero, an vlla alia parte. Hæc omnia perquirenda sedulo sunt, sed dum non satis liquent, nihil prohibet communium & evidentialium sequi indicationes. Commune enim cum sit omni epilepsiae, siue ex pituita, siue ex melancholia, siue hinc, siue

illinc nascatur, cerebri ventriculos fluxionem recipere, & obstrui, & corpus à casu periclitari, & concussionē lædi: Commune etiam est omni epilepsiæ causæ, siue ad crudorum, siue ad nigrorum vergat naturam, esse crassæ. Igitur extenuantibus vti, victu & medicamentis, & reuellere à cerebro, fricando artus & in ipso paroxysmo, excitandi citius causa, ligare, & vellicare, nihil prohibet: neque sane, si multitudinis notæ in corpore sint, mittere sanguinem: neque, si diutius duret dubitatio, vti medicamento expurgante. Sit autem medicamentum commune omnibus crassis velut mixtū ex phlegmagogo & melancholagogo. Fere enim semper vtrorumque in talibus est redundantia, atque tunc maximè illud est verisimile, cum neutrorum species satis apparet.

Nam quæ impermixta sunt & sincera, conspicua etiam sunt. Haud dubie igitur agēda sunt multa ante omnium integram cognitionem.

Quæ impermixta sunt & sincera conspicua.

L. iij

Morbus
curatione
cognosci-
tur à iuan-
tibus & no-
centibus.

Id verò manifestum est, siquidem à iuantibus & nocētibus frequens est argumentum ad cognitionem eorum de quibus dubitatur. Si enim omnem curationem antecederet cognitio perfecta, nullatenus posset morbus, neque aliud quidpiam ad ipsum pertinens, curatione argui. Tentamus verò non raro, medicorum omnium consilio, atque aliquando totam curationem transferimus in cōtrarium, nunc calida, nunc frigida adhibentes, ut videamus quibus maxime cedat affectio, & morbi speciem & causam, denique id de quo dubitatur, indicet ipsa curatio. Non tamen id omnino temere, & incautè facere debemus, sed meminisse illius Hippocraticæ sententiæ. In hoc te exerceto circa morbos, ut prosis, aut non noceas. Id cōsequeris, si cum in re dubia aliquid tentando facis, id tamen non adeo vehemens sit, ut cū te coniectura fefellerit, ægrotus plurimū lædatur, fueritque tentatio periculosa, sed

talis, vt liceat, sine damno gradum
 reuocare. Scio non defuturos, qui-
 bus videar, cū rationali viā insiste-
 re cœperim, nunc ad veterum Me-
 thodicorum dogma, atque ad em-
 piriam diuertisse. Methodici enim
 qui ex Thessalo fluxerunt per com-
 munitates procedentes, essentia
 morbi & occultorum omnium cu-
 ram deponebant. Empiricorū verò
 est, ab ipsis experimentis accipere
 argumenta. Ego quidem nihil mi-
 nus volo, quam occultorum cu-
 ram deponi. Immo vero dixi, ac
 indicaui, exactam curationem esse
 nullam posse, nisi omnia quæ ha-
 bent indicationem perspecta, ac
 cognita sint. Sed quia perspecta
 omnino esse non possunt, metho-
 dum inueni, & eam quidem ab ipsa
 ratione profectam, qua possimus
 vbi quid latet, non omnino hære-
 re, sed pro hominis salute non pau-
 ca agere. Neque verò negari potest,
 alteram medicinæ partem expe-
 rientiam esse, neque eius difficul-
 tates, methodo indigere. Vtinam

L itj

Methodi-
corum &
Empirico-
rum libros
aliquos vbi
nobis futu-
ros si non
cōcidissent
vbi aliquā-
do ratio
deficit.

• Celsus lib.
8. c. 4.

non omnes Methodicorum & Empiricorum libri concidissent. Non dubito quin aliquando ab illis plurimum iuuaremur, vbi aliquando ratio deficit. Erunt etiam qui dicāt hanc methodum non esse necessariam, nisi in doctis; quibus ignorandum aliquid sit, se vero nullam eorum, quæ ad artem pertinent ferre velle ignorantiam. Ne ego quidem pati vellem, agnosco verò humanam conditionem, & consulo meæ ruditati, quam tamen non inde agnosco, quod meam confiteor ignorantiam. Nam nouum non est pusilla ingenia nullam ignorantie notam posse sustinere: neque nullis magis videri omnia conspicua, quam ignorantissimis. Mihi sanè is videtur prudentissimus, qui inter stultam insolentiam Dogmaticorū, & stupidam Pyrrhonorū hæsitationem incedit medius. Dicere igitur ex re fuit quomodo nos debeamus gerere, si quando omnia circa ægrotantem conspicua sunt, & cum quædam illorum latent.

METHODI MEDENDI

FRANCISCI VALLESII
COVARREBIANI,

LIBER QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

DE indicationibus reme- De reme-
diorum tribus libris su- diorum oc-
perioribus dictum est. casionē.
Sola supersunt quæ spe-
ctant ad occasiones, in
quibus maxima curationis pars est
sita. Tametsi enim dictum est vten-
dum contrariis auxiliis, non ita ac-
cipiendum, quasi nunquam ces-
sandum ab admotione eorum sit, vt
faciunt vulgares Medici, qui cum
nouam non faciunt syngrapham,

L v

Majoris est
artis cessa-
re cum ex-
pedir, quam
facere etiā
opportuna.

6. Epid. sec.
2. 19.

Medicos
carpit qui
numquam
à remediis
cessant, &
eos etiam
qui nihil
agunt.

erubescunt, cū tamen, vt mihi videtur, maioris artis sit, cessare cū expedit, quam facere etiam opportuna. Quia arbitror, maioris periculi est, cū cessandum est, facere, quam cum faciendum cessare. Hoc n. modo naturæ committitur, illo naturæ repugnatur, vt antea, de indicationibus quæ accipiuntur à morbi cōstitutione diximus. Cum ergo sint occasiones quædam faciendi, quædā cessandi, quod Hippocrates his verbis dixit. In adhibitione cōtraria adhibere & quiescere, dicendum quæ sint occasiones curandi, & quæ abstinendi à curationibus. In qua quæstione eo libentius immorabor, quo magis video in vtramque partem medicos peccare, alios quidem nullum non semper mouentes lapidem, omniaque agentes perturbatè, aut etiam præposterè : alios, in ijs etiam quæ sunt peropportuna, negligentes : partim prætextu methodi, partim nugaci naturæ commendatione, cum tamen neu-

trum sit agendum nimis, neque in-
standum inquam, auxiliis conti-
nenter, neque deferenda natura,
cum aliquid opis afferre potest ars.

Est autem hæc consultatio duplex, Duplex op-
portunitas:
prima pertinet ad opportunitatem prima sus-
cipiendæ
suscipiendæ curationis simpliciter, curationis
altera ad opportunitatem singulo- simpliciter,
rum remediorum. Nam sunt qui- altera sin-
gulorum re-
mediorum.
dam morborum apparatus, aut morbi
quidem, sed longi, pro quorum
curatione licet tibi eligere, non
horas & dies solum, sed & menses,

Acuti enim, aut omnino breues, Acuti mor-
bi, aut bre-
ues necessa-
rio curantur
tunc curantur necessariò, cum in-
cidunt. Ad alias curationes lauda-
tur maximè ver, si succi crassi sint, pro longis,
incipiens, si tenues, desinens (est aut ver, aut
autem ver quod inter æquino-
ctium & ortum Pleiadam inter-
est) post hoc autumnus, pro te-
nuibus incipiens, pro crassis, de-
sinens. Definitur autem totus au-
tumnus ortu. Arcturi, & occasu
Pleiadam. Vituperat verò Hip- Libr. de me-
dica expur-
gationibus, &
pocrates quinquaginta dies circa
caniculam, & viginti circa singula

de aere, a-
quis & lo-
cis.

Prudens
medicus
cauet ma-
gnas, & va-
rias tempo-
rum intem-
peries, astro-
rum cura
deposita.

Lib. 7. con-
trouersia-
rum c. 18.
Quo tem-
pore morbi

solstitia & æquinoctia, decem ante
& totidem post, & ipsos ortus &
occasus Pleiadum & Arcturi. Ple-
rique vitant dies omnes coniu-
ctionum & oppositionum Lunæ.
Alij addunt superstitioni multos
alios aspectus infelices. Quos om-
nes constat in his diebus non ini-
tuos curationes, & initarum fa-
cturos intermissionem. Mihi me-
dicum magis, & prudens consi-
lium esse videtur, cauere magnas
& varias temporum intemperies,
astrorum cura deposita. Neque sa-
nè puto veteres illos Medicos astra
nominasse, nisi vt mutationum
temporum signa, caniculam, æstus
fortis, Arcturum, & Pleiadas: &
quatuor puncta Zodiaci, repenti-
narum mutationum. Ipsas ergo
mutationes aeris, licet medico per
se obseruare, easque solas putare
esse suæ artis. Lunæ illos aspectus
tunc solum caueo, cùm facere aut
differre auxilia, nihil interest: hoc
solum tribuens aliorum opinioni,
quam alibi vocaui minimam indi-

ationum. Atque de prima con-
sultatione haftenus.

CAPVT II.

Altera, non iam ad tempora
anni spectat, sed ad morbos
qui necessario curantur, cū inci-
dunt, aut, vt melius dicam, ad ipsas
quæ iam aguntur, curationes. Est
ergo delectus temporum morbi,
tum vniuersalium, tum particula-
rium, & dierum etiam morbi, siue
indicatorij sint, siue secus, in qui-
bus agendum, aut cessandum: vel
agendum, hoc aut illud est: & ho-
rarum accommodatissimarum cu-
rationibus vniuersim, & singulis
auxiliis. De temporibus quidem
vniuersalibus morbi, rectè dictum
est ab Hippocrate, morbis in-
choantibus, si quid videtur mo-
uerdum moue, elapso verò prin-
cipio, euntibusque morbis in vi-
gorem, ac multo magis in ipso vi-
gore, melius est quietem agere, in
inclinatione autem rursus studen-
dum est euacuationi eorum quæ
superfunt: postremò attempera-

vniuersali,
f aut parti-
culari, quo
die aut ho-
ra agendū
aliquid aut
cessandum,
& quid.

2. aph. 19.

Quid agen-
dum in vni-
uersalibus
morborum
tempori-
bus.

2. aph. 12.

tioni , quia quæ relinquantur in morbis recidiuas facere consueverunt. Itaque magna ex parte curationes circa initia & fines agenda sunt , cùm , scilicet , vitia sunt minora , & maiores vires. Id quod de euacuationibus , quæ maxima pars medicinalis operæ est , verissime dicitur. Nam tunc maximè opus est quiete , cum & concoctione , tunc verò maximè mouere licet , cùm aut aggressa concoctionem natura non est , vt in principio , aut iam perfecit , vt in inclinatione. Accedit quod in initio , quia nondum sunt apprehensi , vacillant succi : in inclinatione ipsa natura ad expulsionem conuertit , quare meliùs euacuabuntur , natura pelente , aut alioqui agitati. Atque cùm sint duæ maximæ euacuationes , missio sanguinis & expurgatio : illa in principio locum habet multò magis , quam in vllò alio tempore , quia tollendæ multitudinis indicatio primum locum habet in morbis pendentibus ex ma-

Missio sanguinis in morborum principiis maxime habet locum.

teria, atque quo citius agitur, eo melius anteuertit pericula. Adeo vt à multis veterum, in quibus sunt Diocles, & Celsus dictum sit, non Lib. 2. c. 20

esse vltra quartum secandam venam, atque adeo ab Auicenna, semel dimissam sectionem, non esse amplius suscipiendam: vtrumque verò errore. Nam etsi in principio maximè est amanda sanguinis missio, non est tamen ab alijs temporibus, si adhuc necessitas incidat, reicienda, & ipsum principium in paucis morbis non producit vltra quartum diem, atque in ipsa inclinatione vniuersali morbi nonnumquam vtiliter suscipitur pro auxilio attemperante viscera, nedum in incremento & summo vigore, cum aliquando dictorum aliquid est. Tamen, vt in summa dixerim, missio sanguinis quanto maturior, tanto vtilior, ac proinde in principio prima & maxima eius occasio est. Quapropter errant quam maximè, qui curationes semper inchoant à purgatione, hancque

Sanguinis missio quouis morbi tempore aliquando utilis.

Errant qui curationes semper in-

choant à
purgatione.

missioni sanguinis præponere student, leui quacumque suspitione cruditatum. Certè verissimum est, crudorum abundantiam in ventre impedimento esse missioni sanguinis: quia à recens inanitis venis rapiuntur inde, rapta verò, aut in angustas impingentia vias, obstructiones viscerum faciunt, aut in latiores etiam deducta totum corpus crudis replent, & vitiant sanguinem, aut faciunt vtrumque. Oportet verò haud dubiè hæc coqui, aut vacuari antequam mittatur sanguis. Qua causa illi, nulla alia ratione fidentes fieri posse vt cruda à ventre absint, semper ante missionem sanguinis expurgant. Cùm ramen Hippocrati in satietate manifesta videretur satis diem vnum sine cibo transigere, aut clystere vti. Vnde alij ferè iam omnes, numquam non vnâ aut duas horas ante missionem sanguinis clystere intestina euacuare student, ne, scilicet, tenues fecum partes deductæ vitient sanguinem. Quod etiam

1. Deratione vict. a-
cut. 41. &
4. 36.

An clystere
vtendū ante
sanguinis
missionem.

tolerabilius est, quam purgando, totum corpus, plenis adhuc vasis, commouere: tamen, præterquam quod, vbi plena manifestè intestina non sentiuntur, neque pondus in illis vllum est, frustra tentatur, non caret noxa, atque adeo aliquādo maxima. Multis enim à recens accepto medicamento non satis vacuatis, in ipsa missione sanguinis turbatur alius, & ante tempus animo linquuntur, quod ipsam missionem impedit, & vires plurimum exoluit. Qua causa ego, nisi cum peculiaris, manifestaue necessitas illius incumbit, vt cū dictorum aliquid est, tali clystere non vtor, atque, si vtendum est, non prope ipsam missionem, sed multò ante: quò, scilicet, motus quem ciet, iam conquieuerit: cū præcipue soleat sola ipsa sanguinis missio succos corporis commouere, qui non raro sponte in ventrem feruntur. Is ergo motus accedens prior, quem clyster ciuerat, fit nimius, & ante finitam missionem sangui-

Nō semper
vtendū cly-
stere ante
missionem
sanguinis.

256 METHODI MEDENDI
nis, dicta affert pericula. Quapropter ego multo consultius puto, ubi facultatis debilitas non obstat, mox à missione sanguinis clystere uti, quo, re iam circa missionem bene gesta, quod per eam motum exagitatumque est, trahatur in intestina, per quæ & euacuetur. Quod sæpe vidimus adeo feliciter cedere, ut vacuatus simul & expurgatus sine pharmaco homo sit. Constet autem virtus. Si enim neque grauata manifestè intestina sint, neque virtus abunde firma, nullo, neque ante, neque post, clystere utar, sola missione sanguinis ea die contentus. Sed redeamus ad illos, quorum gratia huc diuertimus. Illi ipsi, expurgatores inquam, quibus nihil aliud in mentem subit, quàm vitiosa è corpore pellere, quasi manu ageretur, neque obstaret quidpiam, non contenti sua illa minoratiua, numquam dimittenda expurgatione, quam in ipso limine curationis perpetuo moliantur, omni morbi tempore,

Clystere
utendum
mox à missionem
sanguinis.

quin & singulis diebus purganti medicamento vterentur si vellet agrotus parere, singulis diebus, nulla concoctionis, neque alterius præparationis ratione habita. Nimirum hi omnia, quæ de concoctione philosophati sunt veteres, censent meras nugas. Tantum spectant quæ ventre exeunt, eaque quo sunt deteriora, eo melius actum cum ægroto putant, cum interim plurimorum corpora colligunt. Hi sane ferendi non sunt. Sed neque illi non errant, quibus adeo opportunum videtur semper sanguinem mittere, ut mittendi nullum finem faciant, & neque purgationi, neque aliis remediis locum vllum dent. Speciei humoris nullam rationem habent. Facultatem numquam deesse iudicant. Neque vllum incommodum ab ea euacuatione timent, cum tamen possint accidere plurima. Facile sane concesserim venæ sectionem esse optimum omnium auxiliorum quibus Medici vtuntur. Est enim

Ferendi nō sunt qui omni morbi tempore purgati medicamento vtuntur.

Carpit eos, qui mittendi sanguinis nullum finem faciūt.

Sanguinis missio omniam auxiliorum op.

rimum, & valentissimum, & maximè præsen-
 multiplex. taneum, & multiplex. Dico autem
 multiplex, quia & vacuans, & re-
 uellens, & refrigerans, & venas
 laxans, & omnem transpiratum
 augens, quam ob causam (vt nu-
 per aliorum dictum est, & à Gale-
 no valde celebratum) in nullo ma-
 gno morbo non est opportunum, si
 vires ferunt, & puerilis ætas non
 obstat, ob hanc enim solam ali-
 quando dimittitur, quia talium
 substantia dissipatur facile, & quia
 insensilis euacuatio vicem missio-
 nis sanguinis supplet. Has ob cau-
 sas Galenus scopos certissimos mit-
 tendi sanguinis esse dicit, magnitu-
 dinem morbi, robur virium, &
 florentem ætatem: seu duo illa
 priora, præter puerilem ætatem.
 Nam senilis ob debilitatem solum
 excluditur. Multis sanè difficile
 videtur esse hoc. Siquidem vide-
 tur consequens, mitti rectè semper
 in omni magno, usque dum debi-
 litas prohibeat. Non videntur au-
 tem omnes morbi magni æqualem

4. De victu
 acut. com.
 19. & lib. de
 sanguin.
 missione.

fusionem sanguinis petere, sed alij
maiores, alij minores ob diffe-
rentiam temporis & loci, ac multo
magis consuetudinis. Quis enim
non, morbis & viribus æqualibus,
mittat audaciùs, in morbo ex san-
guine, quàm ex sincera bile aut
pituita? & natura calida & humi-
da, quam frigida & sicca? & ho-
mine consueto huic euacuationi,
quàm eo cui numquam antea mis-
sus sit? & vere quàm hyeme aut
æstate, & Valentia vbi est Hyems
semper similis veri, quam in Delo
aut Scythia? ob hæc ego alibi, re-
cipiens hos Galeni scopos, indica-
ui, perpetuos sane esse, & vtilis,
si vt oportet explicentur, non ta-
men indicare per se, sed ex acci-
denti (hanc autem nunc metho-
dum ex indicationibus per se vo-
luimus texere, quia per tales magis
monstratoriè proceditur,) quod si
ex accidenti indicant, coniungi
debent in praxi cum iis, quæ indi-
cant per se, vt cum fluxione, ple-
thora, aut ardore ingenti, aut aliis

Lib 7. con-
trouersiarū
cap. 2.

260 METHODI MEDENDI
 cuiusmodi. Sunt enim quampluri-
 ma, quæ per se missionem sangui-
 nis petunt: quia vt dixi, vtile est
 id remedium ad quamplurima,
 vixque potest in vlllo morbo ma-
 gno non esse aliquid, cuius gratia
 vtile sit. Est nihilominus tenendus
 aliquis modus, namque cùm exce-
 dit missio sanguinis, virtutem plus
 etiam quàm vlla alia euacuatio de-
 bilitat, crudorum succorum co-
 piam auget, aufert concoctiones
 non aliter ac si quis carnibus eli-
 xandis subtrahat ignem: vnde mor-
 bos producit, & prolixas facit cõ-
 ualescentias: cachexias affert, ac
 hydropas, nisi tamen citiùs, præ
 debilitate, exoluti viribus ægroti
 moriantur. Plurimis imponit mis-
 sio sanguinis in diem rectè tolera-
 ta. Cum tamen non id videndum
 sit, an statim à missione sanguinis
 sit ægrotus defecturus, sed an eo
 misso, sit, ad ferendum totum mor-
 bum, & tempestiuè, ac sine diutur-
 nis noxis conualescendum, suffe-
 cturus. Igitur à missione sanguinis

Sanguinis
 missio mo-
 dum exce-
 dens quas
 noxas af-
 ferat.

Ad missio-
 nem sāgui-
 nis sit vir-
 tus, quæ fe-
 rat præsen-
 tem eua-
 cuationem,
 & ad futura
 sufficiat.

A missione

duo illa timenda sunt, præcipuè, *sanguinis timenda debilitas*, & concoctionis impedimentum. Debilitas quidem, quia multorum spirituum exolutio per eam fit, incoctio autem, quia naturali calore & humore concoctiones aguntur, quib. omnium maxime sanguis fauet. Id autem ita esse apertè intelliges, considerans, quæ partibus, in quibus suppurationem molimur, contingunt. Ea enim alteratio simillima est concoctioni, quam in materia putridarum febrium expectamus, nisi omnino eadem. At verò nullus chirurgus ignorat, ut promoueatur suppuratio, conuocandum esse sanguinem ad partem, nisi satis affluat: quia calorem & humorem suppurationi desiderat. Merito igitur missio sanguinis in initio probatur maxime, dum scilicet neque debilitatæ vires sunt, neque concoctiones inchoatæ. Neque tamen proinde nego in aliis etiam temporibus esse tentandam, sit aut non sit satis antea missum, aut noua incidat ne-

Sanguinis missio in morborum initiis probatur, sed & aliis temporibus tentanda.

cessitas, cum præcipue quædam
eius utilitates ad alia potius tem-
pora vocent. Nam ad refrigeran-
dum corporis habitum in ipsa fe-
bris vehementia agitur: & augen-
dæ ventilationis gratia, in tardis &
lentis remissionibus aliquando. Sed
id solum dixi, indicauique, fami-
liarem magis esse principio morbi
eam euacuationem, quam aliis tem-
poribus. maturandumque, quoad
fieri possit, vacuare, quantum res

Expurgatio fini mor-
tuo fini mor-
borum fa-
miliaris,
sed & ali-
quando prin-
cipiis in cu-
ratione re-
gulari.
z. aph. 22.

præsens exigat. Expurgatio maxi-
me familiaris est morborum fini:
familiaris etiam principio, etsi mi-
nus, minimè verò temporibus quæ
interfunt, incremento dico, & vi-
gori. Nam cum expurgandum non
fit, Hippocrate auctore, nisi cocta
aut turgentia, cocta verò esse non
soleant ante vigorem, turgere rarò
eueniat nisi in initijs acutorum,
cum nondum firmati succi sunt,
constat expurgationem his tempo-
ribus agendam, alijs verò minime,
cum soli concoctioni est studen-
dum. Est quidem hæc forma regu-
laris

laris curationis, non tamen proinde nunquam est aliter agendum.

Nam vt antea etiam diximus, scopus vrgentiæ omnem interturbat ordinem, & omnibus alijs debet anteferri. Quæ maximè causa est,

vt nullum inuiolabile præceptum in hac arte sit, neque vlla perpetua formula. Rectè quidem ac methodicè dictum est, non esse expurgandum ante coctionem, citra turgentiam. Sed quid si pro virium

ratione, & quantum hæc morbi & succi species fert, vacuatum sit

sanguinis, & succi non turgeant, tamen vitiosorum vrgeat copia, aut malignæ qualitatis suspicio im-

mineat? Alij propensiores sunt ad mittendum amplius sanguinem,

etiam cum periculo, idque minoris temeritatis esse putant, quàm

nondum concocta expurgare. Alij causantes vrgentiam, malunt periclitari expurgando: quia expurgatio, si bene cesserit, cacoehymia

melius occurret, quàm sanguinis missio. Alij rursus, hoc non ne-

que. Alij rursus, hoc non ne-

que. Alij rursus, hoc non ne-

que. Alij rursus, hoc non ne-

que. Alij rursus, hoc non ne-

que. Alij rursus, hoc non ne-

que. Alij rursus, hoc non ne-

que. Alij rursus, hoc non ne-

Scopus vrgentiæ omnem interturbat ordinem.

Vrgentiæ causa nullum præceptum est inuiolabile in medica arte.

Proponitur agrotus.

M

gantes, tamen bene posse eam expurgationem cedere, desperant. Cur autem id fieri non possit, nullam afferunt, neque verò afferre possunt, monstrationem (desiderabat verò hanc adeo obstinata sententia) causari enim dictum esse ab Hippoc. non mouenda cruda, & à Galeno innumera alia in eandem sententiam, hominum est rudiorum, qui aliorum dictis mordicus, sine vlllo iudicio, addicti sunt: aut infantium, quibus assertio ipsa pro causa est: neque verò eos, qui aliter dicent, intelligas summis illis auctoribus refragari velle. Neque auctorum enim, neque regularium auctoritati detrahunt idoneæ exceptiones. Quid enim est perpetuum in rebus humanis? quid non aliter fieri potest, quam frequenter fiat? quid apertius Hipp. affirmavit, quàm vteroque gerentes missio sanguine abortire, non itaque talibus esse secandam venam? quid Gale. magis prohibuit, quam pueris secare ante quar-

Idoneæ exceptiones
nihil detrahat auctoritati aut regulis: nihil enim est in rebus humanis perpetuum.
5. apho. 31. lib. de sanguinis missione.

rum decimum. Nullus tamen medicus adeo iam inexpertus est, ut ignoret, infantibus etiam aliquando vtilissimè secari, & vtero gestantibus, non solum ob alias occasiones, sed ob ipsam solam prægnationem, non raro: ne, scilicet, abortiant: cum sint non pauca quæ nulla alia ratione possint præseruari, utpote quibus multitudo abortiendi causa est. Vtrum horum dicitur asseuerantiùs, cocta medicari oportet, an, in accessionibus abstinere oportet? an non idem auctor est, & æqualis asseueratio? nullus tamen dubitat, siccis & calidis naturis, picrocholis, maxime in ipsa inuasionem, atque adeo omni paroxysmi tempore, dari posse cibum vtiliter, atque alijs quibusvis necessario, periclitante virtute. Quid ergo fecit vnicum illud præceptum irrefragabile? Nihil certè nisi iatologorum ambitiosa garrulitas. Sed fortè hi dicent, sibi satis esse grauissimorum auctorum verbis hæere, illis vero qui exceptiones

1. aphor. 22.

1. aph. 11.

M ij

An vllō
modo ex-
purgatio
antecoctio-
nem & ci-
tra turgē-
tiam bene
cedat.

Affirmat
auctor se
nondum
cocta, ne-
que tur-
gentia sæ-
pe expur-
gasse feli-
cissimo suc-
cessu.
Exemplum
in morbo

inferre velint, incumbere, eorum
quæ dixerint, mōstrationem. Qua-
ritur itaque an vllō modo fieri pos-
sit, vt expurgatio ante concoctio-
nem, & citra turgentiam, bene
cedat. Hic imprimis certabitur ex-
perimentis. Hi proferent sua, vi-
disseque se iurabunt haud dubie;
felicissima: illi negabunt se vidisse
vlla, nisi infelicissima, hos ergo
necesse est fateri, se, aut plurimos
tentando læsisse, aut numquam, ra-
rove tentasse, sed ob iurata opin-
ionem abstinuisse. Vtraque causa
sunt indigni fide, præterquam quod
iure sunt testimonia affirmantium
quàm negantium, efficaciora. At-
testari etiam ego his possum, sæpe
me nondum cocta, neque vero tur-
gentia felicissimo successu expur-
gasse, adfuisseque meorum præce-
ptorum quibusdam, (nam alij re-
pugnabant) perinde faciētibus. Si
sunt exempla producēda, est vnum
pro multis. Magnus Rex Philip-
pus in ciuitate Pacensi per mor-
bum vigesimum superauit, & ante

nonnullam habuit remissionem, magni Re-
 pharmacum die quinta accepit, suc-
 cis quidem non omnino firmatis, ^{phi.} Philip-
 sed neque turgentibus. Quo ma-
 ximè auxilio (sit honor Deo) &
 ipse à morte, & tota Resp. Chri-
 stiana à summo timore liberata est.
 Accepit verò die quinta, quia mor-
 bus, vt plurimi perniciosorum so-
 lent, per dies pares manifestè mo-
 uebatur. Habuit enim secundum
 grauiorem primo, quartum verò,
 sextum, & octauum difficillimos.
 De testimoniis igitur hæcenus.
 Causæ requiratur, sine quibus nul-
 lius rei scientia haberi potest. Si vt
 antea, cum de symptomatis age-
 remus, rectè monstratum est, posse
 esse (etsi plerumque non sint) sym-
 ptomaticas euacuationes vtilis, sit,
 vt & expurgationes ante conco-
 ctionem tales esse possint. Si enim
 est, cum ipsa natura, nullo exte-
 rius prouocante incocta vtiliter ex-
 pellit, sit etiam, cum in idipsum,
 quod sponte facit, prouocanti ad-
 miniculetur. Si verò sine auxilio

Lib. 2. c. 13.

Inquiri-
 causas ob-
 quas ante
 coctionem
 & citratu-
 gentiam li-
 ceat expur-

M iij

gare ali-
quando.

In propo-
si-
to ag-
roto
in-
spici-
en-
das al-
ias
omnes con-
di-
tiones
sta-
tus in
quo est.

268 METHODI MEDENDI
potest vacuare vtiliter, possit etiam
vtilius artis sentiens opem. Nihil
enim obstarè potest expurgatio-
ni ante concoctionem, quod non
etiam, ac multò magis obstat eua-
cuationi symptomaticæ. Ne verò
curpiam hoc meum testimonium
erroris causa sit, quod ego nihil
aliud, quàm impossibile non esse,
ac proinde fieri posse dixi, indi-
stinctè fieri debere intelligenti, res
exigit, vt proposita hæsitati-
one re-
sumpta, ego meam sententiam ape-
riam, quidque faciendum sit aper-
tè eloquar. Proponebatur ægro-
tus, cui pro virium ratione & mor-
bi ac succi specie satis multum san-
guinis esset extractum, neque vlla
esset turgentia, tamen vitiosorum
vrgeret copia, & malignæ qualita-
tis immineret suspicio. Hoc casu
ego dixerim, alias omnes condi-
tiones status, quo ægrotus est, in-
spiciendas. Quod si ex expurgatio-
ni repugnent, ab ea omnino absti-
nens, aut mittendo sanguinem pe-
riclitabor, aut omnino neutrum

faciendo, sed prospiciendo utcumque facultati, & solis utens enematibus. Sin autem, etsi neque concoctio, neque turgentia sit, tamen alia conditiones non omnino deterrent, tentabo quidem expurgare ob urgentiam, atque eo confidentius, quo conditiones quæ inuitant, erunt plures.

Si enim fieri posse, ut tales purgationes profint, & ut lædant, indicatum est, constat, ad artificem pertinere, in quocumque singulari homine posse distinguere, an in hoc & nunc sit profutura expurgatio, an læsura, idque, per certas quasdam conditiones, quas experimentum & ratio ostenderit, faciendum. Quæ sint ergo hæ conditiones, dicamus. In primis hypochondria omni phlegmone libera. Nam si tentata inflammatione, medicamento quispiam soluere conetur, nihil de eo, quod intentum inflammatumque est adimet, sed phlegmonem augebit, colliquationem faciet, atque inde mortem.

Purgandum ob urgentiam citra coctionem & turgentiam si alia conditiones non deterrent.

Quæ sint conditiones quæ inuitant aut deterrent à purgatione, succis neque coctis neque turgentibus.

M iiii

160 METHODI MEDENDI
Deinde, febris moderata. Nam si
ardente plurimum febre, detur me-
dicamentum, calidæ arnes illud
trahunt, & ita euacuatur nihil, sed
augetur febris & cacochymia.
Maximè autem obstat insignis ar-
dor capitis & spiritalium, quia hæ
partes, cum ardent, trahunt facile
ad se omnia, & quæ medicamen-
tum commouet, absorbent. Obstat
etiam maximè alui siccitas. Quia
humores aliorum indicat inclina-
re, & metus est, ne commoti ne-
que euacuati, sed rapti alio, ma-
ioris noxæ causa fiant. Magni etiam
momenti est, peculiarem hominis
naturam perpendere, & quæ de
eo habentur experimenta. Quidam
enim expurgantur facillimè, & sine
symptomatis ullis, ac citra noxam,
etsi purgètur passim. Quidam adeo
sunt difficiles, vt etsi purgantur
peropportunè, corripiantur hor-
rendis symptomatis, & lædantur
in posterum manifestè. Si igitur quis
horum sit, qui in hypothesi pone-
batur, utcumque periclitandum

est potiùs, quàm expurgando. Si vero sit quispiam eorum, qui facile expurgentur, laboratque febre putrida, cum malignitatis aliqua suspitione, iam scissa vena, bene vacuatus, turgētes quidem & errabundos succos non habens, neque tamen omnino quietos, sed velut fusos & in ventrem inclinantes, quod indicet murmur hypochondriorum, aut deiectio liquidior, duplex aut triplex per diem (hoc enim etiam ad excretionem nō parum inuitat) ipsaque hypochondria laxa, neque insigniter calentia sint, neque vero per totum habitum carnes ardeant, neque tangent ardor magnus occurrat in capite aut thorace, sed ea, quæ inest febris æqualiter per corpus fusa sit, aut ad humiliores partes inclinet, etsi nondum adsit coctio, dabo medicamentum expurgans, quia quod adest, non adeo obstat, & quod timetur vrget, indicationem autem vrgentiæ omnium esse primam dictum iam sæpe est. Si vero phleg-

M. v.

monosum aliquid subesse in ventre videatur, quātumuis cacochymiam timeam, medicamentum non dabo, periclitabor potius, etiam virtute dubia, plus quam constitueram, mittere sanguinis. Perinde faciam, si thorax aut caput, aut omnes carnes vehemēter ardent, nisi de virtute magna desperatio sit. Si enim est, irrigabo caput oxyrhodino, thoracem aut etiam totum habitum hydræleo, & potabo frigida. Scio hic obstrepent scioli, dicentes, hanc esse vltimam indicationem, atque omnium postremo esse veniendum ad attemperationem. Rectè sane, cūm licet omnia prius facere, cum autem non, quæ maximè vrget, est omnium prima. Euenit enim attemperatis hac ratione partibus succedere alui fluxum, quo & indicationi à causa ex accidenti factum sit satis: Sin autem id non accadat, tamen sublato intemperiei magno illo excessu, qui obstabat, licebit nobis ad expurgationem redire: & quamuis

Virgentiæ
causa mul-
ta sunt præ-
postere, sed
vtiliter.

videamur fecisse præposterè, fecerimus tutius. Ita si is de quo loquimur ægrotus sicca admodum aluo sit, à medicamento expurgante abstinerebo, quantumuis timeam humorum naturam, nisi prius clysteribus mollioribus (nam ad hanc rem acres non faciunt, qui & noxas habent pharmacorum, & siccant potius aluum) & usu ciborum lenium, vt prunorum emollitorum ex iure aut maluæ, aut etiam mercurialis, aut solius cassiæ fistularis medullæ, aluus aliquantum emollita sit. Constat autem, quod si dictorum duo obstant, aut plura, illis omnibus occurrendum est, antequam detur pharmacum, ac si fieri possit simul. Velut si simul caput ardeat, & aluus siccata sit, simul emollienda aluus, & caput irrigatione refrigerandum. Quod si nullatenus his auxilijs cedet affectio, sed perseueret ea symptomatum syndromè, nulla neque vrgentiæ causa dandum pharmacum est, quia cum talibus datur, in ipso purgationis die,

M vj

furore ac conulsione corripuntur, & pereunt cum magna medici nota. Quiduis ergo agendum potius. Multa itaque sunt in hac arte, in quibus vrgentiæ causa, ab arte recedere, ars est. Nam cum sint in ea multa præcepta legitima, & regularia, perpetua tamen nulla sunt, & qui vlla habet pro perpetuis, & inuiolabilibus, methodicus dici potest, rationalis autem minime. Nam rationalis non curat ex libello aut commentario, sed vt in re quauis exercitata ratio dicat, & nullis se legibus tanquam pragmaticis obligat. Velut nunc expurgandi duas occasiones esse diximus, potiore in inclinatione vniuersali, alteram verò tempore priorem morbis inchoantibus, nihilominus & alias occasiones inuenimus, etsi non adeo legitimas, sed profectas ex vrgentia. Atqui præter vrgentiam nullam, dicta regula de coctione aut turgentia, exceptionem habet in morbis legitime, & vniformis constitutionis. Cuius-

Vrgentiæ
causa ab
arte recede-
re ars est,
nulla enim
præcepta
sunt perpe-
tua.

modi esse solēt acuti maximè, nam longi, hi præcipuè qui ex acutis decidunt, plerumque sunt difformes, vt non tam sit vnus simplexque morbus, quam multi & varij, alij post alios decurrentes, per multos abscessus, & recidiuas. In talibus, neque curatio vniformis esse debet, neque vnum habere ductū. Cū enim neque tota morbi materia vnum motum à principio ad finem subeat, neque ad vnam crissim referuetur tota, sed multiplex variaque sit, & multiplices varioſque motus subeat, neque tempora ita ægotandi sunt simplicia, sed euenit, parte iam cocta, partem adhuc crudam esse, ac secundum alterum in initio hæere affectionem, secundum alterum inclinare. Vnde fit, vt sæpe Medici de tempore vniuersali morbi altercentur, & ij, qui parum sunt in artis operibus exercitati, & eam, quam aut in auditoriis libris, aut à præceptoribus mente conceperūt ideam constitutionis morborum, & tem-

Regulatur
gadi coctos
aut turgent
succos,
nullam ha-
bet excep-
tionem in
morbis le-
gitimæ, &
vniformis
constitutio-
nis. præter
urgentiam,

276 METHODI MEDENDI
 porum vniuersalium, in omnibus
 ægrotis adamussim videre expe-
 ctant, tum in plerisque fallantur,
 tum etiam remediis rarò inueniant
 locum opportunum, ne rarò qui-
 dem, nisi in morbis suo genere
 simplicissimis & vniformibus, qua-
 les non sunt adeo multi. In ijs igi-
 tur qui multiplices sunt, & velut
 multorum morborum aggestione
 fiunt, aut etsi generis vnus, tamen
 ex materia adeo eterogenea pen-
 dent, vt irregularis fiant constitu-
 tionis, curatio etiam debet esse ta-
 lis, multiplex inquam aut diffor-
 mis. Atque ita sæpe post expurga-
 tionem rectè peractam, non sine
 ratione reditur ad missionem san-
 guinis, & cum studere concoctioni
 cœperimus, rectè interponitur ex-
 purgatio, & cum nondum tota per-
 acta est, interponitur attempera-
 tio, si non quæ totum extinguat
 morbum, at, quæ non sinat, dum
 medicus aliud agit, intemperiem
 in summum crescere. Vsq; adeo

In morbis
 multiplici-
 bus & irre-
 gularis cō-
 stitutionis
 curatio sit
 multiplex.

Nihil peri- nihil inutilius, neque periculosius,

quàm vnā semper statamque formā obseruare, quā parum circumspecti, & plurimorum ignari, methodum vocant, quæ tamen ea solum methodus est, quod brevis via, plus tamen satis est. Ars non potest in tam angusto contineri. Ratione opus est, quæ perlustrat omnia, nam ipsorum casuum mira varietas est. Itaque legitimæ curationis febrium putridarum (nam de his præcipuè nunc loquimur) præceptum est, inter initia, & cum nondum succi firmati putrescunt, quantum res exigit mittere sanguinem, & expurgare, atque rursus in inclinatione, coctione iam peracta, & natura ad euacuationem conuerti incipiente, purgare, per ventrem quidem, maximam & crassissimam partem excrementorum, postremo per vrinas reliqua. Atqui perinde faciendum, siue acuta affectio sit, siue longa, si modo constitutionem habeat regularem. Tametsi enim diximus rarius id accidere in longis

culosius
quā vnā
semper ob-
seruare for-
mulam.

Acutus
morbus
potest esse
valde mul-
tiplex, &
lōgus sim-
plex, &
quomodo
curentur.

quam acutis, qui plerumque longi
ex multiformibus fiunt, & cum
multorum membrorum, eorum-
que valde differentium læsione, vt
sæpe sit potius multorum compli-
catio, quam vnus morbus, non
tamen adeo hoc semper fit, vt non
possit esse acutus valde simplex, vt
certe multæ semitertianæ, & lon-
gus simplex, vt quartana, quæ ab
initio inuadens, per annum inte-
grum est sui similis, ea solum diffe-
rentia, quæ secundum eius tem-
pora, vt quasdam ætates morbi,
est. Igitur in acuto difformi, variè,
& in longo vniiformi, vniiformiter
curabis. In illo auxiliis instans, ten-
tansque varia, vt ipsa instabunt, &
variabunt mala (nam magnis ma-
gna, celeribus celeri, variis varia,
vt extremis extrema curatione oc-
currendum est) in hoc nihil ma-
gnum moliens, sed si res ferat, per
annum totū cōcoctionem oppor-
tunam expurgationi, & reliquas
post eam euacuationes expectans.

Inter eua- Quid ergo? an inter euacuationes

principij & inclinationis morbi cuationes
 regularis omnino est agendum ni- principij,
 hil, sed tantum expectanda natu- & inclina-
 ræ opera? nullus interim locus sera- tionis mor-
 piis? nullus inunctionibus? nullus bi regula-
 ijs, quæ proprietate dicuntur mor- ris quid
 bo aduersari? nullus iis quæ robo- agendum.
 rare partes? nihil agendum ob sym-
 ptomata? Hic rursus duplex pec-
 catum medicorum est, qui iam sine
 vlllo ordine omnia vbique incul-
 cant, nulla cautione hoc tan-
 tum agentes, vt agant multa. Alij
 plus satis cauti sine differentia dam-
 nant omnia, & timentes ne quo
 lœdant modo, multas proficiendi
 amittunt occasiones, & cùm vtri-
 que sint artis ignari, vtrique se ia-
 ctant gloriose, illis remediorum
 multitudine, hi inani methodo.
 Inanem voco eam, quæ cùm occa-
 siones ferè omnes vtilium reme-
 diorum prætereat, solo verborum
 fastu celebratur. Hippoc. cum di-
 xisset, inchoantibus morbis si quid
 videtur mouendum, moue. Quod
 Galenus interpretatus est, neque

Carpit eos
 medicos
 qui in aug-
 mento, &
 statu morbi
 agunt mul-
 ta, & eos
 qui nihil.

Nullus medicorum contradicit, de
missione sanguinis aut expurgatio-
ne, aut vtraque addidit, cum verò
consistunt ac vrgent, melius est
quietem habere. Quandoquidem
verò illis verbis inchoantibus mor-
bis, opponit illa. Cum consistunt
ac vrgent, constat, cum vigore
intelligendum etiam, id quod post
initium est, hoc est incrementum.

Nomine
quietis à
magnis
euacuatio-
nibus ab-
stinendum
docet Hip.
nō ab alijs
remedijs.

Atque quoniam mouendi nomine,
euacuationes magnas intellexit,
missionem, inquam, sanguinis &
expurgationem, quietis nomine
intelligere, à talibus euacuatio-
nibus abstinere, nō tamen etiam non
vti enemate, ad aluum facibus du-
rioribus plenam, neque non iuua-
re eam, quam à natura expectas,
humorum concoctionem, si quæ
ratio iuuandi est, neque non at-
temperare cerebrum, si præ eius
intemperie homo non dormiet,
neque non facere alia quampluri-
ma, quæ etsi facias, nihilominus
quietem habebis, hoc est non mo-
uebis corpus insigni vlla vacuatio-

ne. At dicunt, ea omnia plus lædunt, quam prosint, ea occasione, quia localia ante corporum euacuationem, locum non habent. Quæ intra corpus sumuntur, si calida sunt, augent febrem, si frigida, obstructionem, ac proinde putredinem, vnde ex accidenti etiam febrem, quæ roborandi cordis, aut proprietate occurrendi malignitati succorum, dantur, timent etiam obstruant, somno, aut vigiliæ, aut dolori occurrere symptomata, aiunt, curare est, non morbum, tanquam si quis vmbra auferre studeat, manente corpore. Quid ergo agendum? mittendum, aiunt, sanguinem. Quid deinde? mittendum rursus. Quid post hæc? mittendum iterum. Missio verò? nihil præterea. Obreue formulam, meritò sanè vilipenditur, quæ tam paruo constat. Quorsum Hipp. & Galen. & alij omnes auctores tum Græci, tum Latini, atque etiam Arabes, & iuniores nostro seculo proximi, atque etiam no-

bis contemporanei, tam multa con-
 gesserunt de simplicibus, & com-
 positis, & eorum formulis innu-
 meris? cur tam multa de purgandi
 ratione? de succis & corporibus
 præparandis? de symptomatis amo-
 uendis, cùm liceat hæc omnia vno
 hoc verbo concludere, sanguinem
 mittere? Sed nos quæ in occasione
 dicta facere oporteat dicamus, &
 indicemus. Ita enim fortasse melius
 utroque, & eos inquam qui omnia
 commiscunt, & qui plus satis à re-
 mediis abstinunt, ad mediocrita-
 tem, quam omni in re amat pru-
 dentia, reducemus. Illud autem
 ante omnia præfabor (ne quis me
 putet missioni sanguinis maledice-
 re,) vt illas innumeras missiones
 sanguinis, quæ ad quindecim, aut
 viginti procedunt, numquam fa-
 cio, ita nullum ferè esse morbum,
 cuius curationem à missione san-
 guinis non inchoem, quia ea non
 præmissa, vix vlli remedio locus
 est. Plenum enim corpus neque
 aliis euacuationibus præbet vias

Nullus fe-
 rè morbus
 est, in cu-
 ius princi-
 pio sangui-
 nis non mit-
 tatur.

LIBER QVARTVS. 283

fluxiles, neque medicamentis vllis
præstat com meatum, refrigeratum
densatur, calfactum inflammatur,
nulli curationi est opportunum.
Vacuandum ergo corpus eatenus,
vt curationem reliquam sine noxa
sustineat, non autem eatenus, vt
facultas in posterum non sufficiat,
aut corpus in commemoratas antea
noxas incurrat. Misso verò intra
modum sanguine quam citius pos-
sit, atque si res postulet iuxta dictas
antea distinctiones, adhibita pur-
gatione, concoctio reliquorum,
per quorum putrescentiam mor-
bus increfcit, atque versus sum-
mum vigorem abit, expectanda,
vt ea peracta, naturæ opera mor-
bus iudicetur, vel natura id facien-
te segnius, nos cocta medicemur, Inaugmen-
to & circa
statū mor-
bi iuuanda
coctio.
quia is est facultatibus naturalibus
ordo agendi, de quo nullos me-
dicorum video dubitare. Si autem
coctio expectanda, certè & iu-
uanda si possit, potest autem,
quandoquidem ad eam promouen-
dam iubet Hipp. pannis contegere,

re, quietem agere, & inungere.

4. acuto.

44

Quidni, quæcumque in parte inflammata & exulcerata pus mouere possint, & in venis putrescentis materiæ concoctionem maturare, si quidem eadem alteratio est, & emendatio putredinis per substantiæ perfectionem à calore naturali rectè permiscente opposita patibilia? fomenta igitur moderatè calida cum quadam humiditate hanc pro-

Quæ sint
quæ coctio-
nem iuuant.
in morbi s

movent, & quæcumque naturalem calorem seruant sine dissipatione, vt vestes quæ non tam externum afferunt, quam receptum à corporibus calorem geminant, ad motiones manuum, aut catulorum, similibus animalculorum recentium, quorum calor nostro similis, illitiones quoque moderati caloris, & balnea tepentia, seu moderatissimè calida: nam quæ apertè iam calida, non coquentia, sed vacuantia sunt. Inunctionibus itaque concoctoriis vti licebit. Constat verò quod ad eas partes præcipuè, in quibus maximè concoctiones aguntur, vt hy-

Quæ par-
tes inun-
gendæ ad

pochondria, & totum ventrem, sed
 & ad totum corpus, quia & per ^{coctionem}
 omnes venas concoctio materiae ex ^{in morbis,}
 qua febres pendent, plerumque ^{& quibus} medica-
 celebratur. Concoquentia autem ^{mentis,}
 esse indicauimus, quæ caloris mo-
 derati, vt chamæmelinum oleum,
 aut dulce amygdalinum, aut ca-
 lidæ fomentum. Quod si infar-
 ctum pororum times (timere au-
 tem par est, in illis præcipuè, in
 quibus à refrigerata, & densata
 cute morbus incœpit, sed & fe-
 bres putridas omnes, in illis enim
 prohibita ventilatio per obstru-
 ctiones plerumque est) & num-
 quam non maior ventilatio iuuat,
 à putredinis incremento & mali-
 gnitate præseruans, admiscebis
 oleo aliquid ecphracticum, quod-
 que extergendo, poros deobstruat
 (vt ego soleo) aliquid nitri aut
 vsti salis, si verò cutis non densa so-
 lum, sed frigida etiam sit & ignis
 in alto conditus, miscebis etiam
 sulphur vt calorem reuocet. Quod
 si hypochondriis times, vt certè

Calidis
moderate
cum utimur
ad hypo-
chondria,
miscenda
quæ robur
seruent.

Potiones,
quædam iu-
uant co-
ctionem, &
quales hæ
sunt.

par est, à concoctoriis inunctioni-
bus laxitatem, permiscebis aliquid
melini, aut absinthitis, aut nardini,
vt coctio promoueat, & feruetur
partium robur. Atqui ne ab his lo-
calibus, quæ laxantia non sunt, ne-
que trahentia, sed adstrictionis cu-
iusdam participia, quidpiam ti-
meas, euacuationes in principio
morbi factæ sufficiunt, siue per so-
lam missionem sanguinis, siue per
hanc & expurgationem simul. Sci-
mus autem non ea solum, quæ ex-
terius admouentur, concoctoria
esse posse, sed & potiones etiam
quasdam, vt mulsam. Quid ergo
prohibet hanc singulis diebus pro-
pinari dum expectatur coctio,
aut serapium aliquod caloris mo-
deratissimi, quale capillorum vene-
ris est, aut aliud eiusmodi, aut apo-
zema ex herbis eius qualitatis,
quodcumque naturæ hominis, &
morbi maximè accommodari vi-
deatur? Neque verò solum licet uti
concoctoriis, sed iis etiam quæ pu-
tredini alia ratione obstant, vt in-
cidentibus

cidentibus acidis, propter succos
 calidos, acribus propter frigidos,
 cum à crassitie timemus (vt certè
 plerumque) ne obstruendo putre-
 dinem augeant. Si n. putredo à
 ventilatione prohibita est, & hæc
 ab obstructione, & hæc à mul-
 tis & crassis, quid potius, multi-
 tudine in initio deposita, agen-
 dum, quam incidendum & ape-
 riendum, hæc enim putredinem
 tollunt, sublatione causarum: co-
 quentia verò per contrariam alte-
 rationem, nam concoctio contra-
 ria est putredini. Igitur & oxyme-
 lite mellis, aut sacchari, vt vide-
 bitur, vti tunc temporis licet, nam Incisio, &
extenuatio
succorum
preparat ad
faciliorem
coctionem.
 incisio & extenuatio succorū nulla
 ratione contraria est coctioni, imò
 verò ad faciliorem concoctionem
 preparat, vt & comminutio car-
 nium ad elixationem. Cum ergo ad
 futuram expurgationem necesse sit
 corpora fluida facere, vt recte mo- 2. aph. 10.
 nuit Hipp. fiantque talia, apertis
 laxatisque viis, & succis extenua-
 tis atque incisis, constat eam præ-
 N

Facta suffi-
cienter co-
ctione, non
sine pericu-
lo differtur
expurga-
tio.

Quando
utendum
incidenti-
bus, & co-
quentibus,
quando so-
lis coquen-
tibus, &
quando
aperienti-
bus.

parationem non tunc inchoandam,
cū iam sufficiens concoctio adest,
quia tunc non sine reputrescentiæ
periculo differetur expurgatio, &
retinebuntur excrementa, vt certè
maturum iam in vomica pus, & in
thorace sputū, sed antea, vt quoad
fieri possit, in idem tempus inci-
dant concoctio ac extenuatio suc-
corum & viarum laxitas: cum exi-
gua adhuc est cōcoctio & crassities
multa, incidentibus & coquenti-
bus, vt oxymellite, si sine multa
crassitie, solis concoquentibus, vt
mulsæ. Increcente iam bene con-
coctione, licet aperientia adiacere,
vt quinque radicum, aut eiusdem
facultatis herbarum, decocta, aut
serapia (nam de singulari materia,
aut eius parandæ modo, non con-
tendo, more futilium quorundam,
qui nihil probant, præter id, cui
ipsi assueuerunt, cum tamen hæc
indifferentia sæpe sint, & sola fa-
cultas attendenda) neque tamen
quæ per vrinam vacuant, aut per
sudores, aut insensilem euacuatio-
nem, danda sunt assatim, & larga

manu, vsquedum à concoctione purgatio peracta sit, eaque sufficiens. Nam velut antea monuimus, missio sanguinis expurgationem, & hæc alias euacuationes debet antecedere, ne crassa impingant in angustas vias. Licet tamen, cum iam expurgandi tempus instat, dare talium non quod in illas vias impetu ferre, & à ventre auertere succos valeat, sed quod interiores vias aperiendo expedire. Monstratum enim antea est, indicationes priores sensim dare locum posterioribus, neque opus esse priores tanquam exhaustire priusquam posteriores incipiant. Itaque tunc, nonnihil à purgatione, plus multò dari debet, vltimum enim colophonem omnium putridarum febrium curationi optimè imponit vrinæ promotio, aut euaporatio per balneum, & quæ huiusmodi. Balnei enim opportunitas eadem esse videtur, quæ & diaphoreticorum, & aperientium, nimirum vbi multitudo deposita, & reliqua

Quando
viendum
his, quæ
per sudorem
aut per
urinam vacuant, aut
per insensibilem euacuationem.

Hoc capite

Vrinæ promotio, & balneum post purgationem sunt optima remedia febrium putridarum.

N ij

Balnei op-
portunitas.

In princi-
pio putri-
darum nul-
li balneo
locus est.

materia concocta est, aut coqui
coepta. Vbi enim corpus crudis aut
putridis plenum est, fluxiones cō-
mouet, & vbi putredo subest mul-
ta, præcipuè crassorum, eam au-
get. Vbi verò deposita copia, quod
superest fuliginosum & vstum ma-
gis est quam crassum, & putridum,
aut valde crudum, balneum aquæ
dulcis modice calidum coquit &
temperat. Quod enim valde cali-
dum est, aut salsum, nitrosum, aut
sulphureum, euocat, & per cutem
vacuat insigniter, calfacit verò &
siccat. Quapropter in initio putri-
darum, & nullis apparentibus con-
coctionis notis, nulli balneo lo-
cus est, quia fluxiones commouēs,
si quod princeps membrum (voco
nunc princeps, quod non sine pe-
riculo laborare potest) debile est,
in illud fortasse excrementa detru-
det, atque pro concoctione quæ
in illis expectatur, malæ cuiuspiam
putrescentiæ causa esse poterit,
elapso verò principio in febribus
quidem biliosis, quarum materiæ

alteratio in vſtionis naturam magis inclinatur quam putredinis, cuiusmodi tertianæ exquisitæ & ardentes febres, vel incipiente ſolùm cōcoctione, balneis dulcibus & tepidis licebit vti, quia putreſcentiæ ſordidæ in talibus eſt minus periculum, & attemperationis maior neceſſitas, & vt concoctio creſcit frequentare, & quo dictæ febres ſunt exquisitioreſ, eo magis. Igitur & in hiſ iſſis quo magis deſiciunt ab exquisitis, eo minus & tardius veniemus ad balnea. In pituitiſis verò, quarum materia craſſa & lenta eſt, & putreſcens magis quam ardens, non ante inclinationem, & expurgatam maximam eius partem, cū ſcilicet diureticis etiam locus eſt. Sulphureorum verò aut nitroſorum in febribus nulluſ eſt idoneuſ vſuſ, ſed tantum in affectionibus aliis non febriculoliſ, quæ cum ſuccorum craſſitie conſiſtunt. Habent itaque balnea in febribus locum præcipuum, poſt euacuationeſ maioreſ, & conco-

In ardente febre, & tertiana exquisita vel incipiente cōcoctione balneis dulcibus & tepidis licet vti.

Sulphureis & nitroſis balneis in febribus nulluſ eſt idoneuſ vſuſ.

Ob vehe-
mentiam
caloris quā-
dovendum
fit balneo.

Quoniam
balneo
aquæ frigi-
dæ, & potu,

ctionem integram, aliquem verò
etiam habent prius in quibusdam
præcipuè earum generibus. Porro
vteumque ab ipsa caloris vehemē-
tia timere incipis, ne pro conco-
ctione colliquationē inferat, omni
ratione refrigerare necesse sit: nam
etsi morbi ipsius & intemperiei vl-
tima, ordine agendorum, indica-
tio sit, tunc tamen etiam est tem-
pestiva, cum non potest citra eui-
dens periculum attemperatio dif-
ferri, cum præcipuè tunc non tan-
tum ob morbum, sed ob ipsam il-
lius causam, & ob ipsam quæ desi-
deratur, coctionem, refrigeratio
molienda sit. Nam vt concoctio
calore agitur moderato, ita nimio
putrescentia maligna. Quod in in-
flammata parte videre est, quæ ca-
lens intra quendam modum pus
bonum generat, impense autem
ardens malignum virus, & ipsa in
gangrenam incidit. Ne igitur pro
concoctione malignam putrescen-
tiam incurrat ipsa morbi causa,
cum febris quæcumque etiam pu-

frida, intolerabiliter increfcit, ne- & aliis fri-
 ceffe eft, vel in frigidam aquam gidis reme-
 immergere hominem, præcipuè diis vten-
 robustum, & florentem ætate, ne- dum, quã-
 dum hydreleo totum dorsum & quam exi-
 ventrem, thoracemque rigare, aut gua aut
 frigidis epithematis cordis locum, nulle co-
 hepatis, & renum temperare, po- ctionis fi-
 tum frigidum largiter dare, etfi exi- gna funt.
 guæ aut nullæ adhuc concoctionis
 notæ funt, quin (& quod aduer-
 sum magis videtur,) etfi aliqua
 phlegmones, aut phlogoseos inter-
 næ suspicio fit (quod innuens rectè
 dixit Celfus) melius est phlegmonē
 incrudare, quam finere hominem
 in hecticam labi. Quid verò si non
 in hecticam, sed in syncopem &
 periculum citiffimum, ob ingen-
 tem intemperiem labatur? Quid
 enim fit magis ridiculum, quam
 impendente periculo breui ex in-
 temperie, velle attemperationem
 differre, & anteponere longam
 materiæ concoctionem. Multo
 quidem audacius datur aqua fri-
 gida, per febres vrentes, cum con-

Quando
 vrendum
 copioso
 aquæ frigi-

N iiij

da potu, ac
quando
minus co-
pioso, sed
repetito.

coctio apparet in vrinis manifesta, neque inflammatio est vlla interna, & homo quidem est robustus calore naturali, & nullo membro principe insigniter debili, talibus enim sine vlla temeritatis nota datur. Quia vt diximus, & ab intemperie, & à causa, & à symptomatis petitur, & à nulla alia re prohibetur. Tunc autem frigida, & magna copia dari debet, quia paulatim data intemperiem non tollit, & ipsa aqua à febre victa, bilis copiam auget, & eius dissipationem tardat, ac febres producit. Est verò ista larga & frigida potatio auxilium, vt optimum, ita valde suspectum, quia nisi omnia quæ dicta sunt conueniant, magnarum noxarum, atque aliquando inemendabilium occasio esse solet. Si verò conueniāt omnia, citissimam affert sanitatem, extincta febre, succedenteque copioso bilis vomitu, aut magno alui profluuiio, aut abundante sudore. Quod si quædam dictorum desint, intemperies verò

plurimum vrgeat, licebit, etsi minus tuto fiat, vti frigida minus largo potu, sed repetito, & reliquo victu & curatione attemperante. Putare enim, nullam attemperationem fieri posse, antequam omnino cocta, & expulsa materia sit, magnæ est inexperientiæ. Refrigerabis igitur tunc apozematis frigidis, & niue refrigeratis, & epithematis, & lactucæ crudæ cum aceto, & refrigerati melonis multo esu. Quod si tunc vires suppetant, etsi pro re videretur, antea missus esse satis, mittes rursus sanguinem, vel vsque ad animi deliquium. Multo enim minus periculosum sit, quod ex missione sanguinis, quam quod ex intemperie cordis fiet, hoc enim non fuerit minus quam syncope, quia ipsam substantiam spirituum disperdiderit. Deliquium verò animi ex missione sanguinis non adeo horrendum est, quam veterum multis, atque nunc omnibus ferè medicis videtur, si. n. virtute firma tentata

Attemper-
ationis
causa mit-
titur san-
guis vsque
ad deli-
quium ani-
mi.

Deliquium
animi ex
sanguinis
missione
non adeo
horrendum

N v

est quam
videtur
multis.

est missio sanguinis, neque illud per incuriam ultra quam par sit, negligatur, fuso adhuc amplius, postquam aut pulsus aut color, aut anxietas quædam cœpit deliquium insinuare, facile reparabile est. Nam ex moderatissimis sanguinis effusionibus, nobis neque volentibus, neque cogitantibus, ac sine vlllo modo, deliquia ingruunt, ex quibus facilè solius aquæ in faciem aspersione, aut clamore, aut vellicatione reuocantur. Ob quæ neque ipsi venarum sectores iam ter-

Deliquium
animi per
se prodest
dolori, &
incendio.

rentur. Prodest verò ipsum deliquium, non ob fusum sanguinem solum, sed etiam per se, tunc præcipuè cum ob dolorem, aut incendium, sanguis mittitur, quia deliquium per se tollit sensum, & refrigerat. Velut autem cum vitalis facultas periclitatur à manifesta intemperie, attéperantia oportet adhibere, ita cum in pulsu, qui præcipuū eius facultatis signum est, maioris læsionis notæ apparent, quam pro febris magnitudine, quod ca-

Quando
utendum

coethiæ vocatæ, seu mali moris est alexiphar-
 proprium, haud abs re sit, vti alexiphar-
 xipharmacis vocatis medicamen-
 tis. Sunt autem talia, quæ proprie-
 tate quadam dicuntur aduersari ve-
 nenis, aut roborare cor, quorū ma-
 teriam, vt aliorū omnium medica-
 mētorum, à probatissimis auctori-
 bus oportet accipere, & ijs quæ sint
 expertissima maximè fidere. Est
 enim non sine nostro malo talium
 hoc seculo in Hispania magnus
 vsus, ob malignas illas febres, qui-
 bus pathognomonicum est, puli-
 cum moribus similes maculas in-
 differenter per quasuis corporis
 partes (excepta facie, quam num-
 quam in hoc morbo occupant) ci-
 tò superuenire. Vsus & multorum
 approbatio maximam auctorita-
 tem conciliauit inter simplicia, la-
 pidi Bezaar, & primam quidem ei,
 qui aduehitur ex India, secundam
 ei qui ex America. Inter composi-
 ta, confectioni celebri ex hyacin-
 this. Lapidi quidem multi, ijque
 prudentissimi attestantur, mihi

verò nullus non est adulterationis suspectissimus, timeo ne nullus non sit factitius. Multos autem iuuit nescio an opinione. Sed & hac debet medicus uti. Verum ut alexiteriorum usus non omnino empiricus sit, illa cautio esse debet, ne indifferenter utamur quibusvis ad quosvis. Sed cum in horum genere sint calida & frigida & mediocria, & in iis quos malignitas magis quam magnitudo morbi videtur perdere, sit etiam manifestæ intemperiei differentia, alexipharmaca quidem omnibus, eadem verò cuiusque intemperiei contraria accommodetur. Quamquam enim Theriaca & Mithridatium primum inter antidota ex tam multis seculis tenere putentur, tamen febricitanti non omnino leuiter, non videntur rectè dari posse ob calidam & siccam temperiem, præcipuè si linguam habeat aridam & nigram, ut multi talium solent, quibus ea, præter pulsus dictos, est malignitatis nota, quæ cum ad

Cautio sit
in alexi-
pharmacis
ut calida
frigidis, fri-
gida calidis
dantur.

Malignita-
tis notæ.

tactum videatur febris moderata, lingua & respiratio internæ vstionis notas habent, cùm tamen horum multi non pro ratione sitiant. Hoc enim est, quo malignitas præcipuè agnoscitur, non esse magnitudinis febris signa, quanta casus virtutum, lassitudines magnæ à principio comitantes, & anxietates indicibiles, quarum nullæ sint manifestæ causæ, his mox dictæ maculæ superueniunt, habentes etiam illud malignitatis indicium, esse in talibus concoctionis notas infideles, quod causa eius morbi non tam sit putrescentia illa frequens, quam concoctio cohibet, quam quædam alia corruptionis malignioris species, per quam in venenosam magis naturam labitur. Si quis igitur per hanc febrem, misso in principio sanguine, & purgatione si opus sit (est autem in his sæpe necessaria) peracta, toto incrementi & status tempore cesset, plerisque nihil aliud quam mori sinet. Increfcit enim non vt

300 METHODI MEDENDI

In malignis
febris
quæ indi-
cationes.

Cucurbitu-
larum vñs
in malignis
febris.

in alijs , mitis illa putrescentia
suppurationi analoga, sed veneni
vis. Igitur per hanc febrem præter
communes indicationes , in alijs
omnibus considerandas, peculia-
ris est ea, quæ à venenosa materia
qualitate suscipitur. Ab ea verò ti-
memus (quod & in alijs venenis)
ne irremediabiliter increseat , &
serpat vsque in ipsum vitæ princi-
pium cor. Vt autè cohibeatur ma-
lignitas facere possint alexiphar-
maca, vt cor non occupetur , quæ
illud roborandi habent vim , &
quæ ab eo retrahunt materiam. Ni-
hil autem esse videtur, eorum qui-
bus medici vtuntur , potentius ad
extrahendum ab alto corpore, cu-
curbitulis. Meritò igitur per di-
ctas febres à maioribus euacuatio-
nibus, quæ intra primos dies sunt
peropportuna, apozematis & con-
fectionibus alexiterijs , & cordia-
libus affigimus toti corpori cucur-
bitulas multas , scarificamusque
eas, quæ præ alijs alliciunt sangui-
nem. Si n. nullæ adhuc maculæ

apparent, per cucurbitulas arguuntur, sin autem iam ceperunt erumpere, extrahuntur abundantius, atque ita auellitur venenum à corde & capite, alioqui non raro quæ cœperant pullulare, solent euanescere, & recurrente sanie in cor aut caput, mori æger syncope, aut conuulsione correptus. Non erit igitur abs re in harum febrium incrementis hæc & alia eisdem intentionibus facere, velut à capite repellere, & cor roborare, & quæcumque res præsens exiget, nam faciendorum speciem intentio supeditat. In his quoque, vt & in alijs quibusvis, si dum morbus incrementum accipit, & tu concoctionem expectas, symptoma aliquod, eorum quæ vocantur assidentia suboritur, quod aut vires prosternat, aut concoctionem, aut reliqua naturæ opera impediat, aut nouarum fluxionum causa esse possit, non sit expectandum remedium (quod sane fuerit tardum) ab ipsius morbi sublatione, sed occurrendum

Quibus
symptoma-
tis occur-
rendum sit
quouis mor-
bi tempore.

302 METHODI MEDENDI
 statim, vt somniferis ad peruigi-
 lium, vellicationibus, & acrium
 suffitu ad coma, anodynis, aut etiā
 stupefacientibus, ab dolorem, ad
 suppressionem vrinae cathetere &
 foru laxante vias, ad raptus humo-
 rum, reuulsoriis frictionibus, vin-
 culis aut cucurbitulis, & multis
 alijs in hunc modum. Hæc n. etsi
 ob symptomata, sed non qua sym-
 ptomata fiunt, sed qua causæ sunt,
 vel impediētes curationē presen-
 tium, vel minantes noua, maiora-
 que mala. Sed hæc antea diximus,
 nunc ea solum ea causa repetiui-
 mus, vt indicaremus inter duas,
 easque maximè regulares mouendi
 occasiones principij & inclinatio-
 nis, esse multa, quæ incauti admo-
 dum & stupidi medici sit dimitte-
 re, vt faciunt quidam, qui se vt
 elegantissimos methodi observa-
 tores venditant. Sæpius autem pec-
 cant (nescio vtri grauius) qui
 quibusvis occasionibus ad ea om-
 nia, ac multò plura procedunt re-
 media, numquam insolentiores,

Carpit me-
 dicos mul-
 ta facientes
 quouis mor-
 bi tempore.

quàm cum faciunt plurima. Vix
ægrotus de somno queritur, cum
tempora & frontem abundanter
illinunt, vix capitis dolorem no-
minauit, oxyrhodino irrigant sin-
ciput. Si plusculos dies morbus
durat, vasa omnia apothecario-
rum serapiis exhauriuntur. Non
vnam deiectionum intermittit
ægrotus, antequam clystere ex-
purgante totus eius venter disten-
datur, neque duas supra solitum
fecit, quam adstringatur cataplas-
matis. Itaque omnibus quæ inci-
dunt, statim nulloque iudicio oc-
currentes, nihil boni naturæ fa-
cere permittunt, neque quò res
vergat, ipsi sustinent expectare.
Ego verò dixerim cum Gal. nul-
lum remedium esse quod magnifi-
cè profit, quin aliqua ratione no-
ceat, quin etiam sublata illa vo-
cula, magnificè dixerim, nihil
esse quod profit, quin aliqua ratio-
ne nocere possit. Proinde vt mirus
Plato de expurgatione, magno qui-
dem auxilio, dixit, suscipiendam

304 METHODI MEDENDI

Remediis non esse à viro sanæ mentis, nisi non est v- cum summa necessitas poscit, ita de
tendum cum minoribus illis ego dixerim, sus-
nisi cum cipienda non esse, nisi cum eorum
eorum inci- dit non om- incidit non omnino levis necessi-
dit non om- tas. Itaque agenda illa omnia di-
cimus, cum incidit necessitas tanta,
nino levis cum ea minor est, omitti melius.
necessitas. Verissimum. n. illud Euripidis, qui
multa agit cum cessare liceret, stul-
tus est. Ad prudentiam & iudicium
medici deuoluuntur hæc omnia. Il-
los verò omnes vitupero, qui quid-
piam eorum quæ in arte sunt, sibi
impetrauerunt, semper aut num-
quam facere omnia potius in oc-
casione, & nihil timere.

CAPVT III.

De occasione remedii in particu- DE temporibus vniuersalibus
laribus morborum morborum hætenus. De oc-
casione, quæ in particularibus capi
debet, dicamus, vt vniuersalia
tempora sunt partes totius morbi,
ita particularia singulorum circui-
tuum, in morbis, qui circuitus ha-
bent. Cum igitur circuitus constet
paroxysmo & interuallo, aut (si

LIBER QVARTVS. 303

interuallum non sit) remissione,
ad euacuationes, atque ad omnem
morbi curationem, expectanda est
hora leuissima: interuallum dico,
aut si minus id sit remissionis tem-
pus. Quia cum minus vexatur
morbo, facultas melius feret cura-
tiones. In difficillimis verò horis
abstinendum, fereque eadem horæ
sunt opportunæ auxiliis, quas &
cibo etiam esse, supra indicauimus.
Meritò autem diximus expectan-
dum tempus leuissimum ad eam
curationem, quæ ob morbum sus-
cipitur: Nam si quid agitur metu
ipsius paroxysmi, à quo fortè ti-
meas ægrotum non euasurum, aut
non sine læsione inemendabili, vel
symptomatis alicuius, quod in eo
valde vrgeat, constat tunc agen-
dum maximè, cum vrget, velut si
ad reuocandum calorem, qui per
inuationem ita reconditur, vt ti-
meas, ne numquam homo recales-
cat, frices, foueas extrema, aut lum-
bos, calidis pānis, vnctionibus, aut
cataplasinatis, propines aliquod

Ad omnem
morbi cu-
rationem
expectanda
est hora le-
uissima, nisi
quid vr-
geat.

306 METHODI MEDENDI
antidotum, aut aliud quidpiam mo-
liaris, aut ob coma, excitatoria ad-
moueat, aut ob dolorem ingētem,
aut solam febris magnitudinem,
sanguinem mittas, differendum nō
est vsque ad remissionem, quæ ti-
memus, ne numquam sine illis re-
mediis ventura sit. Neque sanè ad
id de quo nunc agimus, interest
sit exacerbatio doloris an febris, ta-
met si veterum quidam ita definiūt,
sed ob morbum totum an ob paro-
xysmum mittas sanguinem, cum n.
non te mouet ipse paroxysmus, aut
symptoma fortè, sed morbus to-
tus, verisimiliterque expectas sua
hora superuenturam remissionem,
errabis plurimum, nisi auxilia in
eam differas, siue doloris, siue fe-
bris exacerbatio sit, quia tunc fa-
cultas melius feret, & morbi ma-
teria melius deponetur. Vt melius
facultas ferat, causa est, quia minus
laborat, vt materia deponatur,
quia vt per inuasionem calidum
reuocatur introrsum, & excre-
menta detinentur, & corpora den-

Hora re-
missionis
quæ causa
sit ad reme-
dium accō-
modatissi-
ma.

fantur, ita per inclinationes redit ad externa calidum, pori laxantur, excernuntur excrementa. Extorquere igitur à natura retinente, & per conniuentes, densatasque vias difficile fit, cum contraria fiunt, facile. Vnde fit, vt cum totus paroxysmus fit incommodus missioni sanguinis: tamen hora ipsa inuasionis fit omnium incommodissima, quia tunc maximè laborat naturale calidum. Quapropter nonnumquā perniciosus error fuit ea hora missus sanguis, neque solum ipsissima hora cum adest, sed & cum instat, aut non abest longè, vitanda est, plus etiam quam summus vigor paroxysmi. Si igitur subsequatur quidem sit interuallum, aut in febricitationis tempus, sed breuius, quam vt possit sanguis mitti, & cibo refici ægrotus, quatuor aut quinque horis ante futuram accessionē, satius sit secari venam, & cibum dari in inclinatione prioris, quam integram febris vacuitatem expectari. Sunt qui Probat ve-

Quando ad remedia & cibos non sit expectanda intermissionis hora.

hementissimis ratio-
nibus errare medicos
qui in incremento,
aut vigore paroxysmi
semper mittunt sangui-
nem.

contendant in ipso paroxysmi incremento, aut etiam vigore rectius mitti, quia dicunt, tunc fluit humor in focum putredinis, cum autem fluit, reuelli debet, reuulsio verò nulla ratione agitur melius. His oculis quas in ore semper habent, totam suam praxim huc redegerunt, ut quoties febris exacerbat, toties venam secant, usque dum morbus solvatur, aut agrotus pereat, aut ob virtutis euidentem defectum, iam dimittatur periturus, aliud verò agunt nihil. Sed de hac fundendi sanguinem intemperantia, satis iam diximus. Nunc ad id quod agimus de occasione, redeamus. Si ob fluxionem, reuellendi causa bene mittitur in paroxysmo, in ipsa inuasionem, frigente & rigente corpore, mittetur melius, quia reuulsio incipientibus fluxionibus magis congruit, quam procedentibus, aut cessantibus, his n. debetur euacuatio, illis deriuatio, reuulsio verò, aut fluxuris, aut recentissime

fluentibus. Mittere verò cùm incipit paroxysmus, non fani esse hominis, non sanus iuret Orestes. Atqui arbitror, ne ipsi quidem fecerint. Præterea portionem eam succi, quæ per paroxysmum mouetur, velle reuellere, paroxysmum curare est (quod non tanti oportuit emere, cùm paulò post esset conquieturus) non morbum. Imò si quam maximè id assequatur, quod habent in votis, minuentes præsentem paroxysmum, morbum producent, aut reddent maligniorem. Nam cacochymia, quæ intra venas est, quæ morbi est causa, in continuis quidem febribus proxima seu coniuncta (nam nihil interest) intermittentibus verò antecedens, per singulos paroxysmos consumitur portio aliqua, in intermittentibus missa extra venas, in continuis, intra ipsas venas agitata, & ardens, ardoreque dissoluta, atque ita reliquum, & minuitur, & expurgatur. Reuulsio ergo eius portionis, illam ad partem

mittentem reuocabit, intraque venas retinebit necessario, atque ita, tota sanguinis massa, quæ vitiosa est, minus & lentius expurgabitur. Quare periculum malignitatis, & longitudinis in posterum succedet, cum interim videatur tunc aliqua ex parte subleuatus ægrotus. Et sane ea re apud vulgus imperitum, medius non est inutilis. Nam misso in paroxysmo sanguine, succedit paulò post ea requies, quæ alioqui secundum ipsam morbi figuram futura fuit, diciturque ægrotum subleuasse, cum læserit. Illi enim non intelligunt quid intersit, meliùs habuisse misso sanguine, aut quia missus sanguis est. Laudatur ergo medicus tunc deinceps qui per maligniorem aut longiorem morbum, maiorem sine nota accipit mercedem. Contra cum peritus medicus mittat sanguinem in hora quietiori, morbo præcipue cunte in incrementum, necesse est à misso sanguine succedat paroxysmus, atque magna ex parte maior priori,

Medici
ægros læ-
dentes san-
guinis mis-
sione in
augmento,
vel vigore
paroxysmi
facta, quare
laudentur à
vulgaribus.

priori, quia. s. per vicissitudines
succedunt horæ faciles, & diffi-
ciles, crescente verò morbo omnia
fiunt fortiora. Putatur ergo medi-
cus læsisse ægrotantem, & sæpe an-
tequam ad optatam salutem ægro-
tum deducat, repellitur. Usque
adeo sæpe apud vulgus, sibi melius
consultit imperitus, quam peritus.
Propterea sapientissime, vt alia
omnia, illud quoque dixit Hipp. i. Progn. i
indigere medicum honore artis, Medicus
quin & admiratione, vt illi se au- indiget ho-
deant concedere homines, & nore artis,
obediant, ac fidem præstent, etiam & admira-
cum videantur læsi ab auxiliis, vt à tionē: æger
præstantissimis, & plurimum in vero medi-
posterum profuturis, plerumque co magnæ
euenit. Ego verò his addiderim, apud ipsum
ipsos etiam ægrotos indigere me- fidei.
dico magnæ apud ipsos fidei, &
exiſtimationis, ne per diffidentiam
timeant magis à curatione, quam
à morbo, & nisi mox ab auxilio
adiutos se sentiant, læsos putent,
neque fortiter expectent exitum,
sed huc & illuc temerè ferantur.

312 METHODI MEDENDI
Consulo ergo ægrotis, vt eos semper eligant, de quibus sentiant magnificè, fidant verò constanter electis. Medicis vero, vt ab illis mox abstineant ægrotis, apud quos sentient, suam fidem vacillare. Sed hæc dixi obiter. Et de occasione, quæ est in hora paroxysmorum hætenus.

C A P V T I V.

De occasione remedium in hora diei, vt anni quatuor tempora.

Est præter hanc, alia quædam occasio in hora non circuitus, sed diei. Est autem diei partitio in quatuor primum tempora, vt & totius anni, in mane, meridiem, vesperam, & mediam noctem. Horum quoduis sex horis constat, siquidem dies totus viginti quatuor horarum est. Ab antiquissimorum sæculo obseruatum est, proprioque experimento quiuis agnoscit, leuissimas ac placidissimas horas esse matutinas. Neq; renuit ratio, quia has neque noctis mediæ frigus, neque meridiei ardor premit: vespertinis verò præstant, quanto salubrius est succedere somno & re-

Horæ matutinae leuissimæ.

quiei, quā labori & vigiliā. Et si.
 n. & qui à dolore in voluptatem,
 & qui à voluptate in dolorem abit,
 videtur esse in mediocritate, il-
 lius tamen, quam huius melior
 conditio est, quanto s. eius qui sa-
 nescit, quam qui ægrescit. Qua
 ergo causa pro medicinalibus au-
 xiliis, leuissimam circuitus partem
 requirebamus, eandem debemus
 requirere, & leuissimam diei, ma-
 tutinas s. horas. Meritò igitur me-
 dici, siue mouendum, siue frican-
 dum, siue lauandum corpus est,
 siue propinandum serapium, siue
 etiam pharmacum expurgans, siue
 aliud antidotum, siue mittendus
 sanguis, siue eluēda clystere alius,
 siue quiduis aliud semel in die fa-
 ciendum, si per alia licet, mane
 post somnum, & ante cibum fa-
 ciunt, quia tunc facultas est recens
 recreata somno, neque intemperie
 vrgetur, neque premitur cibo.
 Ea itaque est hora accommodatiss.
 sima, secundo post hanc loco ves-
 pertina, longè à prima, & ante

Pro medi-
 cinalibus
 auxiliis ho-
 ra matuti-
 na eligen-
 da.

Post matu-
 tinam ho-
 ram, eli-

Q ij

agenda est
vespertina
ad auxilia.

Maiores
momenti
est commo-

secundam refectiorem: ea n. etiam
mediocritatis quodammodo parti-
ceps est. Ineptissima sunt alia duae,
nox media, quia cum dormiendo
quiescere in consuetudine est, non
sine magna difficultate laboratur.
Peius autem adhuc est meridie à
recenti refectiione quidpiam tale
moliri. Nam si quid medicamen-
tosum das, cibos deturbas aut cor-
rumpis, si quid extrinsecus mo-
ues, utcumque id facias, calorem
euocas, incoctos cibos distribuis,
vnde & obstructions facis, aut au-
ges. Usque adeo à cibo nihil agen-
dum est, ut neque legendum, ne-
que vociferandum, neque si robo-
rant quapiam inunctione ipse ven-
tricus indigeat, agenda sit à cibo,
sed aliquanto ante illum. Cum igitur
in eandem horam incidunt
dictae duae electiones, velut si in-
febricitatio aut febris remissio ma-
tutinis horis fiat, haud dubium est,
illis debere agi quidvis. Cum vero
discrepant, maioris momenti est
commoditas circuitus quam diei.

Si enim exacerbari febris incipiat ^{ditas circui-}
 Oriente Sole, apozemata & cly- ^{tus quam}
 steres, & quaecumque talia vsui ^{dici.}
 esse possint, in vesperum transfe-
 renda sunt, vtendaque ante cibum,
 si fieri possit, sin minus, longius
 ab illo. Quod si alternis diebus Pro phar-
 morbus exacerbetur, serapium & maco ex-
 quæ eiusmodi sunt, altera die ma- purgandi
 ne, altera vesperi propinabitur, eligenda
 atque pro pharmaco expurganti dies quie-
 eligeretur dies quietior. Quod si horæ remif-
 æquè omnibus diebus exacerbatio sionis si æ-
 sit, & omnino expurgatione sit què omni-
 opus, non est abs re dare medica- bus diebus
 mentum expurgans vesperi, aut exacerba-
 quacumque diei hora febris remit- tio sit.
 tere incipiat. Dico autem incipiat,
 quia si expectes magnam remissio-
 nem, raro non incidet expurgatio Regulæ se-
 in initium accessionis sequentis, ctionis ho-
 quod est longè grauius, tanto. n. ræ diei pro
 ante venientem occasionem dari expurganti
 debet pharmacum, vt satis super sit pharmaco.
 temporis ad expurgationem, &
 cibationem, nam cum transegerit
 priorem accessionem sine cibo, non

Quando
dandum
medica-
mentum in
cibis.

Quale de-
beat esse
medica-
mentum,
quod in ci-
bis datur.

Non pro-
hibente
morbi mo-
tu qua hora
dandum
pharmacū
aut serapiū,
quouis an-
ni tempore.

poterit etiam expectare alteram incibatus, maximè inanitus inter ambas. Quod si vtrumque agi non poterit, etsi prioris accessionis inclinationem occupes, neque tantum suppetat tempus, dabis medicamentum in cibis, minus enim incommodum, idest, quam cibare in media purgatione, & prope aliam inuasionem. Constat verò id quod detur in cibis, aut paulò ante illos, non debere esse vehementissimorum aliquod, sed debile, aut non magis quam mediocre, & cum semper habenda sit aliqua, tunc haberi debere maximā curam suauitatis medicamenti, ne mox euomat cum ipsis cibis, fiatque neutrum, neque expurgatio inquam, neque refectio. Non prohibente morbi motu, mane propinari debent pharmaca, & serapia, & apozemata, quæcumque medicamentosa qualitatis, semel in die offeruntur. Neque tamen hora antelucana necessario, vt molesti quidam medici consueuerunt, inter-

rumpentes sine causa somnum, &
 hac ratione lædentes viscera. Sed
 vbi primum mane sua sponte exci-
 tatur ægrotus. Neque n. refert, vt
 qui ex commentario curât, vnicam
 impartibilem occasionē faciendorū
 religiosè obseruare, sed ratione sē-
 per, vt in re præsentī disponere.
 Cautiones autem præcipuæ sunt,
 vt calidis tēporibus citius, frigidis
 tardius accipiantur, ne si fieri possit,
 meridianus feruor purgationis la-
 bores occupet, hoc n. eadem ra-
 tione malum est, qua pharmaca
 fortia dari in media æstate. Eadem
 quoque ratione, quæ substantiæ Hora dan-
 durioris sunt, ac proinde tardius di catapo-
 conficiuntur in ventre, vt catapo- tia.
 tia, anticipant huius sæculi medici
 dare, quos. restota tempestiuè fi-
 niatur, neque plurimum extra cō-
 sueta tempora agantur prandium,
 & ab eo somnus, quē sanè ego pro-
 bo, ita tamen, vt hic quoque tenea-
 tur dictus modus, ne tāta anticipa-
 tio sit, vt perdēdo totam noctis re-
 quiem, lædamus magis, quam dicta

318 **METHODI MEDENDI**
 cautio proſit. Plerumque ſit ſatis
 vnam horam in æſtate, tres in hye-
 me, duas aliis temporibus ante lu-
 cem accipere. Tameſi ne hoc qui-
 dem certum, ſtatumque eſſe debet,
 vt neque aliud quidpiam in praxi,
 maximam. n. inſuper differentiam
 afferet cuiusque hominis conſue-
 tudo cubandi, & ſurgendi à lecto,
 multi. n. ſunt Butæ, quibus veteri
 conſuetudine dies abit in noctem.
 Quanta autem conſuetudinis vis
 ſit, ſæpe iam diximus. Hæc de oc-
 caſione quæ in horis eſt.

C A P V T V.

Dierum etiam magna differen-
 tia eſt, in quibus enim agitur,
 aut expectatur iudicium, abſtinen-
 dū ab omni curatione eſt, quia quæ
 iudicantur, aut iudicata ſunt inte-
 grè, neque mouere, neque nouare
 oportet, ſed ſinere. Proinde vitant
 plerique medici in omnibus mor-
 bis dies decretorios, id vero aliis
 indiget animaduerſionibus. Si. n.
 dies decretorius huic morbo, qui
 curatur, decretorius non ſit, neque

In praxi ni-
 hil certum
 ſtatumque.

z. aph. 20.

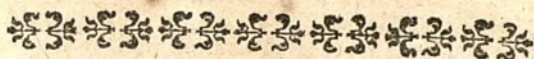
Ad curatio-
 nem vitan-
 di dies qui
 huic morbo
 ſunt decre-
 torij, non
 alij.

paroxysmum sit allaturus (vt verbi gratia, quintus, septimus, nonus, aut vndecimus, morbo qui moueatur per pares) nō est quod vitetur: Neque sane expedit, quia si alioqui ad curationes parati sunt ægroti, semper nocuit differre paratis, cū sit plerumque occasio præceps, & vitatis tam multis, paucae supersunt curandi opportunitates. Quin & Aliquando in ipsis decretoriis diebus agi possunt iudicationes genere quidem optimæ, & morbo accommodatissimæ, adeo autem lentè, vt debeat eas Medicus auxiliis iuuare. bus-
Neque sanè Hipp. negauit, nisi I. aph. 20. cū iudicationes aguntur, peractæve sunt integræ. Alioqui quod vergit natura, in loca commodiora, tātō magis eò ducere debet medicus. Præter hæc habet quorundam praxis, certos quosdam dies certis auxiliorum remedijs destinatos, quosdam damnatos. Celsus non mittit sanguinem post quartū. dies certis remedijs Aetius non admouet cucurbitas ante septimum. Auctor libri de ra- destinatos,

sed nihil
horum post
esse certum.

tione victus in acutis, siue totius operis Hippoc. est, siue ad multos autores pertinet, acutè laborantes, quibus ab initio venter murmurat, ante diem quintum purgat. Nunc plerique vulgariū medicorum expurgationi principij, sextum diem destinauerunt. Nihil horum potest esse certum in tanta constitutionum differentia, & in tam variis indicationum concursionibus. Nihil horum est, quod fieri non possit. Nihil quod necesserio fiat. Facilis esset ars si ad formulas aliquas perpetuas redigi posset, sed quia non potest, & res possunt sine fine variare, methodo est opus, quæ potentia omnia contineat: siue purgandum est, siue secus, siue mittendus sanguis, siue non, siue aliud quiduis agendum, siue cauendum, non ex diei numero, sed ex petentibus & prohibentibus indicationibus deliberandum. Ipsum enim tempus extra indicationes est, nisi fortè per accidens.

Finis huius Operis.

I N D E X

COPIOSISSIMVS
OMNIVM QVÆ IN
hoc Opere continentur.

Numerus paginam ostendit.

A

CVTI morbi aut breues necessario cur-
rantur, cùm incidunt, pro longis aut
ver aut autumnus laudantur. 249

Acutus morbus potest esse valde mu-
plex, & longus simplex, & quomodo curentur.
278

Ad cibum cognoscenda constitutio morbi. 19

Ad cibi quantitatem habenda ratio temporis & regio-
nis. 26

Aeris qui nos ambit differentia. 66

Aeris impuritas quæ dicatur, & ex quibus causis nas-
citur. 66

Aeris temperiem mutat vehementer tempestas. 266
& 267.

Aer variatur loci differentia, etiam cùm non longa
est distantia. 67

Aeris noxa aliquando non tam apparet, quàm re vera
est. 71

I N D E X.

Aer qualis esse debeat.	72
Aeris puritatis habenda est cura in omnibus morbis putridis.	73
Aer sit frigidus pro calido affectu, & pro frigido calidus, & pro quouis alio qualis.	74
Aeris refrigeratio fugienda inuadentibus febribus, & aliis quibusuis morbis, & calfactioni studendum, & aliis temporibus quid faciendum.	74
Aer frigidus & corpus pannis contextum quando & quare.	75
Aegrotantium cubicula non semper sint vndiquaque conclusa.	73
Affectus mouet musica.	62
Agendum lautius in morbis thoracis quam cum naturalia instrumenta laborant.	23
Alexipharinacis quando vtendum.	297
Alexipharmaca etiam calida frigidis, & frigida calidis debentur.	298
Alimentorum & medicamentorum facultates noscendas ante medendi methodum.	31
Amouendarum occasionum dignotio methodum defiderat.	86
Angelus quomodo morbos curaret.	229
Animi motus.	61
Animi deliquium ex missione sanguinis non tam horrendum est quàm multis videtur.	295
Animi deliquium per se prodest dolori & incendio.	296
Animi affectus ægrotantibus mouentur sermonibus maxime, ob id rhetorica medicinæ est ministra.	62
Animalem virtutem, quæ actiones doceant nos valere, & quæ non.	96
Ante tractationem methodi noscendæ sunt res natu-	

INDEX.

rales, non naturales, & præter naturam, materiam medicinalem, & illius facultatem.	4
Anodynorum genus duplex.	122. 123
Aquæ commoda & incommoda.	44
Aquæ elixatio quid faciat.	45
Aquæ frigidaë potu copioso, aut non copioso, sed re- petito, quando vtendum.	293
Astringendum in ventriculo, hepate & liene & reni- bus.	203
Astorum cura deposita cauet prudens medicus ma- gnas temporum mutationes.	250
Attemperationis causa mittitur sanguis vsque ad ani- mi deliquium.	295
Auxilia quæ sint.	3
Auxiliis & victu constat omnis curatio.	5
Auxiliorum & cibi quantitatem definiunt facultas & morbus.	18
Auxilium petit morbus, non facultas.	18

B

B Alnei opportunitas.	290
Balneo non est locus in principio putridarum. ibid.	
Balneo quando licet vti.	291
Balneis sulphureis & nitrosis in febribus nullus vsus. ibid.	
Balneo aquæ frigidaë, & potu frigidaë quando vten- dum.	292
Bezaar lapis & confectio ex hyacinthis alexiphar- maca dubia & incerta.	297. 298
Bonum aliquod semper est finis artium.	3
Bruta solitudine vacant, & obid magna ex parte	

INDEX.

Sunt incolumiora.

C

- C** Acochymia seu vitium succorum quid appelleretur, & quid copia. 90
- Cacochymia totius corporis purgatur per superiorem aut inferiorem ventrem, & quando per hanc aut illam partem, & in quibus. 105
- Calidiora alimenta aut frigidiora quibus naturis, & morbis conueniant. 34
- Calidiora calidioribus & frigidiora frigidioribus quomodo intelligatur. 194
- Calidiora frigidioribus & contrà, quando. 197
- Calidis & frigidis pro internis partibus penetrantia admiscenda, aut potius deligenda tenuis substantia. 209
- Calido ventriculo non sine noxa datur cibus valde facilis concoctu. 32
- Caput cubantis ad Orientem aut Occidentem spectare non est alicuius momenti. 67
- Carpit medicos qui numquam à remediis cessant, & eos qui nihil agunt. 248
- Causa duplex, interna & externa. 83
- Causa morbi & consuetudo diligenter examinanda. 84. & 85.
- Causa morbi est quæ facit, quæ fecit, & quæ faciet 175
- Causæ morbi quomodo auferantur. 12
- Causæ quædam sunt simul & affectus. 83
- Causæ omnes internæ aut copia aut vitio lædunt. 84
- Causæ externæ. 84
- Causæ externæ quæ recesserunt nullam indicationem

I N D E X.

faciunt.	83
Causæ externæ quæ adhuc manent, submoueri se statim postulant.	85
Causæ internæ & earum indicationes.	88
Causæ in toto corpore quietæ quid petant.	104
Causæ quæ sunt in parte aliqua firmatæ, & copia aut vitio lædunt, quid petant.	107
Causæ sine qua agi non potest curatio quando occurrendum.	172
Causæ facientis sublatio in ordine maxime legitimo.	175.
Causæ indicatione non antè veniendum ad localia quam sit facta totius vacuatio.	175
Causæ multæ possunt conuenire, & quomodo, & quid agendum.	185
Causæ cùm incidunt sine ordine quid agendum.	188
Causæ cùm incidunt ordine aliquo.	189
Cessare cùm expedit maioris est artis, quàm facere opportuna.	248
Certas indicationes non habent res non naturales.	17
Certum statumque nihil est in praxi.	318
Cibi qualitates medicamentosæ.	31
Cibi & auxiliorum quantitatem definiunt facultas & morbus.	18
Cibandi methodus in morbis.	19
Cibi plus dandum à principio in longis morbis.	21
Cibi quantitatem definiunt facultas & morbi tempus.	22
Cibi qualitas, opportunitas & vtendi modus.	30
Cibi qui conueniant his, qui alio laxa sunt.	33
Cibi multum, exigui alimenti, quibus dandum.	33
Cibi quantitas indicatur quodammodo ex specie morbi.	22 & 23

INDEX.

Cibi quantitatem partes affectæ definiunt.	23
Cibi minus dandum laborante ventriculo quàm aliis naturalibus membris.	24
Cibi facilis descensus & tenues antecedant.	37
Cibi hora.	37
Cibi dilationis in picrocholis noxæ.	38
Cibi dilationis noxæ in aliis qui picrocholi non sunt.	40
multum Cibi ex quo exiguum accedat alimenti, quibus conveniat.	33
Cibus triplex, siccus, humidus, & vaporosus, & quando vnoquoque horum vtendum.	54
Cibis tenuis succi qui non gaudeant.	32
Cibo tenuissimo quando vtendum à principio.	37
Ciborum varietas aliquando vitari non potest.	36
ad Cibum constitutio morbi cognoscenda.	19
Cibum nullum poscit per se tempus morbi.	20
Cibum non æquè prohibent omnes morbi parres.	ib.
Cibus multi alimenti quibus conveniat.	33
Cibus quando pluries & minori quantitate aut rarius, & maiori.	36
Cibandi tempus deterrimum accessionis est initium.	38
Clystere an vtendum ante missionem sanguinis.	254
Coacta & regularis curatio.	173
Coctio iuuanda in augmento, & circa statum morbi	283.
Coctione facta sufficienter, non sine periculo differtur expurgatio.	288
Coctionem quæ iuuent in morbis.	284
Coctionem iuuant quædam potiones, & quales hæ sint.	286
Cælum vnica est ex multis causis quæ nos possunt ledere.	71

I N D E X.

23	Coindicantia & contraindicantia sunt indicantia.	17
aliis	Complicationes multarum causarum, morborum &	
24	symptomatum : & quæ in his præcepta.	176
37	Concurreunt aliquando simul indicationes à morbo,	
37	causa & symptomate, & à multis morbis, causis	
38	& symptomatis.	82
non	Conditiones quæ nos inuitant aut deterrent à purga-	
40	tionē, succis neque coctis neque turgentibus.	269
qui-	Constare omnes virtutes ad vacuandum audacter op-	
33	timum est.	95
&	Consuetæ euacuationes pro naturalibus sunt.	135
54	Consuetudo seruanda vt res naturales.	17
32	Consuetudo & natura hominis cibi quantitatem indi-	
37	cant.	25
36	Consuetudo indicat cibi quantitatem, & qua causa.	
19	27.	
20	Consuetudo & facilitas ad expurgandum maximi est	
ib.	momenti.	106
37	Consuetudinis, ætatis, regionis, temporis, naturæ &	
us,	aliorum habenda ratio in detrahendo cibo.	30
36	Contraria contrarijs curantur.	13
38	Contrariis æqualibus fit omnis curatio.	78
54	Contrariis æqualibus fit curatio si facultas fert.	80
173	Contrariis minoribus fit curatio cum facultas non fert	
ibi	81	
er-	Contrariis æqualibus in curando obiectio.	181
288	Copia vacuationem, vitium emendationem aut ex-	
84	purgationem petit.	92
hæ	Copia & vitium cuiusque succi qui sanguis non est,	
86	purgatione eget.	93
la-	Copia, & vitium simul euacuatione, & purgatio-	
71	ne egent, quamquam aliquando alterum horum sit	
	satis.	95

I N D E X!

Corruptela magna exeuntis sanguinis prohibet sanguinis missionem.	101
Cubiculi artificiosus apparatus.	68
Cubicula ægrotantium non semper sint undique conclusa.	73
Cucurbitularum usus in malignis febribus.	300
Cucurbitularum admotio.	182
Cum prævalent ea, quæ prohibent, abstinendum ab auxilio, cum non prævalent, eo est utendum parcius.	101
Cum duo sunt sui mutuo causæ mutuz, utrisque occurrendum simul.	177
Cum utraque vacuatione est opus, præcedat sanguinis missio.	96
Curatio propriè solius morbi est.	78
Curatio omnis contrariis æqualibus fit.	78
Curatio peculiariter dicta quibus rebus agatur.	1
Curatio quæ regularis & quæ coacta dicatur.	173
Curatio quomodo facienda cum essentia morbi lateret.	237.
Curacionem exactam nullus medicorum potest instituire.	218
Curaciones à minoribus inchoentur nisi morbo iam aucto.	81

D

D E facultatis constantia.	91
Deliquij animi indicationes.	127
Deliquium animi per se prodest dolori & incendio.	296
Dies qui huic morbo sunt decretorij vitandi ad curationem, non alij.	318
Dies quosdam certos habet praxis quorundam certis remediis destinatos, sed nihil horum potest esse certum.	ibid.

I N D E X.

Deiectiones & vomitiones mediocres à pharmaco uti- les.	107
Derivatio, reuulsio & euacuatio.	108
Differentia temporis non est in medici electione.	69
Differentiæ terendi quomodo intelligantur.	210
Doloris indicationes.	122
Domus ægrotantibus mutanda.	71
Dubitant sæpe medici de morbi essentia sine vllò ægrotantis malo.	239
Dysenterici indicationes.	128

E

E Adem omnino quomodo contraria sint diuersis.	233.
Eligenda dies quietior pro pharmaco expurganti aut horæ remissionis.	220
Ephemerarum curatio.	225
Epilepsiæ curationis exercitatio cum de causa & loco primo patiente dubitatur.	242
Epilepsiæ exemplum.	187
Epilogus libri tertij.	226
Essentia, magnitudo & acuties morbi neque ab eisdem neque eodem modo cognoscuntur.	239
Euacuatio, derivatio, & reuulsio.	108
Euacuatio nulla quantumvis optima sit sine aliqua fa- cultatis debilitatione.	154
Euacuatione & localibus simul & alternate licet uti. pag.	179
Euacuationes quæ sinendæ, quæ promouendæ & quæ cohibendæ.	144
Euacuationes noxiæ ab vtilibus quomodo distinguan- tur.	153

I N D E X.

Euacuationes quædam videntur vires auxisse.	155
Euacuationes quales sint futuræ regulæ prænoscenti à principio.	157
Euacuationes magis vniuersales præcedant minus vniuersalibus.	175
Euacuationis naturalis retentio.	131
in Euacuationibus considerata regio, tempus, qualitas & quantitas.	163 164 & 165
in Euacuationibus cum variæ considerationes dubitationem generant quid faciendum.	167
Exceptiones idoneæ nihil detrahunt regulis, nam nihil in rebus humanis perpetuum.	264
Ex modo fluxionis modus auertendi indicatur.	112
Exoluuntur multum quibus facultas commutandi est fortis & calidi plurimum, dato paucio cibo.	25
Expurgatio non sine periculo differtur facta sufficienter coctione.	288
Expurgatio ante coctionem & citra turgentiam an vilo modo bene cedat.	266
Exemplum in morbo Philippi Regis.	266 & 267
Expurgatio familiaris fini morborum, sed aliquando principijs in curatione regulari.	262
Expurgandum ob vrgentiam citra coctionem & turgentiam, & quando.	266
Expurgatio vitiosi succi quando vtiliter fit, & quæ res hanc occasionem indicent.	91
Expurgatio cur fit ante particulares vacuationes.	176
Expurgationi non solum quæ per aluum fit, sed & multæ aliæ euacuationes sunt idoneæ.	91
Expurgatur aliquando sine insigni vitio.	93
Expurgatio reuulsio est aliquando.	110

I N D E X.

F

155	Facultas seruat ^r rebus naturalibus, hæc vero ex	
ndi à	idoneo vsu rerum non naturalium.	11 & 12
157	Facultas & morbus duo primi scopi.	16
inuis	Facultas petit cibum, non morbus.	17
175	Facultas non petit auxilia, sed morbus.	18
131	Facultas vitalis maximè necessaria ad omne medicinæ	
qua-	opus.	99
& 165	Facultatem animalem, naturalem & vitalem quæ	
bita.	actiones valere nos doceant.	96
167	Facultates alimentorum & medicamentorum esse	
m ni-	noscendas ante medendi methodum.	31
264	Facultates omnes constare ad vacuandum audacter	
112	optimum est.	95
di est	Facultatum notæ sunt suæ actiones & accidentia.	96
25	Fames.	125
icien-	Fastidij indicationes.	125
288	Febres ephemeræ, quarum causæ sunt præsentēs &	
in vl-	quarum recesserunt, quomodo curentur.	224
266	Finis medici sanitas.	3
& 267	Fluxio nullius morbi est causa prima.	111
uando	Fluxiones materiæ non furiosæ quid indicent.	108
262	Fluxiones multorum morborum causæ.	110
& tur-	Fluxus vt morbi causa tolli se indicat.	111
266	Formulam vnā obseruare periculosissimum.	277
quæ	Frigida medicamenta actu admoventur aliquando he-	
91	pati.	213
176	Fulgor detrahendus quibus debilis est videndi facultas,	
& mul-	& quibus tota animalis facultas languet, & quibus	
91	somno est opus, & delirantibus.	77
95		
110		

I N D E X.

H

H Abenda ratio temporis & regionis ad cibi quan-	titatem. 26
Hæctica febris putridæ complicata.	213
Hæcticæ febres quomodo curentur.	223
Hominis natura , & consuetudo , cibi quantitatem	indicant. 25
Hora dandi catapotia.	317
Hora intermissionis quando non expectanda ad cibos	& remedia. 307
Hora leuissima expectanda ad omnem morbi cura-	tionem nisi quid urgeat. 306
Horæ matutinæ leuissimæ. 219. & hæc eligendæ pro	medicinalibus auxiliis. ibid.
Hora qua dandum pharmacum aut serapium quouis	anni tempore, non prohibente morbi motu. 316
Hora remissionis qua causa ad remedium accommo-	datissima. 306
Humana conditio non fert non ignorari aliquid ad	morborum curationem, & ad hæc cautiones. 238
Hypochondria cum fouemus moderatè calidis , ad-	miscenda quæ robur seruent. 286
Hypochondriorum fatus.	183

I

I ncidentibus & coquentibus quando vtendum, &	quando solis coquentibus, & quando aperientibus 288
Incisio & extenuatio succorum præparat ad facilio-	rem coctionem. 287

INDEX.

In detrahendo cibo habenda ratio consuetudinis, æta- tis, naturæ, regionis, temporis, & aliorum.	29
Indicatio quid & scopus.	3
Indicatio à temperamento totius corporis.	193
Indicatio à parte affecta.	199
& à partium actione, exemplum in ventriculo, & hepate.	201
Indicatio tardandæ aut properandæ curationis ex constitutione morbi sumitur.	241
Indicationes à morbi essentia.	115
Indicationes à magnitudine, & acutie morbi.	117
Indicationes doloris.	112
Indicationes contrariæ.	172
Indicationes à partis dignitate, à sensus acuitate, à situ, & reliquis.	204 206 & 207
Indicationes à proprietate partis 212 à magnitudine, & figura.	215
Indicationes eorum, quæ sciuntur, sequendæ in cu- rando morbo non exactè cognito.	234
Indicationes à communibus priores sunt iis, quæ à propriis.	239
Indicatia sunt coindicantia, & contraindicantia.	17
In febribus grauib. maxima præcautio vacuare satis inter initia.	142
Ignorata febris specie agnoscitur morbi constitutio.	241.
Ignorantur aliqua ad curationem morborum, & ad hanc rem cautiones.	231
Iis qui aluo sunt laxa qui cibi conueniant.	33
In longis morbis plus cibi dandum à principio.	19
In morbis thoracis lautius agendum, quàm cum natu- ralia instrumenta laborant.	23

I N D E X.

In principio omnium morborum plus cibi dandum, & plus in incremento quàm summo vigore.	21
Institutio victus sex rebus non naturalibus constat. pag. 8	
Intermissionis hora quando non sit expectanda ad ci- bos & ad remedia.	307
In redundantia æquali totius corporis meritò incipi- tur à dextro brachio, sed non itur necessario ad sinistrum.	109
Inter euacuationes principij, & inclinationis morbi regularis quid agendum.	278 & 279
Internæ causæ & earum indicationes.	83
Ira quando utilis.	64
Indicationes aliquando sunt iuuandæ in ipsis decreto- riis diebus.	319

L

Lapsas naturas vehementer, etiam per morbose re- ducendas.	197
Læticia, quæ non nimia est, semper procuranda.	64
Limaturæ ferri laus.	61
Localia remedia vniuersalibus interponuntur.	180
Loci, & oppidi mutandi regulæ.	69
Loci mutatio in longis morbis utilis, & quando.	70
Luminis & tenebræ, quæ sint indicationes.	76
Luxationes quomodo curentur.	211

M

Magno auxilio non vtendum, nisi in magno mor- bo præsentis aut futuro.	83
Malignæ febres quas habeant indicationes.	300

Mali-

I N D E X.

	Malignitatis notæ.	298
	Medendi ratio primò discenda vniuersim.	2
	Medicamentosa cibi qualitates.	34
	Medicamentorum compositio discenda ante curandi methodum.	230
	Medicamenta quæ qualitate manifesta operantur, præferenda iis quæ proprietate dicuntur iuuare	214
	Medicamentum in cibis quando dandum, & quale debeat esse hoc medicamentum.	223
	Medicæ potionis vsus.	45
	Medici ægros lædentes sanguinis missione in augmento vel vigore paroxysmi facta, quare laudentur à vulgaribus.	310
	Medicos errare probatur vehementissimis rationibus, qui in incremento aut vigore paroxysmi semper mittunt sanguinem.	308
	Medici est rectè imperare, & quæ imperarit, an rectè fiant agnoscere.	108
	Medici non possunt omnino exactam curationem instituire.	228 & 229
	Medici de morbo differentes, de remediis consentiant.	242
	Medicos carpit qui in augmento & statu morbi, aut multa aut nihil agunt.	279
	Medicos carpit qui quouis morbi tempore multa faciunt.	302
	Medicus indiget honore artis, & admiratione, æger verò medico magnæ apud ipsum fidei.	218
	cùm deficit Membrum machinamenti suppleat medicus.	116
	Menstruis superuenientibus in morbis pulchra exercitatio.	159
	Menstruus sanguis succedit aliquando purgationi	
	pag. 95.	P

INDEX.

Menstruis detentis unde mittendus sanguis.	134
Methodus curandi generatim & speciatim tradi potest.	1
Methodus hæc, qua causa sit scripta.	4
Methodo instructus non decipitur à communibus practicis.	5
Methodus cibandi in morbis.	19
Minus cibi dandum cum laborat ventriculus, quam cum alia naturalia membra.	24
Missio sanguinis præparat ad expurgationem, non contra.	96
Missio sanguinis in morborum principiis maxime habet locum.	252
Missio sanguinis quovis morbi tempore aliquando utilis.	253
Missio sanguinis omnium auxiliorum optimum & multiplex.	257 & 258
Missio sang. modum excedens quas noxas afferat.	260
Missio sang. poscit virtutem ad præsentem euacuationem, & ad ea quæ futura sunt.	260
Missio sang. in morborum initiis probatur, sed & aliis temporibus tentanda.	261
Missione sang. sola sæpius utimur in febribus quam sola expurgatione.	96
à Missione sanguinis timenda debilitas, & concoctio nis impedimentum.	260 & 261
Missio sanguine in principio, vel augmento paroxysmi læduntur ægri, sed quid est, quod ob id laudantur medici.	308
Mittere sanguinis qui nullum finem faciunt, carpuntur.	257
Mittere sanguinem in incremento, aut vigore paroxysmi, gravis error.	308

INDEX:

Mittens pars præcipuè emendanda.	112
Mittitur sanguis, & expurgatur aliquando sine insigni redundantia aut vitio.	94
Mittitur sanguis qui non superat naturalem mensu- ram plerumque in febribus.	94 & 95
Mittitur sanguis in principio omnium fere morbo- rum.	282
Mittitur sanguis attemperationis causa vsque ad deli- quium animi.	207
Morbi tempus per se nullum poscit cibum.	20
Morbi quibus rebus curentur.	16
Morbi tempus & facultas cibi quantitatem definiunt.	18
Morbi capitis per palatum & nares, ventriculi verò & gulæ per vomitum curantur.	92
Morbi & symptomata cum profunt sinenda sunt, aut augenda aut nouanda.	138
Morbi magnitudo aut acuties quid petant.	117
Morbi superuenientes aliis cum nocent, aut per se, aut magnitudine sunt noxij.	142
Morbi multi vbi adsunt quid faciendum.	184
Morbi duo cum sunt, & secundus iam non penderet priori, quid agendum.	186
Morbi duo aut plures simul sine ordine.	188
Morbi regii exemplum.	189
Morbi multi non omnino cogniti curantur.	232
Morbi similes dubitationem faciunt.	233
Morbi similes non habent dissimilem curationem.	233.
Morbo non exactè cognito quid faciendum.	234
Morborum multorum difficilis cognitio	233
Morbos curamus morbis cum tutioribus vti non li- cet.	140

INDEX.

Morbus curatione cognoscitur à iuuantibus, & nocentibus.	244
Morbus quomodo extinguatur.	12
Mortis timorem incutit medicus ægrotis, vt obediunt, qui & pudore etiam obediunt.	63
Motus & quietis commoda, & incommoda, & quibus iniungenda.	59
Motus non omnino est contrarius somno & similis vigiliæ.	58
Motus vehemens confert laborantibus obstructione viscerum.	60
Motus animi.	61
Motus quibus est imperandus.	59
Mutandi loci causæ sunt aliquando dispositio neutra, & longa, & lentus morbi ingressus.	69
Mutatio loci utilis in morbis longis & quando.	70

N

Naturalia seruantur similibus, & consuetis.	14
Naturalem virtutem quæ actiones nos doceant valere.	96
Naturas vehementer lapsas etiam per morbos reducendas.	197
Non quæ sæpe lædunt iuuare numquam possunt.	pag. 188

O

Occasio remediorum.	247
Occasio remediorum in particularibus morborum temporibus.	213 & 214
Occasio remediorum in hora dici.	219

I N D E X.

Occurſendum ei quod urget, utcumque peruerſatur methodus.	172
Odium amori obicitur.	6
Odor citius nutrit quàm potus.	52
Odores duplices.	53
Odor gratus & utilis differunt.	69
Odorum varii effectus & admirandi pro peculiari hominum natura.	69
Omnia ſint accommodatiſſima ad perferendam ægri- tudinem.	70
Omnis prudentia incipit à cognitione ſuiſ.	2
Oppidi & loci mutandi regulæ.	69
Oſſium fracturæ quomodo curentur.	221

P

P ars affecta quid indicet.	199
Partes affectæ quantitatem cibi definiunt.	23
Partium diſſectio & ratio dignoſcendi locos affectos diſcenda ante medendi methodum.	199
Partes quæ inungendæ in morbis ad coctionem, & quibus medicamentis.	284 & 285
Peculiariter dicta curatio quibus rebus agatur.	8
Peruigilii curatio.	122
Pharmacopœorum conſuetudo damnatur.	210
Pica.	125
Pichrocoli cibi dilationem non ferunt ſine graui noxa.	38
Pleuritis, peripneumonia & iſchias non deſiderant adſtringentia, ne in principio quidem.	202
Plus cibi dandum à principio in longis morbis pag. 19.	
Plus cibi dandum in principio omnium morborum.	

INDEX.

& plus in incremento quàm summo vigore.	21
Potentia æstimandum remedium, non specie.	79
Portiones in frequenti usu sunt aqua sola, aut medicata, vinum merum aut dilutum.	42
Portionis medicatæ usus.	45
Potus vehit alimentum & solatur sitim.	41
Potus verè est sola aqua frigida.	41
Potus non est per se alere.	41
Potus consuetudinem, quæ nos cogant mutare.	
pag. 43.	
Potus largus, aut parvus quas utilitates, aut noxas adducat.	46
Potus gelidus quid boni maliue adducat.	46
Potus qui ante cibum, vel post, vel inter cibos utilis sit aut noxius.	47
Potus sit aqua in morbi principio, & quanta ac qualis.	50
Potus in diabete pro exemplo.	52
Potus non tam citò nutrit quàm odor.	53
in Potu vim magnam habet consuetudo, vt in aliis.	
pag. 43.	
Potu quo vtendum in augmento, statu, & declinatione.	50
à Potu quando abstinendum in accessionibus.	50
quo Potu vtendum & quomodo, indicatione partitis, exemplo morborum thoracis.	51
Practicæ tres partes.	6
Præcautio quid.	6
Præcedat sanguinis missio cum vtraque vacuatione est opus.	96
Proprietates medicamentorum.	127
Prima intentione qui morbi dicantur curari.	158
Purgatio molienda cum redundat bilis, aut pituita,	

INDEX

Aut melancholia, aut serum.	89
Purgatio reuulsio est aliquando.	110
Purgatio cur fit ante particulares euacuationes.	108
à Purgatione semper curationes inchoare error.	253
Purganti medicamento videntes omni morbi tempore non sunt ferendi.	257

Q

Qualitas cibi, opportunitas, & vtendi modus.	30
Qualitates cibi duplices	31
Quantitas cibi quodammodo indicatur ex specie morbi.	22. & 23
Quæ euacuationes cuius morbo conueniant.	92
Quædam causæ sunt simul & affectus.	83
Quæ intempestiuè exeunt, aliquando pelluntur à natura.	150
Quæ impermixta sunt & sincera, conspicua.	240
Quæ pericula sequantur curationem celeriozem aut tardiozem quàm pro morbi longitudine.	118
Quæ morbos curant molesta quoniam desueta.	pag. 5.
Quies & motus quibus iniungenda.	59
Quiete causæ internæ in toto corpore quid petant.	pag. 104
Quietis & motus commoda, & incommoda.	59
Quietis nomine à magnis euacuationibus abstinere docet Hippocrates, non ab aliis remediis.	280
Quod præter naturam est aliquando seruandum.	pag. 136

P. iij

I N D E X.

R

- R**atio medendi primùm discenda vniuersim. 2
- Ratio ubi deficit, Methodicorum, & Empiricorum libros vsui futuros si non concidissent. 246
- Rectitudo in mittendo sanguine indicatione situs partis seruetur. 207
- Regionis & temporis habenda ratio ad cibi quantitatem. 26
- Regula purgandi coctos aut turgentes succos, nullam habet exceptionem in morbis legitimæ constitutionis præter urgentiam. 275
- Regularis & coacta curatio quæ dicatur. 173
- Regulæ electionis horæ diei pro expurganti pharmaco. 221
- Remedium potentia æstimandum, non specie. 79
- Remedia communia nephritidi, & colicæ examinantur, an morbo nondum cognito noceant horum alicui. 235 & 236
- Remedia communia pleuritidis veræ, & doloris ex flatu aut crudis succis examinantur. 236
- Remedia multa morborum morbi sunt. 138
- Remediis non est vtendum, nisi cùm eorum incidit non levis necessitas. 304
- Res naturales, non naturales, & præter naturam considerat medicus. 15
- Res non naturales in duplici sunt differentia. 15
- Reuulsio, deriuatio & euacuatio. 168
- Reuulsio & deriuatio arida, & quæ sit euacuatione, & ex his composita. 112
- Robur virium sit & ad præsentem euacuationem, & ad id quod futurum est. 99

I N D E X.

Rubrorum conspectus quibus utilis, aut noxius ex
oculorum proprietate. 214

§

Sanguis quando mittendus post expurgationem. 99
Sanguis menstruus purgationi succedit aliquando.

95.

Sanguis redundans vsque ad vasorum distentionem fi-
ne mora mittendus abundanter. 89

Sanguinis missio ante expurgationem qua causa fiat.
pag. 176

Sanguinis missione sola sæpius vimur in febribus quã
sola purgatione. 95 & 96

Sanguinis missio magis quàm vlla alia euacuatio con-
stantiam virtutis desiderat. 99

Sanguinis excussis magna corruptela prohibet san-
guinis missionem, contra vulgares medicos. 101

Sanitas seruatur sola moderatione rerum non natura-
lium quæ perpetuò nos alterant. 16

Sanitas sola diætâ conseruatur. 6

Sanitas finis medici. 3

Satietas ventriculi soluenda ante missionem sanguinis.

174

Scammonij euentia frustra in medicamentis damnan-
tur. 209

Scopus quid & indicatio. 3

Serapia, aut apozemata quid faciant. 90

Seruanda consuetudo, vt & res naturales. 17

Sex rebus non naturalibus constat victus institutio.
pag. 8

Siccandum corpus quando & quibus auxilijs. 89

Similibus & consuetis seruantur naturalia. 13 & 14

Sine insigni redundantia, aut vicio succorum, & miti-

INDEX.

tur sanguis, & expurgatur.	9
Singularia in scholis doceri non possunt.	230
Singulorum curationes sub communi methodo continentur.	1 & 2
Sollicitudo multum obest hominibus.	61
Somni consuetudo quomodo seruanda.	56
Somni curatio.	124
Somnus & vigilia.	55
Somnus in quibus affectibus vitandus, aut conciliandus, & qua hora.	55
Somnus in accessionibus quando.	56
Somnus quibus morbis nocet.	57
Somnus procurandus in alui profuuiis.	57
Somnus non omnino contrarius motui.	58
Somnus non semper desiderat quietem.	58
Stragulorum depositio multo lentius debet procedere quam reliqua refrigeratio.	76
in Stragulis quis modus.	76
Sulphureis & nitrosis balneis in febribus nullus est idoneus vsus.	291
Sudorem mouentibus, aut vrinam, aut insensilem facientibus euacuationem quando vtendum.	203
Succi cum ledunt vitio quid faciendum.	90
Sudor quibus utilis.	91
per Sudorem & vrinas qui morbi curentur.	91
Symptoma quomodo curetur.	12
Symptoma cum est per se causa magni periculi, per se tolli indicat ante ablationem morbi aut causæ.	132
Symptomata, & per se, & cum morbo curantur.	120
pag.	120
Symptomata multa magis timentur quam morbi ex quibus nascuntur.	191

INDEX

Symptomata quibus est occurrendum quouis morbi tempore	301
Symptomata per se curantur cum per se laedunt.	82
Symptomata cur per se curentur.	121
Symptomata morborum quorum sunt, multoties prohibent curationem.	121
Symptomata in euacuatione, & retentione, & eorum regulæ vniuersales.	129
Symptomata & morbi cum profunt sinenda sunt, augenda aut nouanda.	138
Symptomaticæ euacuationes quædam morbos minuunt, quædam augent, quædam neque minuunt, neque augent.	155
Symptomaticæ euacuationes quando vtilis.	146
Symptomaticæ euacuationes iuuantes esse possunt, etsi non sint optimæ.	148
Symptomaticæ euacuationes quando iuuandæ.	150
Symptomaticæ euacuationes non omnes iuuandæ. pag.	151
Symptomatis per se occurrit medicus, quia citius quàm vt cum morbo tolli possint.	120
Symptomatum indicationes.	118

T

Tempestas incommoda, senilis aut infantilis ætas, fastidium, & dolor, & alia, iubent nos aut non vacuare, aut id facere parcius.	100
Temporis differentiâ non est in medici electione.	69
Temporis & regionis habenda ratio ad cibi quantitatem.	26
Tempus anni conditionem præsentis tempestatis, re-	

INDEX.

gionem & urbem qua ratione considerat medicus in acutis.	72
Tempus morbi quo aliquid agendum, dies & hora. pag.	251
Timor ægris incutitur quibus causis.	63
Transferendi sunt ægrotantes de domo in domum se- pe, & de cubiculo in cubiculum, qua causa & qua hora.	71
Tristitia quando utilis ægrotantibus.	64
Triturationis sola differentia medicamenti opus mu- tat.	211
Turgentes causæ quæ sint & quid indicent	103
Turgentia vera semper refertur ad vitium, ac petit citam purgationem, non aliam euacuationem. pag.	10

V

V ena externa pro media secatur à chirurgis.	104
Vena externa brachij tutissimè secatur.	104
Ventriculo calido non sine noxa datur cibus valde fa- cilis concoctu.	31
Ventriculo laborante minus cibi dandum quam labo- rantibus alijs naturalibus membris.	14
Ventriculus & hepar adstringentia desiderant.	202
Venus quibus morbis utilis.	65
Vespertina hora eligenda post matutinam ad auxilia. pag.	210
— Victus præstantissima practicæ pars.	7
Victus quid.	5
Victu & auxilijs omnis curatio constat.	5
Victu, pharmacis & chirurgia utimur in curandis morbis.	6

INDEX.

Vitui detrahitur, aut quantitate imminuta, aut muta- ta substantia, aut utroque.	29
Vini immoderatum desiderium quomodo curetur. pag.	126
Vini commoda & incommoda.	45
Vino quando vtendum, aut non, indicatione sympto- matum.	50
Vinum quibus noceat, & qua potione loco eius vten- dum, indicatione morbi, quibusve conueniat.	47
Vinum quibus non dandum indicatione causæ.	48
Vinum indicatione temporis morbi, quando conue- niat aut non.	48
Vigiliæ curatio.	124
Virtus vitalis maximi momenti est ad omne medicinæ opus, secundo loco naturalis.	98
Virtus vitalis maximè necessaria ad missionem sangui- nis.	99
Virtutum notæ sunt suæ actiones & accidentia.	96
Vitio cum lædunt succi quid faciendum.	90
Vitiosi succi expurgatio quando vtiliter fit, & quæ res hanc occasionem indicent.	50 & 91
Vlcus sordidum & cauum quo ordine curetur.	174
Vlcera simplicia quæ sint, & quomodo curentur.	218
Vlcera simplicia vniõne sola curanda; neque in his procuranda suppuratio vt vulgo fit.	220
Vomitiones tentant circulatores.	106
Vomitibus indicationes.	118
Virgentiæ occurrendum, vtcumque peruertatur me- thodus.	172
Virgentiæ scopus omnem interturbat ordinem, cuius causa nullum artis præceptum est inuiolabile.	263
Virgentiæ causa multa fiunt præpostere, sed vtiliter. pag.	272

INDEX.

Urgentia causa ab arte recedere ars est, nulla enim præcepta sunt perpetua.	274
Urget cum vnum vehementissimè, reliqua vel negli- guntur.	172
per Vrinam euacuantib. quando vtendum.	289
Urina suppressa vltra septimum mortis causa.	133
Urinæ promotio & balneum post purgationem opti- mum remedium febrium putridarum.	289
Uusus medicatæ potionis.	45

FINIS.

70 Oct. 12 $\frac{c}{12}$

R 742

BIBLIOTECA HISTORICA MUNICIPAL

1200027295

1200027295

Ayuntamiento de Madrid